Nr 253.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.; given Stockholms slott den 21 april 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.;

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Förslag

till

förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som, för annat ändamål än för förbrukning i eget hushåll, av smör framställer grädde eller vara, som kan användas såsom ersättningsmedel för grädde, eller vara, som kan användas för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde, skall enligt vad här nedan stadgas erlägga särskild avgift. Vad nu sagts skall dock ej gälla, då av smör för försäljning framställes sådan vara, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror.

Den som använder smör på sätt i första stycket sägs benämnes i denna förordning tillverkare.

2 §.

Avgift för sådan tillverkning som avses i 1 § utgår med det belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med högst en krona 50 öre för varje vid tillverkningen använt kilogram smör. Avgiften utgör lägst 50 kronor för varje hel eller påbörjad kalendermånad, under vilken tillverkningen bedrives.

3 §.

Den som ämnar bedriva tillverkning som avses i 1 § skall därom göra skriftlig anmälan till kontrollstyrelsen. Anmälningsskyldigheten skall, där sådan tillverkning bedrives vid tiden för denna förordnings ikraftträdande, fullgöras utan dröjsmål och i annat fall innan tillverkningen tager sin början.

4 §.

Tillverkare är pliktig att över sin tillverkning föra tillverkningsbok enligt anvisningar som meddelas av kontrollstyrelsen.

5 §.

Tillverkare skall för varje kalenderkvartal upprätta och senast å femtonde söckendagen efter kvartalets utgång till kontrollstyrelsen avlämna en på tro och heder avgiven deklaration angående den myckenhet smör, som under kalenderkvartalet av honom använts för ifrågavarande ändamål.

Där så finnes påkallat, må kontrollstyrelsen ålägga viss tillverkare att avlämna sådan deklaration för kortare tid än kalenderkvartal.

6 §.

Tillverkares skyldighet att avlämna deklaration upphör, sedan skriftlig anmälan om tillverkningens upphörande och dagen därför ingivits till kontrollstyrelsen. Dock skall deklaration avlämnas för den deklarationsperiod, under vilken tillverkningen upphört.

7 §.

Tillverkare skall samtidigt med deklarationens avlämnande erlägga den avgift, som skall utgå för den i deklarationen upptagna kvantiteten smör.

Avgiften erlägges genom insättning å statsverkets checkräkning i riksbanken för kontrollstyrelsens räkning eller å kontrollstyrelsens postgirokonto.

8 §.

Erlägges icke avgift inom föreskriven tid, må kontrollstyrelsen meddela tillverkaren förbud tills vidare, till dess avgiften guldits, att bedriva tillverkning, som avses i 1 §.

Tillverkare är skyldig att, då kontrollstyrelsen det påfordrar, hos styrelsen ställa säkerhet för avgiftens behöriga erläggande till belopp, som styrelsen finner erforderligt.

Ställes ej vid anfordran sådan säkerhet, skall vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Försummar tillverkare att inbetala avgift, som det enligt denna förordning åligger honom att erlägga, må avgiften på framställning av kontrollstyrelsen omedelbart utmätas med det belopp, vartill kontrollstyrelsen efter verkställd undersökning fastställer densamma.

9 §.

Överinseendet å kontrollen att avgift behörigen erlägges handhaves av kontrollstyrelsen.

Tillverkare är pliktig att för tillsyn bereda kontrolltjänsteman, närhelst han det påfordrar, tillträde till samtliga för tillverkarens rörelse använda lokaler, att meddela kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman alla begärda upplysningar angående inköp och förbrukning i rörelsen av smör samt att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som kontrollstyrelsen för erhållande av en betryggande kontroll över avgiftens behöriga erläggande meddelar, ävensom de anvisningar, som kontrolltjänsteman i enlighet med kontrollstyrelsens föreskrifter kan komma att lämna.

Tillverkare, som enligt lag är skyldig föra handelsböcker, åligger därjämte att vid anfordran hålla dessa med tillhörande handlingar tillgängliga för kontrolltjänsteman.

10 §.

Den som tillverkar eller försäljer maskiner, som kunna användas vid sådan tillverkning som avses i 1 §, är pliktig att på anfordran av kontrolltjänsteman lämna denne uppgift om gjorda försäljningar av dylika maskiner.

11 §.

Granskning av deklarationer, som enligt denna förordning avgivits, må ej verkställas av annan än kontrollstyrelsen eller kontrolltjänsteman. Deklarationerna skola tillhandahållas dem, som i och för sin befattning böra därav erhålla del. I övrigt må deklaration icke vara för någon tillgänglig utan att den, som avgivit deklarationen, medgivit dess offentliggörande; dock må deklarationer, på sätt Kungl. Maj:t förordnar, för statistisk bearbetning utlämnas till ämbetsmyndighet eller tjänsteman, åt vilken Kungl. Maj:t uppdrager utförandet av sådan bearbetning.

12 §.

Den som utan anmälan varom sägs i 3 § eller i strid mot förbud enligt 8 § första stycket bedriver tillverkning, som avses i 1 §, straffes med dagsböter.

13 §.

Den som underlåter att inom föreskriven tid avgiva deklaration, böte från och med tjugufem till och med trehundra kronor; och må kontrollstyrelsen förelägga den uppgiftspliktige lämpligt vite.

14 §.

Om ansvar i vissa fall för den som i deklaration lämnat oriktig uppgift stadgas i skattestraffiagen.

15 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse vad honom enligt 9 eller 10 § åligger, straffes med böter högst trehundra kronor, och må kontrollstyrelsen förelägga vederbörande lämpligt vite.

16 §.

Tjänsteman, vilken på grund av sin befattning med ärende, som i denna förordning avses, erhållit del av deklaration eller tillverkares bokföring, må ej i vidare mån än hans tjänsteutövning fordrar yppa vare sig innehållet i sådan deklaration eller annat tillverkares affärsförhållande, varom han därvid erhållit kännedom. Den häremot bryter vare underkastad ansvar såsom för tjänstefel. Gör annan än tjänsteman sig skyldig till förseelse, som nu sagts, straffes med dagsböter.

Den som på grund av sådant förordnande om statistisk bearbetning av deklarationer som sägs i 11 § erhållit del av deklaration, må ej utom tjänsten yppa något av deklarationens innehåll. Vid överträdelse härav vare den skyldige förfallen till ansvar, som stadgas i första stycket.

17 §.

Fullgöres icke ordentligen skyldigheten att hålla bokföring som avses i 4 § och är förseelsen ej straffbar enligt annat författningsrum, straffes tillverkaren med dagsböter.

18 §.

Förseelse som avses i 15 § må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av kontrollstyrelsen.

Förseelse varom förmäles i 16 § må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

Böter eller viten, som utdömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

19 §.

Kungl. Maj:t äger meddela de ytterligare föreskrifter, som kunna befinnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1944, från och med vilken dag förordningen den 21 juni 1940 (nr 621) angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde, skall upphöra att gälla; dock att sistnämnda förordning alltjämt skall äga tillämpning beträffande sådan framställning av grädde som ägt rum före den 1 juli 1944 samt att, där anmälan om tillverkning skett enligt 3 § samma förordning, ny anmälan icke behöver äga rum.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 april 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, fråga om *åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område* samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition beräkna för budgetåret 1944/45 dels (punkt 105 i nionde huvudtiteln) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 100 000 000 kronor, dels (punkt 106) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 49 000 000 kronor, dels ock (punkt 107) till Prisclearing för fodermedel m. m. ett reservationsanslag av 31 000 000 kronor.

Jag torde få erinra därom, att 1942 års jordbrukskommitté i skrivelse den 6 mars 1944 och statens livsmedelskommission i skrivelse den 14 mars 1944 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns fogat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t meddelat beslut i prisfrågan den 24 mars 1944.

I skrivelse den 31 mars 1944 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område.

Jag torde nu få underställa Kungl. Maj:t denna fråga.

Översikt över hittills vidtagna åtgärder.

Beträffande de regleringsåtgärder, som från statsmakternas sida företagits till och med år 1942, hänvisas, utöver vad i det följande anföres, till propositionerna nr 278/1941, 319/1942 och 246/1943.

Mjölkregleringen. Enligt förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående *mjölkavgift,* vilken genom förordning den 30 juni 1943 (nr 455) förlängts att gälla tills vidare, skall, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, viss avgift (mjölkavgift) upptagas å inom riket saluförd mjölk och grädde ävensom å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkproducen-

ten av smör eller ost för avsalu. Avgiften skall utgå med det belopp, högst 3 öre för kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som Kungl. Maj:t bestämmer. Avgiften skall erläggas, såvitt fråga är om avgiftspliktig vara, som av mjölkproducent levereras till mejeri eller mjölkhandlare, av den, som från mjölkproducenten mottagit varan, samt beträffande annan avgiftspliktig vara av mjölkproducenten. Underlåter innehavare av mejeri eller mjölkhandlare att erlägga mjölkavgift, kan avgiftsskyldigheten under viss förutsättning överflyttas å mjölkproducenten. Då särskilda förhållanden därtill föranleda, må, enligt de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar, mjölkavgift kunna efterskänkas.

Något förordnande om uttagande av mjölkavgift enligt nyssnämnda förordning har hittills icke meddelats av Kungl. Maj:t.

Enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om *accis å margarin och vissa andra fettvaror,* vilken ändrats genom förordningen nr 474/1937, äger Kungl. Maj:t förordna om uttagande av accis å margarin, konstister, matolja, annat ersättningsmedel för smör eller flott än något av de förut nämnda samt fettemulsion. Denna befogenhet, som ursprungligen gällt endast för varor, som levererats intill utgången av juni månad 1937, har vid olika tillfällen — senast genom förordningen den 30 juni 1943 (nr 481) — förlängts och gäller nu tills vidare. Accisen må utgå med högst 60 öre för kilogram av varans nettovikt. 1940 års lagtima riksdag (skr. nr 426) bemyndigade Kungl. Maj:t att under budgetåret 1940/41 förordna om uttagande av tilläggsaccis å nämnda varor med ett belopp av högst en krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt. Motsvarande bemyndigande har Kungl. Maj:t erhållit även för budgetåren 1941/42—1943/44. Enligt beslut av 1943 års riksdag gäller bemyndigandet tillsvidare.

I fråga om tillämpningen av nyssnämnda förordning under tiden efter 1942 års utgång torde följande få framhållas. För margarin med en smältpunkt, understigande + 36° C (hushållsmargarin), har under tiden till och med den 21 april 1943 utgått accis med 40 öre per kilogram. Från och med den 22 april 1943 utgår denna accis med 30 öre per kilogram. Någon tilläggsaccis å hushållsmargarin har ej utgått. För annat margarin än hushållsmargarin har accisen utgått med 39 öre per kilogram. För vissa ersättningsmedel för smör och flott, nämligen konstister av visst slag, matolja, sådan vara, som i förenämnda förordning den 7 juni 1935 betecknas såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott och som håller mera än en procent vatten eller, ändå att så ej är fallet, är till konsistensen smör- eller isterliknande, sådant kokosfett, som är avsett att användas i stället för smör, flott, margarin eller konstister, samt fettemulsion, har accisen utgått med 60 öre per kilogram med undantag för fettemulsion med en fetthalt av högst 17 procent, för vilken vara accisen utgått med 44 öre per kilogram. Härjämte har utgått viss tilläggsaccis å samtliga sist nämnda varor med undantag för sådan fettemulsion, som har en fetthalt av högst 17 procent. Tilläggsaccisens belopp är 98 öre per kilogram för konstister, 10 öre för kilogram för sådan vara, som här förut betecknats såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott, därest varan håller minst 40

procent vatten, annars 98 öre per kilogram, 40 öre per kilogram för matolja, 10 öre per kilogram för kokosfett och 65 öre per kilogram för fettemulsion med högre vattenhalt än 17 procent. Accisen och tilläggsaccisen å konstister utgår å konstister, vari ingår annat fett än sådant, som framställts ur mjölk eller hämtats från hästar, svin eller idisslande djur.

Tull å margarin och konstister har (under tiden efter 1941 års utgång) utgått med belopp, motsvarande accisen och tilläggsaccisen å dessa varor med tillägg av 15 öre per kilogram.

Från och med den 1 januari 1940 tillföras samtliga margarinaccismedel budgeten enligt beslut vid urtima riksdagen 1939 (skr. nr 109).

Till de redogörelser för mjölkregleringen, som återfinnas i propositionerna nr 278/1941, 319/1942 och 246/1943, må här göras följande tillägg, avseende de förändringar, denna bidragsverksamhet undergått efter den tid, nyssnämnda redogörelser omfatta.

Enligt kungörelsen den 28 november 1941 (nr 894) angående pristillägg för mjölk m. m. utgå mjölkpristillägg, lantsmörsbidrag och producentbidrag. *Mjölkpristillägg* utgår till mejeri med visst av livsmedelskommissionen för varje kalendermånad bestämt belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejeriet under månaden från mjölkproducenter invägda mjölken. Mjölkpristillägg utgår dock endast, därest mejeriet under månaden för beredande till avsalu av smör, ost eller annan mejeriprodukt använt mjölk och till mjölk omräknad grädde till en myckenhet, innehållande minst 100 kilogram mjölkfett. Livsmedelskommissionen kan bestämma, att mjölkpristillägg skall utgå med olika belopp i olika delar av landet. Vidare äger livsmedelskommissionen föreskriva, att mjölkpristillägg ej skall utgå för mjölkfett i sådan mjölk och till mjölk omräknad grädde, som av mejeriet försålts för visst ändamål eller av detsamma använts för beredande av viss mejeriprodukt. Mjölkpristillägg utbetalas för kalendermånad till det mejeri, vid vilket mjölken invägts från producenterna.

Genom kungörelse den 2 april 1943 (nr 136) har kungörelsen den 28 november 1941 ändrats därhän, att livsmedelskommissionen fått befogenhet att besluta, att mjölkpristillägg icke vidare skall utgå till mejeri, vilket i väsentlig mån åsidosatt i kungörelsen angivna villkor för erhållande av mjölkpristillägg eller bestämmelse, som med stöd av kungörelsen meddelats av livsmedelskommissionen. Denna äger, då den finner skäl därtill, upphäva dylikt beslut.

De i kungörelsen den 28 november 1941 meddelade bestämmelserna om *lantsmörsbidrag* överensstämma helt med motsvarande bestämmelser i den tidigare gällande kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 619) angående prisutjämningsbidrag för mjölk m. m. De av livsmedelskommissionen med stöd av sistnämnda författning meddelade närmare föreskrifterna angående grunderna för utbetalande av lantsmörsbidrag ha även bibehållits oförändrade efter ikraftträdandet av förstnämnda kungörelse.

I fråga om *producentbidrag* föreskrevs ursprungligen i 7 § kungörelsen den 28 november 1941, att dylikt bidrag skulle utgå till mjölkproducent för varje brukningsdel, varå mjölk producerades, med visst av Kungl. Maj:t bestämt

belopp för varje kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som från brukningsdelen sålts till mejeri, berättigat till mjölkpristillägg eller, därest producenten själv dreve sådant mejeri, i mejerirörelsen försålts eller använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt till avsalu. Producentbidrag skulle dock för varje brukningsdel ej utgå för större myckenhet mjölk och till mjölk omräknad grädde än Kungl. Maj:t för viss tidsperiod bestämde. Nämnda paragraf har genom kungörelse den 16 juli 1943 (nr 625) ändrats såtillvida, att producentbidrag, enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar, skall utgå för mjölk och till mjölk omräknad grädde, som producerats å brukningsdel med högst 25 hektar åker samt av brukningsdelens innehavare försålts till mejeri, berättigat till mjölkpristillägg, eller, därest innehavaren själv driver sådant mejeri, i mejerirörelsen försålts eller använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt till avsalu. För varje sådan brukningsdel utgår producentbidrag dock ej för större myckenhet mjölk och till mjölk omräknad grädde än Kungl. Maj:t för viss tidsperiod bestämmer. De nya föreskrifterna, som länt till efterrättelse från och med den 1 juli 1943, ha tillkommit för att bättre än förut tillgodose syftet med ifrågavarande bidrag såsom ett stöd åt det mindre jordbruket. Bestämmelserna äga tillämpning å mjölk och grädde, som från och med nämnda dag försålts eller använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt.

Vad angår storleken av de belopp, med vilka de här förut omförmälda bidragen till mjölkproduktionen — mjölkpristillägg, lantsmörsbidrag och producentbidrag — utgå, gäller följande.

Mjölkpristillägget har enligt beslut av livsmedelskommissionen den 21 december 1942, meddelat jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 december 1942, för tiden december 1942—juni 1943 utgått enligt följande grunder: Bidraget har varit 28 öre för varje kilogram mjölkfett, som innehålles i all den vid mejeri invägda mjölken, samt härutöver 14 öre för varje kilogram mjölkfett, som innehålles i sådan mjölk och till mjölk omräknad grädde, som av mejeri försålts annorledes än till annat mejeri (konsumtionsmjölk och konsumtionsgrädde). Till de nu nämnda beloppen ha för Norrlands vidkommande gjorts särskilda tillägg, avsedda att ersätta de förut utgående norrlandsbidragen. Dessa särskilda tillägg ha fastställts till följande belopp, nämligen för Gävleborgs län med undantag av landskapet Gästrikland ävensom för Västernorrlands och Jämtlands län till 40 öre samt för Västerbottens och Norrbottens län till 60 öre, allt för kilogram mjölkfett i den under månaden vid respektive mejeri från producenter invägda mjölken. Jämlikt av Kungl. Maj:t den 16 juli 1943 lämnat bemyndigande beslöt statens livsmedelskommission den 20 juli 1943 (cirk. nr 1476), att mjölkpristillägg till mejeri under vardera av månaderna juli och augusti 1943 skulle utgå med samma belopp som under de föregående månaderna. Härjämte skulle för juli och augusti 1943 utgå extra mjölkpristillägg även inom vissa delar av landet, där dittills ej sådant tillägg erhållits. Sålunda skulle i landskapet Gästrikland, Gävleortens mejeriförenings u. p. a. område i Uppsala och Västmanlands län, Dalarnas mejeriföreningens område, Värmlands

län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Åmåls stad inom Älvsborgs län för sagda månader utgå extra mjölkpristillägg med 20 öre per kilogram mjölkfett i den under månaderna vid mejeri från producenter invägda mjölken. Genom beslut den 27 augusti 1943 bemyndigade Kungl. Maj:t därefter livsmedelskommissionen att för tiden september 1943—juni 1944 utbetala mjölkpristillägg efter samma grunder, som gällt för juli och augusti 1943. Med stöd av nämnda bemyndigande beslöt livsmedelskommissionen den 3 september 1943 (cirk. nr 1524), att mjölkpristillägg för tiden september 1943—juni 1944 skulle utgå enligt de grunder, som nyss angivits.

Producentbidragets storlek har i fråga om tiden efter ikraftträdandet av kungörelsen den 28 november 1941 bestämts genom särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut. Genom beslut nyssnämnda dag föreskrev Kungl. Maj:t, att producentbidraget tills vidare skulle utgå för varje brukningsdel, varå mjölk producerades, med 3 öre för varje kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, som från brukningsdelen sålts till mejeri, berättigat till mjölkpristillägg, eller, därest producenten själv dreve sådant mejeri, i mejerirörelsen försålts eller använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt till avsalu. Genom samma beslut förklarade Kungl. Maj:t vidare, att producentbidrag för varje månad skulle utbetalas för en myckenhet av 650 kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde eller den mindre kvantitet, som kunde ha sålts eller använts på sätt nyss nämnts, ävensom att producentbidrag för varje kalenderår finge utgå för sammanlagt 7 800 kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde. Detta innebar, att en viss efterreglering fick äga rum. Nu nämnda grunder för utbetalande av producentbidrag tillämpades till och med juni 1943.

Sedan 1943 års riksdag (skr. nr 378) godkänt Kungl. Maj:ts i proposition nr 246 framlagda förslag angående viss omläggning av producentbidraget, har bidraget utgått enligt följande grunder (Kungl. Maj:ts beslut den 16 juli och den 27 augusti 1943 samt livsmedelskommissionens cirkulär nr 1476 och 1524). För en grundkvantitet invägd mjölk av 200 kilogram per månad utgår bidraget med 4 öre för kilogram. För en tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad utgör bidraget 3 öre, för en därpå följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 2 öre och för en ytterligare följande tillskottskvantitet av 300 kilogram per månad 1 öre, allt räknat för kilogram invägd mjölk. Därest producenten levererar ytterligare 300 kilogram per månad, bortfaller sistnämnda bidrag å 1 öre för kilogram, vid en leverans därutöver av 300 kilogram per månad bortfaller bidraget å 2 öre för kilogram och vid ytterligare leverans av 300 kilogram per månad bidraget å 3 öre för kilogram. Vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad sänkes bidraget för grundkvantiteten till 3 öre för kilogram, vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad sänkes sistnämnda bidrag till 2 öre för kilogram och vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad sänkes samma bidrag till 1 öre för kilogram för att slutligen vid en ytterligare leverans av 300 kilogram per månad helt bortfalla. I samband med

införandet av det nya systemet slopades den s. k. efterregleringen vid kalenderårets utgång. Genom beslutet den 16 juli 1943 medgav Kungl. Maj:t emellertid, att efterreglering finge per den 1 juli 1943 äga rum för tiden januari—juni 1943 enligt dittills gällande grunder.

Som i propositionen nr 246/1943 omförmäles, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 18 december 1942 livsmedelskommissionen att av medel, som stode till kommissionens förfogande för upprätthållande av jordbruksregleringen, till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. utbetala intill 3 500 000 kronor att av riksföreningen enligt dess bestämmande användas för att under tiden till och med den 31 augusti 1943 i Norrland och vissa delar av mellersta Sverige utbetala differentieringstillägg till eljest utgående mjölkpristillägg. Sagda differentieringstillägg skulle med avseende å Kopparbergs län så differentieras mellan de olika mejerierna, att avräkningspriserna till leverantörerna komme att stå i ungefärlig proportion till kostnaderna för mjölkproduktionen inom länets olika delar. Sedan förenämnda 3 500 000 kronor förbrukats i och med utbetalandet av sagda bidrag för maj 1943, anvisade Kungl. Maj:t genom beslut den 16 juli 1943 för månaderna juni—augusti 1943 ytterligare medel för ifrågavarande ändamål, dock att avsedda bidrag under nu nämnda månader endast skulle utbetalas i Norrland med undantag av landskapet Gästrikland samt utgå enligt de grunder som gällt för utbetalande av differentieringstillägg därstädes under januari—april 1943.

Genom beslut den 27 augusti 1943 har Kungl. Maj:t vidare för tiden september 1943—juni 1944 fastställt samma grunder för utbetalande av differentieringstillägg i Norrland som för perioden juni—augusti 1943, på sätt närmare framgår av innehållet i livsmedelskommissionens cirkulär nr 1606.

Differentieringstilläggets storlek i öre per kilogram vid mejeri från producenter invägd mjölk framgår av följande sammanställning för nedan angivna perioder.

	januari—april 1943 öre	maj 1943 öre	juni 1943—juni 1944 öre
Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark	2·5	2·25	2·5
Västerbottens län i övrigt	2·0	1·75	2·0
Västernorrlands, Jämtlands och Gävleborgs län utom landskapet Gästrikland	1·5	1·25	1·5
Gästrikland med Gävleortens mejeriförenings område i övrigt, Kopparbergs län med Dalarnas mejeriförenings område i övrigt, Värmlands län ävensom Tössbo och Vedbo härader samt Åmåls stad i Älvsborgs län	1·0	0·75	—
Stockholms stad och län samt Uppsala, Västmanlands, Örebro och Södermanlands län	0·5	0·25	—

Under regleringsåret 1941/42 ställdes i anledning av 1941 års felslagna skörd ett visst belopp till förfogande för lokala differentieringsbidrag. Detta belopp fördelades efter två olika metoder. Hälften fördelades i visst förhållande till skördeminskningens storlek, därvid bidrag utgick för skördebortfall utöver viss procent av medelskörden under åren 1933—1937 beträffande

de grödor, som huvudsakligen användas för stallfodring. Belopp, som sålunda tillfördes ett visst område, fördelades lika på all vid mejerierna inom området invägd mjölk. Den andra hälften av den totala bidragssumman fördelades i visst förhållande till minskningen i mjölkinvägningen. Därvid togs invägningen motsvarande månad under perioden 1939/40 till utgångspunkt för beräkningen. De lokala differentieringsbidragen utgingo under åtta månader eller för tiden 1 oktober 1941—31 maj 1942. Under regleringsåret 1942/43 utgingo med hänsyn till det relativt gynnsamma skördeutfallet år 1942 inga bidrag av ovannämnda art. Med anledning av ett av livsmedelskommissionen framlagt förslag i ämnet bemyndigade Kungl. Maj:t i samband med fastställandet av priserna å jordbrukets produkter under regleringsåret 1943/44 genom beslut den 27 augusti 1943 livsmedelskommissionen att till lokala differentieringsbidrag använda högst 9 000 000 kronor av medel, som stode till kommissionens förfogande för jordbruksregleringens upprätthållande, samt att efter samråd med Sveriges lantbruksförbund och Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. fördela nämnda belopp mellan de produktionsområden, som under år 1943 mest lidit av ogynnsamma väderleksförhållanden.

Med stöd av nyssnämnda bemyndigande beslöt livsmedelskommissionen att genom Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. utbetala en åttondel av 9 000 000 kronor för envar av månaderna oktober 1943—maj 1944 enligt grunder, som närmare angivits i kommissionens cirkulär nr 1606. De områden, som kommo i åtnjutande av bidraget, utgjordes av Stockholms stad och län samt Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Norrbottens län, samtliga län antingen i sin helhet eller ock endast delvis. Riksföreningen hade att vid fördelningen tillse, att det belopp, som tillkom varje område, fördelades mellan mejerierna inom området i förhållande till de myckenheter mjölk, som under varje månad invägts vid mejerierna. Mejeri, som av riksföreningen uppburit differentieringsbidrag, hade att för varje månad fördela detta mellan sina leverantörer med lika belopp i förhållande till de myckenheter mjölk, som dessa under månaden levererat till mejeriet. Anteckning om bidragens storlek skulle göras å mejeriernas avräkningsnotor. Om mejeriförbund eller mejeriförening på grund av starkare variationer i skördeutfallet inom sitt område skulle anse önskvärt, att bidragen differentierades inom området, kunde livsmedelskommissionen lämna medgivande till sådan differentiering.

I enlighet med beslut av 1943 års riksdag (skr. nr 378) har Kungl. Maj:t liksom under föregående år medgivit, att till mejerierna få utbetalas vissa bidrag för täckande av de av produktionsminskningen föranledda kostnaderna för mjölktillförseln till de större konsumtionsorterna. Sådana bidrag utgingo även under föregående budgetår. Under budgetåret 1943/44 har för detta ändamål anvisats högst 9 000 000 kronor. I förevarande syfte utgå dels de s. k. merfraktsbidragen, dels regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid vissa pastöriseringscentraler, som leve-

rera mjölk till Stockholm, dels bidrag till mejeriorganisationerna på vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk, dels ock bidrag till upprätthållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av minskad mjölkproduktion transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Sistnämnda bidrag har för tiden till den 31 maj 1943 utgått månadsvis till mejeri, för vilket kostnaderna för intransport av mjölk till mejeriet under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram. Bidraget har för varje månad utgått med ett belopp, motsvarande hälften av den summa, varmed sagda kostnad under månaden överstigit 1,2 öre per kilogram. Enligt livsmedelskommissionens cirkulär nr 1489 skall bidraget, såvitt avser tiden efter den 31 maj 1943, utgå i Norrland med undantag av Gästrikland för tiden 1 juni 1943—30 juni 1944 samt i övriga delar av riket för tiden 1 oktober 1943—31 maj 1944 efter samma grunder, som angivits för tiden oktober 1942—maj 1943.

Enligt riksdagens beslut har Kungl. Maj:t erhållit befogenhet förordna, att ifrågavarande belopp å 9 000 000 kronor må användas för tillgodoseende jämväl av annat behov än förut nämnts, som är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Vad beträffar lantsmör äga följande bestämmelser tillämpning. Enligt kungörelsen den 28 november 1941 (nr 894) gäller såsom villkor för att mejeri skall erhålla mjölkpristillägg, att mejeriet i den ordning och på de villkor, som livsmedelskommissionen bestämmer, från producent mottager lantsmör, som uppfyller av kommissionen fastställda kvalitetsfordringar. Enligt bestämmelser, utfärdade av livsmedelskommissionen (cirk. nr 152), skall mejeri för sådant smör betala ett grundpris, som för gott lantsmör (klass I) skall vara 10 öre lägre, för mindre gott lantsmör (klass II) 20 öre lägre och för dåligt lantsmör (klass III) en krona lägre än svensk riksnotering å runmärkt smör. Till nämnda grundpris skall göras ett pristillägg (lantsmörsbidrag) med 30 öre per kilogram smör, som produceras i Götaland och Svealand samt landskapet Gästrikland samt med 55 öre per kilogram smör, som produceras inom övriga delar av riket. Mejeri är vidare skyldigt att inom sitt uppköpsområde förordna ombud att för mejeriets räkning inköpa lantsmör. Mejeri är dock ej skyldigt att, självt eller genom ombud, inköpa lantsmör från producent, av vilken det skäligen kunnat påfordras, att han lämnat den mjölk, varav smöret beretts, till mejeri.

Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 660), ändrad genom kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 566), angående reglering av införseln av mjölk och mjölkprodukter har förbud meddelats mot införsel till riket av mjölk, grädde, smör och ost utan tillstånd av livsmedelskommissionen. I den mån Kungl. Maj:t så föreskriver, skall importör av nu nämnd vara erlägga införselavgift för densamma med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer. Om särskilda förhållanden därtill föranleda, kan Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen medgiva befrielse från erläggande av införselavgift eller återbäring av sådan avgift.

Genom kungörelsen den 10 januari 1941 (nr 23) angående reglering av

införseln av vissa fettvaror m. m. har förbud meddelats att utan tillstånd av livsmedelskommissionen införa jordnötter, kopra, sojabönor och andra icke ätbara oljehaltiga frön och frukter ävensom fett och oljor av animaliskt eller vegetabiliskt ursprung.

De under konsumtionsåren 1940/41, 1941/42 och 1942/43 vidtagna åtgärderna i syfte att upprätthålla smörproduktionen ävensom att reglera konsumtionen av matfett och ost, om vilka förmäles i de i propositionerna nr 278/1941, 319/1942 och 246/1943 lämnade redogörelserna, ha bibehållits, dock att livsmedelskommissionen med stöd av i kungörelserna nr 862/1941 och 891/1941 givna bemyndiganden medgivit att tunn grädde och fettemulsion må fritt försäljas från och med den 1 februari 1944 tills vidare. Förbudet mot tillverkning av ost med en fetthalt av 30 procent eller däröver har bibehållits.

Slaktdjursregleringen. Jämlikt bemyndiganden av 1937 och 1939 års lagtima riksdagar, vilka bemyndiganden även omfatta reglering av införseln av kött och fjäderfä, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 648), vilken ändrats genom kungörelserna nr 527/1938, 54 och 99/1939 samt 568/1941 och jämlikt sistnämnda kungörelse gäller tills vidare, förordnat, att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur och får, kött av häst, fläsk — torrsaltat amerikanskt fläsk likväl undantaget — samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd, numera statens livsmedelskommission. Enligt kungörelsen nr 648/1937, i den lydelse den erhållit genom kungörelsen nr 568/1941, äger Kungl. Maj:t förordna, att för i kungörelsen omförmäld vara, som införes till riket, skall erläggas särskild införselavgift. Någon dylik avgift har dock ej uttagits efter den 30 juni 1941. Dessförinnan uttogs avgifter med belopp, som angivits i propositionen nr 246/1943.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, vilken enligt förordning den 30 juni 1943 (nr 456) gäller tills vidare, skall, därest Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter, upptagas viss avgift, slaktdjursavgift. Sådan avgift skall utgå för kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som godkänts vid besiktning å offentlig köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Avgiftens belopp bestämmes av Kungl. Maj:t under iakttagande av att den högst får utgöra, räknat för hel kropp, beträffande nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, beträffande svin 2 kronor samt i fråga om övriga djur 1 krona. Kungl. Maj:t äger medgiva undantag från avgiftsskyldighet, där så med hänsyn till särskilda förhållanden finnes skäligt. Närmare bestämmelser rörande ordningen för slaktdjursavgiftens erläggande och indrivande ävensom i avseende å förordningens tillämpning i övrigt ha meddelats i kungörelsen den 20 juni 1935 (nr 363). Efter det att under tiden 1 juli 1937—30 juni 1939 ingen slaktdjursavgift utgått, förordnades genom kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 405) att sådan avgift skulle tills vidare från och med den 1 juli 1939 utgå för svin med 2 kronor per djurkropp och för spädgris —

eller svin med en slaktvikt understigande 15 kilogram — med 1 krona. Enligt kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 635) utgår från och med den 1 juli 1940 ingen slaktdjursavgift.

Den genom kungörelsen den 28 mars 1941 (nr 173) genomförda regleringen av förbrukningen av köttvaror äger alltjämt bestånd. Sagda kungörelse har undergått vissa förändringar, senast genom kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 408). De gjorda ändringarna innebära i huvudsak, att handeln med levande djur underkastats reglering ävensom att djuruppfödare och personer, som yrkesmässigt inköpa och försälja levande djur, ålagts viss antecknings- och redovisningsskyldighet, varjämte förordnats om särskilda kontrollorgan, de s. k. slaktgodemännen. Genom kungörelsen den 30 april 1942 (nr 210) har regleringen av förbrukningen av köttvaror utvidgats till att omfatta även blod av de djurslag, som avses i kungörelsen. På grund av det förbättrade försörjningsläget ha dock under år 1943 vissa smärre lättnader kunnat göras i förevarande regleringar.

Slutligen kan nämnas att i kungörelsen den 29 januari 1943 (nr 59) förordnats om beslag å samt reglering av handeln med tarmar, m. m., varjämte i kungörelse samma dag (nr 60) meddelats föreskrifter angående reglering av införseln av tarmar. Enligt sistnämnda kungörelse må tarmar icke införas till riket utan tillstånd av livsmedelskommissionen.

Äggregleringen. Enligt kungörelsen den 23 februari 1934 (nr 24) angående reglering av införseln av ägg, jämförd med kungörelserna nr 283/1935, 789/1939 och 569/1941, må ägg ej införas till riket utan tillstånd av statens livsmedelskommission eller den kommissionen bemyndigar att meddela tillstånd till sådan införsel. Livsmedelskommissionen har vidare berättigats föreskriva, att för sådant tillstånd skall utgå licensavgift enligt de grunder, som Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmer. Vad sålunda stadgats skall jämlikt kungörelsen den 5 oktober 1934 (nr 490) angående utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse tillämpas jämväl i fråga om flytande äggvita samt beträffande äggula, som icke uteslutande är avsedd för beredning av läder.

Enligt kungörelsen den 6 oktober 1939 (nr 692), jämförd med kungörelsen nr 789/1939, må vidare utförsel av hönsägg icke äga rum utan tillstånd av livsmedelskommissionen eller, efter kommissionens bemyndigande, av Sveriges äggintressenters förening u. p. a., därvid skall tillses, bland annat, att utförselkvantiteten fördelas mellan exportörerna enligt skäliga grunder och på sådant sätt, att en möjligast jämn utförsel åstadkommes.

Äggintressentföreningen har efter bemyndigande av livsmedelskommissionen intill den 1 oktober 1941 utövat de befogenheter i avseende å beviljande av införsel- eller utförseltillstånd samt fastställande av licensavgift och utförselavgift, som enligt förut anförda författningar tillkommit kommissionen. Efter utgången av september 1941 utövar kommissionen själv dessa befogenheter.

Den i september 1941 införda ransoneringen av äggförbrukningen är fortfarande gällande.

Kungl. Maj:t har den 28 maj 1943 utfärdat kungörelse (nr 288) angående märkning av kylhuslagrade och konserverade ägg. Genom denna kungörelse har envar, som för avsalu lagrar ägg vid temperatur, vilken på artificiell väg nedbragts under den eljest rådande (kylhuslagring) som ock envar, som för avsalu behandlar ägg med användande av konserveringsmedel, ålagts skyldighet att på visst sätt märka de lagrade eller behandlade äggen.

Brödsädsregleringen. I fråga om de regleringsåtgärder med avseende på brödsäd, som företagits under tiden till och med första kvartalet 1943, hänvisas till redogörelserna över de vidtagna åtgärderna i propositionerna 319/1942 och 246/1943. Härutöver må anföras följande.

Några normalprisbestämmelser för brödsäd och syd- och mellansvenskt korn ha icke fastställts för regleringsåret 1943/44. I stället har man övergått till ett system med inlösningsgaranti vid regleringsårets slut. Priserna skola inom vissa bestämda gränser få utveckla sig fritt med utgångspunkt från de fastställda inlösningspriserna. Åt Svenska spannmålsaktiebolaget har uppdragits att genom köp från odlare, å ena, samt försäljningar från statens spannmålslager, å andra sidan, tillse, att priserna icke utveckla sig på ett icke önskvärt sätt. I enlighet härmed har det ålegat spannmålsbolaget att i mån av tillgång på utrymmen inköpa all brödsäd och syd- och mellansvenskt korn, som hembjudes till bolaget, till ett pris som ligger 25 öre lägre än en för varje spannmålsslag fastställd s. k. riktprisnivå, vilken är utbildad efter en stigande skala på sådant sätt, att priserna med början den 16 oktober 1943 successivt stiga med 10 öre per halvmånad och deciton för att den 1 juni 1944 uppnå de fastställda inlösningspriserna. Till förebyggande av att priserna mera avsevärt skola komma att ligga över riktprisnivån och spannmålen därigenom fördyras för kvarnarna har föreskrivits skyldighet för spannmålsbolaget att tillgodose kvarnarnas nödvändiga mäldbehov från de statliga spannmålslagren till priser, som med 75 öre per deciton överstiga priserna enligt riktprisnivån.

Under det närmast föregående regleringsåret ha de för brödsäd fastställda priserna gällt fritt anvisad mottagningsplats. Detta system har emellertid kommit att belasta handeln och det allmänna på ett mindre tillfredsställande sätt, dels därigenom att besvärligheter uppstått med att ordna uppsamlingen av spannmålen på praktiskt sätt och dels på grund av att det allmänna fått träda emellan med betydande fraktbidrag. För att undvika dessa olägenheter har man under regleringsåret 1943/44 i södra och mellersta Sverige återgått till det tidigare tillämpade systemet med prisorter, vilket innebär, att jordbrukaren erhåller fullt pris för sin spannmål, då leveransen sker på ort, som fastställts som prisort.

Den under föregående regleringsår föreskrivna inblandningen av råg och korn vid handelsförmalning av vete för framställning av siktat vetemjöl och grahamsmjöl liksom inblandning av korn vid framställning av samsikt har bibehållits. Inblandningen av vårvete i vete har från och med den 1 september 1943 sänkts från tidigare föreskrivna 40 till 25 procent. Vid förmalning

av vete till siktat vetemjöl och grahamsmjöl har inblandningen av råg höjts från i genomsnitt 10 till i genomsnitt 15 procent, medan inblandningen av korn sänkts från i genomsnitt 10 till i genomsnitt 5 procent. Inblandningen av korn vid förmalning av råg till samsikt har i flera omgångar sänkts från i genomsnitt 19 procent till att från och med den 6 mars 1944 utgöra i genomsnitt högst 15 och lägst 10 procent. Sammalet rågmjöl, i vilket inblandning av viss kvantitet korn tidigare varit föreskriven, må från och med den 6 mars 1944 framställas av enbart råg. Utmalningsprocenten vid förmalning av vete till siktat mjöl har i olika etapper sänkts från 81 till 77 procent. Samtidigt har uttagningsprocenten sänkts vid framställning av vetemjöl från 69 till 67 procent och i vad det gäller råg vid framställning av samsikt från 76 till 74 procent (cirk. nr 1256, 1340, 1399, 1513, 1586, 1776 och 1805).

Förmalningsersättningen för handelsförmalning av vete och råg samt för korn, som förmales tillsammans med vete eller råg eller användes för inblandning i mjöl av vete och råg, har av Kungl. Maj:t för tiden 1 september 1943—31 augusti 1944 fastställts till 6 kronor 50 öre per deciton (cirk. nr 1707).

Ersättning för löneförmalning av vete och råg samt — inom Götaland och Svealand med undantag av de norra delarna av Dalarna och av Värmland — korn, utgår liksom under föregående regleringsår med 2 kronor per deciton (cirk. nr 1707).

Med hänsyn till att priset på vårvete höjts över den under regleringsåret 1942/43 gällande prisnivån har enligt Kungl. Maj:ts beslut sådana auktoriserade spannmålshandlare, utsädeshandlare och kvarnar, som den 1 september 1943 innehade vårvete av 1942 års eller tidigare skörd, ålagts att till Svenska spannmålsaktiebolaget inbetala 1 krona per deciton för sitt innehav av sådan spannmål (cirk. nr 1650).

De från och med den 1 januari 1943 gällande högsta priserna på enhetsvetemjöl, grahamsmjöl, samsikt och sammalet rågmjöl vid försäljning från kvarn ha från och med den 28 januari 1944 höjts med 1 krona per deciton till för enhetsvetemjöl 37 kronor 55 öre, för grahamsmjöl 27 kronor 20 öre, för samsikt 29 kronor 15 öre och för sammalet rågmjöl 25 kronor 45 öre (cirk. nr 1707).

Fodermedelsregleringen. 1943 års skörd av fodersäd blev icke lika god som fodersädsskörden år 1942 men dock av relativt god beskaffenhet. Fodersädstilldelningen kunde sålunda fortfarande baseras på det verkliga antalet nötkreatur, svin och höns. I vissa av de fall, där fodersädstilldelningen måst något sänkas i förhållande till regleringsåret 1942/43, har utfyllnad kunnat lämnas i form av betfor. Betfor är benämningen på två utav Svenska sockerfabriksaktiebolaget framställda produkter, betfor MS respektive betfor MP. Avtal har träffats mellan livsmedelskommissionen och Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att sockerbolaget under regleringsåret 1943/44 skall tillverka viss kvantitet betfor. Betfor MP, som utgöres av torkad betmassa med tillsats av vissa proteinämnen och melass, är såsom fodermedel jämför-

ligt med fodersäd. Tilldelning av betfor skall uttagas i form av betfor MP. Bestämmelserna om fodersäds- och betfortilldelningens storlek återfinnas för september 1943 i livsmedelskommissionens cirkulär nr 1514, för tiden 1 oktober—31 december 1943 i cirkulär nr 1552, för tiden 1 januari—14 mars 1944 i cirkulär nr 1655 samt för tiden efter sistnämnda dag t. o. m. den 31 maj 1944 i cirkulär nr 1773.

Tilldelning av fodersäd har från och med våren 1943 medgivits för s. k. hushållshöns. Tilldelningen beräknas i förhållande till det antal medlemmar av sökandens hushåll, som ej innehar inköpskort för ägg, samt utgår med högst 15 kilogram per år och sådan hushållsmedlem (cirk. nr 1341).

Sedan Kungl. Maj:t i kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 417) meddelat bestämmelser angående beslag å vissa slag av spannmål och rotfrukter, m. m., utfärdade livsmedelskommissionen med giltighet från och med den 1 september 1943 (cirk. nr 1511 a och b) närmare bestämmelser angående spannmålsregleringen under regleringsåret 1943/44 ävensom bestämmelser rörande avståendet av fodersäd under samma regleringsår (cirk. nr 1560).

Med hänsyn till att priserna på fodersäd och matärter undergått sänkning i förhållande till den under regleringsåret 1942/43 gällande prisnivån har Svenska spannmålsaktiebolaget enligt Kungl. Maj:ts beslut av livsmedelskommissionen dels ålagts att till sådana auktoriserade spannmåls- och utsädeshandlare samt kvarnar, som den 1 september 1943 innehade stråblandsäd, vithavre, svarthavre, vicker, foderärter och norrländskt korn av 1942 års eller tidigare skörd låta utbetala gottgörelse för prisskillnad med 1 krona för deciton för deras innehav av stråblandsäd och med 50 öre för deciton för deras innehav av annan fodersäd, dels ock ålagts att till sådana auktoriserade uppköpare av matärter och auktoriserade utsädeshandlare, som den 1 september 1943 innehade gula eller gröna matärter av 1942 års eller tidigare skörd låta utbetala gottgörelse för prisskillnad med 5 kronor för deciton för deras innehav av dylika matärter (cirk. nr 1650).

De under år 1942 genomförda lättnaderna i stråfoderregleringen ha med hänsyn till den rikliga tillgången på stråfoder kunnat bibehållas, varjämte i ett avseende en ytterligare lättnad kunnat genomföras. Sålunda har hö fortfarande fått fritt försäljas till förbrukare för utfodringsändamål och den fria överlåtelsen av halm har från och med den 19 juli 1943 gjorts oberoende av såväl det ändamål, vartill varan är avsedd att användas, som varans kvalitet (cirk. nr 1449).

Den allmänna tilldelningen av oljekraftfoder och kli har i motsats till de närmast föregående åren, då tilldelningen verkställts på grundval av jordbrukarnas tidigare användning av ifrågavarande kraftfodermedel, under regleringsåret 1943/44 anknutits till den faktiska mjölkproduktionen (cirk. nr 1486 och 1593). Sålunda lämnades redan i augusti månad 1943 en tilldelning, som baserades på sådan mjölkproduktion som låg över en viss fastställd grundkvantitet per ko. I slutet av oktober samma år lämnades en extra tilldelning, avsedd att stödja jämväl den mjölkproduktion, som låg under den tidigare fastställda grundkvantiteten. Av praktiska skäl utgick sistnämn-

da tilldelning med viss kvantitet per ko. En mindre extra tilldelning av oljekraftfoder har vidare lämnats i de fyra nordligaste länen (cirk. nr 1610). Särskild tilldelning av oljekraftfoder har liksom tidigare medgivits odlare av olje- och spånadsväxter (cirk. nr 1593).

Tilldelning av melass med viss kvantitet per mjölkko utgår för regleringsåret 1943/44 till innehavare av nötkreatur inom Stockholms stad och län, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (cirk. nr 1568) samt inom Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. I övriga län ha vissa kvantiteter melass ställts till kristidsstyrelsernas förfogande.

Med hänsyn till den förhållandevis rikliga tillgången på vissa fodermedel, framförallt kli, ha extra tilldelningar i viss utsträckning kunnat lämnas. Sålunda har i april 1943 medgivits en allmän extra tilldelning av rågkli och vetekli i proportion till under regleringsåret 1942/43 tidigare erhållen tilldelning av oljekraftfoder och kli (cirk. nr 1330). För varje modersugga respektive tjänstgörande fargalt har medgivits en extra tilldelning av, inom Götaland med undantag av Gotland 25 kilogram majs samt 50 kilogram rågkli, på Gotland 75 kilogram rågkli eller 50 kilogram vetekli samt inom Svealand och Norrland med 75 kilogram rågkli med rätt för djurinnehavare i Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län att utbyta tilldelningen mot enahanda myckenhet fodersäd (cirk. nr 1385). För samtliga modersuggor har i september medgivits en extra engångstilldelning av inom Götaland med undantag av Gotland högst 50 kilogram majs samt på Gotland och inom Svealand och Norrland högst 75 kilogram rågkli (cirk. nr 1546). Ytterligare tilldelning av rågkli för modersuggor har medgivits dels i november 1943 med 50 kilogram per modersugga (cirk. nr 1613) och dels i januari 1944 med 150 kilogram rågkli per modersugga (cirk. nr 1729). I de fyra nordligaste länen har slutligen utgått en extra tilldelning av 20 kilogram rågkli per mjölkko (cirk. nr 1610). Vidare har lämnats en extra tilldelning av 10 kilogram kli per mjölkko i Götaland, Svealand och Gävleborgs län.

Försäljningen av havrekli och kornkli, av vilka fodermedel havrekli tidigare under vissa perioder fått försäljas fritt, har sedan den 6 november 1942 kunnat lämnas helt fri (cirk. nr 1035).

Handeln med foderceliulosa har fortfarande kunnat hållas helt fri (cirk. nr 1003).

Potatisregleringen. Tillverkningen och avsättningen av potatismjöl har från och med den 1 september 1933 varit föremål för fullständig statlig reglering. Bestämmelserna härom återfinnas numera i förordningen den 30 juni 1943 (nr 454). Enligt denna förordning, som trädde i kraft den 1 oktober 1943 och ersatte tidigare gällande bestämmelser på området, må tillverkning av potatisstärkelse (potatismjöl) annorledes än till förbrukning i eget hushåll icke äga rum utan tillstånd av statens livsmedelskommission, som äger föreskriva de villkor, under vilka sådant tillstånd må tillgodonjutas, ävensom återkalla

sådant tillstånd, när skäl därtill äro. Livsmedelskommissionen äger enligt förordningen vidare meddela de ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av förordningen. Med stöd av sistnämnda bemyndigande har kommissionen utfärdat bestämmelser angående tillverkning av potatisstärkelse (cirk. nr 1549).

Kungl. Maj:t har vidare för varje tillverkningsår fastställt det pris, som innehavare av tillverkningslicens har att erlägga till leverantör för potatis, som inköpes för framställning av stärkelse och är av för fabriksändamål normal kvalitet. För tillverkningsåret 1943/44 har detta pris dock efter bemyndigande av Kungl. Maj:t fastställts av livsmedelskommissionen.

Vidare har för varje tillverkningsår upprättats ett avtal mellan livsmedelskommissionen (tidigare statens potatismjölsnämnd), å ena sidan, och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a., å den andra sidan, vilket avtal underställts Kungl. Maj:t för godkännande. Viss del av avtalet har därjämte av Kungl. Maj:t förelagts riksdagen för godkännande. Enligt detta avtal har förenämnda förening utfäst sig att inköpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser upp till en för varje tillverkningsår fastställd maximikvantitet, med undantag för vad som får användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantör. Å andra sidan har kommissionen respektive potatismjölsnämnden, under förutsättning av statsmakternas godkännande, åtagit sig att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida för att bereda föreningen möjlighet att erhålla minst ett visst i avtalet angivet pris per deciton för vid tillverkningsårets slut inneliggande lager av potatismjöl med avdrag av viss kvantitet, ävensom ersättning för ränte- och lagringskostnader i avseende på inneliggande lager, med visst avdrag, under tre månader, räknat från och med utgången av respektive tillverkningsår.

Bestämmelserna för tillverkningsåret 1943/1944 återfinnas i Kungl. Maj:ts brev den 24 september 1943.

Enligt förordning den 2 mars 1934 (nr 34), som genom kungörelse den 30 juni 1943 (nr 484) förlängts att gälla tills vidare, har föreskrivits, att vid införsel av druv- och stärkelsesocker, stärkelsesirap (statistiskt nr 290) samt dextrin och stärkelseklister ävensom appreturmedel innehållande dextrin, stärkelse, glykos, växtslem och dylikt (statistiskt nr 620) skall, utöver enligt tulltaxan stadgad tull, utgå tilläggstull med vissa belopp.

I kungörelsen den 5 december 1941 (nr 922) förordnade Kungl. Maj:t om beslag å samt reglering av handeln med potatisflingor, potatismjöl med flera produkter av potatis. I anslutning härtill meddelade livsmedelskommissionen (cirk. nr 563) bestämmelser om ransonering av potatisprodukter med giltighet från och med den 14 december 1941. Livsmedelskommissionen har sedermera beslutat, att potatisflingor från och med den 16 september 1943 tills vidare få försäljas utan mottagande av inköpskuponger eller licenser (cirk. nr 1530).

Vissa bestämmelser ha även utfärdats innebärande inskränkning i rätten att använda potatis för olika ändamål. Genom kungörelsen den 2 oktober 1942 (nr 806) har sålunda förordnats om beslag å potatis jämte viss reglering

av rätten att yrkesmässigt köpa och sälja potatis, innebärande bland annat, att handel med potatis får utövas endast av person eller företag, som erhållit särskilt tillstånd därtill (auktorisation).

Till underlättande av avsättningen av potatisflingor har Kungl. Maj:t den 14 januari 1944 efter framställning av livsmedelskommissionen bemyndigat kommissionen att uppdraga åt Svenska spannmålsaktiebolaget att dels avtala med olika lagerhållare om utförsäljning av potatisflingor till ett pris av 50 öre för kilogram, fritt banvagn lagerhållarens närmaste järnvägsstation, dels ock träffa överenskommelse med lagerhållare om ersättning för de med distribueringen av flingorna förenade kostnaderna.

Vidare må nämnas att, i likhet med vad fallet varit under tidigare krigsår, garantipriser fastställts för 1943 års skörd av potatis. Sålunda har livsmedelskommissionen, i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 mars 1943, uppdragit åt Svenska spannmålsaktiebolaget att under april månad 1944 inköpa all matpotatis samt fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet, som av odlare hembjudits bolaget senast den 15 mars 1944.

Clearing. Utöver vad som i propositionerna nr 319/1942 och 246/1943 meddelats rörande clearing, må nämnas, att livsmedelskommissionen genom Kungl. Maj:ts brev den 11 juni 1943 erhållit bemyndigande att från clearingkassan för fettvaror täcka förlust å den inhemska odlingen av oljeväxter även under år 1943.

Produktionsutvecklingen på jordbrukets område.

Livsmedelskommissionen har vid sin skrivelse den 31 mars 1944 fogat vissa tabellsammanställningar rörande produktionsutvecklingen under 1942 och 1943 samt januari 1944. Dessa sammanställningar torde såsom särskild *tabellbilaga* få fogas vid statsrådsprotokollet. Följande uppgifter rörande produktionsutvecklingen äro i huvudsak hämtade från kommissionens skrivelse.

Marknaden för mjölk och mejeriprodukter. (Jfr tab. 2—5.) Inom 1942 års jordbrukskommitté ha i samband med undersökningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader beräkningar utförts i fråga om den totala mjölkproduktionens omfattning under det närmaste förkrigsåret samt åren därefter. Resultatet av nämnda beräkningar redovisas i nedanstående tablå för olika produktionsår (september—augusti).

1938/39	4 714 000 ton	1941/42	3 661 000 ton
1939/40	4 596 000 »	1942/43	3 845 000 »
1940/41	4 086 000 »	1943/44 (prognos)	4 155 000 »

Som synes nådde mjölkproduktionen ett minimum år 1941/42. Enligt den prognos, som utarbetats för år 1943/44, väntas mjölkproduktionen detta regleringsår komma att något överstiga 1940/41 års produktion.

Den vid mejerierna invägda mjölkkvantiteten samt dess användning för olika ändamål redovisas i följande tablå i ton.

År	Invägd mjölk	Därav		
		använd för produktberedning	försåld som konsumtionsmjölk	försåld grädde (omräknad till mjölk)
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381

De i tablån angivna siffrorna rörande mjölkinvägningen böra ses i samband med utvecklingen av antalet mejerileverantörer. Detta uppgick sålunda i juli 1939 till 204 249 samt hade fram till juli 1943 ökats till 240 970 eller med 18,0 procent. Det visar sig också, att invägningssiffrorna förete en betydligt mindre nedgång under krisåren än de av jordbrukskommittén beräknade siffrorna för den totala mjölkproduktionen. Den ökade anslutningen till mejerierna, delvis föranledd av olika statliga åtgärder, såsom bestämmelserna rörande försäljning av lantsmör samt försäljningsföreskrifterna i samband med genomförandet av mjölkstandardiseringen, har sålunda lett till att allt större del av den totala mjölkproduktionen kommit att tillföras mejerierna. Detta belyses närmare av följande relativtal, som ange invägningens procentuella andel av toltalproduktionen.

1938/39	66·4
1939/40	67·7
1940/41	67·2
1941/42	68·9
1942/43	70·7

Av ovanstående siffror framgår, att särskilt under de två sista åren en allt större del av mjölkproduktionen invägts vid mejerierna.

Beträffande den invägda mjölkens användning för olika ändamål lägger man märke till en betydande uppgång i försäljningen av konsumtionsmjölk. Ökningen mellan 1942 och 1943 uppgår sålunda till 12,6 procent samt ökningen mellan 1939 och 1943 till icke mindre än 94,8 procent. Denna avsevärda ökning beror dock till en icke oväsentlig del på nedgång i direktförsäljningen av mjölk och representerar alltså icke en motsvarande konsumtionsökning. Därjämte är att märka, att 1942 och 1943 års mjölkförsäljning omfattat standardiserad mjölk. Omräknas den standardiserade mjölken till mjölk av medelfetthalt, stannar ökningen mellan 1939 och 1943 vid 65,1 procent.

Försäljningen av grädde visar däremot en motsatt utveckling och företer från 1939 till 1943 en nedgång med 77,1 procent.

Den under år 1943 för produktberedning tillgängliga kvantiteten invägd

mjölk uppgick, som tidigare angivits, till 1 963 000 ton, vilket är 12,8 procent mer än året förut. Mejeriproduktionen av smör och ost visar följande utveckling.

År	Smör		Ost	
	Produktion ton	Försäljning ton	Produktion ton	Försäljning ton
1939	83 735	54 319	43 653	41 406
1940	80 760	74 002	35 328	37 736
1941	77 687	76 184	22 383	23 052
1942	71 926	67 785	14 991	15 052
1943	79 263	76 044	21 296	19 519

Från 1942 till 1943 kan man konstatera en uppgång med 10,2 procent i fråga om smörproduktionen och icke mindre än 42,1 procent beträffande ostproduktionen.

Margarinproduktionens storlek under de sista 5 åren redovisas i nedanstående tablå.

År	Hushålls-margarin ton	Bageri-margarin ton	Summa ton
1939	51 389	8 609	59 998
1940	29 174	9 550	38 724
1941	18 261	7 947	26 208
1942	35 469	5 366	40 835
1943	31 631	5 424	37 055

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tab. 6 och 7). Under år 1943 har en betydlig förbättring inträtt i fråga om försörjningen med kött och fläsk vilket framgår av nedanstående tal, som redovisa den totala saluförda slakten under de två sistförflutna åren.

Djurslag	1942 ton	1943 ton	Ökning från 1942	
			ton	procent
Storboskap	45 972	56 708	10 736	23·4
Större kalv	11 249	11 780	531	4·7
Mindre kalv	9 205	12 592	3 387	36·8
Får och getter	1 623	2 920	1 297	79·9
Häst	6 540	7 630	1 090	16·7
Summa kött	74 589	91 630	17 041	22·8
Svin	45 337	65 498	20 161	44·5
Summa kött och fläsk	119 926	157 128	37 202	31·0

Den sammanlagda ökningen i kött- och fläskproduktionen från 1942 till 1943 uppgår sålunda till nära en tredjedel. Av denna ökning svarar stegringen i enbart fläskproduktionen för mer än hälften. Vad fläskproduktionen beträffar beror en avsevärd del av uppgången på en ökning av svinens slaktvikt. Denna uppgick under år 1942 till i genomsnitt 73,3 kilogram men

steg under 1943 till i genomsnitt 89,7 kilogram. Medan alltså fläskproduktionen mellan nämnda år stigit med 45,4 procent, visar antalet slaktade svin en ökning med endast 17,2 procent eller från 623 000 till 730 000.

Med ledning av statistiken över antalet betäckta suggor i Svealand och Götaland kan man göra sig en föreställning om, hur fläskproduktionen kommer att gestalta sig under en tid av cirka ett år framåt. Under år 1942 uppgick antalet betäckningar till 167 453 för att året därpå öka till 190 672 eller med 13,9 procent. Under förutsättning av oförändrad slaktvikt skulle man alltså ha att vänta en motsvarande stegring av fläskproduktionen. De angivna betäckningstalen skulle motsvara respektive 1 259 000 och 1 434 000 slaktsvin. Antar man en oförändrad hemslakt eller cirka 580 000 svin, skulle man alltså under år 1944 ha att vänta en ökning i den saluförda svinslakten med ungefär en fjärdedel.

Importen av kött och köttkonserver har under 1943 uppgått till 746 ton, därav 514 ton kött av fågel och endast 7 ton nötkött eller konserver därav.

Äggmarknaden. Inom 1942 års jordbrukskommitté ha beräkningar verkställts rörande den totala äggproduktionen inom landet, varvid man kommit till en produktion åren närmast före kriget av 60 000 ton. För produktionsåret 1942/43 har nämnda kommitté beräknat en produktion av 36 000 ton och för 1943/44 en produktion av 42 000 ton. Under konsumtionsåret 1942/43 redovisades en försäljning av ägg mot inköpskuponger och inköpslicenser av 14 700 ton. Till belysning av handelsutvecklingen sedan äggransoneringens början meddelas i den här nedan intagna sammanställningen uppgifter om de auktoriserade partihandlarnas inköp av ägg.

Period	Auktoriserade partihandlares inköp av ägg från		
	Auktoriserade äggupppköpare, ton	Äggproducenter, ton	Summa ton
Kvartalsvis			
1941 4:e kvartalet	1 769	302	2 071
1942 1:a »	1 416	207	1 623
2:a »	4 682	351	5 033
3:e »	2 461	206	2 667
4:e »	1 057	158	1 215
1943 1:a »	2 921	225	3 146
2:a »	4 276	318	4 594
3:e »	2 552	226	2 778
4:e »	1 018	231	1 249
Per 4-veckorsperiod			
1944 3/1—30/1	959	128	1 087
31/1—27/2	1 237	118	1 355

Fodermedelsmarknaden. (Jfr tab. 8.) Den inom 1942 års jordbrukskommitté beräknade inhemska förbrukningen av oljekraftfoder och kli redovisas i nedanstående tablå för det senaste förkrigsåret samt tiden därefter. Siffrorna avse inom jordbruket använda kvantiteter.

Produktionsår	Förbrukning i ton av	
	Oljekraftfoder	Kli
1938/39	241 000	196 000
1939/40	205 000	203 000
1940/41	158 000	174 000
1941/42	125 000	151 000
1942/43	90 000	126 000
1943/44 (Prognos)	110 000	151 000

Beträffande den inhemska foderskörden kan följande tablå vara av intresse. Uppgifterna ha hämtats ur statistiska centralbyråns officiella skördestatistik. För år 1943 äro talen preliminära.

År	Areal i hektar av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrotfrukter	Hö
1930	132 163	660 235	267 784	1 060 182	103 731	1 865 212
1931	125 691	642 799	268 525	1 037 015	100 633	1 871 345
1932	110 523	673 057	233 573	1 017 153	82 928	1 810 017
1933	105 358	651 319	235 394	992 071	72 441	1 807 284
1934	100 394	659 793	238 807	998 994	74 572	1 804 654
1935	105 062	670 884	251 165	1 027 111	75 301	1 798 132
1936	104 036	670 675	258 385	1 033 096	73 631	1 795 574
1937	95 078	657 255	251 444	1 003 777	72 557	1 735 713
1938	101 518	660 839	252 838	1 015 195	70 985	1 726 755
1939	104 240	660 030	252 037	1 016 307	67 600	1 711 918
1940	106 847	635 045	284 259	1 026 151	63 645	1 694 101
1941	99 184	629 266	290 627	1 019 077	67 695	1 652 068
1942	111 777	597 230	278 387	987 394	67 982	1 656 661
1943	112 062	575 770	275 451	963 283	64 893	1 670 527

År	Skörd i kilogram per hektar av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Foderrotfrukter	Hö från odlad jord	Hö från naturlig äng
1930	1 820	1 700	1 980	36 530	3 780	1 120
1931	1 770	1 540	1 860	31 660	3 820	1 210
1932	2 020	1 860	2 220	40 730	3 840	1 180
1933	1 890	1 690	2 020	35 740	3 200	1 110
1934	2 140	1 860	2 260	39 810	3 270	1 090
1935	2 120	1 850	2 250	37 240	3 610	1 280
1936	1 920	1 790	2 030	37 510	3 570	1 280
1937	1 990	1 890	2 140	39 740	3 890	1 300
1938	2 370	2 080	2 480	39 740	3 950	1 290
1939	2 220	1 930	2 350	37 680	3 360	1 330
1940	1 770	1 480	1 680	36 860	2 250	980
1941	1 590	1 230	1 450	33 330	1 610	910
1942	1 970	1 550	1 900	33 760	3 000	1 100
1943	2 050	1 460	1 770	36 180	2 620	1 100

År	Skörd i ton av					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot-frukter	Hö
1930	240 202	1 120 723	529 488	1 890 413	3 788 813	5 647 969
1931	222 903	987 850	500 073	1 710 826	3 185 551	5 769 198
1932	222 770	1 251 092	517 782	1 991 644	3 350 647	5 824 555
1933	199 554	1 098 634	474 653	1 772 841	2 589 238	4 896 259
1934	214 460	1 229 171	540 869	1 984 500	2 968 748	4 988 264
1935	222 302	1 239 286	564 188	2 025 776	2 803 986	5 501 349
1936	200 251	1 202 541	525 676	1 928 468	2 762 034	5 443 779
1937	188 908	1 240 661	538 660	1 968 229	2 883 488	5 883 121
1938	240 140	1 374 885	627 802	2 242 827	2 820 846	5 924 707
1939	231 723	1 271 083	591 373	2 094 179	2 547 143	5 072 968
1940	189 281	937 128	478 136	1 604 545	2 346 244	3 387 970
1941	157 697	775 733	420 966	1 354 396	2 256 312	2 424 970
1942	220 103	926 039	528 415	1 674 557	2 295 302	4 331 312
1943	230 019	840 586	488 921	1 559 526	2 347 607	3 866 692

Som av den sista tablån framgår, lämnade år 1943 endast foderrotfrukter ett något bättre resultat än året förut. Det något förbättrade skördeutfallet även i fråga om korn är i detta sammanhang av mindre intresse, då detta sädesslag endast i norra Sverige får begagnas för utfodring i någon större utsträckning.

Vid den arealinventering, omfattande Svealand och Götaland samt Gävleborgs län, som företogs i oktober 1943, infordrades även uppgifter rörande de arealer av bland annat fodersäd, som odlarna ämnade beså våren 1944. I följande tablå redovisas dessa arealer jämte skördade arealer av samma växtslag dels år 1943 och 1942, dels i genomsnitt åren 1938/39, för området Svealand och Götaland samt Gävleborgs län uttryckt i hektar.

	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd
Areal, avsedd att besås 1944	63 260	593 025	286 743	943 028
Skördad areal 1943	74 360	564 657	266 539	905 556
» » 1942	75 527	586 748	269 657	931 932
» » 1938/39	69 224	648 369	245 718	963 311

En jämförelse mellan avsedd odling 1944 och skördad areal 1943 visar nedgång i fråga om korn men ökning för såväl havre som blandsäd samt en uppgång i den totala fodersädsarealen med 37 500 hektar eller 4,1 procent. Jämför man med medelarealen åren 1938/39, visa såväl korn som framför allt havre minskning, medan blandsädsarealen betydligt ökats. Den sammanlagda fodersädsarealen skulle enligt redovisningen här ovan i år komma att bliva 2,1 procent mindre än i genomsnitt 1938/39.

Brödsädsmarknaden. (Jfr tab. 2.) Beträffande de under senare år skördade brödsädsarealerna i Sverige hänvisas till följande sammanställning ur den officiella skördestatistiken. Uppgifterna för 1943 äro preliminära.

År	Areal i hektar av						
	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	214 365	47 205	261 570	235 203	6 193	241 396	502 966
1931	215 191	61 135	276 326	200 411	6 835	207 246	483 572
1932	213 849	64 444	278 293	204 876	6 792	211 668	489 961
1933	220 567	82 187	302 754	218 751	7 284	226 035	528 789
1934	224 444	66 002	290 446	229 006	6 794	235 800	526 246
1935	214 813	57 937	272 750	218 525	8 629	227 154	499 904
1936	211 788	69 263	281 051	202 220	12 741	214 961	496 012
1937	233 961	65 308	299 269	189 795	7 307	197 102	496 371
1938	240 460	68 014	308 474	181 569	6 558	188 127	496 601
1939	253 507	83 639	337 146	168 646	6 296	174 942	512 088
1940	216 770	91 998	308 768	163 735	7 196	170 931	479 699
1941	177 039	109 371	286 410	198 477	8 171	206 648	493 058
1942	164 009	114 535	278 544	241 236	8 263	249 499	528 043
1943	153 662	112 711	266 373	212 784	7 598	220 382	486 755

För 1943 kan man konstatera en nedgång i arealerna för samtliga slag av brödsäd. Vad höstsäden beträffar beror denna tillbakagång på två omständigheter. Dels blev 1942 års skörd mycket försenad, varigenom brist på utsäde uppstod, dels rådde under tiden för höstbruket en synnerligen otjänlig väderlek, varigenom höstsådden försenades och på sina håll t. o. m. omöjliggjordes. Sammanlagt förete brödsädsarealerna år 1943 en nedgång jämfört med året förut med 7,8 procent.

Från och med år 1940 ha arealinventeringar företagits såväl på sommaren som på hösten. Vid sommarinventeringarna ha uppgifter lämnats rörande skördad areal, varemot vid höstinventeringarna uppgifter lämnats om den areal, som vid inventeringstillfället besåtts med höstsäd, ävensom rörande de arealer, som under påföljande vår avsåges komma att besås med olika angivna sädesslag. Resultatet av dessa inventeringar i vad beträffar brödsäd redovisas i nedanstående tablå för Svealand och Götaland.

Sädesslag	Areal i hektar enligt inventeringen den						
	30/10 1943	1/6 1943	31/10 1942	1/6 1942	31/10 1941	3/6 1941	16/10 1940
Höstvete	195 494	153 614	157 597	163 971	189 701	176 961	230 216
Vårvete	92 242	111 833	110 192	113 730	94 084	108 714	93 580
Summa vete	287 736	265 447	267 789	277 701	283 785	285 675	323 796
Höstråg	203 094	212 186	222 412	240 838	250 332	198 029	203 404
Vårråg	6 745	7 421	7 958	8 116	7 650	7 949	7 686
Summa råg	209 839	219 607	230 370	248 954	257 982	205 978	211 090
Summa brödsäd	497 575	485 054	498 159	526 655	541 767	491 653	534 886

Då man genom de dubbla inventeringarna erhåller uppgifter rörande såväl besådd som skördad areal av höstsäd, kan man få en uppfattning om hur höstsäden övervintrat de olika åren. Som av föregående tablå fram-

går, ägde en mycket stor utvintring av höstvete rum under vintern 1940/41, uppgående till icke mindre än 53 255 hektar eller 23,1 procent av den besådda arealen. Även under påföljande vinter ägde en betydande utvintring av höstvete rum, uppgående till 25 730 hektar eller 13,6 procent av den besådda arealen. De nämnda två vintrarna voro som bekant synnerligen stränga. Under båda dessa vintrar visade höstrågen betydligt större härdighet, och endast relativt obetydliga arealer av detta sädesslag utvintrade.

Vintern 1942/43 var relativt mild, och höstvetet övervintrade mycket väl, medan rågen klarade sig något sämre. Sammanlagt voro utvintringsskadorna å höstsäden dock relativt obetydliga.

Av särskilt intresse äro de siffror, som framkommit genom inventeringen i oktober 1943. Dessa visa en betydande ökning av höstvetearealerna och en märkbar tillbakagång i höstrågarealerna. Samtidigt redovisas en planerad sådd av vårvete år 1944, som betydligt understiger 1943 års skördade areal av samma växtslag. Dock är ökningen i den besådda höstvetearealen avsevärt större än den planerade minskningen i vårvetearealen, varför till skörd år 1944 skulle vara att vänta en jämförd med 1943 ökad areal av vete. Denna ökning är dessutom större än minskningen i rågarealen, varför den sammanlagda brödsädsarealen 1944 kan väntas bli något större än 1943 års skördade brödsädsareal.

Beträffande de brödsädsskördar, som erhållits under en följd av år, må följande siffror, hämtade ur den officiella skördestatistiken, återgivas.

År	Skörd i kilogram per hektar av			
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Vårråg
1930	2 290	1 630	1 820	1 240
1931	1 710	1 570	1 370	1 120
1932	2 470	1 960	2 070	1 360
1933	2 570	1 820	2 070	1 420
1934	2 820	1 890	2 220	1 400
1935	2 480	1 880	1 910	1 350
1936	2 210	1 750	1 650	1 350
1937	2 440	1 810	1 920	1 310
1938	2 740	2 010	2 010	1 440
1939	2 780	1 860	2 040	1 460
1940	1 250	1 630	1 570	1 200
1941	1 070	1 290	1 370	910
1942	1 780	1 580	1 820	1 120
1943	2 350	1 470	1 830	1 060

Efterföljande tabell ger uttryck åt den betydande förbättring i brödsädsskördarna, som ägt rum under åren 1942 och 1943 jämfört med de två föregående årens dåliga skördar. Särskilt höstvetet visar en betydande ökning. En jämförelse mellan 1942 och 1943 visar minskning för alla brödsädsslag utom höstvete, som emellertid företer en så betydande ökning, att den ej blott motväger nedgången i fråga om övriga brödsädsslag utan jämväl är tillräcklig för att 1943 års sammanlagda brödssädsskörd skall visa ökning jämfört med 1942.

År	Skörd i ton av						
	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	489 767	76 833	566 600	428 753	7 695	436 448	1 003 048
1931	367 558	96 015	463 573	275 485	7 641	283 126	746 699
1932	528 944	126 279	655 223	423 530	9 215	432 745	1 087 968
1933	566 970	149 826	716 796	452 361	10 326	462 687	1 179 483
1934	632 182	124 601	756 783	507 443	9 504	516 947	1 273 730
1935	533 586	108 976	642 562	417 735	11 609	429 344	1 071 906
1936	467 481	121 342	588 823	334 326	17 184	351 510	940 333
1937	571 129	118 386	689 515	364 609	9 589	374 198	1 063 713
1938	667 532	136 600	804 132	365 231	9 422	374 653	1 178 785
1939	704 978	155 880	860 858	344 401	9 169	353 570	1 214 428
1940	270 669	150 060	420 729	257 290	8 603	265 893	686 622
1941	189 929	141 128	331 057	271 848	7 395	279 243	610 300
1942	291 486	180 545	472 031	438 841	9 248	448 089	920 120
1943	360 634	165 981	526 615	389 577	8 074	397 651	924 266

Potatismarknaden. (Jfr tab. 2.) Den inhemska skörden av potatis under de närmast föregående åren redovisas (för 1943 i preliminära tal) i nedanstående tablå. Därjämte redovisas de med potatis odlade arealerna under motsvarande år i hektar jämte skörden per hektar i kilogram.

År	Skörd, ton	Areal, hektar	Skörd per hektar, kilogram
1935/39	1 813 408	131 711	13 770
1940.....	2 294 417	134 816	17 020
1941.....	2 071 086	137 375	15 080
1942.....	1 840 136	142 096	12 950
1943.....	2 181 302	145 363	15 010

Av tablån framgår, att 1943 års potatisskörd var betydligt större än den genomsnittliga årsskörden 1935/39 samt den största näst efter 1940 års rekordskörd. Från 1942 kan man konstatera en ökning med 18,5 procent. Denna ökning beror främst på stegrad arealavkastning men även ehuru i mindre omfattning på arealökning. Som synes var hektaravkastningen under 1943 betydligt högre än under anförda 5-årsperiod.

Vid den arealinventering, som företogs under oktober 1943, inhämtades uppgifter även om de arealer, som odlarna avsåge att odla med potatis våren 1944. Dessa uppgifter redovisas i efterföljande tablå jämte skördade arealer 1943, 1942 och i genomsnitt 1938/39 i hektar samt omfatta Svealand och Götaland jämte Gävleborgs län.

Areal avsedd att odlas våren 1944.....	117 838
Skördad areal 1943.....	130 795
» » 1942.....	127 388
» » 1938/39	119 250

Enligt dessa uppgifter skulle man i år ha att vänta en arealminskning för potatis med icke mindre än nära 13 000 hektar eller 9,9 procent.

Beträffande konsumtionen av matpotatis föreligger ingen statistisk redovisning. Med ledning av bl. a. socialstyrelsens konsumtionsundersökningar kan man emellertid verkställa vissa uppskattningar rörande storleken av denna konsumtion. Dessa uppskattningar, som verkställts inom 1942 års jordbrukskommitté, redovisas nedan i ton för olika konsumtionsår.

1938/39	755 000	1941/42	975 000
1939/40	755 000	1942/43	1 000 000
1940/41	810 000	1943/44	950 000

De anförda siffrorna ange som synes en mycket avsevärd konsumtionsökning fram t. o. m. 1942/43, närmare bestämt med drygt 30 procent. Under år 1943/44 räknar man med en viss tillbakagång i potatiskonsumtionen, främst som följd av den allmänna förbättring i försörjningsläget, som inträtt under det senaste året.

Förbrukningen av fabrikspotatis, som under konsumtionsåret 1938/39 uppgick till 260 000 ton, har till följd av den ökade förbrukningen av matpotatis måst något inskränkas. Under 1942/43 förbrukades för detta ändamål 230 000 ton och för 1943/44 beräknar man, att omkring 250 000 ton skola användas.

Inkomst- och kostnadsutvecklingen inom jordbruket under de senaste åren.

Till belysande av inkomst- och kostnadsutvecklingen inom jordbruket har kommissionen under de senaste åren genom en särskild delegation låtit undersöka nämnda utveckling f. o. m. produktionsåret 1938/39. De tidigare undersökningarna ha nu undergått komplettering, såvitt angår produktionsåret 1943/44. I samband härmed ha jämväl beräkningarna för tidigare år blivit föremål för viss översyn och granskning. Beträffande resultaten härav har kommissionen hänvisat till den promemoria, som bifogats 1942 års jordbrukskommittés skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 mars 1944 med utlåtande angående grunder för prissättningen på jordbrukets produkter under nästa regleringsår. Promemorian torde, med vissa av kommissionen senare vidtagna kompletteringar, som *bilaga 1* få fogas till detta protokoll.

I syfte att komplettera den bild av förändringarna i jordbrukets ekonomiska läge, som erhållits genom berörda undersökningar, har livsmedelskommissionen tidigare genom sin statistiska byrå låtit företaga representativa undersökningar på grundval av jordbrukarnas självdeklarationer för åren 1938, 1940 och 1941. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har kommissionen nu låtit verkställa en liknande undersökning, avseende jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1942. Denna undersökning innefattas i en av kommissionen avlämnad promemoria rörande utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter åren 1938—1942, vilken promemoria torde få fogas till protokollet som *bilaga 2*. Beträffande resultaten av undersökningen må här följande anföras.

Till grund för beräkningarna har legat ett material, omfattande sammanlagt 11 576 självdeklarationer, avgivna av jordbrukare i olika delar av landet och representerande egendomar av olika storlek. De på den s. k. A-bilagan lämnade uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och kostnader ha uppräknats till totalsummor med ledning av förhållandet mellan åkerarealen vid de undersökta jordbruken å ena och samtliga jordbruk å andra sidan. Dessutom ha inkomsterna respektive utgifterna per hektar jordbruksjord beräknats. Därutöver ha även totalsummor för jordbrukarnas nettointäkter och jordbrukarfamiljernas arbetsinkomster framräknats. Då de undersökta jordbruken av olika anledningar synas representera en intensivare och rationellare drift än genomsnittsjordbruket, torde de erhållna totalsummorna vara något för höga. Med hänsyn till att materialet för samtliga undersökta år efter allt att döma är förhållandevis enhetligt, torde detsamma däremot bättre avspegla de från år till år inträffade inkomst- och utgiftsförskjutningarna, även om man givetvis också i detta hänseende får räkna med vissa felmarginaler, beroende bl. a. på ojämnheterna i skördeutfallet.

Förändringarna i jordbrukets kontanta inkomster och utgifter enligt det bearbetade deklarationsmaterialet framgå av följande sammanställning (indextal: 1938 = 100).

	1940	1941	1942
Inkomster av försålda jordbruksprodukter.			
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	117·5	134·1	139·4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	123·8	142·7	137·2
Norra Sverige	147·3	176·9	184·2
Hela riket	121·8	139·4	141·7
Samtliga kontanta inkomster.			
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	117·5	134·6	142·9
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	118·0	142·4	150·2
Norra Sverige	94·6	113·0	128·7
Hela riket	114·0	133·5	142·8
Samtliga kontanta utgifter.			
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	114·3	129·6	140·4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	116·5	138·4	145·4
Norra Sverige	99·0	119·9	133·6
Hela riket	112·8	130·8	140·9

Jordbrukets samtliga kontanta inkomster ha enligt det bearbetade deklarationsmaterialet från år 1938 till år 1942 stigit med 42,8 procent. I södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder är inkomststegringen starkare — 50,2 procent — medan den i norra Sverige är betydligt svagare än genomsnittet och stannar vid 28,7 procent. Såsom också framgår av de anförda siffrorna beror norra Sveriges eftersläpning i inkomstutvecklingen emellertid icke på att jordbrukarnas inkomster av försålda jordbruksprodukter inom detta område skulle ha stigit mindre än i de södra och mellersta delarna av landet. Tvärtom är den på grundval av självdeklarationerna beräknade stegringen av denna inkomstpost betydligt starkare i norra Sverige än i något annat område. Däremot ha inkomsterna av skogsbruk och körslor i förstnämnda om-

råde under åren 1940—1942 utvecklat sig ogynnsammare än i de båda andra områdena. Detta sammanhänger tydligen med att de minskade avverkningarna av gagnvirke i norra Sverige medfört en inkomstminskning, som icke kunnat uppvägas av de ökade vedförsäljningarna.

Jordbrukets sammanlagda kontanta utgifter ha under den tid undersökningen omfattar stigit med 40,9 procent. Stegringen är något starkare i skogs- och dalbygdsområdet och något svagare i norra Sverige. Inom de båda områdena i södra och mellersta Sverige har utgiftsökningen genomgående varit mindre än inkomstökningen. Däremot har relationen mellan inkomster och utgifter i norra Sverige år 1942 såväl som de båda föregående åren varit ofördelaktigare än år 1938.

En jämförelse mellan inkomst- och kostnadsförskjutningarna mellan olika storleksgrupper kan göras på grundval av följande uppgifter rörande inkomster respektive utgifter per hektar jordbruksjord.

Inkomster och utgifter av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938—1942. Kronor per ha jordbruksjord.

Område	År	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
		2–5	5–10	10–20	20–30	30–50	50–100	Över 100	
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	418	390	372	376	369	350	386	375
	1940	514	466	444	438	425	415	442	441
	1941	568	528	515	505	504	479	479	505
	1942	603	545	535	516	524	514	565	536
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	423	392	364	347	340	325	335	376
	1940	492	466	436	401	392	368	404	444
	1941	625	560	522	472	472	464	427	536
	1942	674	607	541	481	483	461	467	568
Norra Sverige	1938	562	462	395	462	.	.	.	486
	1940	509	440	409	434	.	.	.	459
	1941	594	544	507	492	.	.	.	553
	1942	716	623	554	538	.	.	.	639
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	322	285	264	274	275	276	335	285
	1940	388	327	303	311	311	317	379	326
	1941	407	369	350	356	369	373	396	369
	1942	442	384	369	375	391	406	475	400
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	288	261	245	255	263	290	288	264
	1940	336	308	289	290	299	321	329	308
	1941	410	360	345	335	358	421	349	365
	1942	437	388	358	354	362	400	400	386
Norra Sverige	1938	369	289	252	304	.	.	.	312
	1940	354	287	268	295	.	.	.	309
	1941	428	355	332	341	.	.	.	376
	1942	507	390	362	383	.	.	.	426

Enligt de anförda indextalen ha förskjutningarna mellan inkomster och utgifter inom slättbygdsområdet under år 1942 varit fördelaktigast för de minsta och största brukningsdelarna, under det att jordbruk med 20—100 hektar åker visa en ogynnsammare utveckling. Inom skogs- och dalbyg-

Indextal: År 1938 = 100.

Område	År	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
		2–5	5–10	10–20	20–30	30–50	50–100	Över 100	
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	123·0	119·6	119·5	116·5	115·2	118·4	114·5	117·5
	1941	138·9	134·6	138·6	134·4	136·8	137·3	123·8	134·6
	1942	146·0	139·1	143·9	137·2	142·0	147·4	146·1	142·9
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	116·5	118·9	119·8	115·3	115·5	113·6	120·6	118·0
	1941	147·5	143·0	143·0	135·9	139·1	143·8	126·8	142·4
	1942	158·9	154·7	147·8	137·8	141·5	140·5	136·3	150·2
Norra Sverige	1940	90·8	95·5	103·4	93·6	·	·	·	94·6
	1941	104·7	117·1	128·3	106·1	·	·	·	113·0
	1942	122·4	132·8	140·2	114·7	·	·	·	128·7
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	120·5	114·8	114·7	113·6	112·9	114·8	113·2	114·3
	1941	129·0	128·6	132·9	130·5	134·3	135·4	118·1	129·6
	1942	138·9	134·1	140·1	137·3	141·7	147·5	141·5	140·4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	117·1	117·9	118·0	113·8	113·7	110·7	114·2	116·5
	1941	142·3	138·1	140·5	131·3	136·1	145·9	120·7	138·4
	1942	151·3	148·8	145·6	138·1	136·7	136·6	135·9	145·4
Norra Sverige	1940	96·1	99·6	106·4	96·7	·	·	·	99·0
	1941	114·6	122·4	131·7	111·7	·	·	·	119·9
	1942	131·9	133·1	143·4	124·1	·	·	·	133·6

derna ha inkomsterna stigit starkare än utgifterna för alla grupper med undantag för jordbruk med 20—30 hektar åker. Den gynnsammaste förskjutningen mellan inkomster och kostnader uppvisa inom detta område liksom på slättbygderna småbruken med en areal av 2—5 hektar åker. I norra Sverige ha utgifterna från år 1938 till år 1942 stigit starkare än inkomsterna inom samtliga redovisade storleksgrupper.

I syfte att ytterligare belysa de ekonomiska förändringarna inom jordbruket ha även självdeklarationernas uppgifter om jordbrukarnas nettointäkter bearbetats. Beträffande nettointäkterna av jordbruksfastighet, som i detta sammanhang främst äro av intresse, kunna de erhållna resultaten sammanfattas i följande sammanställning (indextal: 1938 = 100).

	1940	1941	1942
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	125·7	147·0	148 8
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	119·8	143·3	153·8
Norra Sverige	98·8	111·9	131·5
Hela riket	117·8	138·0	146·8

Även i dessa siffror framträder tydligt skillnaden mellan de olika områdena. Medan den genomsnittliga stegringen av nettointäkterna av jordbruksfastighet för hela riket år 1942 i jämförelse med år 1938 uppgår till 46,8 procent, stannar densamma i norra Sverige vid 31,5 procent men stiger i skogs- och dalbygderna till 53,8 procent. Såsom tidigare framhållits grundar sig denna eftersläpning för norra Sverige i förhållande till de båda övriga områdena icke

på någon ogynnsammare utveckling av inkomsterna av försålda jordbruksprodukter. Sistnämnda post spelar emellertid i norra Sverige en betydligt mindre roll än i södra och mellersta Sverige för den totala inkomstutvecklingen. I stället påverkas denna i norra Sverige mycket starkt av växlingarna i inkomsterna av skogsbruk.

Redogörelse för nu gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov.

I anslutning till en av livsmedelskommissionen i dess skrivelse den 31 mars 1944 intagen redogörelse må följande uppgifter angående nu gällande priser på jordbruksprodukter samt vissa förnödenheter för jordbrukets behov anföras.

Mjölk och mejeriprodukter. Riksnoteringen på runmärkt smör, vilken är grundläggande för prisregleringen på mjölk och mejeriprodukter, har under innevarande regleringsår utgjort 4 kronor 5 öre per kilogram. Härutöver utgår till mejerierna mjölkpristillägg med visst av livsmedelskommissionen bestämt belopp för varje kilogram av den myckenhet fett, som innehålles i den vid mejerierna invägda mjölken. För tiden till och med den 30 juni 1944 har Kungl. Maj:t bemyndigat livsmedelskommissionen att genom Svenska mejeriernas riksförening utbetala vissa differentieringstillägg inom Norrland med undantag för landskapet Gästrikland. Kungl. Maj:t har vidare bemyndigat livsmedelskommissionen att använda högst 9 000 000 kronor av de medel, som stå till kommissionens förfogande för jordbruksregleringens uppehållande, för utbetalande under tiden oktober 1943—maj 1944 av lokala differentieringsbidrag inom de produktionsområden, som under 1943 mest lidit av ogynnsamma väderleksförhållanden.

För s. k. lantsmör utbetalas av statsmedel ett bidrag av 30 öre per kilogram smör inom södra och mellersta Sverige. Inom de norrländska länen utom Gästrikland är bidraget 55 öre per kilogram.

För ost gälla normalpriser, som ligga i paritet med smörpriset.

Priset på konsumtionsmjölk är reglerat genom normalprissättning. Medelpriset på konsumtionsmjölk vid försäljning till förbrukare utgör för närvarande 29 öre per liter. Till mejerierna i vissa städer utgår därjämte viss ersättning för utebliven prishöjning å konsumtionsmjölken.

Till täckande av de av produktionsminskningen föranledda extra kostnaderna för mjölktillförseln till mejerierna och till de större konsumtionsorterna utgå för närvarande vissa bidrag, nämligen dels de s. k. merfraktbidragen, dels s. k. regleringskostnadstillägg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, dels ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer.

Slutligen utgår till flertalet mejerileverantörer producentbidrag.

Kött och fläsk. Genom beslut den 24 april 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen att i samråd med statens priskontrollnämnd fastställa normalpriser å sådana varor, som omfattas av gällande reglering

av handeln med köttvaror. Med stöd av detta bemyndigande fastställde kommissionen normalpriser på hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap, större kalv, häst och svin att gälla från och med den 19 maj 1942. Dessa normalprisbestämmelser utvidgades från och med den 29 juni 1942 att omfatta även spädkalv samt från och med den 15 februari 1943 att omfatta även får och lamm.

Normalpriserna sänktes i fråga om spädkalv från och med den 27 september 1943 med 10 öre per kilogram för klass extra prima, med 20 per kilogram för klass I och II samt med 30 öre per kilogram för klass III och sekunda. För att stimulera till uppfödning av svin med högre slaktvikt höjdes normalpriset på tyngre svin från och med den 27 juli 1942. Ytterligare höjningar av normalpriset på svin ägde rum den 1 februari samt den 27 april 1943. Den sammanlagda höjningen vid dessa tre olika tillfällen uppgick till 14 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 70 men mindre än 80 kilogram, till 33 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 80 men mindre än 90 kilogram samt till 41 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 90 kilogram. Då 1943 års försämrade foderskörd ej ansågs medgiva fortsatt uppfödning av tyngre svin, genomfördes en prisändring för svin från och med den 18 oktober 1943. Denna innebar en prissänkning med 15 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 120 kilogram och med 5 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 100 men mindre än 120 kilogram samt en höjning med 3 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 80 men mindre än 90 kilogram, med 6 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 70 men mindre än 80 kilogram samt med 8 öre per kilogram för svin med en slaktvikt av minst 60 men mindre än 70 kilogram. Enligt beslut av kommissionen genomföres vidare f. o. m. den 24 april 1944 den ändringen, att priset på svin med en slaktvikt av minst 70 men mindre än 80 kilogram höjes med 16 öre för kilogram, medan priset sänkes för svin med en slaktvikt av minst 90 men mindre än 100 kilogram med 5 öre samt för svin med en slaktvikt av minst 100 kilogram med 10 öre per kilogram. Samtidigt sänkes priset på suggfläsk med 10 öre per kilogram.

Av följande uppställning framgå de normalpriser, som f. o. m. den 24 april 1944 komma att gälla vid försäljning av hela och halva kroppar av nötkreatur, får, lamm, häst, unghäst, föl och svin. Priserna avse vissa representativa klasser inom första prisområdet, vilket omfattar Malmöhus och Kristianstads län. Inom övriga prisområden få uttagas priser, som med 1—15 öre per kilogram, beroende på avståndet från Skåne, överstiga priserna i första prisområdet.

Normalpriser å hela och halva kroppar av nötkreatur, får och lamm, häst, unghäst, föl och svin inom första prisområdet (öre per kilogram).

Klass	Ko, oxe	Kviga, stut, ungtjur	Tjur	Gräskalv	Gödkalv	Spädkalv	Får	Lamm	Häst
I	173	183	173	165	245	125	285	345	123
III	149	154	154	150	165	105	235	250	113

Klass	Ung-häst	Föl	Galt-fläsk	Fläsk med huvud och fötter, då hela kroppens vikt				
				understiger 60 kg	är minst 60 men mindre än 70 kg	är minst 70 men mindre än 100 kg	är minst 100 men mindre än 120 kg	är minst 120 kg
Prima.....	155	165	160	200	208	236	226	216

Klass	Suggfläsk icke renskuret
I.....	175

Ägg. Normalpriser på ägg gälla från och med den 24 september 1941. Vid 1943 års början utgjorde producentpriset 3 kronor per kilogram inom första prisområdet, omfattande Kronobergs län, Kalmar läns södra kristidsstyrelseområde, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Skaraborgs län ävensom Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län med undantag av Göteborg med omnejd samt Borås stad. I enlighet med givna bemyndiganden sänktes förenämnda pris till 2 kronor 50 öre per kilogram från och med den 27 april 1943 samt höjdes från och med den 13 september 1943 till 2 kronor 90 öre samt från och med den 1 november samma år ytterligare till 3 kronor 10 öre för att f. o. m. den 11 april 1944 sänkas till 2 kronor 75 öre per kilogram.

Spannmål. Vid försäljning av spannmål från odlare ha från och med september 1943 normalprisbestämmelserna slopats i fråga om såväl brödsäd som i mellersta och södra Sverige odlat korn. I stället har av Kungl. Maj:t fastställts en riktprisnivå, kring vilken priserna anses skola röra sig. Denna riktprisnivå har följande utseende.

Leveranstid	Vårvete	Höstvete	Råg	Korn
T. o. m. 15 oktober 1943.....	28·—	26·—	25·—	23·—
16—31 oktober 1943.....	28·10	26·10	25·10	23·10
1—15 november 1943.....	28·20	26·20	25·20	23·20
16—30 » 1943.....	28·30	26·30	25·30	23·30
1—15 december 1943.....	28·40	26·40	25·40	23·40
16—31 » 1943.....	28·50	26·50	25·50	23·50
1—15 januari 1944.....	28·60	26·60	25·60	23·60
16—31 » 1944.....	28·70	26·70	25·70	23·70
1—15 februari 1944.....	28·80	26·80	25·80	23·80
16—29 » 1944.....	28·90	26·90	25·90	23·90
1—15 mars 1944.....	29·—	27·—	26·—	24·—
16—31 » 1944.....	29·10	27·10	26·10	24·10
1—15 april 1944.....	29·20	27·20	26·20	24·20
16—30 » 1944.....	29·30	27·30	26·30	24·30
1—15 maj 1944.....	29·40	27·40	26·40	24·40
16—31 » 1944.....	29·50	27·50	26·50	24·50
1—30 juni 1944.....	29·60	27·60	26·60	24·60

För fodersäd gälla under nedan angivna perioder följande normalpriser. Den för korn angivna prisserien gäller i norra Sverige, där utfodringsförbud för korn ej är gällande.

Leveranstid	Korn [1]	Vithavre	Svarthavre	Stråblandsäd	Vicker och foderärter
1 september—15 oktober 1943.	22·50	18·50	18·—	19·50	37·50
16—31 oktober 1943.....	22·60	18·60	18·10	19·60	37·60
1—15 november 1943.....	22·70	18·70	18·20	19·70	37·70
16—30 » 1943.....	22·80	18·80	18·30	19·80	37·80
1—15 december 1943.....	22·90	18·90	18·40	19·90	37·90
16—31 » 1943.....	23·—	19·—	18·50	20·—	38·—
1—15 januari 1944.....	23·10	19·10	18·60	20·10	38·10
16—31 » 1944.....	23·20	19·20	18·70	20·20	38·20
1—15 februari 1944.....	23·30	19·30	18·80	20·30	38·30
16—29 » 1944.....	23·40	19·40	18·90	20·40	38·40
1—15 mars 1944.....	23·50	19·50	19·—	20·50	38·50
16—31 » 1944.....	23·60	19·60	19·10	20·60	38·60
Fr. o. m. den 1 april 1944.....	23·70	19·70	19·20	20·70	38·70

[1] I norra Sverige.

För matärter och matbönor gälla följande normalpriser per deciton, nämligen för gula matärter 40 kronor, för gröna matärter 45 kronor samt för matbönor 100 kronor.

Samtliga angivna priser avse vara av normalkvalitet. För vara av annan kvalitet än normalkvalitet verkställes prisreglering enligt vissa regler. För den händelse spannmålen säljes till användning såsom utsäde, gälla icke de angivna priserna utan prisbildningen är fri.

Stråfoder. Vid försäljning av hö av vallväxter äger odlare betinga sig ett pris av 11 kronor 50 öre per deciton. För övriga slag av stråfoder äro inga särskilda priser fastställda vid försäljning från odlare. Normalpriserna å stråfoder vid försäljning till förbrukare äro följande per deciton, nämligen för hö av vallväxter 13 kronor 25 öre, för grönfoderhö 9 kronor 75 öre, för råg- och vetehalm 4 kronor 20 öre, för korn- och blandsädshalm 5 kronor 20 öre, för havrehalm 6 kronor 20 öre samt för trindsädshalm och fröhalm av vallväxter 7 kronor 20 öre. Samtliga priser avse med järntråd bunden pressad vara av fullgod beskaffenhet. För opressad vara är priset minst en krona lägre.

Kraftfodermedel. För nedan angivna slag av kraftfodermedel gälla följande priser per deciton vid försäljning till förbrukare, nämligen för oljekraftfoder (innehållande lägst 45 procent råprotein och fett) 33 kronor, för rågkli 17 kronor 50 öre, för vetekli 18 kronor 25 öre, för havre- och kornkli 12 kronor, för oriven fodercellulosa 12 kronor, för Cellfor S 15 kronor, för Cellfor MM 15 kronor 25 öre, för vanlig standardiserad hönsfoderblandning 31 kronor, för vitaminiserad hönsfoderblandning 32 kronor 50 öre, för vitaminiserad kycklingfoderblandning 33 kronor 50 öre, för blodmjöl 45 kronor,

för dikalciumfosfat 62 kronor, för foderbenmjöl i prisklass I 27 kronor och i prisklass II 25 kronor, för köttfodermjöl och valmjöl i prisklass I 40 kronor, i prisklass II 35 kronor och i prisklass III 30 kronor, för luzernmjöl (råproteinhalt 15,0 procent och däröver) 27 kronor, för luzernmjöl (råproteinhalt 13,5—14,9 procent) 25 kronor, för luzernmjöl (råproteinhalt 11,5—13,4 procent) 23 kronor, för luzernmjöl (råproteinhalt 11,4 procent och därunder) 14 kronor, för fälttorkat hömjöl 14 kronor, för maltgroddar 19 kronor, för fodersirap (klass III) 23 kronor, för melass 16 kronor, för sockersnitsel och torkad betmassa 30 kronor, för våt betmassa 1 krona, för ensilerad betmassa 2 kronor, för betfor inom södra och mellersta Sverige 23 kronor och inom norra Sverige 23 kronor 50 öre samt för vetefodermjöl 22 kronor. Till samtliga nu angivna priser, vilka avse leverans å viss angiven plats (tariffhamn, kvarnplats etc.), komma tillägg för transport av varan från leveransorten till den ort, där varan avhämtas av köparen.

Konstgödsel. Priserna på konstgödselmedel vid försäljning till förbrukare framgå av följande sammanställning.

Varuslag	Kronor per deciton		Priset avser leverans banfritt å följande plats
	2:a tilldelningsperioden	3:e tilldelningsperioden	
Kalksalpeter	24·— per kontant	24·75 per kontant	tariffhamn
Chilesalpeter	—	21·— » »	»
Kalkkväve, 18 %	24·— » »	24·75 » »	Svartvik-Alby
Kalkkväve, 20 %	25·25 » »	26·— » »	»
Ammoniumsulfat	23·50 » »	24·10 » »	Ljungaverk
Ljungasalpeter	22·50 » »	23·10 » »	»
Kali, 50 %	24·25 » 1/2 1944 24·75 » 1/6 1944	25·20 » 1/6 1944 25·85 » 1/11 1944	tariffhamn
Kali, 40 %	19·40 » 1/2 1944 19·80 » 1/6 1944	20·15 » 1/6 1944 20·70 » 1/11 1944	»
Kainit	6·25 » 1/2 1944 6·40 » 1/6 1944	6·50 » 1/6 1944 6·70 » 1/11 1944	»
Superfosfat, 15 %	14·75 » 1/2 1944 15·05 » 1/6 1944	15·30 » 1/6 1944 15·70 » 1/11 1944	»
Superfosfat, 13—14 %	13·25 » 1/2 1944 13·55 » 1/6 1944	13·80 » 1/6 1944 14·20 » 1/11 1944	fabrikshamn
Thomasfosfat	13·— » 1/2 1944 13·30 » 1/6 1944	13·45 » 1/6 1944 13·80 » 6/11 1944	Domnarvet
Potatis- och rotfruktsgödsel	19·30 » 1/2 1944 19·70 » 1/6 1944	19·90 » 1/6 1944 20·40 » 1/11 1944	tariffhamn

Potatis. Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen uppdragit åt Svenska spannmålsaktiebolaget att till vissa garantipriser under april 1944 inköpa all från odlare samt från personer eller företag, vilka yrkesmässigt idka handel med potatis, före den 15 mars 1944 hembjuden potatis, som uppfyller vissa kvalitetsfordringar. För matpotatis utgör garantipriset inom Skåne och Blekinge 11 öre per kilogram. I övriga delar av landet varierar garantipriset mellan 12 och 15 öre per kilogram. För fabriks- och foderpotatis är garantipriset inom hela riket 10 öre per kilogram. Pri-

set gäller inklusive emballage fritt av spannmålsbolaget anvisat uppsamlingsställe.

Kungl. Maj:t har för tillverkningsåret 1943/44 fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin har att vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet erlägga till leverantören, till under tiden från kampanjens början till och med den 31 oktober 1943 28 öre, under tiden 1 november—31 december 1943 29 öre, under tiden 1—31 januari 1944 30 öre och under tiden 1 februari 1944 till kampanjens slut 31 öre, allt räknat per stärkelseprocent och hektoliter fritt fabrik.

Priser på jordbrukets produkter under regleringsåret 1944/45 m. m.

Grunderna för prissättningen under regleringsåret 1943/44.

1942 års jordbrukskommitté har i sin förut omförmälda skrivelse erinrat, att kommittén våren 1943 avgivit utlåtande angående grunderna för prissättningen å jordbrukets produkter under regleringsåret 1943/44, samt att det i utlåtandet förordade systemet sedermera antagits av statsmakterna. Kommittén har vidare lämnat följande redogörelse för den huvudsakliga innebörden av nämnda system.

Till grund för prissättningen lades en genom jordbrukskommittén upprättad kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1942/43, varvid man utgick från att prissättningen skulle baseras på den produktions- och kostnadsvolym, som enligt kalkylen framräknats för sistnämnda regleringsår. Anledningen härtill var, att man för år 1943/44 räknade med i stort sett samma produktions- och kostnadsvolym som under år 1942/43. Prisbeslutet våren 1943 innebar, att de då rådande priserna å jordbruksprodukter i stort sett skulle bibehållas oförändrade, såvida ej produktions- och kostnadsbetingelserna skulle utveckla sig på ett sådant sätt, att för jordbruket i dess helhet komme att enligt de fastslagna grunderna för beräkningssättet uppstå ett kalkylmässigt över- eller underskott, motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomster enligt den uppgjorda inkomst- och kostnadskalkylen. Med en beräknad inkomst för jordbruket av i runt tal 1 800 000 000 kronor skulle alltså en variation av omkring 70 000 000 kronor få äga rum utan att förändring i prisläget skulle komma till stånd. Vid en större förändring än den nu sagda skulle däremot justering äga rum på sådant sätt, att marginalen nedbringades till 70 000 000 kronor, varvid justeringen i princip borde i första hand gå ut över de grenar av produktionen, som mest föranlett över- eller underskottet.

För att utröna, huruvida anledning funnes att tillämpa 4-procentregeln, skulle omprövning av vårpriserna äga rum så snart statistiskt material förelåge för beräkning av skörderesultatet, d. v. s. i augusti 1943. Till ledning härför skulle vid sistnämnda tidpunkt uppgöras en prognos beträffande såväl inkomsterna som kostnaderna under regleringsåret 1943/44. Därest det av denna prognos skulle framgå, att justeringar borde komma till stånd, borde dessa ej ske efter rent mekaniska synpunkter utan hänsyn tagas även till försörjningssynpunkter m. m. Om det i augusti 1943 ej befunnes lämpligt att binda priserna för hela året, vilket syntes bliva beroende av med vilken säkerhet man ansåge sig kunna bedöma skördens storlek, borde en

omräkning av den i augusti 1943 gjorda inkomst- och kostnadskalkylen äga rum omkring den 1 januari 1944 och omkring den 1 maj 1944. Visade någon av dessa omräkningar över- eller underskott av mer än 70 000 000 kronor, borde justering av priserna äga rum med tillämpning av 4-procentregeln.

Det förutsattes slutligen, att det av försörjningspolitiska eller andra skäl kunde bliva erforderligt att vidtaga vissa smärre justeringar i priserna, även om över- eller underskottet vore mindre än 70 000 000 kronor. Dylika justeringar borde dock avvägas så att relationen mellan utgifter och inkomster i kalkylen förbleve oförändrad.

Inkomst- och kostnadskalkyl för regleringsåret 1944/45.

Det system för prissättningen å jordbrukets produkter, som tillämpats under innevarande regleringsår, har jordbrukskommittén föreslagit skola i sina huvuddrag komma till användning även under nästa regleringsår. Sålunda syntes det kommittén lämpligt, att priserna å jordbruksprodukter för regleringsåret 1944/45 i princip fastställdes redan innevarande vår på basis av gjorda kalkyler rörande jordbrukets inkomster och kostnader under sagda regleringsår, och att därefter eventuella justeringar i priserna skulle vidtagas hösten 1944 på basis av en då gjord omräkning av inkomst- och kostnadskalkylen. I enlighet därmed hade en kalkyl rörande jordbrukets inkomster och kostnader uppgjorts för regleringsåret 1944/45. Kalkylen, vilken i sitt slutliga skick redovisats i bilaga 1, har upprättats av en särskild delegation, bestående av organisationschefen i Kooperativa förbundet, fil. lic. M. Bonow, direktören i Sveriges lantbruksförbund A. H. Stensgård, chefen för livsmedelskommissionens juridiska sektion, hovrättsrådet Olof Söderström, och överdirektören G. Ytterborn.

Beträffande principerna för kalkylen har jordbrukskommittén anfört följande.

Kalkylen är uppgjord enligt i huvudsak samma grunder som tidigare använts vid upprättande av kalkyler över jordbrukets inkomster och kostnader. Anmärkas bör dock att, under det man våren 1943 till grund för prissättningen för regleringsåret 1943/44 lade den produktionsvolym, som preliminärt framräknats för regleringsåret 1942/43, man i den nu föreliggande kalkylen av olika skäl i stället baserat inkomstberäkningarna på den produktionsvolym, som ansetts motsvara en på visst sätt uppskattad »normalskörd» för år 1944. Priserna ha i enlighet med tidigare tillämpade principer såväl å inkomst- som å kostnadssidan upptagits till de priser, som gällt under det löpande regleringsåret. Från denna princip har dock vid upprättandet av den nu föreliggande kalkylen för regleringsåret 1944/45 gjorts det undantaget, att priserna å vårraps, vitsenap, vallmo och oljelin upptagits ej till de garantipriser, som faktiskt gällt under innevarande regleringsår, utan till de garantipriser, som livsmedelskommissionen hos Kungl. Maj:t föreslagit för nästa regleringsår.

Rörande innebörden och resultaten av inkomst- och kostnadskalkylen torde här böra återgivas följande.

Vid beräkningen av jordbrukets inkomster har delegationen, i vad angår den vegetabiliska produktionen, utgått från dels de vid arealinventeringen

per den 20 oktober 1943 för olika grödor angivna arealerna, dels vissa beräknade hektarskördar, vilka under nu rådande produktionsbetingelser ansetts motsvara medelmåttig skörd. Vid beräkningen av dessa hektarskördar ha såväl de observerade skördarna under åren 1942 och 1943 som de för dessa år redovisade så kallade allmänna skördeomdömena tjänat till ledning. De i kalkylen begagnade »normalskördarna» framgå av följande sammanställning, i vilken till jämförelse intagits även de observerade skördarna per hektar 1942 och 1943, medelskörden 1931—1940 samt de båda förstnämnda årens skördesiffror omräknade efter skördesiffran 3,0.

Gröda	Föreslagen normalskörd	Observerad skörd			D:o omräknad efter skördesiffran 3·0	
		1942	1943	1931—1940	1942	1943
Höstvete	2 300	1 780	2 350	2 350	2 225	2 203
Vårvete	1 700	1 580	1 470	1 820	1 634	1 764
Höstråg	1 800	1 820	1 830	1 880	1 761	1 893
Vårråg	1 100	1 120	1 060	1 340	1 244	1 325
Korn	2 000	1 970	2 050	2 020	1 970	2 050
Havre	1 600	1 550	1 460	1 800	1 603	1 685
Blandsäd	1 900	1 900	1 770	2 130	1 839	1 967
Ärter	1 500	1 540	1 250	1 510	1 540	1 500
Potatis	14 000	12 950	15 010	14 290	13 875	14 526
Sockerbetor	35 000	32 540	36 990	35 330	34 864	34 678
Foderrotfrukter	36 000	33 760	36 180	37 670	34 924	37 428
Hö från odlad jord	3 100	3 000	2 620	3 480	3 103	3 144

Med utgångspunkt från de förut angivna hektarskördarna samt arealinventeringens uppgifter rörande höstsådden och den planerade vårsådden har den vegetabiliska produktionen beräknats. Kvantiteten vete och råg till avsalu och löneförmalning har erhållits genom att från den beräknade totalskörden draga lagringsförluster, avrens och utsäde. Vid beräkningen av kvantiteten korn till avsalu har antagits, att utfodringsförbudet kommer att upphävas samt att inblandningen av korn vid brödsädsförmalningen kommer att väsentligt begränsas. Av havre ha i inkomstkalkylen upptagits endast dels de kvantiteter, som beräknats åtgå för framställning av havregryn, dels försäljning till armén och åkerier samt förbrukningen i samband med skogskörslor. Likaså ha av hö och halm endast förbrukningen inom armén och åkerierna samt vid skogskörslor upptagits. I fråga om matpotatis har antagits en fortsatt nedgång i förbrukningen från 1 000 000 ton år 1942/43 och 950 000 ton år 1943/44 till 900 000 ton år 1944/45. Kvantiteten sockerbetor har beräknats under antagande av en i förhållande till föregående år oförändrad areal, d. v. s. cirka 50 000 hektar. Vid den efter kalkylens fullbordande träffade uppgörelsen angående sockerbetsodlingen har emellertid förutsatts en sockerbetsareal av cirka 53 000 hektar, varjämte vissa möjligheter lämnats öppna för en utvidgning av arealen därutöver. Med hänsyn härtill borde rätteligen kalkylen på denna punkt ha omarbetats. Då det emellertid tills vidare icke varit möjligt att med något så när tillfredsställande sannolikhet utröna, vilka återverkningar en dylik utvidgning av sockerbetsarealen i förhållande till de här gjorda antagandena kan erhålla i fråga om odlingen av andra grödor, främst brödsäd och oljeväxter, har den ursprungligen antagna siffran för sockerbetsarealen måst bibehållas. Kvantiteterna olje- och spånadsväxter ha beräknats med ledning av arealinventeringen och vissa antagna hektarskördar.

Till utgångspunkt för beräkningen av värdet av den för 1944/45 kalkylerade vegetabiliska produktionen har för alla grödor med undantag av oljeväxterna tagits det år 1943/44 rådande prisläget. För brödsäd har härvid räknats med det för spannmål av normalkvalitet angivna årsmedelpriset. För vårvete har dock gjorts tillägg för proteinhalt med en krona per deciton; däremot har den på våren 1943 beslutade höjningen av vårvetetillägget med en krona per deciton icke medtagits. Beträffande oljeväxter ha de av livsmedelskommissionen föreslagna priserna på oljeväxter av 1944 års skörd lagts till grund för beräkningen.

Vid beräkningen av mjölkproduktionens storlek under år 1944/45 har en omarbetad kalkyl över innevarande års produktion tagits såsom utgångspunkt. Härvid har för år 1943/44 räknats med en mjölkinvägning av 3 035 000 ton och en total mjölkproduktion av 4 155 000 ton. Då samtidigt medelkoantalet för året angivits till 1 770 000 kor, motsvarar den sistnämnda kvantiteten en mjölkproduktion av 2 347 kilogram per ko.

Den för 1944/45 utförda beräkningen av mjölkproduktionens storlek grundar sig på vissa antaganden rörande utvecklingen av dels koantalet, dels mjölkproduktionen per ko. Beträffande koantalet har delegationen antagit, att ingen ytterligare ökning utöver det per den 15 september 1944 beräknade antalet är att vänta. Då antalet under innevarande år beräknats stiga med 30 000 kor, innebär detta antagande, att medelkoantalet år 1944/45 med 15 000 kor kommer att överstiga det genomsnittliga antalet år 1943/44. Att ingen ytterligare ökning beräknats, sammanhänger bland annat med det förhållandet, att de under krigsåren företagna arealinventeringarna och husdjursräkningarna befunnits vara mindre fullständiga än 1937 års allmänna jordbruksräkning. Det i kalkylen begagnade koantalet för 1943/44 torde därför vara för lågt och en med ledning av detsamma beräknad ytterligare ökning skulle därför sannolikt bliva missvisande. I fråga om mjölkproduktionen per ko har däremot en fortsatt ökning med något över 2 procent antagits. Beträffande den antagna siffran för mjölkproduktionen per ko, 2 400 kilogram, bör för övrigt erinras om vad som nyss sagts beträffande beräkningen av koantalet. Om detta i verkligheten är högre än delegationen i kalkylen räknat med, innebär detta att den antagna produktionen per ko såväl för tidigare krigsår som för 1944/45 är i motsvarande mån för högt angiven. Vid en jämförelse mellan de för 1944/45 respektive 1938/39 beräknade kvantiteterna mjölk per ko måste hänsyn tagas till nu berörda förhållanden.

I fråga om jordbrukets inkomster av mjölken må ytterligare framhållas, att den genom gräddransoneringens upphävande inträffade ökningen av gräddförsäljningen medför en avsevärd höjning av den vid denna försäljning utvunna merinkomsten. Å andra sidan har hänsyn tagits till att en höjning av ostens fetthalt kan bliva möjlig under produktionsåret 1944/45, varigenom tillskottet av skummjölk vid ostproduktionen sjunker.

Vid beräkningen av slakten av storboskap har hänsyn tagits till att en ytterligare tillväxt av koantalet icke beräknas äga rum. Beträffande fläskproduktionen har betäckningsstatistiken för tiden augusti 1943—januari 1944 tagits till utgångspunkt. I övrigt har prognosen för slakten huvudsakligen utarbetats med ledning av kalkylen över 1943/44 års köttproduktion.

I fråga om äggproduktionen har en helt ny beräkning utförts. Denna grundar sig på en undersökning av hönsantalets förändringar samt en uppskattning av produktionen per höns. Den på detta sätt framräknade totalproduktionen av ägg har därefter med ledning av uppgiften i hönsräkningarna fördelats på jordbrukare och andra äggproducenter. I samband med denna undersökning av äggproduktionen ha även jordbrukarnas inkomster av slaktfjäderfä beräknats.

I fråga om kreaturantal och varuförråd ha några mera betydande förändringar under produktionsåret icke antagits inträffa, vilket sammanhänger med kalkylens karaktär av normalkalkyl.

Nya undersökningar ha utförts rörande jordbrukets inkomster av skogskörslor och trädgårdsväxter. De härvid erhållna resultaten ha emellertid redovisats skilda från kalkylen i övrigt och ha icke medtagits vid beräkningen av inkomstöverskottet.

Beräkningen av jordbrukets kostnader grundar sig på det vid beräkningstillfället rådande pris- och löneläget. Kalkylen är i huvudsak utförd efter samma grunder som tidigare, bortsett från beräkningen av kostnaderna för traktorer, som kompletterats och justerats med ledning av nytt material från jordbrukstekniska föreningen, samt arbetskostnaderna. Beträffande de sistnämnda har en undersökning utförts rörande verkningarna av den förskjutning mellan olika löneformer, som ägt rum under senare år. Härvid har en ny löneindex framräknats, vilken sedan tillämpats på det tidigare för basåret beräknade arbetskostnadsbeloppet.

Enligt beräkningarna kunna jordbrukets inkomster exklusive inkomsterna av köksväxter och skogskörslor men med hänsyn tagen till förändringarna i kreaturskapital och varuförråd väntas stiga från 1 362,0 miljoner kronor år 1938/39 till 2 017,6 miljoner kronor år 1944/45 eller med 48,1 procent. Samtidigt beräknas kostnaderna ökas från 1 452,9 miljoner kronor år 1938/39 till 2 039,1 miljoner kronor år 1944/45 eller med 40,3 procent. Under de antagna förutsättningarna beträffande produktionens storlek och vid oförändrade priser och löner skulle sålunda inkomstökningen sedan basåret 1938/39 med 106,7 miljoner kronor $\left(2\,017{,}6 - \frac{1\,362{,}0 \times 140{,}3}{100}\right)$ överstiga det för täckning av kostnadsökningen erforderliga beloppet.

Utlåtande av 1942 års jordbrukskommitté.

Jordbrukskommittén har erinrat att, därest för regleringsåret 1944/45 tillämpades samma grunder som för regleringsåret 1943/44, prissättningen för regleringsåret 1944/45 skulle avvägas så, att index (med 1938/39 som bas) för inkomster och kostnader i den nu uppgjorda jordbrukskalkylen vägde jämnt. Detta innebure, att inkomsterna vore cirka 106 000 000 kronor högre än vad som erfordrades för att täckning av den beräknade kostnadsökningen sedan basåret (1938/39) skulle erhållas. Den avsedda indexutjämningen kunde åstadkommas antingen genom enbart en sänkning av priserna på jordbrukets produkter, motsvarande nämnda belopp, eller genom att enbart en motsvarande kostnadsökning inträdde eller genom en kombination av dessa båda faktorer. Kommittén har härom vidare yttrat följande.

Då det gäller att avgöra, hur indexutjämningen skall ske, bör till en början beaktas, att försörjningsläget under senaste året förbättrats. Enligt vad kommittén har sig bekant har livsmedelskommissionen för avsikt att för avhjälpande av vissa avsättningssvårigheter beträffande exempelvis en del slaktdjursprodukter föreslå vissa mindre prisjusteringar å sådana produkter, företrädesvis å vissa slag av organ och inälvor, att träda i kraft redan våren 1944. Under regleringsåret 1944/45 torde man, om icke särskilda förhållanden inträda, kunna vänta en fortsatt gynnsam utveckling av försörjningsläget. Med hänsyn härtill har från kommissionens sida framhållits angelägenheten av att priserna å jordbruksprodukter för nästa regleringsår justeras

nedåt i den mån så kan anses nödvändigt för undvikande av avsättningssvårigheter eller av liknande skäl. Å andra sidan har inom kommittén uppgivits, att kommissionen överväger viss nedsättning av priset på superfosfat.

Vad därefter gällde det inkomstöverskott, som kunde kvarstå att utjämna efter det prisjusteringar av nyss nämnt slag vidtagits, har jordbrukskommittén erinrat om det uttalande, som av jordbruksutskottet vid 1943 års riksdag gjordes med anledning av motioner om att vid fastställandet av direktiven för prissättningen å jordbrukets produkter inkomsterna för jordbruket måtte beräknas så, att timlönen för den inom jordbruket sysselsatta arbetskraften kunde höjas till samma nivå som gällde för grovarbete å landsbygden. I detta uttalande anfördes, att utskottet för sin del hyste den uppfattningen att reallönen för jordbruksarbetarna borde vara jämställd med reallönen för andra grovarbetare å landsbygden. Med hänsyn till det beslutade prisstoppet syntes det emellertid knappast vara möjligt att i dåvarande läge genomföra en sådan lönereglering. Utskottet, som uppmärksammat de betydande svårigheterna för jordbruket att erhålla erforderlig arbetskraft till avtalsenliga löner, ansåge sig i detta sammanhang endast kunna framhålla önskvärdheten av att jordbruksarbetarnas levnadsstandard snarast möjligt måtte kunna bringas i nivå med andra jämförliga folkgruppers. Mot detta utskottets uttalande gjordes ej någon erinran vid frågans behandling i riksdagen.

Jordbrukskommittén har i anslutning härtill anfört.

Vid behandlingen av den nu föreliggande frågan inom kommittén har från olika håll anförts att, i den mån vid den omräkning av kalkylen, som skall äga rum i augusti 1944, ett inkomstöverskott kvarstår efter vidtagande av sådana prissänkningar som förut nämnts, detta inkomstöverskott bör få utjämnas genom en däremot svarande höjning av arbetskostnadsposten i kalkylen. En utjämning på sådant sätt har dock härvid ej ifrågasatts med mer än högst det belopp, vartill inkomstöverskottet uppgår i den nu föreliggande kalkylen. Av nämnda uttalanden har även framgått, att bakom desamma ligger en avsikt att medverka till en sådan höjning av lantarbetarlönen och därmed arbetsersättningen åt framför allt de mindre jordbrukarna, att den avsedda utjämningen verkligen kommer till stånd. Det har även hänvisats till att jordbrukets arbetskraft åtnjuter väsentligt lägre arbetsinkomst än arbetskraften inom andra näringsgrenar och till att den lönejustering som ifrågasättes, i stort sett ej går längre än att jordbrukets arbetskraft i reda pengar räknat skulle erhålla samma kompensation, som kommit arbetarna i flertalet andra yrkesgrupper till del under tiden efter krigsutbrottet. Med hänsyn till vad sålunda förekommit anser kommittén, som helt delar den av jordbruksutskottet uttalade uppfattningen om önskvärdheten av en snar förbättring av levnadsstandarden för den inom jordbruket sysselsatta arbetskraften, att det nu beräknade inkomstöverskottet ej bör nu användas för annan nedsättning av priserna å jordbruksprodukter än förut angivits eller för minskning av statsverkets kostnader för jordbruksregleringen utan i stället bör reserveras för den utjämning som blir resultatet av sådan ökning av arbetskostnaderna, som på sätt nyss nämnts kan förväntas komma till stånd.

I enlighet med det anförda har jordbrukskommittén föreslagit, att vid bestämmandet våren 1944 av priserna å jordbruksprodukter för nästkommande regleringsår endast sådana nedsättningar borde göras av de nu gällande

priserna, som kunde anses erforderliga för att främja avsättningen eller av liknande skäl, samt att återstoden av det nu beräknade inkomstöverskottet borde reserveras för mötande av en väntad ökning av jordbrukets arbetskostnader. I augusti 1944 borde därefter enligt kommitténs förslag omräkning av kalkylen äga rum på basis av då föreliggande förhållanden. Skulle vid denna omräkning befinnas, att även efter nyss avsedda prissänkningar ett inkomstöverskott kvarstode, som vore större än inkomstöverskottet enligt den nu uppgjorda kalkylen, borde det överskjutande beloppet utjämnas genom sänkning av priserna å jordbruksprodukter eller höjning av priserna å statssubventionerade jordbruksförnödenheter, under det att återstoden borde utjämnas genom en motsvarande höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader. Därest vid nämnda omräkning ett inkomstöverskott skulle uppstå, som vore lika med eller mindre än inkomstöverskottet enligt den nu föreliggande kalkylen, borde det uppkomna överskottet få utjämnas genom en mot överskottet svarande höjning av posten för arbetskostnader. Skulle åter enligt den omräknade kalkylen underskott uppstå, borde detta underskott bäras av jordbruket intill ett underskott, motsvarande 4 procent å jordbrukets samlade inkomster enligt kalkylen, eller i runt tal 80 000 000 kronor. Skulle underskottet åter bliva större än nu nämnts, borde justering äga rum på sådant sätt, att underskottet nedbringades till 4 procent av de samlade inkomsterna. Visade kalkylen underskott borde någon höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader ej ske på grund av skedd eller förväntad ökning av lantarbetarlönen.

Jordbrukskommittén har erinrat, att jämlikt de våren 1943 fastställda riktlinjerna för prissättningen å jordbruksprodukter under innevarande regleringsår en omräkning av den i augusti 1943 uppgjorda kalkylen ägt rum i januari 1944 och en ytterligare sådan omräkning skulle vidtagas i maj 1944. Det syntes kommittén icke nödvändigt, att man redan nu toge ställning till frågan, huruvida motsvarande omräkningar borde vidtagas även av kalkylerna för nästa regleringsår, utan denna fråga torde böra upptagas först då man prövade augustikalkylen.

I samband med avlåtande av skrivelsen den 6 mars 1944 avgåvo jordbrukskommitténs ordförande landshövdingen B. G. Hj. Hammarskjöld samt dess ledamöter, docenten E. F. Lundberg och professorn B. G. Ohlin *särskilda yttranden.*

Kommitténs ordförande framhöll, att han biträtt kommitténs beslut under förutsättning *dels* att en minskning av statsverkets kostnader för jordbruksregleringen icke ansåges ur allmänna synpunker vara mer angelägen än en motsvarande förbättring av arbetsinkomsten inom jordbruket, *dels ock* att den förordade förbättringen av jordbrukets arbetsinkomst, i den mån den ansåges icke falla inom ramen för den allmänna pris- och penningpolitiken, icke ett annat år borde få föranleda höjda produktpriser för jordbruket.

Enligt docenten Lundbergs uppfattning strede en rekommendation av den art kommitténs majoritet lämnade mot det allmänna pris- och penningpolitiska program, som uppställts av statsmakterna att gälla under krigstiden. En

i och för sig behjärtansvärd höjning av lantarbetarlönerna borde inrymmas inom den inkomstram, som bestämdes av fortsatt tillämpande av den s. k. 4-procentregeln med insättande i kalkylen liksom tidigare av för närvarande gällande priser och arbetskostnader.

Professorn Ohlin förmenade, att vid dispositionen av det för produktionsåret 1944/45 framräknade inkomstöverskottet hänsyn borde tagas ej blott till en viss höjning av arbetskostnaderna utan även bl. a. till att det mindre jordbrukets inkomstläge borde förbättras genom kompletterande åtgärder, eftersom detta vore en förutsättning för en anpassning av inkomststandarden inom jordbruket till en med andra folkgruppers inkomstförhållanden likvärdig nivå.

Förslag av statens livsmedelskommission.

Livsmedelskommissionen — som under hand erhållit del av 1942 års jordbrukskommittés utlåtande rörande metoderna för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1944/45 — har i sin skrivelse den 14 mars 1944 förklarat sig dela jordbrukskommitténs uppfattning, att den under regleringsåret 1943/44 tillämpade metoden med vårprissättning borde bibehållas även under regleringsåret 1944/45 och att prissättningen även i övrigt borde ske enligt i huvudsak samma system, som tillämpats under innevarande regleringsår. I enlighet härmed syntes den nu upprättade kalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1944/45 böra ligga till grund för fastställandet våren 1944 av priser på jordbruksprodukter för sagda regleringsår. Vidare borde eventuella justeringar av priserna vidtagas hösten 1944 på basis av en i början av augusti gjord omräkning av inkomst- och kostnadskalkylen med ledning av då kända förhållanden. Huruvida motsvarande omräkning av kalkylen borde vidtagas jämväl senare under loppet av regleringsåret i syfte att undersöka, om förutsättningar föreläge för ytterligare justering, borde enligt livsmedelskommissionens uppfattning, på sätt jordbrukskommittén förordat, prövas i samband med behandling av augustikalkylen.

Inom kommissionens kansli har utarbetats en promemoria rörande de prisjusteringar, som kunde anses nödvändiga för att främja avsättningen av jordbrukets produkter eller av liknande skäl. I denna promemoria, vilken förelagts kommissionens råd, ha följande prissänkningar föreslagits:

1) en sänkning av kornpriset med 1 öre per kilogram, därest försörjningsläget beträffande brödspannmål i höst bedömdes så gynnsamt, att utfodringsförbudet för korn ansåges kunna upphävas,

2) en sänkning av höpriset med 1,5 öre per kilogram i förhållande till nu gällande höpris, därest höskörden i höst bleve av i stort sett normal storleksordning,

3) en sänkning av garantipriset på matärter med 8 öre per kilogram,

4) en sänkning av garantipriserna på potatis enligt två alternativ innebärande, det ena att ett garantipris för all potatis, oberoende av odlingsplatsen, av 9 öre per kilogram för osorterad och 10 öre per kilogram för sorterad

vara skulle fastställas, och det andra att särskilda garantipriser för fabrikspotatis och matpotatis skulle fastställas, utgörande för fabrikspotatis 9 öre per kilogram i hela landet och för matpotatis, sorterad vara, 10 öre per kilogram i Skåne och Blekinge och 11 öre per kilogram i övriga Sverige,

5) en sänkning av priserna på kött av får och lamm med i genomsnitt 20 öre per kilogram, vilken sänkning skulle koncentreras till de bättre kvalitetsklasserna,

6) en sänkning av priset på hästkött med 10 öre per kilogram,

7) en sänkning av priset på kött av svin, vägande 100 kilogram och däröver, med 10 öre per kilogram och av priset på suggfläsk med 15 öre per kilogram, samt

8) en sänkning av priserna på organ och inälvor, tarmar och slakterifett med varierande belopp.

De under 7) och 8) upptagna sänkningarna borde enligt promemorian till viss del genomföras redan på våren 1944.

De inkomstminskningar för jordbruket, som skulle bliva följden av förutnämnda prisnedsättningar, framgå av följande uppställning.

Varuslag	Miljoner kronor
Korn	0,85
Hö	1,20
Matärter	2,20
Matpotatis	4,50
Får och lamm	0,75
Häst	0,86
Fläsk (svin vägande minst 100 kilogram)	2,25
Suggfläsk	1,78
Organ och inälvor	5,33
Tarmar	3,75
Matnyttigt slakterifett	3,11
Tekniskt slakterifett	0,97
Summa	27,55

Livsmedelskommissionen har framhållit, att några mera betydelsefulla erinringar i kommissionens råd icke gjorts mot de föreslagna prissänkningarna. Flertalet jordbruksrepresentanter hade biträtt ett av ordföranden i Sveriges lantbruksförbunds styrelse, godsägaren Gösta Liedberg, avfattat yttrande till rådets protokoll, enligt vilket rådet funne kommissionens synpunkter vara i stort sett väl avvägda men ansett att det slutliga ställningstagandet borde, i den mån det kunde ske utan att rubba principen för vårprissättning, bero på utvecklingen och sålunda äga rum längre fram, då läget bättre kunde överblickas.

Med anledning av yttrandet av jordbruksrepresentanter inom livsmedelskommissionens råd har kommissionen erinrat om, att slutgiltigt ställningstagande till garantipriserna för potatis och matärter måste tagas redan i vår och att enligt principen för vårprissättning priser på korn och hö jämväl borde bestämmas på våren, ävensom tillagt, att den bedömning av försörjningsläget under regleringsåret 1944/45, som legat till grund för prissänk-

ningsförslagen, skett mot bakgrunden av den gynnsamma utveckling av produktionen, som ägt rum under regleringsåret 1943/44 och som i den uppgjorda inkomst- och kostnadskalkylen antagits skola fortsätta jämväl under regleringsåret 1944/45. Därest försörjningsläget till följd av förhållanden, som icke då kunde överblickas, skulle utveckla sig i ogynnsam riktning, borde givetvis en omprövning av förslagen ske i den mån detta läte sig göra utan frångående av principen för vårprissättning. Detsamma måste bliva förhållandet, därest läget visade sig bliva bättre än antagits, eller därest de föreslagna prissänkningarna visade sig otillräckliga ur avsättningssynpunkt. I dylikt fall kunde ytterligare prissänkningar bliva erforderliga för att främja avsättningen.

Livsmedelskommissionen har anmärkt, att i promemorian även diskuterats en viss jämkning av grunderna för det nu utgående producentbidraget, samt därom anfört följande.

Denna jämkning har motiverats med att kostnaderna för utbetalande av procentbidrag visat sig bliva ej oväsentligt högre än det anslag, som 1943 års riksdag beviljade för ändamålet. Kostnadsökningen beror till ett belopp av cirka 5 000 000 kronor på att man vid beräkning av den ekonomiska effekten av de ändringar i bestämmelserna om producentbidrag, som då föreslogos och som genomfördes från och med den 1 juli 1943, ej hade ett tillräckligt statistiskt material att utgå ifrån. Kommissionen har ansett sig böra redan på detta stadium omförmäla denna felräkning, eftersom jordbruket därigenom erhållit en ursprungligen ej avsedd inkomstökning av 5 000 000 kronor, vilken inkomstökning belastar budgeten med ett motsvarande belopp. I detta sammanhang anser sig kommissionen böra meddela att, om grunderna för producentbidraget bibehållas oförändrade, anslagsbehovet för detta ändamål kommer att för nästa regleringsår stiga från vid 1943 års riksdag beviljade 31 700 000 kronor till 46 000 000 kronor, eller med i runt tal 14 000 000 kronor. Vad som av denna ökning icke är att hänföra till nyssnämnda felräkning beror på den ökning i de mindre producenternas mjölkleveranser som ägt rum under innevarande år och som kan förväntas fortsätta under nästa regleringsår. Därest statsmakterna skulle finna, att ett så högt belopp som 46 000 000 kronor av statsfinansiella skäl icke bör beviljas till producentbidrag, vill kommissionen föreslå, att den besparing, som må anses böra komma till stånd, i anslutning till den omläggning av bidragsanordningen, som skedde vid 1943 års riksdag, åstadkommes på det sätt, att bidraget nedsättes för de största av de mjölkproducenter, som nu komma i åtnjutande av bidrag. Den närmare utformningen av de jämkningar i bidragsgrunderna, som måste bliva följden härav, torde, sedan Kungl. Maj:t tagit ståndpunkt till principfrågan, få utformas i samband med att kommissionen avger förslag beträffande det tekniska regleringssystemet under nästa regleringsår.

Inom kommissionens råd ha betänkligheter framförts mot att i nuvarande läge genomföra en sådan reduktion av anslaget till producentbidrag, som nyss diskuterats. Kommissionen förstår dessa betänkligheter men anser sig samtidigt böra framhålla att, om de av jordbrukskommittén föreslagna riktlinjerna för indexutjämningen godtages, de mindre jordbrukarna få sin ställning förförbättrad i ungefär samma grad som lantarbetarna. Den av kommittén väntade ökningen av kostnaderna för jordbrukets arbetskraft bäres nämligen i realiteten endast av de jordbrukare som driva sitt jordbruk med lejd arbetskraft. I detta sammanhang torde därjämte böra nämnas, dels att det belopp, som de mindre jordbrukarna under nästa regleringsår tillföras i producent-

bidrag, även efter nämnda reduktion skulle komma att bliva över 8 000 000 kronor större än det vid 1943 års riksdag beviljade anslaget, dels att kommissionen utgått ifrån att även för nästkommande regleringsår ett anslag av 9 000 000 kronor skall ställas till förfogande till utbetalande av s. k. differentieringsbidrag.

Enligt promemorian borde nu gällande priser på superfosfat sänkas med 3 kronor per deciton. Detta förslag hade icke mött någon erinran inom kommissionens råd. Ifrågavarande sänkning medförde en minskning av jordbrukets kostnader för konstgödsel med 7 500 000 kronor, vilket i den nu uppgjorda kalkylen motsvarade en ökning av det inkomstmässiga inkomstöverskottet med omkring 6 800 000 kronor.

Livsmedelskommissionen har erinrat, att enligt den av jordbrukskommittén granskade kalkylen med däri senast vidtagna justeringar det belopp, vartill prissänkningar jämte eventuella kostnadsökningar måste uppgå för att den avsedda indexutjämningen skulle komma till stånd, utgjorde 106 700 000 kronor. Detta inkomstöverskott ökades emellertid genom den föreslagna prissänkningen å superfosfat med 6 800 000 kronor. Ytterligare påverkades inkomstöverskottet av de föreslagna prissänkningarna å vissa slag av jordbruksprodukter. Enär i den på omkostnadssidan upptagna posten för arbetskostnader inginge även kostnader för naturaförmåner, medförde nämligen en sänkning av priserna å jordbruksprodukter även en minskning av posten för arbetskostnader. Sistnämnda minskning kunde beräknas motsvara en ökning av det indexmässiga inkomstöverskottet med omkring 2 000 000 kronor. Enligt det anförda bleve alltså det kalkylmässiga inkomstöverskottet (106,7 + 6,8 + 2 =) 115,5 miljoner kronor. De förut beräknade prissänkningarna motsvarade ett sammanlagt belopp av 27 550 000 kronor. Därest den berörda omläggningen av producentbidraget ansåges böra komma till stånd, ökades detta belopp med 5 000 000 kronor. Droges nyssnämnda prissänkningar från inkomstöverskottet 115 500 000 kronor, kvarstode ett indexmässigt sådant överskott av omkring 88 000 000 kronor. Komme även omläggningen av producentbidraget till stånd, sjönke det kvarstående indexmässiga inkomstöverskottet till omkring 83 000 000 kronor.

Med hänsyn till de uttalanden rörande önskvärdheten av en minst mot det efter nyssnämnda prissänkningar kvarstående indexöverskottet svarande höjning av arbetsersättningen åt jordbrukets arbetskraft, som gjorts av 1942 års jordbrukskommitté och bakom vilka stode bland annat representanter såväl för arbetsgivare- och arbetarsidorna inom jordbruket samt för jordbrukets ekonomiska och fackliga organisationer som för industriens företagare och arbetare och betydande konsumentgrupper, har kommissionen icke ansett sig böra i vår föreslå eller räkna med några ytterligare prissänkningar på jordbruksprodukter under regleringsåret 1944/45 utöver de förut nämnda. Kommissionen har emellertid därvid understrukit, att prissänkningsförslagen uppgjorts på grundval av en bedömning av avsättningsförhållandena inom jordbrukets område med utgångspunkt från nu kända, på avsättningen inverkande faktorer. Därest i samband med prövning av

augustikalkylen ytterligare prissänkningar funnos erforderliga för att trygga avsättningen eller av liknande skäl, borde givetvis jämväl dessa prissänkningar medtagas i kalkylen.

I anslutning till vad förut anförts har livsmedelskommissionen förklarat sig, därest jordbrukskommitténs principståndpunkt godtoges, icke göra någon erinran mot att, i den mån vid den omräkning av kalkylen, som skulle ske i augusti 1944, efter vidtagande av sådana prissänkningar, som förut nämnts, ett överskott, som vore större än skillnaden mellan det beräknade överskottet och summan av dylika prissänkningar, kvarstode, även det ytterligare överskottet finge utjämnas genom en däremot svarande höjning av arbetskostnadsposten i kalkylen, dock, såsom jordbrukskommittén uttalat, med högst det belopp, vartill inkomstöverskottet uppginge i den nu föreliggande kalkylen eller cirka 106 000 000 kronor. Skulle inkomstöverskottet efter nyss avsedda prissänkningar bliva större än 106 000 000 kronor, borde det överskjutande beloppet utjämnas genom sänkning av priserna å jordbruksprodukter eller höjning av priserna å statssubventionerade jordbruksförnödenheter, under det att återstoden borde utjämnas genom en motsvarande höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader. Skulle åter enligt den omräknade kalkylen underskott uppstå, borde detta underskott bäras av jordbruket intill ett underskott, motsvarande 4 procent å jordbrukets samlade inkomster enligt kalkylen, eller i runt tal 80 000 000 kronor. Skulle underskottet åter bliva större än nu nämnts, borde justering äga rum på sådant sätt, att underskottet nedbringades till 4 procent av de samlade inkomsterna. Visade kalkylen underskott, borde någon höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader ej ske på grund av skedd eller förväntad ökning av lantarbetarlönen.

I detta sammanhang har livsmedelskommissionen framhållit, att en höjning av timlönen för jordbrukets lejda arbetskraft med ett öre och en i kontanta pengar däremot svarande ökning av årslönen för statanställda och med dem likställda arbetare innebure en stegring av arbetskostnadsposten i kalkylen av cirka 12 000 000 kronor per år. Eftersom gällande arbetsavtal inom jordbruket utginge först den 1 november 1944, begränsades kostnadsökningen under regleringsåret 1944/45 till 10 000 000 kronor per ett öres höjning av timlönen. Enär inkomsterna i kalkylen vore mindre fullständigt redovisade än kostnaderna, svarade mot en utjämning av ett inkomstöverskott i kalkylen av 83 000 000 respektive 106 000 000 kronor en höjning av arbetskostnadsposten av omkring 91 000 000 respektive 117 000 000 kronor.

I den mån efter prövning av augustikalkylen prissänkningar på jordbruksprodukter utöver dem, som vid denna tidpunkt ansåges befogade, bleve nödvändigt för att främja avsättningen eller av liknande skäl, borde enligt vad livsmedelskommissionen framhållit dessa sänkningar få ske utan motsvarande kompensation genom prishöjningar för andra produkter eller prissänkningar på förnödenheter. Erinran häremot hade icke gjorts inom kommissionens råd. Skulle det av andra skäl bliva erforderligt att vidtaga justeringar av priserna, borde dessa däremot liksom under innevarande regleringsår av-

vägas så att relationen mellan utgifter och inkomster i kalkylen ej påverkades av desamma.

Enligt vad livsmedelskommissionen före ärendets behandling i kommissionens råd inhämtat vid samråd med representanter för statens priskontrollnämnd hade priskontrollnämnden ur allmänna pris- och lönepolitiska synpunkter icke ansett sig kunna förorda, att ett så stort belopp som omkring 83 000 000 kronor lämnades öppet för att kompensera en höjning av arbetsinkomstnivån. Representanterna för priskontrollnämnden hade i stället angivit, att det högsta belopp, som ur nämndens synpunkter borde kunna tillåtas stå öppet för att användas såsom dylik kompensation, vore omkring 50 000 000 kronor, motsvarande en höjning av arbetskostnadsposten av omkring 55 000 000 kronor.

Jag torde härefter få lämna en redogörelse för livsmedelskommissionens förslag rörande prissättningen för regleringsåret 1944/45, sådant det i skrivelsen den 14 mars 1944 slutligen framställts.

Vad angår priserna å spannmål har kommissionen anfört.

Svenska spannmålsaktiebolaget har i skrivelse den 3 mars 1944 till livsmedelskommissionen framfört vissa synpunkter beträffande prisregleringen på spannmål. Bolaget anför i skrivelsen, att det för nu löpande regleringsår tillämpade prisregleringssystemet för brödsäd under inga förhållanden fortsättningsvis bör tillämpas. Beträffande frågan, huru prisregleringen för brödsäd bör ske under nästa regleringsår, har bolaget framlagt två alternativa förslag, det ena innebärande ett system med inom vissa gränser rörliga priser, byggt på en inlösningsgaranti, kombinerad med stödköp, och det andra innebärande ett system med fasta, successivt stigande inköpspriser. Vilket av dessa system, som skulle bliva gällande, borde enligt bolagets uppfattning i viss mån bliva beroende av utfallet av 1944 års brödsädsskörd.

I fråga om fodersädsregleringen har bolaget ansett, att den nuvarande anordningen med successivt stigande fasta inköpspriser alltjämt närmast vore att föredraga.

Livsmedelskommissionen har ännu ej tagit ställning till de frågor, som beröras i bolagets skrivelse utan återkommer härtill i samband med avgivandet av förslag rörande det tekniska regleringssystemet på jordbrukets område. Kommissionen förutsätter, att, därest jordbrukskommitténs förslag rörande grunderna för prissättningen godtoges, priserna på spannmål skola, såvida utfallet av augustikalkylen ej giver anledning till övervägande av prisjustering enligt de av jordbrukskommittén föreslagna grunderna, motsvara de för innevarande regleringsår under förutsättning av normalskörd fastställda priserna. Det nu utgående vårvetetillägget av ett öre per kilogram bör sålunda bibehållas även under nästa regleringsår. Därest utfodringsförbudet för korn skulle komma att upphävas, bör kornpriset sänkas med ett öre per kilogram.

I fråga om priserna å potatis har kommissionen yttrat.

Under innevarande regleringsår ha, liksom fallet var under närmast föregående regleringsår, garantipriser gällt å potatis. Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen nämligen uppdragit åt spannmålsaktiebolaget att under april 1944 inköpa sådan matpotatis samt fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet, som av odlare hembjudits bolaget se-

nast den 15 mars 1944. De priser, som härvid skola betalas av spannmålsbolaget för matpotatis av fullgod beskaffenhet, äro följande.

Prisområde	Kronor per deciton
Skåne och Blekinge	11
Övriga delar av Götaland	12
Svealand utom Värmlands och Kopparbergs län	13
Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län	14
Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län	15

För fabriks- och foderpotatis av fullgod beskaffenhet skall spannmålsbolaget inom hela riket betala 10 kronor per deciton.

Erfarenheterna från de gångna åren ha visat, att systemet med garantipriser å potatis varit av stort värde ur försörjningssynpunkt. Garantipriserna ha nämligen stimulerat till en relativt stor odling av potatis samtidigt som lagring av potatis från hösten till våren uppmuntrats. Till följd härav ha konsumentpriserna på potatis kunnat hållas på en relativt låg nivå under hela konsumtionsåret. Den stimulerande verkan av garantipriserna belyses av en inom livsmedelskommissionens statistiska byrå gjord sammanställning av potatisarealen år 1942 respektive 1943 i förhållande till potatisarealen år 1937. Av sammanställningen framgår att potatisarealen år 1942 ökat med 2,6 procent samt år 1943 med ej mindre än 11,4 procent i förhållande till år 1937. Den stora ökningen år 1943 torde med all sannolikhet till väsentlig del bero av garantipriserna. Av sammanställningen framgår jämväl, att ökningen varit mycket ojämnt fördelad på olika delar av landet. Såväl procentuellt som reellt har ökningen varit störst i de egentliga potatisodlareområdena, nämligen i Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län. Även i Östergötlands och Kalmar län redovisas en mycket stark ökning. Däremot är ökningen mindre framträdande i Mellansverige och i Norrland. Den stimulerande verkan av garantipriserna synes sålunda ha varit störst i de delar av landet, där man av gammalt varit speciellt inriktad på potatisodling.

En viss minskning av konsumtionen av potatis kan väntas komma att inträda under nästkommande regleringsår. Med hänsyn härtill skulle det kunna ifrågasättas, att några garantipriser å potatis ej skulle fastställas för sagda regleringsår. Det kan emellertid befaras, att ett slopande av garantipriserna skulle medföra en sådan minskning av potatisodlingen att, särskilt om skörden skulle bliva dålig, brist på potatis skulle uppstå. Kommissionen anser det därför ur försörjningssynpunkt vara av vikt, att garantipriserna bibehållas även under nästkommande regleringsår. För att minska den förlustrisk, som staten löper i händelse inlösningsgarantin skulle tagas i anspråk i större omfattning, synes man dock böra överväga att något sänka de nu gällande garantipriserna. En mindre dylik sänkning torde icke behöva befaras komma att medföra någon ur försörjningssynpunkt riskabel minskning av potatisodlingen. I enlighet med nu angivna överväganden har kommissionen funnit sig böra föreslå, att garantipriserna å potatis skola bibehållas även under nästa regleringsår. Garantipriserna å matpotatis böra emellertid sänkas med 1 krona per deciton i Götaland, där odlingen hittills ökat mest, och med belopp från 2 till 4 kronor per deciton i övriga delar av riket. Denna större sänkning i Mellansverige och Norrland synes icke böra ingiva några betänkligheter, då odlingen här ej i någon mera betydande grad påverkats av de hittillsvarande garantipriserna. För fabriks- och foderpotatis föreslås vidare en sänkning med 1 krona per deciton av det för hela landet gällande garantipriset.

Beträffande försäljning av hö under regleringsåret 1944/45 har kommissionen, under förutsättning av i stort sett normal skörd, föreslagit priser, som låge 1,5 öre per kilogram under de nu gällande. För halm torde någon förändring i nu gällande priser icke böra ske.

I fråga om ärter har livsmedelskommissionen förordat en sänkning av nu gällande garantipriser med 8 öre per kilogram.

Vidkommande priser å animaliska produkter har kommissionen yttrat.

Kommissionen förutsätter att i stort sett oförändrade priser på mjölk och mejeriprodukter skola gälla under nästa regleringsår. Detta innebär bland annat, att smörpriset och konsumtionsmjölkpriset — det sistnämnda under förutsättning att konsumtionsmjölkens fetthalt ej förändras — skola bliva oförändrade, att mjölkbidragen med undantag av producentbidragen skola utgå med i huvudsak oförändrade belopp, och att liksom under budgetåret 1943/44 ett särskilt belopp av 9 000 000 kronor skall ställas till förfogande för utbetalande av lokala differentieringsbidrag. Kommissionen har även upptagit ett i den inom kommissionens kansli utarbetade promemorian framlagt förslag till reglering av de prissänkningar, som kunde bliva följden av att fetthalten i mjölken underginge höjning. En dylik höjning av fetthalten är visserligen icke för närvarande aktuell, till följd varav kommissionen icke funnit sig böra taga hänsyn till densamma vid uppgörandet av förutnämnda förslag till prissänkningar, men kan, därest läget på mjölkproduktionens område utvecklas gynnsamt, tänkas bliva genomförd under senare delen av regleringsåret 1944/45, sannolikt dock ej förrän på senvåren 1945. Det i promemorian upptagna förslaget till prisreglering innebär att vid en höjning av fetthalten från nuvarande 3 procent till 3,5 procent, den härigenom uppkommande inkomstminskningen för mejerierna 2,5 öre per liter skulle fördelas mellan konsumenter och producenter på det sätt, att konsumtionsmjölkpriset höjdes med ett öre per liter och producenterna finge vidkännas en reell prissänkning av 1,5 öre per liter. Då standardiseringen av konsumtionsmjölken genomfördes, ägde en motsvarande fördelning rum av den därvid uppkommande vinsten. Förslaget innebär sålunda en återgång till förhållandena omedelbart före standardiseringens genomförande. Det må framhållas, att en höjning av konsumtionsmjölkpriset med 1 öre per liter i samband med höjning av fetthalten från 3 till 3,5 procent ej kommer att medföra någon höjning utan tvärtom en sänkning av levnadskostnadsindex, eftersom mjölken ingår i detta index med ett efter kvaliteten avvägt pris. Ytterligare bör nämnas, att producenterna inom de områden, som drabbas av den ifrågasatta prisregleringen, kunna anses ha erhållit kompensation för inkomstminskningen till följd av fetthaltens höjning genom den ökning av merinkomsten av gräddförsäljningen, som föranletts av frigivandet av den tunna grädden och som kommer att ökas, när jämväl den tjocka grädden anses böra kunna frigivas. Kommissionen anser det lämpligt att redan nu taga ställning till spörsmålet om fördelningen av en genom höjning av konsumtionsmjölkens fetthalt uppkommen inkomstminskning för mejerierna och hemställer förty, att den förut angivna principen för sagda fördelning måtte träda i tillämpning, därest under loppet av regleringsåret 1944/45 fråga skulle uppkomma om höjning av konsumtionsmjölkens fetthalt.

I fråga om priserna å slaktprodukter innebär kommissionens ståndpunkttagande, att dessa, med de jämkningar beträffande vissa varuslag, som förut förordats, i genomsnitt för nästa regleringsår skola bliva i stort sett de-

samma som under innevarande regleringsår, dock med den reservationen att hinder ej bör möta för kommissionen att sänka priserna, i den mån så visar sig nödvändigt för att undvika avsättningssvårigheter eller av liknande skäl. I detta sammanhang vill kommissionen erinra om sitt förut gjorda uttalande, att av dylika skäl gjorda prissänkningar, därest de företagas efter prövningen av augustikalkylen, icke skola behöva kompenseras genom prishöjningar utan bäras av jordbruket.

Beträffande ägg föreslås, att det för år 1943/44 avsedda genomsnittliga producentpriset skall bibehållas i stort sett oförändrat även under nästa regleringsår.

Vad angår priserna å kraftfoder och konstgödsel har kommissionen yttrat följande.

Livsmedelskommissionen förutsätter, att nu gällande priser på kraftfoder ävensom på andra konstgödselmedel än superfosfat skola bibehållas oförändrade. Då anskaffningskostnaderna för nu avsedda varor för nästa regleringsår torde komma att bliva i stort sett lika höga som för innevarande år, skulle statssubventionen för sagda varor komma att i stort sett utgå med samma belopp som under innevarande år. Beträffande superfosfat har kommissionen ifrågasatt en sänkning av utförsäljningspriset med cirka 3 kronor per deciton. Denna sänkning torde på grund av att tillverkningskostnaden för varan nedbringas och på grund av att clearingkassans ställning ger möjlighet till utbetalande av vissa bidrag, under nästa budgetår kunna ske utan någon ytterligare subvention från statsverket.

Livsmedelskommissionen har därefter hemställt om Kungl. Maj:ts beslut i enlighet med vad kommissionen sålunda anfört och förordat.

Kungl. Maj:ts beslut.

Genom beslut den 24 mars 1944 har Kungl. Maj:t funnit sänkning av producentbidraget för mjölk icke böra ske samt bemyndigat statens livsmedelskommission *dels* att vid reglering av priserna på jordbrukets produkter samt på konstgödsel och kraftfodermedel under regleringsåret 1944/45 utgå från de av kommissionen i skrivelsen den 14 mars 1944 föreslagna grunderna, dock att av kommissionen ifrågasatta sänkningar av priserna å korn och superfosfat icke finge äga rum med mindre så ansåges erforderligt för att främja avsättningen eller av liknande skäl eller för att utjämna sådant inkomstöverskott eller inkomstunderskott i jordbrukskalkylen, som kunde uppkomma vid omräkning av densamma i augusti 1944 och enligt kommissionens förslag skulle utjämnas, *dels* att uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att inom motsvarande tider, som av Kungl. Maj:t angivits för inlösen av potatis av 1943 års skörd, under regleringsåret 1944/45 inköpa potatis av 1944 års skörd, varvid inköpspriset för potatis av fullgod beskaffenhet borde utgöra för matpotatis, sorterad vara, 10 kronor för deciton i Skåne och Blekinge, 11 kronor för deciton i övriga delar av Götaland och Svealand samt 12 kronor för deciton i Norrland ävensom för fabriks- och foderpotatis 9 kronor för deciton i hela riket, *dels ock* för tillverkningsåret 1944/45 fastställa det pris, som tillverkare av potatisstärkelse

eller brännvin skulle erlägga till leverantören vid inköp av potatis i för fabriksändamål normal kvalitet till samma belopp, som enligt beslut av Kungl. Maj:t varit gällande för tillverkningsåret 1943/44.

Livsmedelskommissonens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1944/45.

Som förut nämnts innefattar livsmedelskommissionens skrivelse den 31 mars 1944, vilken skrivelse även underställts kommissionens råd, förslag till fortsatta regleringsåtgärder på jordbrukets område utöver de i skrivelsen den 14 mars 1944 behandlade. I samband med utarbetande av sina förslag har kommissionen haft till övervägande ett flertal framställningar avseende ifrågavarande område. Bland dessa må nämnas förenämnda skrivelse från Svenska spannmålsaktiebolaget den 3 mars 1944, vilken torde såsom *bilaga 3* få fogas vid detta protokoll.

Allmänna riktlinjer. Livsmedelskommissionen har inledningsvis framhållit, att det allmänna försörjningsläget beträffande livsmedel undergått stora förbättringar under regleringsåret 1943/44. Om skörden innevarande år ej bleve dålig och i övrigt inga särskilda förhållanden inträffade, torde man kunna räkna med att detta förbättrade tillstånd skulle bestå under regleringsåret 1944/45 och att eventuellt även ytterligare förbättringar kunde uppstå. Med hänsyn till ovissheten om det framtida läget syntes man emellertid för närvarande böra utgå från att nu gällande handels- och förbrukningsregleringar behövde bibehållas i stort sett oförändrade under nästa regleringsår.

Efter att ha erinrat om innehållet i vissa delar av livsmedelskommissionens skrivelse den 14 mars 1944 och Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan den 24 mars 1944 har kommissionen anfört följande.

Man har till följd av Kungl. Maj:ts beslut att utgå från att nu rådande prisnivå å jordbrukets produkter skall bibehållas i stort sett oförändrad under nästa regleringsår, såvida ej produktions- och kostnadsbetingelserna skulle utveckla sig på ett sådant sätt, att för jordbruket enligt de fastslagna beräkningsgrunderna uppstår antingen ett kalkylmässigt överskott sedan arbetskostnadsposten inräknats till ett med ungefär 106 000 000 kronor förhöjt belopp, eller också ett kalkylmässigt underskott, motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets inkomster enligt den uppgjorda kalkylen. Vad sistnämnda fall angår är att märka, att, därest kalkylen visar underskott, någon höjning av den å omkostnadssidan ingående posten för arbetskostnader ej får ske på grund av skedd eller förväntad ökning av lantarbetarlönen. Även beträffande priserna å sådana förnödenheter, som äro föremål för statlig prissättning, såsom kraftfoder och konstgödsel, har man att förutsätta, att dessa priser skola bliva oförändrade. Av Kungl. Maj:ts beslut följer jämväl, att någon ändring i princip ej förutsättes skola ske av sådana i kalkylen upptagna inkomster för jordbruket, som utgå i form av anslag å budgeten, exempelvis mjölkpristillägg, producentbidrag och differentieringstillägg ävensom vissa

andra till mejerier eller mjölkproducenter utgående bidrag, eller av sådana statsanslag, som utgå för nedbringande av priserna å jordbrukets förnödenheter. Då samtliga nu nämnda anslag ingå i den till grund för livsmedelskommissionens förslag liggande kalkylen — antingen i form av särskilda poster å inkomstsidan eller i form av minskade kostnader å utgiftssidan — förutsätter nämligen Kungl. Maj:ts godkännande av kommissionens förslag, att dessa anslag skola, i den mån de icke ersättas av annan inkomst för jordbruket, kvarstå även under nästa regleringsår.

Kungl. Maj:ts beslut rörande grunderna för prissättningen innebär vidare, att, därest produktionsvolymen ej avsevärt kommer att nedgå till följd av särskilt ogynnsam skörd eller annan anledning, utrymme kommer att lämnas för en avsevärd förbättring av lantarbetarelönen, vilken förbättring, enligt uttalanden som vid prisfrågornas behandling inom jordbrukskommittén och inom livsmedelskommissionens råd gjorts av bland annat representanter för lantarbetsgivare- och lantarbetareorganisationerna, kan förväntas komma till stånd innevarande höst. Då i kalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader av brukaren själv och hans familjemedlemmar utfört arbete upptages å kostnadssidan med belopp, motsvarande kostnaden för lejd arbetskraft, kommer en sådan höjning av lantarbetarelönen i realiteten att medföra en motsvarande ökning av ersättningen för det arbete, som utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar. För de mindre brukningsdelarna, där arbetet helt eller till allra största delen utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar, kommer alltså det förhållandet, att vid prissättningen utrymme lämnas för en betydande höjning av lantarbetarelönen, att medföra en avsevärd ekonomisk förbättring. Denna förbättring kommer däremot ej de större jordbruken till del, eftersom arbetet där i huvudsak utföres av lejd arbetskraft. Därest utfallet av årets skörd ej blir särskilt ogynnsamt, kommer sålunda en betydande utjämning till stånd av det ekonomiska resultatet av jordbruksdriften å de mindre jordbruken, å ena, och de större jordbruken, å andra sidan.

Kommissionen har föreslagit, att med hänsyn till det rådande läget och ovissheten om den kommande utvecklingen Kungl. Maj:t även för nästa regleringsår borde erhålla lika vidsträckta befogenheter med avseende å jordbruksregleringen som under det nu löpande regleringsåret. Nu gällande regleringsfullmakt avsåge tiden intill utgången av innevarande regleringsår, d. v. s. intill den 1 september 1944. Den nya regleringsfullmakten borde gälla hela nästa regleringsår, d. v. s. tiden den 1 september 1944—den 31 augusti 1945. I den mån annat ej framginge av kommissionens förslag, torde den nya fullmakten innefatta samtliga de regleringsbemyndiganden, som riksdagen tidigare lämnat under krisen och som icke avsetts skola vara begränsade till visst regleringsår. Kungl. Maj:t borde äga befogenhet att under nästa regleringsår handha jordbruksregleringen i enlighet med vad nu sagts samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma, dock att riksdagen, då så utan olägenhet kunde ske, torde böra höras över mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna.

Mjölk- och matfettsregleringen. Livsmedelskommissionen har ansett, att de statliga regleringsåtgärderna beträffande matfett, mjölk och ost m. m., vilka avsåge att reglera handeln med och förbrukningen av nämnda varor, tills

vidare borde bibehållas i stort sett oförändrade. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till utvecklingen av försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar i desamma. Vad anginge de lättnader, som kunde tänkas komma i fråga vid en fortsatt gynnsam utveckling av försörjningsläget, har kommissionen nämnt en höjning av ostens fetthalt samt en höjning av fetthalten i den standardiserade mjölken. För dylika åtgärder erfordras ej något bemyndigande av riksdagen. I detta sammanhang har kommissionen anmärkt, att en höjning av mjölkens fetthalt, så länge lugnare förhållanden ej inträtt, borde ske under bibehållande av standardiseringen.

Livsmedelskommissionen har erinrat att enligt förordningen den 21 juni 1940 (nr 621) angående avgift för smör, som användes för framställning av grädde och kungörelsen samma dag (nr 622) med förordnande om avgift för smör, som användes för framställning av grädde, envar, som av smör framställde grädde för annat ändamål än förbrukning i eget hushåll, skulle härför erlägga särskild avgift med en krona för varje vid tillverkningen använt kilogram smör. Syftet med införandet av denna avgiftsskyldighet hade varit att förhindra ett kringgående av mjölkprisregleringen på så sätt, att större avnämare av grädde skulle genom att återföra smör till grädde kunna anskaffa sistnämnda vara till väsentligt lägre pris än som enligt mjölkprisregleringen borde utgå för varan. Förordningen hade även under de år, som gått efter dess införande, i stort sett fyllt sitt syfte. Emellertid hade det nyligen genom kontrollstyrelsen bragts till livsmedelskommissionens kännedom, att ett bolag, som ursprungligen bildats med ändamål att återföra smör till grädde och att försälja den framvunna grädden, av smör framställde en krämliknande produkt, vilken enligt kommissionens uppfattning med hänsyn till sin konsistens ej syntes kunna betecknas såsom grädde. Härom har kommissionen ytterligare anfört följande.

Nämnda produkt levereras till konditorier och liknande förbrukare, vilka genom att till densamma tillsätta mjölk eller tunn grädde erhålla en vara, som i realiteten utgör grädde. Då den av smöret framställda produkten ej synes vara att räkna som grädde, torde någon avgiftsskyldighet för tillverkningen ej föreligga. Det synes emellertid uppenbart, att ett uttagande av avgift för dylik tillverkning är lika befogat som uttagande av avgift i det fall, som avses i förordningen. För att hindra ett kringgående av nu ifrågavarande förordning synes denna därför böra ändras så att den blir tillämplig även å användande av smör för framställning av varor, som kunna användas såsom ersättningsmedel för grädde, eller av varor, som kunna användas för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde. Avgift torde dock ej böra utgå å smör, som användes för tillverkning för försäljning av sådana varor, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, eftersom man beträffande sistnämnda varor har möjlighet att genom accisbeläggningen av den framställda produkten reglera tillverkningskostnaden.

Kommissionen har i detta sammanhang upptagit till behandling en till kommissionen remitterad framställning från Småbrukarnas riksförbund om

ändring i gällande bestämmelser angående producentbidrag å mjölk. I denna framställning har anförts, att de år 1943 genomförda ändringarna i bestämmelserna angående producentbidrag i första hand gagnat arbetarsmåbruk med en à två kor, men att ändringarna däremot ej inneburit någon nämnvärd förbättring för innehavarna av ofullständiga jordbruk utan tvärtom, om hänsyn toges till att årsutjämningen avskaffats, i vissa fall medfört en försämring för dessa. Vidare har framhållits, att den nuvarande ordningen för utbetalande av producentbidrag ur kontrollsynpunkt skulle vara synnerligen betungande för mejerierna. För att avhjälpa de olägenheter, som enligt förbundets mening vore förenade med de nuvarande bestämmelserna, har förbundet föreslagit, att bidragen skulle utgå kvartalsvis med ett belopp av 4 öre per kilogram för leveranser av högst 2 000 kilogram mjölk i kvartalet. Uppginge kvartalsleveransen till mer än 2 000 men högst 3 500 kilogram, skulle bidraget utgå med samma belopp som vid leverans av 2 000 kilogram. Överstege leveransen 3 500 kilogram i kvartalet, skulle avdrag göras med 2 öre för varje överskjutande kilogram, så att bidraget skulle helt bortfalla vid en kvartalsleverans av 7 500 kilogram eller mera. Dessutom har föreslagits, att årsutjämning skulle återinföras. Förbundet har i sin framställning uppgivit, att det icke vore möjligt för förbundet att utan vidare angiva, vad det av förbundet angivna systemet skulle kosta statsverket, men att en jämförelse med de kostnadsberäkningar, som nu funnos, tydde på att kostnaden skulle bliva 7 000 000 till 8 000 000 kronor större än kostnaden enligt det nu tillämpade systemet.

Livsmedelskommissionen har i anledning av riksförbundets framställning anfört följande.

Otvivelaktigt skulle genom en omläggning av producentbidragen enligt linjer, liknande dem som förbundet angivit i sin framställning, ytterligare förbättring kunna åvägabringas av det mindre jordbrukets ställning. Den av förbundet föreslagna omläggningen skulle emellertid med all säkerhet, såsom även förbundet framhållit, medföra en ökning av statsverkets kostnader för producentbidragen. Hur stor denna ökning skulle bliva, är svårt att beräkna, men det synes ganska säkert, att densamma för nästa regleringsår skulle bliva högre än den av förbundet angivna summan, 7 000 000 till 8 000 000 kronor. Sannolikt får man för nämnda år räkna med en ökning av inemot 10 000 000 kronor. Då producentbidragen redan enligt nu gällande grunder beräknas för nästa regleringsår komma att uppgå till omkring 46 000 000 kronor, skulle sålunda kostnaden enligt de av riksförbundet föreslagna bestämmelserna troligen bliva 55 000 000 kronor eller mera.

Det beslutade sättet att disponera det kvarstående indexmässiga inkomstöverskottet till en ökning av arbetskostnadsposten kommer att medföra en väsentlig förbättring — förutom för lantarbetarna — just för brukarna av mindre brukningsdelar, eftersom detsamma innebär, att den ersättning, som tillgodoräknas dessa brukare och deras familjemedlemmar för arbetet å brukningsdelen, kommer att höjas, något som för dessa närmast kommer till synes genom att sådan sänkning av produktpriserna, som eljest måst övervägas, nu icke kommer till stånd. Av statsfinansiella skäl synes, utöver den förbättring av det mindre jordbrukets ställning som sålunda kan beräknas komma till stånd, ett ytterligare stöd åt det mindre jordbruket genom en ökning av statsverkets kostnader för producentbidragen icke böra lämnas,

därest detta skulle innebära en ökning av statsverkets sammanlagda kostnader för jordbruksregleringen. Det synes ej heller lämpligt att kompensera en dylik ökning av statsverkets kostnader för producentbidragen genom en sänkning av något annat av de från staten till jordbruket utgående bidragen. I detta sammanhang må även understrykas, att det av jordbrukskommittén förordade sättet för en förbättring av den kroppsarbetande jordbrukbefolkningens levnadsstandard synes väsentligt överlägset anordningen med producentbidrag. Sålunda åstadkommes därigenom en smidigare anpassning till behovet, varjämte förbättringen även kommer den lejda arbetskraften till del.

Med hänsyn till det anförda har livsmedelskommissionen förklarat, att någon sådan ändring i de nu gällande grunderna för utbetalande av producentbidrag, som skulle innebära en ökning av statsverkets kostnader för producentbidragen, ej borde komma i fråga. Däremot kunde det enligt kommissionens uppfattning övervägas, om ej inom den beräknade kostnadsramen, 46 000 000 kronor, någon omläggning av producentbidragsbestämmelserna kunde ske med beaktande av de i förbundets framställning angivna riktlinjerna. Härom har kommissionen yttrat.

Vad angår riksförbundets förslag om övergång till kvartalsberäkning och återgång till årsutjämning må framhållas, att, enligt vad som inhämtats från Svenska mejeriernas riksförening u. p. a., beräkning av producentbidragen kvartalsvis skulle innebära en stor belastning för mejerierna och därför om möjligt bör undvikas. Med hänsyn härtill torde ett beräknande av bidragen efter kvartalsleveranser icke böra ifrågasättas. Ett återupptagande av systemet med årsutjämning torde ej heller böra komma i fråga. I detta sammanhang kan även anmärkas, att enligt uppgift från riksföreningen de nuvarande bestämmelserna ingalunda visat sig ur kontrollsynpunkt vara besvärliga för mejerierna.

Inom livsmedelskommissionen ha övervägts två olika alternativ till en omläggning av de nuvarande bidragsreglerna med bibehållande av den beräknade kostnadsramen, 46 000 000 kronor, och av systemet med månadsbetalningar. Det första av dessa alternativ avser att så långt som möjligt tillämpa det system för bidragens bestämmande, som föreslagits av riksförbundet, d. v. s. att bidraget skall utgå med 4 öre per kilogram upp till viss kvantitet mjölk, därefter förbliva oförändrat intill viss högre mjölkkvantitet och sedan minska med 2 öre per kilogram för överskjutande kvantiteter för att helt upphöra vid en kvantitet av omkring 2 500 kilogram. Enligt beräkningar, som verkställts av Svenska mejeriernas riksförening, skulle under dessa förutsättningar den lämpligaste utformningen av bidragsreglerna bliva den, att bidraget skulle nå sitt maximum redan vid en månadsleverans av 500 kilogram mjölk, motsvarande ett bidrag av 20 kronor. Bidraget skulle därefter utgå med oförändrat belopp intill en månadsleverans av något över 1 150 kilogram, varpå bidraget skulle minskas med 2 öre för varje överskjutande kilogram mjölk och helt upphöra vid en månadsleverans av omkring 2 150 kilogram.

Det andra alternativet innebär ett bibehållande i huvudsak av de nuvarande bestämmelserna med den ändringen, att nedgången i bidragen skall ske i snabbare takt än för närvarande. Fördelen härmed skulle vara, att de större mjölkleverantörerna, för vilka producentbidraget icke är avsett, skulle på ett tidigare stadium avskäras från producentbidrag. Enligt av riksföreningen verkställda beräkningar skulle i så fall, med bibehållande av den beräknade

kostnadsramen, bidragsbestämmelserna kunna utformas så, att bidraget skulle utgå enligt nu gällande regler intill en månadsleverans av 1 100 kilogram, motsvarande ett bidrag av 26 kronor, utgå med sistnämnda belopp även för leveranser, som uppgå till mer än 1 100 men ej överstiga 1 200 kilogram, men därefter minskas med 2 öre för varje kilogram, varmed månadsleveransen överstiger 1 200 kilogram för att helt upphöra vid en månadsleverans av 2 500 kilogram.

Oavsett om bidragsreglerna bibehållas helt oförändrade eller ändras i enlighet med någotdera av de förut angivna alternativen vore det emellertid enligt vad livsmedelskommissionen vidare framhållit ett önskemål, som framställts av bl. a. riksföreningen, att bidragen skulle utgå med jämnare belopp än som för närvarande vore fallet. Enligt den nu gällande, av kommissionen fastställda tabellen för beräkning av producentbidrag höjdes eller sänktes bidragen för varje 5-tal kilogram mjölk. Höjningen respektive sänkningen utgjorde i vissa fall endast 3—5 öre per 5 kilogram mjölk. En förenkling vid utbetalandet av bidragen kunde, utan att därigenom de grunder för bidragen, som i och för sig befunnos lämpliga, i någon mån rubbades, göras på så sätt, att höjningarna respektive sänkningarna skedde med något större mellanrum och att bidragen bestämdes skola utgå med avrundade belopp, lämpligen med avrundning till närmaste hela krontal.

På anmodan av livsmedelskommissionen ha inom riksföreningen utarbetats fyra på förut angivna sätt förenklade tabeller för beräkning av producentbidrag. Av dessa tabeller, vilka såsom *bilaga 4* torde få fogas till detta protokoll, bygger en, betecknad tabell 1, på de nuvarande bidragsbestämmelserna, en, betecknad tabell 2, på de av riksförbundet föreslagna bidragsbestämmelserna men med bibehållande av månadsberäkning, en, betecknad tabell 3, på det förut av kommissionen upptagna första alternativet, innebärande en modifikation av riksförbundets förslag, och den fjärde, betecknad tabell 4, på det förut av kommissionen upptagna andra alternativet, innebärande en mindre modifikation av de nuvarande bidragsbestämmelserna.

Beträffande den modifikation av riksförbundets förslag, vars innebörd framgår av tabell 3, har kommissionen framhållit, att man genom en dylik omläggning av bidragsreglerna knappast ens delvis uppnådde vad riksförbundet velat vinna med den av förbundet föreslagna omläggningen, nämligen en höjning av bidragen för de ofullständiga jordbruken. Genom att bidragen med den förutsatta kostnadsramen av 46 000 000 kronor måste maximeras till endast 20 kronor i månaden syntes omläggningen i stället snarast bliva till nackdel för dessa jordbruk.

Vad angår en omläggning enligt det andra förut angivna, i tabell 4 utformade alternativet har livsmedelskommissionen anmärkt, att betydelsen av en dylik omläggning i praktiken ej bleve särdeles stor, beroende på att brukningsdelar med en månatlig leverans av mer än omkring 2 500 kilogram mjölk i flertalet fall vore utestängda från producentbidrag redan på den grund att deras åkerareal överstege 25 hektar.

Sammanfattningsvis har livsmedelskommissionen anfört, att kommissionen

ansåge lämpligast, att de nuvarande bidragsreglerna bibehöllos, möjligen med sådan ändring, som angivits i det andra alternativet (tabell 4).

Beträffande den av kommissionen föreslagna förenklingen av bidragstabellen har kommissionen föreslagit, att denna fråga, oavsett hur bidragsbestämmelserna i princip utformades, borde få avgöras av kommissionen. Därest kommissionen för nästa regleringsår erhölle sådant bemyndigande att utbetala producentbidrag enligt vissa angivna grunder, som kommissionen hade för det nu löpande regleringsåret, torde alltså detta bemyndigande få anses inrymma befogenhet att göra sådana justeringar av reglerna för beräkning av producentbidragen, som funnos kunna medföra en förenkling vid beräkningen och utbetalandet av bidragen.

I kalkylen över jordbrukets inkomster och utgifter för nästa regleringsår har förutsatts, att mjölkpristillägg skulle utgå enligt samma grunder, som gällt under innevarande regleringsår. Av 1943 års riksdag anvisades för utbetalande av mjölkpristillägg under budgetåret 1943/44 ett anslag av 40 000 000 kronor. Enligt inom Svenska mejeriernas riksförening verkställda beräkningar skulle kostnaderna för mjölkpristillägg på grund av ökningen av invägningen av mjölk till mejeri komma att för innevarande budgetår uppgå till 42 000 000 kronor och för budgetåret 1944/45 till 46 200 000 kronor.

För utbetalande under regleringsåret 1943/44 av differentieringtillägg i Norrland och lokala differentieringsbidrag har till livsmedelskommissionens förfogande stått ett belopp av sammanlagt 14 500 000 kronor, därav högst 9 000 000 kronor för sistnämnda bidrag. Såvitt nu kunde bedömas skulle ifrågavarande kostnader enligt vad kommissionen yttrat under tiden intill den 1 juli 1944 uppgå till 4 100 000 kronor för differentieringstilläggen i Norrland och till 9 000 000 kronor för de lokala differentieringsbidragen.

I kalkylen över jordbrukets inkomster och utgifter för nästa regleringsår har för producentbidrag och differentieringstillägg upptagits ett sammanlagt belopp av 60 000 000 kronor. Av detta belopp ha 46 000 000 kronor beräknats belöpa på producentbidrag enligt hittillsvarande grunder och återstoden på differentieringstillägg.

Livsmedelskommissionen har förutsatt, att differentieringstillägg i Norrland och lokala differentieringsbidrag skulle utgå även under regleringsåret 1944/45. Därvid har kommissionen föreslagit, att fastställandet av grunderna för utbetalningen av ifrågavarande bidrag liksom skett under innevarande regleringsår borde få anstå till hösten, då större möjlighet förelåge att överblicka mjölkproduktionen och produktionsförhållandena inom de olika landsdelarna. Kommissionen har emellertid förutsatt, att differentieringstilläggen i Norrland skulle utgå under hela regleringsåret 1944/45 och med i huvudsak samma belopp som för närvarande. Kostnaderna för dessa norrländska differentieringstillägg ha av kommissionen beräknats till 5 000 000 kronor per år. För lokal differentiering inom landet i övrigt borde i enlighet med vad

förut nämnts beräknas samma belopp som för innevarande regleringsår eller 9 000 000 kronor.

I fråga om de norrländska differentieringstilläggen har det synts livsmedelskommissionen böra övervägas, om man ej — med bibehållande i stort sett av det stöd åt mjölkproduktionen i de olika delarna av Norrland, som lämnades genom de nu utgående bidragen — borde övergå till att beräkna bidragen efter kvantiteten mjölkfett i den invägda mjölken. En dylik åtgärd skulle giva ett rättvisare resultat för de enskilda leverantörerna och skulle även för mejerierna innebära en viss förenkling, eftersom de till leverantörerna utgående mjölkpristilläggen beräknades per kilogram mjölkfett.

De norrländska differentieringstilläggen utgå såsom förut nämnts med följande belopp, nämligen i Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark med 2,5 öre, i Västerbottens län i övrigt med 2 öre och i Västernorrlands och Jämtlands län samt Gävleborgs län med undantag av landskapet Gästrikland med 1,5 öre, allt per kilogram från producenter invägd mjölk. Enligt av Svenska mejeriernas riksförening verkställda beräkningar motsvarade dessa bidrag följande bidrag per kilogram mjölkfett i den invägda mjölken, beräknat efter medelfetthalten av den vid mejerierna under år 1943 från producenter invägda mjölken.

Område	Öre per kilogram mjölkfett
Norrbottens län	69·25
Västerbottens läns lappmark	67·02
Västerbottens län i övrigt	56·02
Västernorrlands län	40·98
Jämtlands län	38·07
Gävleborgs län utom Gästrikland	41·20

Livsmedelskommissionen har funnit, att nu angivna belopp lämpligen kunde avrundas, för Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark till 69 öre, för Västerbottens län i övrigt till 56 öre samt för Västernorrlands län, Jämtlands län och Gävleborgs län utom Gästrikland till 40 öre per kilogram mjölkfett.

På sätt framgår av översikten över hittills vidtagna regleringsåtgärder på jordbrukets område utgå för närvarande mjölkpristilläggen i ifrågavarande delar av Norrland med följande belopp per kilogram mjölkfett i den från producenter invägda mjölken, nämligen i Norrbottens och Västerbottens län med 88 öre för produktmjölk och 102 öre för konsumtionsmjölk samt i övriga delar med 68 öre för produktmjölk och 82 öre för konsumtionsmjölk.

Därest mjölkpristilläggen sammanlades med differentieringstilläggen till Norrland, de sistnämnda uträknade efter mjölkfettet och avrundade på sätt livsmedelskommissionen föreslagit, skulle bidragen sammanlagt komma att utgå med följande belopp i ören per kilogram mjölkfett.

Område	Produkt-mjölk	Konsumtions-mjölk
Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark	157	171
Västerbottens län i övrigt	144	158
Västernorrlands län, Jämtlands län samt Gävleborgs län utom Gästrikland	108	122
Gästrikland, Gävleortens mejeriförenings område i Uppsala och Västmanlands län, Dalarnas mejeriförenings område, Värmlands län, Örebro läns bergslag samt Tössbo och Vedbo härader och Åmåls stad i Älvsborgs län	48	62
Övriga delar av riket	28	42

Livsmedelskommissionen har i detta sammanhang anmält, att till kommissionen inkommit en framställning från Svenska mejeriernas riksförening om höjning av mjölkpristillägg och särskilt differentieringstillägg för vissa delar av västra Ångermanland. Framställningen innefattade en hemställan, att västra Ångermanlands mejeriförenings område måtte i bidragshänseende jämställas med Västerbottens läns lappmark. I skrivelsen hade även angivits, att en motsvarande framställning kunde förväntas från vissa socknar i norra Jämtland. Kommissionen har ansett, att ifrågavarande båda framställningar med hänsyn till sitt sammanhang om möjligt borde avgöras på en gång, och har därför tills vidare låtit anstå med prövningen av den nu till kommissionen inkomna framställningen. Kommissionen hade emellertid velat omförmäla densamma, under framhållande av att kommissionen borde givas befogenhet att vidtaga dylika mindre justeringar i den eljest för ifrågavarande bidrag gällande områdesindelningen.

Under de senaste åren ha för täckande av de av produktionsminskningen föranledda ökade kostnaderna för mjölktillförseln till de större konsumtionsorterna utbetalats dels s. k. merfraktbidrag, dels s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, dels viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, dels ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande utgå vidare till mejeriorganisationerna på vissa orter bidrag såsom ersättning för utebliven prishöjning på konsumtionsmjölk. För innevarande regleringsår ha för nu nämnda ändamål anvisats sammanlagt 9 000 000 kronor.

Samtliga nu nämnda bidrag och tillägg har livsmedelskommissionen ansett skola utgå enligt i huvudsak oförändrade grunder under nästa regleringsår. Regleringskostnadstillägg och ersättning för behandling av konsumtionsmjölk torde jämväl bliva av betydelse för lösandet av mjölkförsörjningsproblemet under nästa konsumtionsår. Bidraget till upprätthållande av mejeriernas körlinjer borde enligt kommissionens förslag liksom under innevarande budgetår bestämmas att i Norrland med undantag av landskapet Gästrikland utgå under hela året och i övriga delar av landet under tiden oktober—maj. Med hän-

syn till svårigheten att på förhand beräkna medelsåtgången för varje särskilt ändamål har kommissionen föreslagit, att bidragen, i likhet med vad som skett för innevarande budgetår, skulle sammanslås till ett anslag. Enligt en inom Svenska mejeriernas riksförening gjord uppskattning skulle kostnaderna för de olika ändamålen komma att uppgå till följande belopp, nämligen 1 300 000 kronor för merfrakter, 1 100 000 kronor för regleringskostnadstillägg, 1 000 000 kronor för behandling av konsumtionsmjölk, 3 000 000 kronor för körlinjebidrag och 1 300 000 kronor för kompensation av utebliven prishöjning. Storleken av ifrågavarande anslag till särskilda mjölkbidrag borde med ledning därav bestämmas till 8 000 000 kronor. Liksom hittills borde enligt kommissionens mening Kungl. Maj:t äga befogenhet förordna, att anslaget finge användas även för tillgodoseende av annat ändamål än förut nämnts, som vore av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande under rådande kristid.

Gällande bestämmelser rörande pristillägg för lantsmör har livsmedelskommissionen föreslagit skola gälla även under nästa regleringsår. Statsverkets kostnader för dessa pristillägg och för omhändertagandet av lantsmör har kommissionen — med hänsyn till hittills under innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål gjorda utbetalningar — beräknat till 500 000 kronor.

Reglering av andra animaliska produkter än mejeriprodukter. Livsmedelskommissionen har förordat, att det nuvarande regleringssystemet beträffande köttvaror skulle bibehållas i huvudsak oförändrat under nästa regleringsår. Priserna å köttvaror och andra slaktprodukter borde vara i huvudsak oförändrade under nästa regleringsår, dock med prissänkningar å vissa varor, varjämte ytterligare prissänkningar skulle kunna komma att ske, därest så skulle finnas erforderligt för att trygga avsättningen eller av liknande skäl. Kommissionen har framhållit, att det för att få fram kött till marknaden sommaren 1944 vore önskvärt, att köttpriserna finge varieras, så att priset kunde höjas under sommaren och den därav föranledda inkomstökningen finge kompenseras genom en prissänkning under andra årstider. Även i övrigt borde enligt kommissionens förslag priserna å köttvaror, särskilt nötkött, få höjas och sänkas på sätt funnes lämpligt för att reglera tillförseln. Givetvis borde härvidlag höjningarna och sänkningarna så anpassas, att genomsnittspriset för hela regleringsåret bleve det i inkomst- och utgiftskalkylen antagna.

Beträffande ägg har kommissionen uttalat, att i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan den för innevarande regleringsår avsedda prisnivån borde bibehållas. Ej heller i fråga om regleringen av handeln med ägg syntes enligt kommissionens mening någon ändring nu böra övervägas. Huruvida det under nästa regleringsår kunde bliva möjligt att upphäva äggransoneringen, kunde ej ännu bedömas.

Regleringen av potatis. Livsmedelskommissionen har framhållit, att med hänsyn till det goda försörjningsläget i fråga om potatis de statliga ingri-

pandena beträffande reglering av försäljningen och förbrukningen av potatis under innevarande regleringsår kunnat väsentligt inskränkas. I vad mån dylika åtgärder kunde bliva erforderliga under nästa regleringsår kunde enligt vad kommissionen uttalat ej nu avgöras. Skulle skörden ej bliva anmärkningsvärt dålig, skulle den frihet, som rått under innevarande år, kunna bibehållas.

Såsom förut berörts har Kungl. Maj:t fastställt vissa garantipriser å potatis, ävensom meddelat bemyndigande för kommissionen att för tillverkningsåret 1944/45 fastställa det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin skall betala till leverantören vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet, till samma belopp som gäller under innevarande tillverkningsår.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen med Sveriges stärkelseproducenters förening träffat överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1943—30 september 1944. Avtalet innebär, att föreningen inköpte den mängd potatisstärkelse, som framställdes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med undantag av vad som finge användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 9 § i avtalet åtoge sig kommissionen, under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1944/45, att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka beredde föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1944 inneliggande lager av prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton. Dessutom åtoge sig kommissionen, under nyss angivna förutsättning och om avtalet icke skulle komma att förnyas, att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka beredde föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av prima potatismjöl utom 30 000 deciton. Vid lämnandet av bemyndigande till kommissionen att ingå förenämnda avtal har Kungl. Maj:t gjort förbehåll för att den i 9 § i avtalet gjorda utfästelsen vunne riksdagens godkännande och förklarat sig vilja göra framställning härom till riksdagen. Kommissionen hemställer nu, att dylikt godkännande inhämtas.

Brödsädsregleringen. Svenska spannmålsaktiebolaget har i sin förenämnda skrivelse av den 3 mars 1944 (bilaga 3) såsom sin mening uttalat, att de lager av brödsäd, som komme att finnas vid utgången av innevarande regleringsår, måste anses fullt tillräckliga ur beredskapssynpunkt och att det sålunda icke kunde anses önskvärt att utöka lagren. Spannmålsbolaget har vidare anfört, att ett omhändertagande från spannmålsbolagets sida av ett ytterligare brödsädsöverskott under konsumtionsåret 1944/45 komme att medföra, att mot överskottet svarande lagerutrymmen måste nyanskaffas. Skulle det härvidlag bliva fråga om nybyggnader, torde dessa enligt spannmålsbolagets uppfattning i fredstid bliva i stort sett obehövliga för spannmålslagring.

Anskaffades utrymmena däremot genom förhyrning — därest en förhyrning överhuvudtaget vore möjlig i behövlig omfattning — ansåge spannmålsbolaget att sålunda anskaffade utrymmen i stort sett komme att vara så belägna, att bolagets kostnader för transporter m. m. bleve synnerligen stora.

Spannmålsbolaget har i skrivelsen vidare anfört, att det vid överläggningar, som bolaget hållit med representanter för spannmålshandeln och kvarnindustrien, visat sig råda full enighet därom, att det under innevarande regleringsår tillämpade regleringssystemet för brödsäden blivit en halvmesyr mellan ett inlösningsförfarande och ett system med fasta inköps- och försäljningspriser, och att innevarande års system därför icke under några förhållanden fortsättningsvis borde tillämpas. Den huvudsakliga anledningen till att det sålunda tillämpade systemet kommit att framstå såsom en halvmesyr torde, enligt vad bolaget upplyst, vara den, att skillnaden, 1 krona per deciton, mellan stödköpsnivån, å ena, samt den nivå, vid vilken försäljningspriset till kvarnarna angivits skola ligga, å andra sidan, varit för snävt tilltagen för att vid handelns försäljningar till kvarnarna kunna förslå till täckande av såväl samtliga handelskostnader som uppkomna transportkostnader samt därjämte till skälig förräntning. Spannmålsbolaget har därför bl. a. fått betala större delen av fraktkostnaden från prisort till kvarn och därjämte vissa ersättningar till handeln, och den lättnad i administrations- och kostnadshänseende, som ifrågavarande system avsett att medföra, hade alltså icke kommit till stånd.

Spannmålsbolaget har som förut berörts framlagt två alternativa förslag beträffande anordningarna för brödsädsregleringen under det instundande regleringsåret. Det ena förslaget går ut på en inlösningsgaranti kombinerad med ett stödköpsförfarande efter samma huvudprinciper som nu gällande regleringssystem men med större marginal mellan stödpris och högsta kvarnpris, under det att det andra förslaget innefattar ett system med fasta, successivt stigande inköpspriser i likhet med vad som gällt för fodersädsregleringen under innevarande regleringsår.

Den närmare utformningen av det första förslaget har av spannmålsbolaget angivits sålunda.

Ett inlösningspris per den 1 juni 1945 fastställes och spannmålsbolaget ålägges att till detta pris under juni och juli månader inköpa all till bolaget före den 1 juni 1945 hembjuden kvarngill brödsäd. Vidare bör det åligga bolaget att, om priserna å brödsäd tendera att för någon längre tid sjunka alltför lågt, företaga stödköp antingen till på förhand bestämda eller av livsmedelskommissionen efter hand med iakttagande av vissa huvudregler föreskrivna, successivt stigande priser. Bolaget bör vidare ha skyldighet att till på förhand bestämda priser fraktfritt kvarnplats förse kvarnindustrien med brödsäd, om marknadspriserna tendera att för längre tid överstiga dessa priser. Mellan de prisnivåer, som angivas för stödköp respektive för bolagets försäljningar till kvarn, bör under konsumtionsåret förefinnas en så vid marginal, att handelns ersättningar samt reguljära transportkostnader därigenom bliva täckta. Härför har bolaget ansett erfordras en marginal, som i början av konsumtionsåret ej bör understiga 3 kronor per deciton men som i slutet av konsumtionsåret torde kunna nedgå till 2 kronor per deciton. Vid ett inlösningspris för brödsäd av exempelvis 28 kronor 50 öre per deciton kun-

de stödköpsnivån den 1 september 1944 tänkas ligga vid 25 kronor för att successivt stiga till inlösningsdagen till 27 kronor 50 öre. Det pris, vartill kvarnarna skulle få verkställa inköp från spannmålsbolaget, skulle den 1 september ligga vid 28 kronor för att fram till inlösningsdagen successivt stiga till 29 kronor 50 öre per deciton. Givetvis bör enligt skrivelsen spannmålsbolaget vara oförhindrat att under konsumtionsåret, bl. a. i syfte att utbyta spannmålslagren, till marknadspriser företaga inköp och försäljningar av brödsäd, därvid bolaget dock icke utan livsmedelskommissionens godkännande bör få nedbringa sina brödsädslager. Vidare kan det trots nämnda marginaler bliva erforderligt för bolaget att betala vissa transportkostnader. Sålunda kunna icke kostnaderna för undanförseltransporter eller omflyttningar av spannmål från ett område till ett annat på grund av svårigheter med uppbringandet av lagerutrymmen rymmas inom ramen av nyss nämnda marginaler. Ej heller kan det beräknas att under alla förhållanden mera långväga transporter av spannmål skola kunna äga rum utan att spannmålsbolaget åtminstone bidrager till transportkostnaderna. I stort sett skulle emellertid ett sålunda skisserat inlösningsförfarande medföra, att brödsädsmarknaden reglerade sig själv utan direkta ingripanden från spannmålsbolagets sida.

Beträffande sitt andra förslag har spannmålsbolaget anfört följande.

För varje halvmånad fr. o. m. den 1 september 1944 t. o. m. den 31 maj 1945 fastställas successivt stigande inköpspriser (normalpriser) för vete och råg. Enligt bolagets mening skulle det härvid som regel vara tillräckligt med samma ökning av priserna för varje halvmånad, som för närvarande tillämpas, d. v. s. 10 öre per deciton. Härmed täckas emellertid icke handelns omkostnader helt utan det måste ankomma på bolaget ej endast att erlägga huvudparten av transportkostnaderna för brödsäd — bortsett från jordbrukarnas transporter till respektive prisorter — utan även att lämna handeln vissa ersättningar (i likhet med vad som skedde under regleringsåret 1942/43). Grundersättningen till handeln borde emellertid liksom under sistnämnda regleringsår tillkomma denna genom att kvarnarna åläggas skyldighet att till handeln erlägga priser för brödsäden, som med visst belopp per deciton överstiga inköpspriserna från jordbrukarna. Vid avvägande av denna grundersättning får hänsyn tagas till att priserna skulle komma att successivt stiga, varigenom handelns ränte- och lagringskostnader kunna beräknas bliva täckta. Det grundbelopp, som härutöver kan erfordras, synes kunna begränsas till 30 öre per deciton. Av allt att döma utgör emellertid denna prisstegring icke tillräcklig stimulans för jordbrukarna att, i händelse här ifrågavarande system skulle komma i tillämpning, vid en god skörd 1944 hålla utbuden av brödsäd tillbaka i tillräcklig omfattning. Anordningen har därför ansetts för sådant fall böra kompletteras med den bestämmelsen, att jordbrukare för brödsäd, varom avtal träffas, att den skall kvarligga hos jordbrukaren och levereras först efter utgången av mars månad 1945, skulle erhålla en extra lagringsersättning av 75 öre per deciton.

Livsmedelskommissionen har beträffande brödsädsregleringen under nästa regleringsår i anslutning till spannmålsbolagets förslag för egen del yttrat bland annat.

En planering för det nya konsumtionsåret torde i första hand böra ske under antagande att någon väsentlig del av de nu anlitade lagerutrymmena icke kan tagas i anspråk för upplagring av ett eventuellt överskott på 1944 års brödsädsskörd. Den första fråga, som härvid reser sig, är om och i vilken

omfattning nya lagerutrymmen böra anskaffas. Såvitt kommissionen nu anser sig kunna bedöma läget, synes en dylik nyanskaffning ofrånkomlig, därest hittillsvarande regleringsanordningar skola i huvudsak uppehållas. Därest lagringskostnaderna skola kunna hållas på en något så när skälig nivå, synes det ej kunna komma i fråga att i någon större utsträckning förhyra ytterligare lagerutrymmen. I den mån dylika överhuvud taget kunna uppbringas, måste det nämligen bliva fråga om s. k. sekundära utrymmen, vilka antingen äro olämpligt belägna eller draga förhållandevis stor hyra. Mot en ytterligare förhyrning av s. k. sekundära utrymmen talar även den omständigheten, att de lagerlokaler av prima beskaffenhet, som nu finnas, ej kunna anses fullt tillräckliga för att täcka behovet under fredstid. För övrigt råder redan nu brist även på sekundära utrymmen.

Med utgångspunkt från vad sålunda anförts har livsmedelskommissionen funnit nybyggnader för lagring av åtminstone 100 000 ton spannmål vara att förorda. Med hänsyn till bristen på material syntes å andra sidan större nybyggnad, än som enligt det anförda ansetts nödvändig, icke böra ifrågasättas. På grund härav har kommissionen hemställt, att den måtte bemyndigas uppdraga åt spannmålsbolaget att skyndsamt låta verkställa planering av nybyggnad i nämnda omfattning. Härvid torde även böra undersökas lämpligheten av att nybyggnaderna uppföras för bolagets egen räkning. Kommissionen har understrukit angelägenheten av att, i all den omfattning som krisförhållandena medgiva, för byggnaderna sådant material komme till användning, att det bleve fullt ekonomiskt att använda de nya utrymmena även under fredstid.

Livsmedelskommissionen har vidare anfört.

Genom en utökning av lagerutrymmena med plats för omkring 100 000 ton spannmål synas emellertid de svårigheter i regleringshänseende, som måste förväntas uppkomma, därest 1944 års skörd skulle bliva av normal omfattning, endast delvis kunna avhjälpas. Bland de ytterligare åtgärder, som lämpligen torde böra vidtagas i detta syfte, äro främst att nämna dels åtgärder för att uppmuntra lagring hos jordbrukarna, dels vissa lättnader i de nu gällande regleringsanordningarna. Vad först angår lagringen hos jordbrukarna delar kommissionen spannmålsbolagets uppfattning att den successiva stegring av prisnivån å 10 öre per deciton och halvmånad, som tillämpats under innevarande regleringsår, icke visat sig utgöra en tillräcklig stimulans för att utbuden av brödsäd på hösten skola hållas tillbaka i önskvärd omfattning. En brantare stegring, vilken givetvis måste förutsätta att i förhållande till innevarande regleringsår ingångspriserna per den 1 september sänkas och slutpriserna per den 1 juni höjas i ungefär motsvarande grad, skulle säkerligen medföra viss verkan i önskad riktning. Alternativt eller, om skörden blir stor, i kombination härmed kan övervägas att träffa avtal med enskilda jordbrukare om lagring av spannmål hemma på gården mot särskild ersättning. Någon slutlig ställning till dessa frågor synes dock ej kunna tagas förrän till hösten, då skördens storlek kan överblickas. Ej heller synes det nu kunna avgöras, med vilket belopp nyssnämnda särskilda ersättning lämpligen bör utgå.

I vilken utsträckning lättnader i regleringen lämpligen kunna och böra ifrågakomma för att vinna det nu berörda syftet är svårt att på förhand uttala sig om. I första hand synes emellertid i det här avsedda läget böra övervägas att slopa inblandningen av korn vid förmalning av vete och råg och

att i samband härmed häva det i södra och mellersta Sverige hittills gällande förbudet att använda korn för utfodring. Eftersom någon större utökning av brödsädslagren icke synes böra för tillgodoseende av inhemska behov eftersträvas under regleringsåret 1944/45, är det sannolikt att denna åtgärd kan vidtagas, även om brödsädsskörden skulle bliva mindre än normalt. Under förutsättning att skörden blir av någorlunda normal omfattning synes man vidare kunna genomföra vissa uppmjukningar av reglerna om rätt att använda brödsäd, som under normala förhållanden anses som icke kvarngill, för utfodring. Som exempel på dylika uppmjukningar kan nämnas en höjning av den procentandel av skörden, för vilken jordbrukarna äga utan särskild undersökning erhålla utfodrings- och förmalningslicens, från nuvarande 5 procent till 10 eller möjligen 15 procent. Möjlighet finnes också att differentiera procentandelen lokalt efter brödsädens genomsnittliga kvalitet. I dylikt fall bör givetvis den icke kvarngilla spannmålen undantagas från spannmålsbolagets inlösningsskyldighet till brödsädspris. Däremot bör bolaget fortfarande vara skyldigt att i samma ordning som nu gäller beträffande fodersäd uppköpa dylik spannmål till ett pris, som ungefär motsvarar fodervärdet. Det bör i detta sammanhang med skärpa understrykas, att det under nyss angivna förutsättning i fråga om skördens storlek är ett starkt önskemål, att den icke kvarngilla spannmålen ej föres ut i marknaden utan kommer till användning hemma på gårdarna. För att så skall bliva fallet måste bolagets inköpspris för ifrågavarande spannmål ligga relativt lågt. I den mån spannmålshandeln anser sig kunna betala ett högre pris, bör hinder emellertid icke möta härför. Lämnas medgivande härtill, torde det kunna förväntas att en naturlig kvalitetsreglering för denna spannmål kommer att utbilda sig på marknaden. För sådan spannmål, som efter rensning kan uppblandas med den kvarngilla, torde priset komma att närma sig brödsädspriset. Därest jordbrukaren finner det av handeln erbjudna priset lågt, har han vidare viss ehuru begränsad möjlighet att själv låta rensa spannmålen.

I anslutning till vad kommissionen anfört beträffande prisregleringen på icke fullgod brödspannmål har kommissionen uttalat, att den helt delade spannmålsbolagets uppfattning att, såvida icke särskilda omständigheter inträdde, de nu gällande kvalitets- och prisregleringsskalorna i övrigt borde justeras så, att de i huvudsak överensstämde med vad som gällde före regleringsåret 1943/44.

Vad härefter angår beskaffenheten av det tekniska regleringssystem, som borde tillämpas under nästa regleringsår, har livsmedelskommissionen funnit, att denna fråga i hög grad vore beroende av huruvida lagringsfrågan kunde erhålla en fullt tillfredsställande lösning. Kommissionen, som förklarat sig dela spannmålsbolagets åsikt, att det under innevarande regleringsår tillämpade systemet i sin nuvarande utformning icke lämpligen borde komma till användning nästa år, har därom vidare anfört följande.

Såsom spannmålsbolaget anfört synes man i stället böra antingen återgå till ett system med fasta priser och handelsmarginaler eller ock tillämpa ett system med inlösningsförfarande i kombination med stödköp, vid vilket marginalen mellan stödköpsnivån och nivån för bolagets försäljningspriser till kvarnarna är så hög, att däri kan inrymmas ersättning för samtliga ordinarie handelskostnader jämte mera reguljära transportkostnader. Det nu gällande prisortsystemet synes böra bibehållas i sin nuvarande utformning, oberoende av vilket av nyssnämnda regleringssystem som må komma till tillämpning. De-

lade meningar ha framkommit inom livsmedelskommissionens råd rörande valet mellan de båda av spannmålsbolaget föreslagna alternativa regleringssystemen. Å ena sidan har framhållits, att en bestämd förutsättning för att systemet med ett inlösningsförfarande i kombination med stödköp i praktiken skulle fungera relativt friktionsfritt vore att lagerutrymmesfrågan erhölle en fullt tillfredsställande lösning. Å andra sidan har till förmån för nämnda system anförts, att det ur allmänna synpunkter torde bliva billigare, varjämte jordbrukarna vid detsamma hade möjlighet att utfå något högre försäljningspriser än dem som utginge vid tillämpning av systemet med fasta priser. Beträffande sistnämnda system föreligger enighet om att det tekniskt låter sig genomföras såväl vid en svag som vid en stor brödsädsskörd.

Livsmedelskommissionen har med hänsyn till det ovissa läget icke för närvarande ansett sig kunna taga ställning till frågan, vilketdera av de båda av spannmålsbolaget föreslagna systemen som borde tillämpas under nästa regleringsår. Kommissionen har därför föreslagit, att avgörandet beträffande de tekniska regleringssystemen borde uppskjutas till hösten, och att Kungl. Maj:t därför borde erhålla bemyndigande av riksdagen att efter förslag av kommissionen utfärda bestämmelser i nämnda hänseende.

Även i fråga om den närmare utformningen av de olika regleringssystemen har livsmedelskommissionen ansett, att avgörandet borde uppskjutas till hösten. Kommissionen har emellertid redan nu framhållit vikten av att förmalningsersättningens storlek även i det fall, att det friare regleringssystemet skulle komma att tillämpas, till sitt belopp fastställdes redan i början av regleringsåret. Ett system med à conto-betalning av denna ersättning och ett senare fastställande av ersättningens belopp med utgångspunkt bland annat från de under regleringsåret faktiskt betalade inköpspriserna för brödsäd skulle nämligen enligt vad kommissionen uttalat medföra, att kvarnarna ej skulle få lika stor anledning att bemöda sig om att inköpa spannmålen till billigt pris, och prisnivån skulle på grund därav kunna komma att ligga högre än avsett. Vidare har kommissionen understrukit, att kommissionen icke ansett sig nu kunna taga ställning till den av spannmålsbolaget föreslagna marginalen mellan stödköpspriserna och bolagets utförsäljningspriser till kvarn. Vid tillämpning av det friare regleringssystemet borde stödköpspriserna enligt kommissionens mening överensstämma med de genomsnittspriser, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 24 mars 1944 skulle eftersträvas vid normal skörd.

Fodersädsregleringen. Livsmedelskommissionen har uttalat att, därest ej exceptionella förhållanden inträdde, det borde upptagas till övervägande att upphäva det i södra och mellersta Sverige gällande utfodringsförbudet för korn. Därigenom skulle kornet åter bliva att hänföra till fodersäd och kunna medräknas i fodertillgångarna.

Frågan huruvida avstående av fodersäd måste krävas även under år 1944 bleve enligt vad livsmedelskommissionen framhållit beroende på storleken av 1944 års fodersädsskörd. Därest denna bleve av sådan storleksordning, att ransoneringen av fodersäd kunde hävas, syntes fodersädsavstående icke behöva ifrågakomma. Kommissionen har emellertid anmärkt, att den

starkt minskade importen av utländska fodermedel hade till följd, att ett hävande av fodersädsransoneringen endast kunde ske under förutsättning av en mycket god fodersädsskörd. Därest fodersädsavstående skulle äga rum, borde det enligt kommissionens förslag givetvis omfatta även korn samt i övrigt anordnas efter i huvudsak samma principer som under de senast förflutna regleringsåren.

I fråga om reglerna för handeln med fodersäd har spannmålsbolaget i sin förut nämnda skrivelse förordat ett bibehållande i huvudsak av nuvarande anordningar. Bolaget har vidare anfört, att tillgången på grynhavre under slutet av innevarande konsumtionsår kunde förväntas komma att bliva knapp, och därför föreslagit, att de jordbrukare, som försålde till grynberedning lämplig havre, skulle åtminstone under början av instundande konsumtionsår kunna erhålla en leveranspremie av exempelvis en krona per deciton.

Livsmedelskommissionen har förklarat sig dela spannmålsbolagets uppfattning, att det för närvarande icke funnes anledning att vidtaga ändringar i reglerna för handeln med fodersäd. Frågan huruvida särskilda åtgärder skulle behöva vidtagas för att stimulera tillförseln av grynhavre till kvarnarna borde enligt vad kommissionen uttalat få upptagas till behandling i höst.

Förmalningsersättningarna. Förmalningsersättning för vete och råg samt för korn, som inblandas i vete och råg eller användes för inblandning i mjöl av vete eller råg, utgår för spannmål, som förmales under tiden 1 september 1943—31 augusti 1944, med 6 kronor 50 öre per deciton vid handelsförmalning. Ersättning för löneförmalning för vete och råg samt — inom södra och mellersta Sverige — korn utgår under samma tid med 2 kronor per deciton. Enligt Kungl. Maj:ts beslut i fråga om prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1944/45 skola priserna på brödsäd bibehållas i genomsnitt oförändrade under nämnda regleringsår.

Under förutsättning av oförändrade arbets- och materialkostnader för kvarnindustrien, oförändrade mjölpriser och i stort sett oförändrade regleringsbestämmelser har livsmedelskommissionen ansett, att förmalningsersättningen borde i princip bibehållas vid sitt nuvarande belopp. Medelsbehovet för förmalningsersättningar vid en beräknad förmalningsvolym av 600 000 ton skulle i dylikt fall komma att utgöra 39 000 000 kronor. Emellertid skulle den tänkta utformningen av förutnämnda båda alternativ för brödsädsregleringen enligt vad kommissionen funnit komma att nödvändiggöra vissa jämkningar av ersättningens belopp. Under innevarande regleringsår hade kvarnarna att erlägga endast 25 öre per deciton av fraktkostnaderna för spannmålen. Systemet med ett inlösningsförfarande i kombination med stödköp har kommissionen ansett förutsätta att kvarnarna skulle betala samtliga reguljära fraktkostnader för spannmålen. Räknade man med att jordbrukarnas priser komme att motsvara de av Kungl. Maj:t fastställda och antoges därjämte att handelsmarginalen bleve oförändrad, skulle vid tillämpningen av detta system,

enär genomsnittsfrakten till kvarn kunde beräknas till ett belopp av 75 öre per deciton, uppstå en fördyring av kvarnarnas inköp med 50 öre per deciton, vilket vid förutnämnda förmalningsvolym motsvarade ett sammanlagt belopp av cirka 3 000 000 kronor. Medelsbehovet för förmalningsersättningar komme alltså vid tillämpning av nämnda system att stiga med minst sistnämnda belopp. Vid systemet med fasta, successivt stigande priser komme däremot spannmålsbolaget att erlägga huvudparten av frakten till kvarn. Kvarnarnas inköpspris komme därigenom, jämfört med nuvarande förhållanden, att sjunka med högst 25 öre per deciton, vilket under förut angivna förutsättning i avseende på förmalningsvolymen medförde en nedgång av medelsbehovet med högst 1 500 000 kronor. Vid en beräknad förmalningsvolym av 600 000 ton skulle medelsbehovet för förmalningsersättningar således uppgå till vid första alternativet lägst 42 000 000 kronor och vid andra alternativet lägst 37 500 000 kronor.

Vad angår ersättningen vid löneförmalning anförde jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 54 till 1943 års riksdag, att skäl kunde anföras för en sådan omläggning av stödet till det mindre jordbruket, att det såsom ersättning för löneförmalning av Kungl. Maj:t äskade beloppet av 2 000 000 kronor överfördes till producentbidragen. Utskottet vore emellertid icke för det dåvarande berett att utan föregående närmare utredning tillstyrka en dylik åtgärd men förutsatte, att Kungl. Maj:t hade uppmärksamheten riktad på detta spörsmål och i samband med utarbetandet av förslag till prisreglerande åtgärder för regleringsåret 1944/45 övervägde om den antydda omläggningen lämpligen då borde genomföras.

Med hänsyn till den stora höjning av anslaget till producentbidrag, som förut föreslagits eller från 31 700 000 kronor för budgetåret 1943/44 till 46 000 000 kronor för budgetåret 1944/45, har livsmedelskommissionen låtit verkställa en undersökning av det av jordbruksutskottet berörda spörsmålet. Kommissionen har därvid funnit, att ersättningen för löneförmalning nu utan större olägenheter kunde slopas. Kommissionen har på grund härav förordat, att någon ersättning för löneförmalning icke skall utgå under regleringsåret 1944/45, och förty icke hemställt om anvisande av några medel för ifrågavarande ersättning.

Med hänvisning till det anförda har kommissionen föreslagit, att förslagsanslaget till förmalningsersättningar under nästa regleringsår upptoges till i runt tal 40 000 000 kronor.

Stråfoderregleringen. Spannmålsbolaget har i sin förutnämnda skrivelse erinrat, att förhållandena på stråfodermarknaden under innevarande regleringsår varit sådana, att regleringsanordningarna kunnat göras tämligen enkla. Bolaget har ansett, att stråfoderförsörjningen — trots den relativa knappheten på hö under innevarande regleringsår — icke komme att bereda några större svårigheter.

Livsmedelskommissionen har föreslagit, att jämväl frågan om stråfoderregleringen borde definitivt avgöras först då utfallet av innevarande års strå-

foderskörd närmare kunde överblickas. Skulle stråfoderskörden bliva svag, kunde en skärpning av de nuvarande regleringsbestämmelserna enligt kommissionens uppfattning behöva tagas under övervägande.

Kraftfoderregleringen. Beträffande de regleringsanordningar, som för närvarande tillämpas med avseende på olika slag av kraftfodermedel, har spannmålsbolaget icke funnit anledning att föreslå några principiella förändringar. Bolaget har dock ifrågasatt, att tilldelningen av oljekraftfoder till jordbruket skulle, liksom under innevarande regleringsår, lämnas omedelbart på hösten för hela förbrukningsåret. Bolaget har vidare, i avsikt att lagersituationen därigenom skulle lättas, föreslagit, att priset för oljekaksblandning gjordes stigande under regleringsåret med en månatlig höjning av 15 öre per deciton.

Under innevarande regleringsår har utdelningen av oljekraftfoder skett i två omgångar. Den huvudsakliga tilldelningen skedde i augusti månad och var enligt vissa principer baserad på storleken av den faktiska mjölkproduktionen hos respektive besättning. Senare under hösten lämnades en ytterligare tilldelning, som utgick med viss kvantitet per ko. För att stimulera jordbrukarna att inköpa sin tilldelning så tidigt som möjligt erhölls prisnedsättning, av jordbrukare, som uttog sin tilldelning före den 1 oktober 1943, med 2 procent och av jordbrukare, som uttog tilldelningen före den 16 oktober 1943, med 1 procent på inköpspriset.

Livsmedelskommissionen har beträffande kraftfoderregleringen för egen del anfört.

Det är otvivelaktigt av stor betydelse att jordbrukarna erhålla möjlighet att uttaga sin tilldelning av oljekraftfoder så tidigt som möjligt på hösten, så att utfodringen kan planläggas i god tid för hela utfodringssäsongen. Även ur lagerutrymmessynpunkt är det synnerligen önskvärt, att försäljningarna ske så tidigt som möjligt under regleringsåret. Det har därför planerats att lämna oljekraftfodertilldelningen för år 1944/45 genom en tilldelning av viss kvantitet per ko under juli eller senast under augusti månad 1944 samt genom en på grundval av mjölkproduktionen inom olika besättningar beräknad tilldelning så snart som möjligt därefter. För att åstadkomma en skyndsam avlastning av lagringsutrymmena torde det vara lämpligt att på ett snabbare verkande sätt än enligt spannmålsbolagets förslag differentiera priset alltefter den tidpunkt, då inköp sker. Detta kan exempelvis ordnas så, att priset per deciton bestämmes, vid inköp före den 1 oktober till 32 kronor 50 öre, vid inköp under tiden 1 oktober—31 december till 33 kronor 50 öre och vid inköp under tiden därefter till 35 kronor.

Spannmålsbolaget har framhållit, att det under innevarande regleringsår visat sig föreligga ganska betydande avsättningssvårigheter för rågkli, samt påkallat åtgärder till avhjälpande härav. För närvarande betingar rågkli ett pris av 17 kronor 50 öre per deciton och vetekli ett pris av 18 kronor 25 öre per deciton. Mot inköpsbevis för kli får dessutom inköpas en kvantitet rågkli, som med 25 procent överstiger den på beviset angivna myckenheten. För att underlätta avsättningen av rågkli överväger kommissionen dels att öka prisskillnaden mellan vete- och rågkli och dels att höja inköpskvantiteten rågkli på inköpsbevis till 50 procent utöver den kvantitet, på vilken beviset utställts.

Konstgödselregleringen. Livsmedelskommissionen har icke ifrågasatt någon ändring i de nu gällande regleringsanordningarna beträffande konstgödsel.

För nu löpande budgetår har å förskottsstat för täckande av förluster å försäljningen av konstgödselmedel upptagits ett belopp av 12 000 000 kronor. Detta belopp skulle enligt livsmedelskommissionens uttalande ej till någon del behöva tagas i anspråk. I vad mån något tillskott av statsmedel till clearingkassan för konstgödselmedel kunde bliva erforderligt för nästa budgetår syntes kommissionen med hänsyn till de i olika avseenden ovissa importförhållandena svårt att för närvarande bedöma. Tillräcklig anledning att ifrågasätta uppförande av medel för ändamålet å förskottsstat för nästa budgetår förelåge emellertid knappast.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. Livsmedelskommissionen har beräknat dessa kostnader till i runt tal 64 000 000 kronor, vartill komme ett belopp av 9 000 000 kronor för prisclearing för fodermedel m. m.

Spannmålsaktiebolaget har i sin förenämnda skrivelse den 3 mars 1944 (bilaga 3) verkställt en närmare beräkning av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1 september 1944—31 augusti 1945. Enligt dessa beräkningar, vilka framgå av en av bolaget upprättad kostnadstablå, uppgå kostnaderna till 79 500 000 kronor för den händelse ett inlösningsförfarande i avseende på brödsäd kommer att tillämpas och till 87 000 000 kronor för det fall att systemet med fasta priser blir genomfört. Merkostnaderna vid ett system med fasta priser ha alltså beräknats till 7 500 000 kronor. Av de beräknade kostnaderna utgöra 9 000 000 kronor kostnader och prisskillnad för oljekraftfoder samt 20 000 000 kronor nedskrivning av lagervärden.

Beträffande kostnadsberäkningarna har spannmålsaktiebolaget anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till de betydande lager av olika varor, som bolaget för närvarande disponerar, kan det givetvis ifrågasättas huruvida icke bolaget borde nedskriva dessa lager, icke endast med hänsyn till aktiebolagslagens föreskrifter till verkliga värden, utan därutöver till värden, som ur olika synpunkter kunna anses fullt betryggande. Med hänsyn till avsikten med bolagets verksamhet ävensom i anslutning till avtalsförhållandet mellan staten och bolaget har emellertid i likhet med vad tidigare skett så långt gående nedskrivningar i allmänhet icke företagits eller beräknats. Undantag härifrån har bolaget dock ansett böra ifrågakomma beträffande sådana redan okuranta eller inom ej allt för avlägsen framtid mindre kuranta varor som potatisflingor och vallväxtfröer, varjämte en jämförelsevis försiktig värdering av de betydande ärtlagren ansetts befogad. Bolaget har vidare vid sidan av värderingen av lagren såsom en särskild värdeminskning upptagit en post om 20 000 000 kronor, beträffande vilken bolaget närmast velat lämna frågan öppen, huruvida anslag för ändamålet bör anvisas redan nu eller icke. Beloppet har framkommit genom nedskrivning av värdet å ett beräknat övergångslager av oljekraftfoder om cirka 175 000 ton från 280 till 200 kronor per ton samt av värdet av cirka 100 000 ton korn och ur diastassynpunkt mindre god brödsäd från 250 till 205 kronor per ton för brödsäden och från 240 till 195 kronor per ton för kornet, i allt avrundat till 20 000 000 kronor.

I detta sammanhang har bolaget påpekat, att bolagets betydande lager av fodercellulosa redan tidigare nedskrivits till ett värde av 80 kronor per ton eller det belopp, som bolaget kan utfå för denna vara vid dess försäljning till foderändamål.

Livsmedelskommissionen, som granskat bolagets förenämnda kostnadsberäkningar, har därom yttrat.

Granskningen har i stort sett icke givit anledning till annan erinran än att den av bolaget ifrågasatta nedskrivningen av värdet på det beräknade övergångslagret av oljekraftfoder, med hänsyn till nuvarande prisläge på oljekraftfoder, knappast för närvarande synes motiverad. Kostnadsberäkningarna torde därför böra justeras i enlighet härmed. Efter en dylik justering komma kostnaderna att nedgå till 65 500 000 respektive 73 000 000 kronor. Med hänsyn till ovissheten om vilket regleringssystem, som kommer att tillämpas, torde sistnämnda belopp böra läggas till grund för anslagsberäkningen.

Kommissionen har tidigare beräknat bolagets förluster i samband med försäljning av oljekraftfoder till 31 000 000 kronor. Anledningen till att motsvarande belopp i den nu föreliggande beräkningen upptagits till allenast 9 000 000 kronor är, att bolaget på grund av numera rådande förhållanden icke ansett sig kunna räkna med någon import av oljekakor från Balkan utan helt baserat beräkningarna på import från La Plata och på inhemsk produktion. Vid sådant förhållande har det genomsnittliga inköpspriset kunnat sättas till 350 kronor per ton mot tidigare beräknade 580 kronor per ton. Med beräknade försäljningsomkostnader av 60 kronor per ton och ett genomsnittligt utförsäljningspris av 330 kronor per ton skulle bolagets förlust vid försäljning av 100 000 ton uppgå till 100 000 × (350 + 60 — 330) eller 8 000 000 kronor. Kostnaderna för lagring av ytterligare 75 000 ton ha efter en lagringskostnad av cirka 10 kronor per ton beräknats till ett avrundat belopp av 1 000 000 kronor.

Anslagsäskanden m. m. Enligt de beräkningar, som livsmedelskommissionen framlagt rörande kostnaderna för de av kommissionen föreslagna åtgärderna, uppgår anslagsbehovet sammanlagt till i runt tal 228 000 000 kronor. Kommissionen har upprättat följande sammanställning utvisande huru detta belopp fördelar sig på olika regleringsåtgärder.

Producentbidrag	kronor	46 000 000
Mjölkpristillägg	»	46 200 000
Differentieringstillägg för mjölk i Norrland	»	5 000 000
Lokala differentieringsbidrag för mjölk	»	9 000 000
Särskilda mjölkbidrag (merfraktsbidrag m. m.)	»	8 000 000
Pristillägg för lantsmör	»	500 000
Förmalningsersättning	»	40 000 000
Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet	»	64 000 000
Prisclearing för fodermedel m. m.	»	9 000 000
Summa	kronor	227 700 000

Utöver nämnda belopp om i runt tal 228 000 000 kronor har kommissionen ansett, liksom föregående år, böra anvisas ett belopp av 2 000 000 kronor

för bestridande av diverse kostnader. Enligt vad kommissionen uppgivit vore ifrågavarande belopp bland annat avsett att täcka utgående ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter.

Åtgärder till stödjande av fårskötseln.

Genom beslut den 20 november 1942 har Kungl. Maj:t uppdragit åt statens livsmedelskommission att i samband med 1942 års jordbrukskommittés arbete verkställa utredning rörande frågan om vidtagande av åtgärder till stödjande av fårskötseln inom landet samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I anledning härav har livsmedelskommissionen i skrivelse den 16 februari 1944 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att vidtaga åtgärder för reglering av priset på svensk ull i huvudsaklig överensstämmelse med i skrivelsen angivna riktlinjer ävensom att för nämnda ändamål anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor för budgetåret 1944/45. Vid skrivelsen fanns fogat ett av 1942 års jordbrukskommitté den 9 februari 1944 avgivet utlåtande över ett av kommissionen i ämnet upprättat preliminärt förslag.

Tidigare förslag.

En av statens industrikommission på sin tid tillsatt kommitté, ullproduktionsutredningen, avgav den 14 mars 1941 betänkande med förslag till åtgärder för befrämjandet av en ökad inhemsk produktion av ull. Dessa förslag syfta närmast till att genom en inhemsk ullproduktion upprätthålla en viss beredskap på ullförsörjningens område. I sitt den 5 maj 1941 över betänkandet avgivna yttrande förklarade industrikommissionen, att sagda beredskap borde grunda sig på en ökad lagerhållning hellre än på en med stödåtgärder av skilda slag vunnen ökning av den inhemska ullproduktionen. Mot detta yttrande anförde kommissionens dåvarande vice ordförande, överdirektör Hedulff, avvikande mening samt uttalade, att med hänsyn till fårskötselns betydelse för vissa brukningsdelar och dess förutsättningar att, rationellt bedriven, framdeles bestå utan kontinuerligt stöd, staten borde giva fårskötseln stöd under en uppbyggnadsperiod.

Livsmedelskommissionens utredning och förslag.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse den 16 februari 1944 inledningsvis anfört följande.

Livsmedelskommissionen anser sig icke för närvarande kunna taga ställning till förevarande spörsmål ur beredskapssynpunkt. Enligt kommissionens mening kan emellertid förhållandena bliva sådana, att ur andra synpunkter även i framtiden en naturlig plats kommer att finnas för fårskötsel vid sidan av övriga driftsgrenar inom det svenska jordbruket. För ekonomiskt utnyttjande inom jordbruket av jordens produktionsförmåga är sålunda fårskötseln å

vissa marker den bästa och i vissa fall den enda driftsformen. Härutinnan må erinras om fårskötselns betydelse för utnyttjande av betesmarker inom fjällområdena och på vissa öar. Fårskötseln torde även ofta lämpa sig å i ödesmål lagda gårdar eller å sådana brukningsdelar i övrigt, som på grund av avsättningsläge eller brukningsförhållanden icke ägna sig för spannmålsodling eller mjölkproduktion men som icke läggas igen för skogsplantering.

Fårskötseln var under decenniet före världskrigets utbrott stadd i tillbakagång i vårt land. Till stor del torde detta ha berott på att, sedan jordbrukskrisen i början av 1930-talet brutit in, ansträngningarna i första hand ansågos böra inriktas på att skapa ett bättre läge för de ur ekonomisk synpunkt viktigaste grenarna av jordbruksdriften, vilket medförde att de ur nämnda synpunkt minst betydelsefulla grenarna, däribland fårskötseln, ägnades blott ringa intresse. Det ligger i sakens natur, att en i viss mån ensidig inriktning av jordbruksstödet i så måtto, att fårskötseln icke erhåller något stöd, medan andra produktionsformer åtnjuta sådant, får till följd, att fårskötseln tränges tillbaka och icke kommer att uppehållas i den omfattning som borde bliva fallet, om även fårskötseln erhölle ett stöd av ungefär motsvarande storlek. Med hänsyn härtill synes det icke riktigt att av utvecklingen under 1930-talet draga den slutsatsen, att en mot denna utveckling svarande försämring i de naturliga förutsättningarna för fårskötseln skulle ha ägt rum i förhållande till andra grenar av jordbruksdriften. Enligt kommissionens åsikt tala i stället starka skäl för att fårskötseln i och med den fortgående rationaliseringen av brukningsdelarna kommer att få en ökad betydelse. Man måste nämligen räkna med den möjligheten att ifrågavarande rationalisering kan föra med sig att ett relativt stort antal avsides belägna, lågt avkastande eller i brukningshänseende särskilt arbetskrävande jordar, som nu användas för spannmålsodling eller nötkreatursskötsel, icke bliva utnyttjade för detta ändamål. På dylika jordar är fårskötseln, som förut nämnts, en lämplig och naturlig driftsform.

Med hänsyn till vad nu anförts har livsmedelskommissionen funnit det angeläget, att den återhämtning i fårstammen, som ägt rum under de gångna krigsåren, icke, såsom fallet var efter förra världskrigets slut, snabbt förbytes i en reduktion av besättningarna. Det skulle enligt vad kommissionen vidare uttalat kunna bliva till allvarlig olägenhet, ifall en dylik reduktion komme till stånd, innan frågan om fårskötselns betydelse såväl ur beredskapssynpunkt som i egenskap av ett led i efterkrigsplaneringen för jordbruket blivit slutligen prövad av statsmakterna.

Enligt vad livsmedelskommissionen inhämtat av sakkunniga på området skulle det, för att förhindra en dylik icke önskvärd utveckling, ej minst ur stimulanssynpunkt vara erforderligt att från statens sida snarast möjligt lämnades i varje fall något slags bevis för statsmakternas intresse för fårskötselns vidmakthållande under tiden närmast efter ett återinträdande av mera normala förhållanden. Skulle utfästelse i dylikt avseende däremot ej alls lämnas, förelåge enligt de sakkunnigas mening stor risk för att fårproducenterna mycket hastigt komme att väsentligt minska sin produktion.

I fråga om stödets närmare utformning har livsmedelskommissionen föreslagit, att viss prisgaranti skulle lämnas å svensk ull under en tid av tre år, räknat från den 1 augusti 1944. Kommissionen har vidare föreslagit, att garantipriset å svensk ull av medelkvalitet bestämmes till 20 gånger mjölk-

priset. För bättre eller sämre vara skulle därvid göras tillägg eller avdrag med hänsyn till kvaliteten.

Beträffande finansieringen av prisgarantien har livsmedelskommissionen föreslagit, att ett särskilt anslag för ändamålet skulle anvisas å budgeten. Med utgångspunkt från gällande mjölkpris skulle garantipriset å ull av medelkvalitet för närvarande bliva 4 kronor 29 öre för kilogram, vilket torde ligga något under det nuvarande marknadspriset. Garantipriset skulle alltså i rådande prisläge icke komma att medföra några kostnader för statsverket. Hur förhållandena därutinnan komme att gestalta sig framdeles, har kommissionen funnit omöjligt att förutsäga. För ändamålet borde därför äskas ett särskilt förslagsanslag, vilket för budgetåret 1944/45 av kommissionen föreslagits skola upptagas med 100 000 kronor. Av anslaget borde enligt kommissionens förslag viss mindre del, förslagsvis 15 000 kronor, få tagas i anspråk såsom bidrag för planering och organisation av verksamheten.

I en särskilt av livsmedelskommissionen upprättad sammanställning, vilken torde såsom *bilaga 5* få fogas till detta protokoll, återfinnas med utgångspunkt från en producerad kvantitet svensk ull, motsvarande den nuvarande eller cirka 450 000 kilogram per år, beräkningar rörande erforderliga statsmedel för prisgarantiens upprätthållande under olika antaganden i fråga om den av livsmedelskommissionen förordade prisnivån.

Livsmedelskommissionen har vidare framlagt vissa förslag i fråga om kontroll och organisation i anslutning till prisgarantien.

Utlåtande av 1942 års jordbrukskommitté.

1942 års jordbrukskommitté har funnit övervägande skäl tala för att framställning göres om statlig garanti för priset å svensk ull i huvudsaklig överensstämmelse med av kommissionen föreslagna grunder.

Jordbrukskommitténs ledamöter professorn B. G. Ohlin, docenterna E. F. Lundberg och I. Svennilson samt direktören E. J. Wehtje ha avgivit följande *reservation.*

Enligt vad i livsmedelskommissionens skrivelse angives, synes fårslakten för närvarande allt fortfarande understiga den »normala» slakt, som är förenlig med fårstammens bibehållande vid oförändrad storlek. Under sådana omständigheter anse vi att frågan om stöd åt fåraveln — vilken givetvis bör bedömas efter samma allmänna grunder som stöd åt andra näringsfång — ej bör utbrytas utan behandlas i sitt naturliga sammanhang med jordbrukspolitiken i övrigt, vilket 1942 års jordbrukskommitté får tillfälle att göra längre fram under 1944. Det är enligt vår mening icke lämpligt, att ställningstagande till ifrågavarande spörsmål dessförinnan bindes genom en anordning, som i första hand skulle gälla för en så lång period som tre år.

Yttranden.

Yttranden över statens livsmedelskommissions utredning rörande frågan om vidtagande av åtgärder till stödjande av fårskötseln inom landet ha avgivits av statskontoret, kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och sta-

tens industrikommission. Kommerskollegium har åberopat utlåtanden från textilrådet och statens instruktör i hemslöjd.

Livsmedelskommissionens förslag ha i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de avgivna yttrandena med undantag av det från statskontoret. Föredraganden av ärendet i statskontoret har dock i avgiven reservation förklarat, att statskontoret icke bort avstyrka framställningen, men framhållit, att den föreslagna garantitiden om tre år förefölle längre än vad som erfordrades.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland.

För åstadkommande av mera varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet i de nordligaste delarna av riket ha av jordbrukets prisregleringsfond för budgetåret 1937/38—1939/40 anvisats, bland annat, respektive 500 000, 600 000 och 900 000 kronor till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För vart av budgetåren 1940/41—1943/44 har medgivits att ett belopp av 900 000 kronor för ändamålet finge utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Medlen ha av Kungl. Maj:t fördelats mellan hushållningssällskapen i nyssnämnda landsdelar.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för budgetåret 1944/45 måtte till bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra delar av landet beräknas samma belopp som under löpande budgetår eller 900 000 kronor. Styrelsen har utgått från att beloppet komme att inräknas i anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vid lantbruksstyrelsens skrivelse fanns fogad en framställning den 7 juni 1943 från *styrelsen för svenska vall- och mosskulturföreningen,* däri hemställts om ett statsanslag av 33 000 kronor från nyssberörda medel att användas till fortsättande av föreningens studiegårdsverksamhet i landets fyra nordligaste län. *Lantbruksstyrelsen* har i anledning av framställningen — under erinran att från ifrågavarande medel tidigare anvisats vissa belopp — uttalat, att även under nästa budgetår erforderliga medel borde få tilldelas vall- och mosskulturföreningen för dess studiegårdsverksamhet i Norrland. Styrelsen har förklarat sig ha för avsikt att sedermera till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

Med skrivelse den 4 december 1942 har lantbruksstyrelsen överlämnat en den 28 november 1942 dagtecknad framställning från *styrelsen för Norrlands trädgårdsskola i Sörråker,* vari hemställts om statsbidrag med 30 000 kronor

till täckande av de förluster, som uppstått vid driften av skolan under åren 1939—1941. Driftsförlusterna ha till övervägande del berott på de osedvanligt ogynnsamma väderleksförhållandena under nämnda år.

Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt framställningen samt föreslagit, att för ändamålet erforderliga medel måtte anvisas från reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område med anlitande av de medel, som avsetts för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län. Styrelsen har härvid erinrat, att de norrländska hushållningssällskapen genom ingången förbindelse åtagit sig att gälda den brist, som kunde uppkomma, därest till skolan utgående statsunderstöd samt av trädgårdsskötseln eller eljest inflytande inkomster icke helt täckte med skolegendomens underhåll och skötsel samt skolans upprätthållande förenade kostnader. På grund härav syntes det styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida icke nämnda hushållningssällskap närmast borde bestrida kostnaderna för täckande av den i framställningen avsedda driftsförlusten. Ett fullgörande av den ekonomiska förpliktelse, de norrländska hushållningssällskapen åtagit sig gentemot skolan, skulle emellertid enligt styrelsens mening komma att oskäligt belasta sällskapens redan förut hårt ansträngda ekonomi.

Forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs.

I enlighet med riksdagens medgivande ställde Kungl. Maj:t den 30 juli 1943 från det för budgetåret 1943/44 till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisade anslaget ett belopp av 16 800 kronor till förfogande för forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs. Detta belopp fördelades sedermera så att till försök av föreståndaren för tekniska högskolans institution för jordbrukslära dokt. phil. A. Åslander skulle utgå ett belopp av 4 500 kronor, till försök vid lantbrukshögskolans institution för växtodlingslära ett belopp av 7 300 kronor och till försök vid högskolans jordbruksförsöksanstalt ett belopp av 5 000 kronor.

I skrivelse den 25 november 1943 har *doktor Åslander* hemställt om ett anslag av 9 500 kronor för fortsatta praktiskt-vetenskapliga undersökningar rörande ogräsens bekämpande. Över framställningen ha yttranden avgivits av lantbrukshögskolans försöksnämnd och styrelse samt statens livsmedelskommission.

I sitt yttrande har *lantbrukshögskolans styrelse* anmält, att till styrelsen ingivits två ansökningar om statsbidrag för forsknings- och försöksverksamhet i fråga om bekämpande av ogräs, nämligen dels en ansökning av föreståndaren för högskolans institution för växtodlingslära, professorn Hugo Osvald, däri anhålles att styrelsen måtte göra framställning hos Kungl. Maj:t om ett anslag för budgetåret 1944/45 å 13 600 kronor för fortsättande av de vid hans institution bedrivna forskningarna rörande kampen mot ogräsen, dels ock en ansökning av föreståndaren för högskolans jordbruksförsöksanstalt, professorn Gustav Sundelin, däri hemställes att styrelsen måtte ingå

till Kungl. Maj:t med begäran om att för jordbruksförsöksanstaltens räkning 7 000 kronor måtte ställas till förfogande under samma budgetår till fullföljande av anstaltens verksamhet för ogräsens bekämpande. Vidare har styrelsen anmält, att doktor Åslander i särskild skrivelse till styrelsen höjt sitt anslagsäskande till 10 600 kronor. Styrelsen har tillstyrkt, att för ifrågavarande ändamål måtte ställas till förfogande från anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för försöken vid institutionen för växtodlingslära 11 600 kronor och för försöken vid jordbruksförsöksanstalten 6 000 kronor. Då styrelsen icke funnit det klarlagt att doktor Åslanders försöksverksamhet icke sammanfölle med övrig försöksverksamhet på ifrågavarande område, har styrelsen icke funnit sig kunna tillstyrka bifall till Åslanders framställning.

Statens livsmedelskommission har förordat statsbidrag till doktor Åslanders försök med 6 500 kronor under förutsättning att beslut om medlens disponerande fattades av lantbrukshögskolans styrelse efter det att förslag därtill upprättats av högskolans försöksnämnd i samråd med Åslander.

Förädling av sojaväxter.

I skrivelse den 30 augusti 1943 har *Algot Holmberg & söner aktiebolag* hemställt om statsbidrag med 20 000 kronor för fullföljande under år 1944 av bolagets verksamhet med avseende å förädling av sojaväxter.

Yttranden över skrivelsen ha avgivits av lantbruksstyrelsen och statens livsmedelskommission.

Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt ett anslag till ändamålet för år 1944 med 10 000 kronor.

Livsmedelskommissionen har visserligen ansett, att det skulle vara beklagligt, om det hittills till stor del med stöd av stats- eller fondmedel bedrivna forsknings- eller förädlingsarbetet skulle behöva avbrytas, men funnit det tveksamt, om tillräcklig anledning förelåge att återupptaga anslagsgivningen.

Inspektion över klassificering av kött m. m.

Kungl. Maj:t har den 17 juni 1943, efter framställning av lantbruksstyrelsen, anvisat ett belopp av 9 650 kronor att av styrelsen användas för fortsatt anställande intill utgången av år 1943 av särskild tjänsteman med uppgift att biträda styrelsen med utövande av inspektion över köttklassificeringen m. m. ävensom för anordnande av kurser för klassificerare.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att under budgetåret 1944/45 finge av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område användas ett belopp av 19 400 kronor till inspektion över klassificering av kött m. m. Av nämnda belopp avsåge styrelsen 10 700 kronor till avlöning av ifrågavarande tjänsteman, 7 200 kronor till bestridande av hans resekostnader och 1 500 kronor till anordnande av kurser till klassificerare.

Yttranden över skrivelsen ha avgivits av statskontoret och statens livsmedelskommission.

Statskontoret har icke funnit anledning till erinran mot bifall till lantbruksstyrelsens framställning.

Livsmedelskommissionen har ansett det lämpligast, att för ifrågavarande ändamål uppfördes ett särskilt anslag å riksstaten.

Fortbildningskurser för jordbrukets rationaliseringsproblem.

I skrivelse den 26 januari 1944 har *Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund* hemställt om ett anslag av 14 260 kronor till lantbruksstyrelsens förfogande för anordnande av två för konsulenter och lantbrukslärare avpassade fortbildningskurser berörande jordbrukets rationaliseringsproblem.

Yttranden över skrivelsen ha avgivits av *lantbruksstyrelsen* och *statens livsmedelskommission,* som tillstyrkt framställningen.

Bekämpande av virussjukdomar hos potatis.

I skrivelse den 28 september 1943 ha *hushållningssällskapens ombud* hemställt, att nu utgående statsbidrag till utvidgad kontroll över produktionen av utsädespotatis måtte höjas för erhållande av möjligheter till ökad upplysningsverksamhet inom ifrågavarande område.

Yttrande över skrivelsen har avgivits av, utom andra, *statens centrala frökontrollanstalt,* som uttalat, att kostnaderna för verksamheten icke syntes ha blivit större än att återstående del av anslaget, om det finge disponeras under nästa budgetår, skulle vara tillräckligt för bedrivande av verksamheten i minst samma utsträckning som under innevarande budgetår.

Departementschefen.

Under det nu löpande regleringsåret har det allmänna försörjningsläget beträffande livsmedel undergått avsevärda förbättringar. Som statens livsmedelskommission framhållit torde, därest skörden innevarande år ej blir dålig och i övrigt inga särskilda förhållanden inträffa, kunna räknas med att detta förbättrade tillstånd skall bestå under nästa regleringsår och att eventuellt även ytterligare förbättringar kunna uppstå. Det ovissa läget talar emellertid för att nu gällande regleringsåtgärder bibehållas i stort sett oförändrade under nästa regleringsår. I händelse av en medelgod eller god skörd torde dock vissa lättnader i regleringarna kunna genomföras.

Såsom framgår av det anförda har Kungl. Maj:t även i år innan sådden verkställts meddelat beslut rörande prissättningen på vissa av jordbrukets produkter. Till grund för beslutet rörande prissättningen ligger en genom 1942 års jordbrukskommitté upprättad kalkyl angående jordbrukets inkomster och kostnader under regleringsåret 1944/45. Kalkylen är uppgjord enligt i huvudsak samma grunder som tidigare kalkyler över jordbrukets inkomster och utgifter. Under det man våren 1943 till grund för prissättningen för regleringsåret 1943/44 lade den produktionsvolym, som preliminärt framräknats för regleringsåret 1942/43, har emellertid i den nu föreliggande kalkylen in-

komstberäkningarna baserats på den produktionsvolym, som ansetts motsvara en på visst sätt uppskattad normalskörd för år 1944. Den upprättade kalkylen utvisar ett kalkylmässigt inkomstöverskott om cirka 106 000 000 kronor. Prisbeslutet innebär, att de nu rådande priserna för jordbrukets produkter i stort sett skola bibehållas oförändrade. Emellertid skola sådana nedsättningar göras av de nu gällande priserna, som kunna anses erforderliga för att främja avsättningen eller av liknande skäl. I övrigt skall det beräknade inkomstöverskottet icke nu föranleda beslut om prissänkningar. Kungl. Maj:ts beslut innefattar vidare, att en omräkning av kalkylen skall äga rum i augusti 1944 på basis av då föreliggande förhållanden. Därest det vid denna omräkning skulle befinnas, att även efter nyss avsedda prissänkningar ett inkomstöverskott skulle kvarstå, som är lika med eller mindre än inkomstöverskottet enligt den nu föreliggande kalkylen, skall det uppkomna överskottet få utjämnas genom en mot överskottet svarande höjning av posten för arbetskostnader. Om vid omräkningen ett inkomstöverskott skulle uppstå, som är större än inkomstöverskottet enligt den tidigare uppgjorda kalkylen, skall det överskjutande beloppet utjämnas genom sänkning av priserna å jordbruksprodukter eller höjning av priserna å statssubventionerade jordbruksförnödenheter, under det att återstoden skall utjämnas genom en motsvarande höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader. Skulle åter enligt den omräknade kalkylen underskott uppstå, skall detta underskott bäras av jordbruket intill ett underskott, motsvarande 4 procent å jordbrukets samlade inkomster enligt kalkylen, eller i runt tal 80 000 000 kronor. Därest underskottet blir större än nu nämnts, skall justering äga rum på sådant sätt, att underskottet nedbringas till 4 procent av de samlade inkomsterna. Visar kalkylen underskott, skall någon höjning av den å kostnadssidan ingående posten för arbetskostnader ej ske på grund av skedd eller förväntad ökning av lantarbetarelönerna.

Jämlikt de våren 1943 fastställda riktlinjerna för prissättningen å jordbruksprodukter under innevarande regleringsår har en omräkning av den i augusti 1943 uppgjorda kalkylen ägt rum i januari 1944 och en ytterligare sådan omräkning skall vidtagas i maj 1944. I likhet med 1942 års jordbrukskommitté finner jag det icke nödvändigt att redan nu ställning tages till frågan, huruvida motsvarande omräkningar böra vidtagas även av kalkylerna för nästa regleringsår. Detta spörsmål synes böra upptagas till övervägande i samband med prövning av augustikalkylen.

Genom Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan torde jämväl i viss utsträckning ha tillgodosetts önskemål som framförts vid 1943 års riksdag. Jag vill sålunda erinra, att riksdagen uttalade, att den för sin del hyste den uppfattningen att reallönen för jordbruksarbetarna borde vara jämställd med reallönen för andra grovarbetare å landsbygden. Med hänsyn till det beslutade prisstoppet syntes det emellertid riksdagen knappast vara möjligt att i dåvarande läge genomföra en sådan lönereglering. Riksdagen, som uppmärksammat de betydande svårigheterna för jordbruket att erhålla erforderlig arbetskraft till avtalsenliga löner, ansåge sig emellertid endast kunna fram-

hålla önskvärdheten av att jordbruksarbetarnas levnadsstandard snarast möjligt måtte kunna bringas i nivå med andra jämförliga folkgruppers.

I kalkylen över jordbrukets inkomster och kostnader har arbete, utfört av brukaren och hans familjemedlemmar, upptagits å kostnadssidan med belopp motsvarande kostnader för lejd arbetskraft. Den avsedda höjningen av lantarbetarelönen kommer vid sådant förhållande att medföra en motsvarande ökning av ersättningen för det arbete, som utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar. För innehavarna av de mindre brukningsdelarna, där arbetet helt eller till största delen utföres av brukaren själv och hans familjemedlemmar, kommer alltså, som livsmedelskommissionen framhållit, det förhållandet, att vid prissättningen utrymme lämnas för en betydande höjning av lantarbetarelönen, att medföra en avsevärd ekonomisk förbättring. Denna förbättring kommer däremot endast i ringa mån innehavarna av de större jordbruken till del, eftersom arbetet där i huvudsak utföres av lejd arbetskraft.

Beträffande avvägningen av priserna för de olika produkterna får jag hänvisa till den föregående framställningen.

I anslutning till vad som gällt under den tid, som förflutit sedan krigsutbrottet, förordar jag även nu, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att handhava jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle härvid finnas påkallat att vidtaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid, att riksdagen höres, då detta utan olägenhet kan ske. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnadskalkylen avser tiden från och med den 1 september 1944 till och med den 31 augusti 1945, torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Jag vill härvid erinra, att de grundläggande, av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gälla tills vidare. Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår med innevarande regleringsår, torde liksom hittills, där ej annat särskilt angives, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen. I fråga om de åtgärder, som i prisrabatterande syfte kunna finnas påkallade, framlägger chefen för folkhushållningsdepartementet denna dag förslag för Kungl. Maj:t.

Mjölk- och matfettsregleringen.

De statliga regleringarna beträffande matfett, mjölk och ost m. m. torde, på sätt livsmedelskommissionen ansett, tills vidare böra bibehållas i stort sett oförändrade. Kommissionen har emellertid framhållit, att vid en fortsatt gynnsam utveckling av försörjningsläget en höjning av ostens fetthalt och en höjning av fetthalten i den standardiserade mjölken kunde tänkas

komma i fråga. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till utvecklingen besluta i dessa frågor.

I anslutning till vad livsmedelskommissionen anfört torde de bestämmelser, som äro intagna i förordningen den 21 juni 1940 (nr 621) angående avgift för smör, som användes till framställning av grädde, och kungörelsen samma dag (nr 622) med förordnande om avgift för smör, som användes för framställning av grädde, böra i vissa hänseenden omarbetas. För att hindra ett kringgående av bestämmelserna böra dessa såsom kommissionen uttalat ändras så att de bliva tillämpliga även å användande av smör för framställning av varor, som kunna användas såsom ersättningsmedel för grädde, eller av varor, som kunna användas för beredning av grädde eller ersättningsmedel för grädde. Därjämte synas vissa bestämmelser av huvudsakligen kontrollteknisk natur böra bringas i närmare överensstämmelse med föreskrifterna i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt. Med hänsyn till omfattningen av de ifrågasatta ändringarna torde lämpligen en helt ny författning i ämnet böra utfärdas. Förslag till sådan har i enlighet med det anförda upprättats inom jordbruksdepartementet.

Livsmedelskommissionen har i samband med avgivande av yttrande över en till kommissionen remitterad framställning från Småbrukarnas riksförbund om ändring i gällande bestämmelser rörande producentbidrag å mjölk ingående undersökt olika möjligheter att modifiera dessa bestämmelser i syfte att åstadkomma ytterligare förbättring av det mindre jordbrukets ställning. Till belysande av dessa undersökningar har, som av den föregående redogörelsen framgår, på anmodan av kommissionen inom Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. utarbetats vissa tabeller för beräkning av producentbidrag, vilka tabeller fogats såsom *bilaga 4* till detta protokoll. Som förut framhållits bygger tabellen 1 på de nuvarande bidragsbestämmelserna, tabellen 2 på de av riksförbundet föreslagna bidragsbestämmelserna men med bibehållande av månadsberäkning, tabellen 3 på de av riksförbundet föreslagna bidragsbestämmelserna men med bibehållande av den nuvarande kostnadsramen samt tabellen 4 på de nuvarande bidragsbestämmelserna med den ändringen, att nedgången i bidragen skall ske i snabbare takt än för närvarande. Kommissionen har för egen del ansett det lämpligast, att de nuvarande bidragsreglerna bibehållas, möjligen med sådan ändring, som framgår av tabellen 4.

Ett genomförande av Småbrukarnas riksförbunds förslag skulle enligt livsmedelskommissionens beräkningar komma att medföra en kostnadsökning i jämförelse med det nuvarande systemet av inemot 10 000 000 kronor. Jag vill härvid erinra, att medelsbehovet till producentbidrag under innevarande budgetår beräknats till 31 700 000 kronor. Av vad livsmedelskommissionen anfört i ärendet framgår emellertid, att de verkliga kostnaderna för producentbidrag sannolikt komma att uppgå till omkring 46 000 000 kronor. Vid beräkningen av den ekonomiska effekten av de ändringar, som förra året föreslogos och genomfördes från och med den 1 juli 1943, förelåg icke till-

räckligt statistiskt material. Detta föranledde en felkalkylering av kostnaderna för producentbidraget uppgående till omkring 5 000 000 kronor. I övrigt torde kostnadsökningen sammanhänga med en stegring av mjölkleveranser från innehavare av mindre kreatursbesättningar, en ökning som för övrigt väntas fortsätta under nästa regleringsår. Kostnaden enligt de av riksförbundet föreslagna bestämmelserna för producentbidrag skulle troligen bliva omkring 55 000 000 kronor.

Av vad jag förut anfört framgår, att Kungl. Maj:ts beslut i fråga om jordbrukspriserna under regleringsåret 1944/45 kommer att medföra bland annat en väsentlig förbättring för innehavarna av mindre brukningsdelar. Såsom livsmedelskommissionen anfört synes ett ytterligare stöd åt det mindre jordbruket, utöver den förbättring som sålunda kan beräknas komma till stånd, av statsfinansiella skäl icke böra lämnas genom en ökning av statsverkets kostnader för producentbidragen, därest detta skulle innebära en ökning av statsverkets sammanlagda kostnader för jordbruksregleringen. Med hänsyn härtill och då jag icke kunnat finna någon av de av statsmedel utgående bidragsposterna, som lämpligen kan sänkas i motsvarande grad, anser jag i likhet med livsmedelskommissionen att någon omläggning av bestämmelserna för producentbidrag, som kan komma att öka statsverkets kostnader, icke bör genomföras.

Vad angår bidragsbestämmelsernas utformande vill jag närmast ansluta mig till det av livsmedelskommissionen utarbetade andra alternativet (tabell 4 i bilaga 4). De nuvarande bestämmelserna synas alltså i huvudsak böra bibehållas med den ändringen, att nedgången i bidragen skall ske i snabbare takt än för närvarande. Härigenom komma leverantörer av större kvantiteter mjölk, för vilka producentbidraget icke torde vara avsett, på ett tidigare stadium att avskäras från producentbidrag. Enligt mitt förmenande böra bidragsbestämmelserna utformas så, att bidrag utgår enligt nu gällande regler intill en månadsleverans av 1 100 kilogram, motsvarande ett bidrag av 26 kronor, med sistnämnda belopp även för leveranser, som uppgå till mer än 1 100 men ej överstiga 1 200 kilogram, och därefter minskas med 2 öre för varje kilogram, varmed månadsleveransen överstiger 1 200 kilogram, för att helt upphöra vid en månadsleverans av 2 500 kilogram. De förenklingar i bidragstabellen, som i övrigt förordats av livsmedelskommissionen, torde närmare böra få prövas av kommissionen, vilken alltså synes böra erhålla befogenhet att vidtaga sådana justeringar av reglerna för beräkning av producentbidragen, som finnas kunna medföra en förenkling vid beräkningen och utbetalandet av bidragen.

Såsom kommissionen föreslagit torde mjölkpristillägg böra utgå efter oförändrade grunder. Kostnaderna härför ha till följd av ökningen i mjölkinvägningen till mejeri för budgetåret 1944/45 av livsmedelskommissionen beräknats komma att uppgå till 46 200 000 kronor mot 40 000 000 kronor för budgetåret 1943/44. Dessa beräkningar föranleda ingen erinran från min sida.

I enlighet med livsmedelskommissionens förslag bör även för nästa regleringsår ett belopp av 9 000 000 kronor ställas till förfogande för utbetalande

av lokala differentieringsbidrag. I anslutning till vad som skett under innevarande regleringsår torde fastställandet av grunderna för utbetalningen av dessa bidrag böra anstå till hösten, då större möjligheter föreligga att överblicka mjölkproduktionen och produktionsförhållandena inom de olika landsdelarna.

Beträffande de norrländska differentieringstilläggen har livsmedelskommissionen ifrågasatt, att — med bibehållande i stort sett av det stöd åt mjölkproduktionen i de olika delarna av Norrland som lämnas genom nu utgående bidrag — bidragen skulle beräknas efter kvantiteten mjölkfett i den invägda mjölken. Som en dylik åtgärd skulle giva ett rättvisare resultat för de enskilda leverantörerna och även för mejerierna innebära en viss lättnad, synes en sådan omläggning böra övervägas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande härutinnan. Med av livsmedelskommissionen föreslagen avrundning av beloppen skulle ifrågavarande bidrag utgå med 69 öre för Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark, 56 öre för Västerbottens län i övrigt samt 40 öre för Jämtlands län, Västernorrlands län och Gävleborgs län utom Gästrikland, allt för kilogram mjölkfett. Kostnaderna för de norrländska differentieringstilläggen ha av kommissionen beräknats till 5 000 000 kronor.

Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde livsmedelskommissionen böra givas befogenhet att vidtaga mindre justeringar i den eljest för mjölkpristilläggen och differentieringstilläggen gällande områdesindelningen.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. merfraktbidrag, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels ock* bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av den minskade mjölkproduktionen transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Ytterligare böra liksom för närvarande beräknas medel för bidrag till mejeriorganisationerna å vissa orter såsom ersättning för utebliven prishöjning. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit böra beräknas till 8 000 000 kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål än förut berörts, som är av särskild betydelse för mjölkförsäljningens ordnande under rådande kristid. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Nu gällande bestämmelser rörande pristillägg för lantsmör böra äga tillämpning även under nästa regleringsår. Kostnaderna för dessa pristillägg och för omhändertagandet av lantsmör böra i enlighet med livsmedelskommissionens beräkning upptagas till 500 000 kronor.

Reglering av andra animaliska produkter än mejeriprodukter.

I likhet med livsmedelskommissionen anser jag, att regleringssystemet beträffande köttvaror bör bibehållas i huvudsak oförändrat under nästa regleringsår. Emellertid torde såsom kommissionen framhållit det vara lämpligt att, i syfte att få fram kött till marknaden under sommaren 1944, köttpriserna få varieras så att priserna kunna höjas under sommaren. Den därav föranledda inkomstökningen torde få kompenseras genom prissänkningar under andra årstider. Även i övrigt böra priserna å köttvaror, särskilt nötkött, i enlighet med kommissionens förslag kunna höjas och sänkas på sätt finnes lämpligt för att reglera tillförseln, därvid dock bör iakttagas att genomsnittspriset för hela regleringsåret blir det i inkomst- och utgiftskalkylen antagna.

Beträffande äggregleringen torde överväganden om ändringar i densamma bliva beroende av produktionsutvecklingen.

Potatisregleringen.

Livsmedelskommissionen har framhållit att, därest potatisskörden innevarande år ej skulle bliva anmärkningsvärt dålig, den frihet beträffande försäljningen och förbrukningen av potatis, som rått under regleringsåret 1943/44, borde kunna bibehållas även under nästa regleringsår.

Jag torde här få erinra därom, att Kungl. Maj:t den 24 september 1943 bemyndigat statens livsmedelskommission att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1943—30 september 1944 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har sedermera ingåtts mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 9 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med undantag för vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt 9 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1944/45 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 58 kronor per deciton för den 1 oktober 1944 inneliggande lager av prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton. Dessutom åtager sig kommissionen under nyss angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, räknat från och med den 1 oktober 1944. De enligt 9 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Brödsädsregleringen.

Livsmedelskommissionen har framhållit att, därest brödsädsskörden år 1944 skulle bliva av någorlunda normal storlek, denna skörd vid nuvarande ransonering icke blott skulle komma att motsvara den löpande konsumtionen under regleringsåret 1944/45 utan även lämna ett visst överskott.

Inom livsmedelskommissionen har till övervägande upptagits att ändra det nuvarande systemet med inlösen av spannmålen till fasta garantipriser kombinerat med ett stödköpsförfarande. Det nuvarande systemet har nämligen ansetts innebära en halvmesyr mellan ett inlösningsförfarande och ett system med fasta inköps- och försäljningspriser. Den huvudsakliga anledningen härtill torde vara den, att skillnaden, en krona för deciton, mellan stödköpsnivån å ena, samt den nivå, vid vilken försäljningspriset till kvarnarna angivits skola ligga, å andra sidan, varit för snävt tilltagen för att vid handelns försäljningar till kvarnarna kunna förslå till täckande av såväl samtliga handelskostnader som uppkomna transportkostnader samt därjämte till skälig förräntning. Inom kommissionen ha till övervägande förelegat två av Svenska spannmålsaktiebolaget framlagda förslag beträffande brödsädsregleringen under nästa regleringsår. Det ena förslaget går ut på en inlösningsgaranti kombinerad med ett stödköpsförfarande efter samma huvudprinciper som nu gällande regleringssystem men med större marginal mellan stödpris och högsta kvarnpris. Enligt det andra förslaget skulle tillämpas ett system med fasta, successivt stigande inköpspriser i likhet med vad som gällt för fodersädsregleringen under innevarande regleringsår.

Såsom livsmedelskommissionen framhållit torde det icke vara lämpligt att redan nu taga ställning till frågan, vilketdera av de båda av spannmålsaktiebolaget föreslagna systemen som bör tillämpas under nästa regleringsår. Det synes därför böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av kommissionen sedermera utfärda erforderliga bestämmelser i detta hänseende. Även i fråga om den närmare utformningen av de olika regleringssystemen synes avgörandet böra uppskjutas till hösten.

I nuvarande läge torde det vara önskvärt att åtgärder redan nu vidtagas för att utöka de befintliga lagringsutrymmena för spannmål. I likhet med livsmedelskommissionen vill jag förorda, att nybyggnader för lagring av åtminstone 100 000 ton spannmål verkställas. Därest riksdagen icke har något att häremot erinra torde det böra uppdragas åt Svenska spannmålsaktiebolaget att skyndsamt låta verkställa planering av den sålunda förordade nybyggnaden. Såsom kommissionen anfört torde det vara önskvärt att, i all den omfattning som krisförhållandena medgiva, för byggnaderna sådant material kommer till användning, att det blir fullt ekonomiskt att begagna de nya utrymmena även under fredstid.

Därest 1944 års brödsädsskörd skulle bliva tämligen god, synas emellertid ytterligare åtgärder böra vidtagas för att kunna tillvarataga den nya skörden. Jag är ense med livsmedelskommissionen därom att i ett sådant läge lagring hos jordbrukarna av brödsäd bör uppmuntras och vissa lättna-

der i de nu gällande ransoneringsbestämmelserna böra vidtagas. Om skörden blir stor, synes särskilt böra övervägas att träffa avtal med enskilda jordbrukare om lagring av spannmål på gårdarna mot särskild ersättning. Slutlig ställning till denna fråga torde emellertid ej kunna tagas, förrän skördens storlek kan överblickas. Även spörsmålet om i vilken utsträckning lättnader i regleringen lämpligen böra ifrågakomma synes vara svårt att på förhand bedöma. Som livsmedelskommissionen framhållit bör därvid i första hand övervägas att slopa inblandningen av korn vid förmalning av vete och råg och i samband därmed häva det i södra och mellersta Sverige hittills gällande förbudet att använda korn för utfodring. Under förutsättning att skörden blir av någorlunda normal omfattning synas vidare kunna genomföras vissa uppmjukningar av reglerna om rätt att använda brödsäd, som under normala förhållanden anses som icke kvarngill, för utfodring. Liksom livsmedelskommissionen vill jag framhålla, att det under angiven förutsättning i fråga om skördens storlek är ett önskemål, att den icke kvarngilla spannmålen ej föres ut i marknaden utan kommer till användning hemma på gårdarna. För att så skall bliva fallet måste bolagets inköpspris för ifrågavarande spannmål ligga relativt lågt. Såvida icke särskilda omständigheter inträda, torde de nu gällande kvalitets- och prisregleringsskalorna i övrigt justeras så att de i huvudsak överensstämma med vad som gällde för regleringsåret 1943/44.

Fodermedelsregleringen.

Som jag förut förordat torde, därest ej exceptionella förhållanden inträda, till övervägande böra upptagas att upphäva det i södra och mellersta Sverige gällande utfodringsförbudet för korn, varigenom kornet alltså åter skulle kunna medräknas i fodertillgångarna.

Livsmedelskommissionen har framhållit att den starkt minskade importen av utländska fodermedel har till följd, att ett hävande av fodersädsransoneringen endast kan ske under förutsättning av en mycket god fodersädsskörd. Som ytterligare förutsättning härför bör gälla, att hävandet av ransoneringen icke äventyrar möjligheten för innehavarna av mindre jordbruk att tillgodose sitt behov av fodersäd. Därest fodersädsavstående skall äga rum, torde det enligt mitt förmenande böra omfatta även korn samt i övrigt anordnas efter i huvudsak samma principer som under de senast förflutna regleringsåren.

I likhet med Svenska spannmålsaktiebolaget och livsmedelskommissionen finner icke heller jag för närvarande anledning föreslå vidtagande av ändringar i reglerna för handeln med fodersäd. Den av kommissionen berörda frågan om vidtagande av särskilda åtgärder för att stimulera tillförseln av grynhavre till kvarnarna torde, som kommissionen förordat, få upptagas till behandling i höst.

Såsom livsmedelskommissionen föreslagit torde frågan om stråfoderregleringen definitivt böra avgöras först då utfallet av innevarande års strå-

foderskörd närmare kan överblickas. En skärpning av de nuvarande regleringsbestämmelserna torde emellertid enligt kommissionens uppfattning behöva tagas under övervägande i händelse av att stråfoderskörden skulle bliva svag.

I fråga om de regleringsanordningar, som för närvarande tillämpas med avseende å olika slag av kraftfodermedel, torde i huvudsak icke böra genomföras några principiella förändringar. Tilldelningen av kraftfoder blir i sista hand beroende på de disponibla kvantiteterna.

Då det ur lagerutrymmessynpunkt anses vara synnerligen önskvärt att försäljningarna av oljekraftfoder äga rum så tidigt som möjligt under regleringsåret, har livsmedelskommissionen planerat att lämna oljekraftfoder genom en tilldelning av viss kvantitet per ko under juli eller senast under augusti månad 1944 samt genom en på grundval av mjölkproduktionen inom olika besättningar beräknad tilldelning så snart som möjligt därefter. För att åstadkomma en skyndsam avlastning av lagringsutrymmena torde i huvudsaklig anslutning till vad kommissionen förordat en differentiering av priset på oljekraftfoder kunna ske.

Med hänsyn till föreliggande, ganska betydande avsättningssvårigheter för rågkli har livsmedelskommissionen övervägt dels att öka prisskillnaden mellan vete- och rågkli och dels att höja inköpskvantiteten rågkli på inköpsbevis till 50 procent utöver den kvantitet, på vilken beviset utställts.

Jag har ej funnit anledning till särskilt uttalande i anledning av vad kommissionen i dessa delar anfört.

Konstgödselregleringen.

Icke heller beträffande konstgödselregleringen ha föreslagits några förändringar. I vad mån något tillskott av statsmedel till clearingkassan för konstgödselmedel kan bliva erforderligt för nästa budgetår har, med hänsyn till de i olika avseenden ovissa importförhållandena, synts kommissionen svårt att för närvarande bedöma. Tillräcklig anledning att ifrågasätta uppförande av medel för ändamålet å förskottsstat för nästa budgetår torde emellertid icke föreligga.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.

På sätt livsmedelskommissionen uttalat torde kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet under budgetåret 1944/45 kunna beräknas till i runt tal 73 000 000 kronor. Av detta belopp utgöra 9 000 000 kronor kostnader och prisskillnad för oljekraftfoder samt återstoden bolagets övriga kostnader.

Åtgärder till stödjande av fårskötseln.

Liksom livsmedelskommissionen finner jag det angeläget, att den återhämtning i fårstammen, som ägt rum under de gångna krigsåren, icke för-

bytes i en reduktion av besättningarna. Av särskild betydelse härvid torde vara, att en återgång efter krigets slut icke kommer att ske till det låga pris å svensk ull, som gällde före kriget. Det torde emellertid kunna förväntas, att åtgärder, som i sådant syfte nu må finnas erforderliga, komma till stånd genom jordbrukets föreningar och textilindustrien. Med hänsyn härtill synes för närvarande icke påkallat att upptaga denna fråga till avgörande utan torde densamma få behandlas i samband med 1942 års jordbrukskommittés slutliga förslag.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de fyra senaste budgetåren medgavs, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Från de medel som avsetts för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland ha under de senaste tre budgetåren anvisats vissa belopp till den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna studiegårdsverksamheten i Norrland. Även för nästa budgetår synas medel för detta ändamål böra ställas till förfogande.

I enlighet med vad lantbruksstyrelsen förordat torde vidare ett belopp av 30 000 kronor böra anvisas av ifrågavarande medel till täckande av de förluster, som under åren 1939—1941 uppstått vid driften av Norrlands trädgårdsskola i Söråker.

För vissa arbeten avseende bekämpande av ogräs ha under de senaste tre budgetåren olika belopp utanordnats från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader. För fortsättande av dessa arbeten ha ytterligare medel begärts även för nästa budgetår. Ett oförändrat belopp av 16 800 kronor torde av de till diverse utgifter avsedda medlen böra få användas för ifrågavarande ändamål. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera meddela närmare föreskrifter om medlens disposition.

Från de medel som av livsmedelskommissionen avsetts till diverse kostnader torde vidare, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen förordat, ett belopp av 10 000 kronor ställas till förfogande för Algot Holmberg & söner aktiebolag för fullföljande under år 1944 av bolagets verksamhet med avseende å förädling av sojaväxter.

Till bestridande av lantbruksstyrelsens kostnader under budgetåret 1944/45 för inspektion över klassificering av kött m. m. synes från medel, som ställas till livsmedelskommissionens förfogande för prisreglerande åtgärder, böra få disponeras ett belopp av 19 400 kronor.

Hinder torde icke böra möta att av sistnämnda medel gälda kostnaderna för de av Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund avsedda fortbildningskurserna för konsulenter och lantbrukslärare berörande jordbrukets rationaliseringsproblem med ett belopp av 14 260 kronor.

Vad slutligen angår framställningen från hushållningssällskapens ombud om anslag till utvidgad kontroll över produktionen av utsädespotatis vill jag erinra, att det jämlikt beslut av 1943 års riksdag till detta ändamål anvisade beloppet torde vara tillräckligt för verksamhetens bedrivande jämväl under nästa budgetår. Då hinder icke synes böra möta att disponera nämnda belopp även under nästa budgetår, torde ytterligare medelsanvisning i anslutning till ombudens framställning icke vara erforderlig.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförande av de av livsmedelskommissionen framförda förslagen uppgå till sammanlagt 230 000 000 kronor. Av denna summa belöpa 46 000 000 kronor på producentbidrag, 46 200 000 kronor på mjölkpristillägg, 5 000 000 kronor på differentieringstillägg för mjölk i Norrland, 9 000 000 kronor på lokala differentieringsbidrag för mjölk, 8 000 000 kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 500 000 kronor på pristillägg för lantsmör, 40 000 000 kronor på förmalningsersättning, 64 000 000 kronor på Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet, 9 000 000 kronor på prisclearing för fodermedel m. m. samt 2 000 000 kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslaget till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m. Med hänsyn härtill torde det för diverse kostnader avsedda beloppet böra höjas till 3 000 000 kronor. Enligt beslut av innevarande års riksdag (prop. nr 2; r. skr. nr 34) medgavs att från anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område finge disponeras ett belopp av 100 000 kronor för täckande av vissa utgifter för utdelande av livsmedel till nödlidande. Enligt vad som framgår av skrivelser från statskontoret har genom ett förbiseende i de uppgifter som lämnats det för ändamålet behövliga beloppet angivits omkring 25 000 kronor för lågt. Bemyndigande torde lämnas av riksdagen att täcka även sistnämnda belopp från anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Beträffande medel som erfordras till förmalningsersättning kommer chefen för folkhushållningsdepartementet att framlägga förslag. Spannmålsbolagets kostnader för anskaffande av oljekraftfoder m. m., som för löpande budgetår finansierats från förskottsstaten för försvarsväsendet, torde från och med nästa budgetår böra bestridas från ett särskilt under nionde huvudtiteln upp-

fört reservationsanslag, benämnt Prisclearing för fodermedel m. m. Anslaget synes för nästa budgetår böra uppföras med ett belopp av 9 000 000 kronor. Då jag beträffande övriga kostnader utom kostnaderna för förmalningsersättning icke har anledning att för närvarande frångå de av livsmedelskommissionen gjorda beräkningarna, torde härutöver för budgetåret 1944/45 böra anvisas dels till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 118 000 000 kronor dels ock till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 64 000 000 kronor.

I anslutning till vad jag förut anfört har inom jordbruksdepartementet uppgjorts *förslag till förordning angående avgift för smör som användes för framställning av grädde m. m.*, vilket förslag torde böra underställas riksdagen för antagande.

Vissa bestämmelser på ifrågavarande område, vilkas giltighet utlöper under nästkommande regleringsår, torde Kungl. Maj:t äga att på administrativ väg giva fortsatt tillämpning. Sedan riksdagen fattat ståndpunkt till nu framlagda förslag, torde jag ånyo få upptaga frågan härom för Kungl. Maj:ts övervägande.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga nyssnämnda författningsförslag,

dels ock

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

2) för budgetåret 1944/45 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett *reservationsanslag* av ..... kronor 118 000 000;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett *reservationsanslag* av ..... kronor 64 000 000;

c) till *Prisclearing för fodermedel m. m.* ett *reservationsanslag* av ..... kronor 9 000 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sune Wisén.

BILAGOR

Bilaga 1.

P. M.

med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1938/39—1943/44 samt en förkalkyl för produktionsåret 1944/45.

De beräkningar rörande utvecklingen av jordbrukets inkomster och kostnader under tiden från och med år 1938/39, som i det följande framläggas, ansluta sig beträffande syfte och metod i väsentlig mån till motsvarande tidigare undersökningar. Liksom dessa (jfr bl. a. Kungl. Maj:ts proposition 246/1943, bilaga 1) avse de sålunda att ge ett mått på den procentuella förändring,som inkomsterna resp. kostnaderna undergått sedan det sista förkrigsåret. En utvidgning av kalkylen har emellertid ägt rum därigenom, att även jordbrukets inkomster av skogskörslor och köksväxtodlingar intagits i densamma, de sistnämnda dock endast för åren 1938/39 och 1943/44, enär erforderligt statistiskt material icke stått till förfogande för de mellanliggande åren. Dessutom ha beräkningarna av vissa inkomst- och kostnadsposter omarbetats. Detta gäller framför allt inkomsterna av ägg och merinkomsten av gräddförsäljning samt kostnaderna för traktorer och arbetskraft. I samband med den nya beräkningen av jordbrukets inkomster av äggproduktionen har även en kalkyl över inkomsterna av slaktfjäderfä upprättats och intagits i beräkningarna.

Vid framläggandet av tidigare beräkningar av detta slag har städse framhållits, att de absoluta talen för inkomster och kostnader icke kunnat direkt jämföras med varandra, bl. a. enär inkomsterna varit mindre fullständigt redovisade än kostnaderna. Genom de nu utförda beräkningarna rörande jordbrukets inkomster av slaktfjäderfä, skogskörslor och köksväxter ha de mest påtagliga luckorna i inkomstberäkningen fyllts. Alltjämt gäller dock, att de framräknade inkomst- och kostnadssiffrorna icke ge någon säker vägledning för ett bedömande av jordbrukets lönsamhet. Dels kvarstår alltjämt vissa ofullständigheter i kalkylen på såväl inkomst- som kostnadssidan, dels ha nu liksom tidigare betydelsefulla kostnadsposter på grund av sin natur måst redovisas i form av beräknade normalkostnader, vilka från ett år till ett annat kunnat varieras endast med tillhjälp av pris- och löneindex, under det att inkomsterna liksom vissa kostnadsposter kunnat direkt beräknas på grundval av uppgifter om faktiskt försålda resp. förbrukade kvantiteter. En jämförelse mellan inkomster och kostnader inom jordbruket måste därför nu liksom tidigare grunda sig på de framräknade indextalen.

Då beräkningarna för åren 1938/39—1941/42 i en tidigare promemoria utförligt redovisats (prop. 246/1943, bilaga 1), har det icke ansetts påkallat att nu ånyo redogöra för desamma. Endast beträffande de poster, som vid det senaste beräkningstillfället blivit föremål för en mera genomgripande omarbetning, framläggas i den följande texten siffror för samtliga undersökta år. Däremot ha i sammandragstabellerna för överskådlighetens skull samtliga år från och med 1938/39 medtagits.

Beträffande beräkningarna för år 1943/44 må framhållas att desamma äro att betrakta såsom preliminära. För de vegetabiliska produkternas vidkommande ha de i viss utsträckning måst grundas på de i statistiska centralbyråns publikation Årsväxten redovisade skördesiffrorna, och beträffande animaliska produktionen har en prognos utarbetats för tiden februari—augusti 1944. Det bör i detta sammanhang också framhållas, att vissa delar av beräkningarna icke heller för tidigare år kunna betraktas såsom slutgiltiga. I anslutning till den granskning, som kalkylen underkastats inom 1942 års jordbrukskommitté, har kommitténs första delegation exempelvis uttalat önskemål om fortsatta undersökningar av jordbrukarnas inkomster av köksväxtodlingar samt framhållit, att beräkningen av arbetskostnaderna icke kunna anses vara definitiva. Även i fråga om andra poster kunna vissa justeringar komma att visa sig erforderliga i samband med fortsatta undersökningar.

I den följande framställningen redovisas i direkt anslutning till inkomst- och kostnadsberäkningarna för åren 1938/39—1943/44 den förkalkyl rörande jordbrukets förväntade inkomster och kostnader år 1944/45, som tjänat som grundval vid fastställandet av riktlinjerna för prissättningen på jordbruksprodukter för år 1944/45. Enär densamma har karaktären av en »normalkalkyl», verkställd utifrån vissa antagna förutsättningar, torde en närmare redogörelse för dess uppläggning vara påkallad.

Grunderna för förkalkylen för produktionsåret 1944/45.

Då priserna på jordbruksprodukter i mars 1943 preliminärt fastställdes för produktionsåret 1943/44, valdes såsom utgångspunkt för detta beslut den beräkning rörande jordbrukets inkomster och kostnader år 1942/43, som vid denna tid hade utförts inom 1942 års jordbrukskommitté. De preliminärt fastställda priserna avsågo med andra ord en »normproduktion», motsvarande produktionen år 1942/43, sådan densamma kunde uppskattas omkring den 1 mars 1943. I den mån den verkliga produktionen under år 1943/44 komme att avvika från denna »normproduktion», skulle priserna justeras efter vissa fastställda grunder.

Att vid prissättningen för år 1944/45 direkt anknyta till den för innevarande år beräknade »normproduktionen» (d. v. s. den preliminära uppskattningen av 1942/43 års produktion) torde av flera skäl vara mindre ändamålsenligt. Sedan 1942/43 års produktion kunnat mera slutgiltigt beräknas på grundval av nu föreliggande försäljningsstatistik, har det visat sig, att densamma i vissa hänseenden icke obetydligt avvikit från de preliminära uppskattningarna. Även den justerade kalkylen för 1942/43 torde vara mindre lämplig såsom utgångspunkt för prissättningen för år 1944/45, enär jordbrukets produktionsförhållanden i vissa hänseenden förändrats sedan 1942/43. Även emot ett begagnande av en preliminär kalkyl för produktionsåret 1943/44 såsom ett normkalkyl torde vissa skäl kunna anföras. Framför allt har skörden år 1943 utfallit mycket olika i olika delar av landet, vilket även föranlett utbetalande av s. k. differentieringstillägg till mjölkpriserna.

Med hänsyn härtill har i föreliggande promemoria ett försök gjorts att bedöma inkomstutvecklingen inom jordbruket med utgångspunkt i en uppskattad »normalskörd» för år 1944. Beträffande beräkningarnas uppläggning må följande nämnas.

Den *vegetabiliska* produktionen under år 1944/45 (= 1944 års skörd) har beräknats med ledning av den i oktober 1943 företagna arealinventeringen samt uppskattade siffror för skörden per hektar. Den *animaliska* produktionen har uppskattats med ledning av befintlig statistik (betäckningsstatistiken).

vissa antaganden rörande kreatursantalet och en överslagsberäkning över fodertillgångarna. Vid beräkningen av värdesummorna ha de nu gällande priserna genomgående kommit till användning. (På samma sätt har vid kostnadsberäkningarna det nu rådande pris- och löneläget tjänat som utgångspunkt för beräkningarna.)

I förhållande till tidigare kalkyler ha vissa kompletteringar ägt rum, varjämte beräkningsmetoderna i vissa fall justerats. Såsom nya poster på inkomstsidan ha upptagits bl. a. inkomsterna av köksväxtodlingar och skogskörslor. För att möjliggöra en bedömning av skogsinkomsternas betydelse för inkomstutvecklingen redovisas i sammandragstabellen två indexserier över jordbrukets inkomster, den ena beräknad inkl. och den andra exkl. skogsinkomsterna.

Beräkningar angående den förväntade skörden år 1944.

Beträffande utvecklingstendenserna inom den vegetabiliska produktionen gjordes i samband med förarbetena för prissättningen för år 1943/44 ingående undersökningar inom jordbrukskommittén. Relationen mellan de i samband härmed utarbetade prognoserna rörande 1943 års hektarskördar och de sedermera redovisade skördesiffrorna (enligt Årsväxten) framgår av följande sammanställning.

Observerade hektarskördar 1943 jämförda med inom jordbrukskommittén utförda prognoser.

	Skördesiffra	Observerad skörd 1943	Prognos enligt alternativ		
			I 1900—1940	II 1919—1939 med hänsyn även t. 1940	III medelskörd 1931—1940
Höstvete	3·2	2 350	2 370	2 520	2 350
Vårvete	2·5	1 470	—	1 920	1 820
Höstråg	2·9	1 830	1 840	1 950	1 880
Korn	3·0	2 050	2 020	2 160	2 020
Havre	2·6	1 460	1 810	1 930	1 800
Potatis	3·1	15 010	14 280	14 050	14 290
Sockerbetor	3·2	36 990	33 610	37 570	35 330
Foderrotfrukter	2·9	36 180	39 530	39 070	37 670
Hö från odlad jord	2·5	2 620	3 600	3 630	3 480

En jämförelse visar, att den bästa överensstämmelsen föreligger mellan de observerade hektarskördarna och prognosen enligt alt. III (d. v. s. 1931—1940 års medelskörd). För höstvete är överensstämmelsen fullständig, och för höstråg och korn uppvisa de observerade hektarskördarna endast förhållandevis små avvikelser nedåt resp. uppåt i förhållande till 10-årsmedeltalet. Endast för vårvete, havre och hö från odlad jord ligga de år 1943 observerade hektarskördarna väsentligt under 1931—1940 års medelskörd. Skördarna av potatis och sockerbetor ha legat något högre men skörden av foderrotfrukter något lägre än 10-årsmedeltalet.

Vid bedömandet av frågan i vad mån de redovisade hektarskördarna äro att betrakta såsom normala, lämna även de allmänna skördeomdömena en viss vägledning. Dessa visa, att skördarna av vårvete, havre och hö av bedömarna ansetts väsentligt understiga medelmåttlig skörd. Å andra sidan ha

skördarna av höstvete och sockerbetor samt, ehuru i mindre grad, av potatis ansetts ligga något över medelmåttan. Omräknas de i Årsväxten redovisade hektarskördarna till »medelmåttig skörd» med ledning av skördeomdömena, erhållas följande resultat:

	Skörd per ha vid skördesiffran 3·0	Observerad skörd	Skörd per ha åren 1931—1940
Höstvete	2 203	2 350	2 350
Vårvete	1 764	1 470	1 820
Höstråg	1 893	1 830	1 880
Korn	2 050	2 050	2 020
Havre	1 685	1 460	1 800
Potatis	14 526	15 010	14 290
Sockerbetor	34 678	36 990	35 330
Foderrotfrukter	37 428	36 180	37 670
Hö från odlad jord	3 144	2 620	3 480

En på detta sätt beräknad »normalskörd» för år 1943 understiger rätt väsentligt medelskördarna för tiden 1931—1940 av höst- och vårvete, havre, hö och sockerbetor. Emellertid kunna de allmänna skördeomdömena icke alltför schematiskt begagnas för en beräkning av normalskörden. En undersökning av skördarna per ha, omräknade efter skördesiffran 3,0, under tiden 1935—1943 visar nämligen, att innebörden av omdömet »medelmåttig skörd», d. v. s. skördesiffran, 3,0, undergått betydande växlingar och att dessa växlingar icke varit fullt enhetliga för olika grödor. Så mycket torde dock klart framgå av skördeomdömena för år 1943, att skördarna av vårvete, havre och vallhö ansetts ligga långt under det för året »normala», samt att å andra sidan skördarna av höstvete, sockerbetor och potatis ansetts överstiga det förväntade resultatet. I den mån prissättningen för år 1944—1945 skall byggas på en beräkning av förväntad »normal» avkastning torde därför de observerade skördarna för år 1943, justerade med hänsyn till skördesiffrorna, kunna ge någon vägledning. Givetvis kan det dock icke undvikas, att en dylik uppskattning blir i viss mån subjektiv. I följande sammanställning meddelas *dels* de för 1944 antagna »normalskördarna» per hektar, *dels* de observerade skördarna per hektar 1942 och 1943, *dels* sistnämnda skördar omräknade efter skördesiffran 3,0, samtliga angivna i kilogram per hektar.

	Antagen normalskörd	Observerad skörd			D:o omräknad efter skördesiffran 3·0	
		1942	1943	1931—1940	1942	1943
Höstvete	2 300	1 780	2 350	2 350	2 225	2 203
Vårvete	1 700	1 580	1 470	1 820	1 634	1 764
Höstråg	1 800	1 820	1 830	1 880	1 761	1 893
Vårråg	1 100	1 120	1 060	1 340	1 244	1 325
Korn	2 000	1 970	2 050	2 020	1 970	2 050
Havre	1 600	1 550	1 460	1 800	1 603	1 685
Blandsäd	1 900	1 900	1 770	2 130	1 839	1 967
Ärter	1 500	1 540	1 250	1 510	1 540	1 500
Potatis	14 000	12 950	15 010	14 290	13 875	14 526
Sockerbetor	35 000	32 540	36 990	35 330	34 864	34 678
Foderrotfrukter	36 000	33 760	36 180	37 670	34 924	37 428
Hö från odlad jord	3 100	3 000	2 620	3 480	3 103	3 144

Vid bedömandet av föreslagna normalskördarna bör även beaktas de förändringar i försäljningen av vissa konstgödselmedel, som enligt kostnadskalkylen ägt rum år 1943/44 jämfört med föregående år. Desamma torde få anses i någon mån återverka på skördeutfallet år 1944.

De nämnda kvantitetsförändringarna framgå av följande sammanställning (ton).

	1942/43	1943/44
Chilesalpeter	11 000	7 500
Kalksalpeter	77 000	60 000
Kalkkväve	74 500	81 400
Svavelsyrad ammoniak	14 000	13 000
Ljungasalpeter	14 500	22 000
Kalisalt 40 %	81 500	93 000
Superfosfat 15 %	133 000	230 000
Thomasfosfat	10 000	12 000

Ett försök till en mera exakt beräkning av de sannolika återverkningarna av dessa förändringar i konstgödselförsörjningen på skördeutsikterna för år 1944 torde i detta sammanhang äga uteslutande teoretiskt intresse och har därför icke gjorts här. De anförda siffrorna synas emellertid bestyrka rimligheten av att lägga de föreslagna hektarskördarna till grund för en beräkning av det sannolika skördeutfallet år 1944. I varje fall beträffande flertalet grödor torde de på detta sätt erhållna siffrorna icke bli för höga. Å andra sidan kan skörden vid normala värderleksbetingelser knappast väntas nämnvärt överskrida desamma.

Jordbrukets inkomster.

Brödsäd.

Saluöverskott och löneförmalning av brödsäd ha under år 1942/43 uppgått till följande kvantiteter.

	Inköp genom handeln ton	Inköp genom kvarnarna ton	Löneförmalning ton	Summa ton
Höstvete	216 000	15 000	51 000	282 000
Vårvete	97 000	5 000	—	102 000
Råg	299 000	24 000	41 000	364 000

Enligt uppgifter från Svenska kvarnföreningen har brödsäd av 1942 års skörd betalats med i genomsnitt följande priser (kvarnarnas inköpspris efter avdrag av handelsmarginal och frakter).

Höstvete	26·00
Vårvete	27·91
Råg	24·74

Då endast en begränsad del av jordbrukarnas leveranser av spannmål ännu ägt rum och statistiskt redovisats, måste kvantitetsberäkningen tills vidare göras på grundval av skördeberäkningarna. Tages de i Årsväxten 1943 redovisade skördesiffrorna till utgångspunkt erhålles följande resultat.

	Höstvete ton	Vårvete ton	Råg ton
Skörd	361 000	166 000	398 000
Avgår: lagringsförlust 2 %	7 000	3 000	8 000
avrens	29 000	13 000	40 000
utsäde	41 000	19 000	42 000
Återstår	284 000	131 000	308 000

Utsädeskvantiteten är beräknad med ledning av arealinventeringens uppgifter om den areal, som besåtts hösten 1943 respektive är avsedd att besås våren 1944: 195 500 ha höstvete, 92 200 ha vårvete och 209 800 ha håg (203 100 ha höstråg och 6 700 ha vårråg).

I samband med utarbetandet av januarikalkylen gjorde Svenska spannmålsaktiebolaget en undersökning av genomsnittspriserna på spannmål av 1943 års skörd med ledning av uppgifter från centralföreningarna. Härvid erhöllos följande resultat.

	Ingångspriser kronor	Årsmedelpriser kronor
Höstvete	25·38	25·88
Vårvete	28·07	28·57
Råg	24·43	24·93

Det angivna priset på vårvete inkluderar det stimulanstillägg om en krona per deciton, vilket enligt jordbrukskommitténs tidigare uttalande bör avdragas vid kalkylens begagnande i samband med prissättningen.

Det bör framhållas att den här anförda beräkningen av priserna får betraktas såsom preliminär. När fullständigare uppgifter rörande försäljningen av spannmålen föreligga, torde på sedvanligt sätt uppgifter från Svenska kvarnföreningen rörande de av kvarnarna erlagda spannmålspriserna få läggas till grund för en beräkning av de till jordbrukarna erlagda priserna.

Skörden beräknas enligt följande sammanställning.

	Areal enligt inventeringen hektar	Hektarskörd kg/ha	Totalskörd ton
Höstvete	195 494	2 300	450 000
Vårvete	92 242	1 700	157 000
Höstråg	203 094	1 800	366 000
Vårråg	6 745	1 100	7 000
		Summa brödsäd	980 000

Till avsalu och löneförmalning erhållas följande kvantiteter.

	Höstvete ton	Vårvete ton	Råg ton
Skörd	450 000	157 000	373 000
Avgår: lagringsförlust 2 %	9 000	3 000	8 000
avrens, 8 % resp. 10 %	36 000	13 000	37 000
utsäde	41 000	19 000	42 000
Återstår	364 000	122 000	286 000

	Kvantitet ton	Pris kr/dt	Värde milj. kronor
Höstvete	364 000	26·50	96·5
Vårvete	122 000	28·50	34·8
Råg	286 000	25·50	72·9

Vid beräkningen ha priserna antagits bliva oförändrade i förhållande till de för 1943/44 bestämda årsmedelpriserna för spannmål av normalkvalitet. För vårvete har räknats med ett extra tillägg av 1 krona per deciton för proteinhalt, medan ev. stimulanstillägg icke medtagits.

Till jämförelse meddelas följande sammanställningar.

Skörd av brödsäd. Ton.

	1942	1943	1944 (prognos)
Höstvete	219 000	361 000	450 000
Vårvete	181 000	166 000	157 000
Höstråg	439 000	390 000	366 000
Vårråg	9 000	8 000	7 000
Snmma brödsäd	920 000	925 000	980 000

Brödsädsareal. Hektar.

	1942	1943	1944[1]
Höstvete	164 009	153 662	195 494
Vårvete	114 535	112 711	92 242
Höstråg	241 236	212 784	203 094
Vårråg	8 263	7 598	6 745
Summa brödsäd	528 043	486 755	495 575

Saluöverskott och löneförmalning. Ton.

	1942/43	1943/44[1]	Förkalkyl för 1944/45
Vete	384 000	415 000	486 000
Råg	364 000	308 000	286 000
Summa brödsäd	748 000	723 000	772 000

Inkomster av brödsäd. Milj. kronor.

	1942/43	1943/44[1]	Förkalkyl för 1944/45
Höstvete	73·3	73·5	96·5
Vårvete	28·5	37·4	34·8
Råg	90·1	76·8	72·9
Summa brödsäd	191·9	187·7	204·2

Korn.

Under år 1942/43 levererades 136 000 ton korn till handeln och kvarnarna. Härtill kommer husbehovsförmalningen i Norrland, vilken uppskattats till 25 000 ton, varför den sammanlagda kvantiteten uppgick till 161 000 ton.

[1] Preliminär beräkning.

Enligt uppgift från Svenska kvarnföreningen har priset till odlare uppgått till 22,70 kronor per deciton (handelskvarnarnas inköpspris minskat med frakter och handelsmarginal).

Skörden av korn uppgick år 1943 till 230 000 ton (Årsväxten 1943). Saluöverskottet kan beräknas till 135 000 ton. Lägges härtill den beräknade husbehovsförmalningen i Norrland erhålles ungefär samma totalkvantitet som 1942/43 eller 160 000 ton.

Genomsnittspriset på korn har av Svenska spannmålsbolaget beräknats till 23,49 kr/dt. Detta pris avser emellertid endast södra och mellersta Sverige, där utfodringsförbud gäller. I norra Sverige är priset 50 öre lägre. Medelpriset har beräknats på följande sätt.

Kvantitet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
135 000	23·49	31·71
25 000	23·00	5·75
160 000	23·41	37·46

Totalskörden vid antagen normalskörd har beräknats på följande sätt.

Areal hektar	Hektarskörd kg/ha	Totalskörd ton
100 960	2 000	202 000

Enligt arealinventeringen den 20 oktober 1943 beräknas för Svealand, Götaland och Gävleborgs län en kornareal av 63 260 ha. Enligt inventeringen den 1 juni 1943 uppgick kornarealen inom dessa områden till 74 517 hektar, varför en nedgång med 15,1 procent skulle vara att vänta i år.

Rörande den planerade sådden av korn i norra Sverige (norr om Gävleborgs län) föreligga inga uppgifter. Sannolikt torde arealen där undergå mindre förskjutningar än de för södra och mellersta Sverige preliminärt uppgivna. I ovanstående kalkyl har räknats med oförändrad areal (37 700 hektar) för Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Beräkningen av saluöverskottet av korn blir beroende av den fortsatta tillämpningen av utfodringsförbudet. Bli väderleksförhållandena normala och skörden av brödsäd till följd därav så stor som ovan antagits, anses en fortsatt inmalning av korn icke erforderlig bortsett från en viss inblandning i samsikt. Med hänsyn till de förut gjorda antagandena beträffande brödsädesskörden införes därför i inkomstberäkningen endast de kvantiteter korn, som beräknas åtgå till samsikt samt till grynkvarnar och bryggerier d. v. s. 10 000 + 20 000 + 30 000 = 60 000 ton. Till denna kvantitet har lagts husbehovsförmalningen i Norrland, vilken liksom tidigare uppskattats till 25 000 ton. Den totala kvantiteten korn till avsalu och husbehovsförmalning beräknas sålunda till 85 000 ton mot 160 000 ton år 1943/44.

Priset upptages preliminärt efter samma grunder som i augustipromemorian till 23,50 kr/dt för södra och mellersta Sverige och 23 kr/dt för norra Sverige. Värdet beräknas sålunda enligt följande.

Kvantitet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
60 000	23·50	14·10
25 000	23·—	5·75
85 000	23·35	19·85

Till jämförelse kan nämnas att inkomsterna av korn under de senaste åren beräknats till följande belopp.

1942/43	36·5	milj. kronor
1943/44	37·5	» »
1944/45 (prognos)	19·9	» »

Ersättning för av jordbrukarna tidigare burna fraktkostnader.

I samband med återinförandet av prisortssystemet för produktionsåret 1943/44 erhöllo jordbrukarna såsom ersättning för den härigenom uppkommande ökningen av fraktkostnaderna i förhållande till år 1942/43 en höjning av priserna på vete, råg och korn med 50 öre/dt. Detta pristillägg ingår i de ovan beräknade priserna. Emellertid innebär det nu tillämpade prisortssystemet en icke obetydlig ökning av antalet prisorter i förhållande till år 1938/39, varigenom vid de ovan angivna priserna en viss sänkning av jordbrukarnas fraktkostnader för spannmål kommit till stånd i jämförelse med basåret. Denna har av spannmålsbolaget beräknats till 20 öre/dt. Enligt livsmedelskommissionens spannmålssektion torde den verkliga besparingen emellertid stanna vid ca 10 öre. Detta belopp upptages här såsom en särskild inkomstpost, vilken beräknats på följande sätt, varvid löneförmalningen antagits bliva lika stor som 1942/43.

Saluöverskott av vete	364 000	ton
» » råg	267 000	»
» » korn	135 000	»
Sammanlagt saluöverskott	766 000	ton

Med en fraktminskning av 10 öre/dt erhålles ett belopp av 0,8 milj. kronor. Under samma förutsättningar erhålles för 1944/45 följande prognos.

Saluöverskott av vete	435 000	ton
» » råg	245 000	»
» » korn	60 000	»
Sammanlagt saluöverskott	740 000	ton

Fraktminskningen kan följaktligen beräknas till 0,7 milj. kronor.

Havre hö och halm.

Från spannmålsbolaget och arméförvaltningen ha följande uppgifter erhållits.

	1942/43	1943/44	1944/45 (prognos)
Havre, ton:			
Förmalning	83 000	70 000	60 000
Armén	6 000	20 000	20 000
Åkerier	15 000	15 000	15 000
Skogskörslor	45 000	45 000	45 000
Upplagring	[1]60 000	—	—
Summa	209 000	150 000	140 000

[1] Därav 10 000 ton blandsäd.

	1942/43	1943/44	1944/45 (prognos)
Hö, ton:			
Armén	30 000	20 000	20 000
Åkerier	15 000	15 000	15 000
Skogskörslor	60 000	45 000	45 000
Summa	105 000	80 000	80 000
Halm, ton:			
Armén	20 000	20 000	20 000
Åkerier	5 000	10 000	10 000
Skogskörslor	20 000	20 000	20 000
Summa	45 000	50 000	50 000

För år 1942/43 ha följande priser tillämpats:

havre 18,75 kr/dt (enkelt medeltal mellan priserna på vit- och svarthavre),
hö 10,50 kr/dt,
halm 3,75 kr/dt.

År 1943/44 är havrepriset oförändrat 18,75 kr/dt. Halmpriset har sänkts med en krona till 2,75 kr/dt. Priset på hö sänktes först med 2 kr/dt. Med hänsyn till den rådande knappheten på hö utfärdade emellertid sedermera livsmedelskommissionen normalpriser, gällande från den 15 november 1943, vilka inneburo en prishöjning med 1,50 kr/dt i förhållande till den ursprungligen för 1943/44 angivna riktprisnivån. Genomsnittspriset upptages här till 9,50 kr/dt, vilket ungefär motsvarar ett pris av 8,50 kr/dt under $2^1/_2$ månad och 10 kr/dt under $6^1/_2$ månad.

För år 1944/45 räknas med nu rådande priser: havre 18,75 kr/dt, hö 10 kr/dt och halm 2,75 kr/dt.

Matärter.

Den sammanlagda kvantiteten matärter beräknas för regleringsåret 1942/43 till 32 000 ton och genomsnittspriset till 46 kr/dt.

Skörden av matärter angives för regleringsåret 1943/44 i Årsväxten 1943 till 41 700 ton. Efter avdrag av lagringsförluster, avrens och utsäde erhålles till avsalu och hemmaförbrukning en kvantitet av 26 000 ton. Priset beräknas till 41 kr/dt.

Arealen matärter kan enligt arealinventeringen beräknas uppgå till 24 988 hektar.

Den föreslagna normalskörden uppgår till 1 500 kg/ha. Till jämförelse kan nämnas, att skörden per hektar under åren 1942 och 1943 uppgått till 1 540 resp. 1 250 kilogram och medelskörden under perioden 1931—1940 till 1 510 kg/ha.

Med ledning härav beräknas skörden till 37 500 ton. Den till försäljning och hemmaförbrukning disponibla kvantiteten erhålles enligt följande kalkyl.

Skörd	37 500
Avgår: lagringsförlust	400
10 % avrens	3 800
utsäde (25 000 ha á 225 kg)	5 600
Återstår	27 700

I beräkningarna har siffran avrundats till 28 000 ton.
Priset på ärter beräknas för närvarande till 41 kr/dt.
Värde: 11,5 miljoner kronor.

Sammanfattning av de senaste beräkningarna:

	Kvantitet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
1942/43	32 000	46·—	14·7
1943/44	26 000	41·—	10·7
1944/45	28 000	41·—	11·5

Matpotatis.

Med ledning av socialstyrelsen fortlöpande konsumtionsundersökningar i stads- och landsbygdshushåll har kvantiteten matpotatis för produktionsåren 1942/43 och 1943/44 tidigare beräknats till 1 000 000 resp. 950 000 ton. För år 1944/45 torde med hänsyn till det förbättrade försörjningsläget en fortsatt ehuru ej alltför snabb nedgång i potatisförbrukningen få antagas. Med hänsyn härtill har kvantiteten upptagits till 900 000 ton för sistnämnda år.

För år 1942/43 har priset tidigare beräknats till 11 kr/dt. För år 1943/44 angavs från början ett årsmedelpris av 10 kr/dt. Under hösten visade det sig emellertid att priset sjönk under den beräknade nivån, varför årsmedelpriset — med hänsyn tagen till inlösningsgarantien och till den säsongmässiga prishöjningen under våren och sommaren nu beräknats till 9 kr/dt. För år 1944/45 begagnas samma pris i kalkylen.

Fabrikspotatis.

För 1942/43 har tidigare beräknats en sammanlagd förbrukning av fabrikspotatis av 230 000 ton. År 1943/44 beräknas förbrukningen preliminärt uppgå till 170 000 ton, fördelad på följande användningssätt:

Till stärkelse	140 000	ton
» brännvin	25 000	»
» flingor m. fl.	5 000	»

En mera exakt beräkning kan göras först när hembuden av potatis till Svenska spannmålsaktiebolaget ägt rum.

Även för år 1944/45 räknas preliminärt med samma totalkvantitet.

Priset beräknas för samtliga tre år till 7,26 kr/dt, vilket motsvarar ett genomsnitt av 29 öre per hektoliter och stärkelseprocent samt en genomsnittlig stärkelsehalt av 17,5 procent.

Sockerbetor.

För åren 1942/43 och 1943/44 ha jordbrukets inkomster av sockerbetor beräknats på följande sätt:

	Kvantitet 1 000 ton	Sockerhalt procent	Pris kr/dt	Värde milj. kr.
1942/43	1 735	16·89	4·75	82·4
1943/44	1 861	17·08	4·80	89·3

För 1944 års skörd har, såsom tidigare nämnts, räknats med en »normal» avkastning av 35 000 kilogram per hektar. Arealen uppgick år 1943 till 50 329 hektar. Under förutsättning att densamma i år får samma relativt låga omfattning (avrundat 50 000 hektar) skulle totalskörden komma att uppgå till 1 750 000 ton. Såsom en normal sockerhalt torde kunna angivas 17,5 procent. Vid ett pris av 4,50 kr/dt för betor med 16 procents sockerhalt samt ett tillägg av $^1/_{100}$ av detta grundpris för varje tiondels ökning därutöver av sockerhalten erhålles ett genomsnittspris av 4,92 kr/dt. Inkomsten kommer under dessa förutsättningar att uppgå till 86,1 milj. kronor.

Oljeväxter.

Enär justeringarna av de för 1942/43 och 1943/44 beräknade inkomsterna i avvaktan på kompletterande material ej hunnit slutföras införes här endast en förkalkyl för 1944/45.

	Areal hektar	Skörd per hektar kilogram	Totalskörd ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
Höstraps	13 060	1 700	22 200	80	17 760
Vårraps	8 718	1 300	11 300	75	8 475
Vitsenap	8 524	1 200	10 200	65	6 630
Vallmo	2 165	800	1 700	110	1 870
Oljelin	6 290	1 200	7 500	80	6 000
				Summa miljoner kronor	40 735

Från den beräknade totalinkomsten skall dragas det s. k. stimulanstillägget. Som utgångspunkt för en beräkning av detta har tagits de av jordbrukskommitténs andra delegation beräknade produktionskostnaderna per hektar, vilka dock höjts i relation till den stegring, som den totala kostnadskalkylen undergått sedan nämnda undersökning verkställdes. En preliminär överslagsberäkning ger vid handen att av den ovan angivna inkomstsumma 6,9 milj. kronor skulle vara att betrakta såsom stimulansinkomst. Att upptaga i inkomstkalkylen i samband med prissättningen återstår sålunda 33,8 milj. kronor.

Spånadsväxter.

Inkomsten för år 1944/45 beräknas preliminärt enligt följande sammanställning:

	Areal hektar	Hektarskörd kilogram	Kvantitet ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr
Halmskörden.					
Lin	3 249	3 000	9 700	20	1·9
Hampa	1 811	4 000	7 200	14	1·0
Frö.					
Lin	3 249	600	1 950	95	1·9
Hampa	1 811	175	317	115	0·4

Den sammanlagda inkomsten kan sålunda beräknas till 5,2 milj. kronor, varifrån stimulansinkomsten skall avdragas. Då någon särskild produktionskostnadsberäkning för spånadsväxter icke föreligger, har en överslagsberäkning gjorts under antagande, att stimulansinkomsten har samma relativa andel i totalinkomsten som beträffande oljeväxter. Den kan i så fall uppskattas till 0,9 milj. kronor, varefter kvarstår 4,3 milj. kronor.

Mjölk.

Vid utarbetandet av januarikalkylen förelåge uppgifter om mjölkinvägningen vid mejerier t. o. m. november månad. För den återstående delen av året gjordes en prognos, vilken gav till resultatet en sammanlagd invägning av 2 964 000 ton. För månaderna januari—maj lågo de av delegationen antagna invägningssiffrorna något lägre än en inom livsmedelskommissionens matfettssektion utförd beräkning, beroende på att den ovissa fodersituationen ansågs motivera en viss försiktighet vid uppskattningen.

Sedermera har mejeristatistiken för december månad färdigställts inom

S.M.R., där man även framräknat en preliminär siffra för mjölkinvägningen i januari månad. Det visar sig nu, att invägningen under december något och under januari avsevärt överskridit den av delegationen beräknade kvantiteten:

	LK-delegation	Redovisad invägning
December	214 000	217 000
Januari	216 000	229 000 (prel.)

Emellertid torde det icke vara berättigat att med ledning av dessa siffror antaga, att mjölkinvägningen i fortsättningen skall överstiga den beräknade kvantiteten *lika starkt* som i januari. Mjölkproduktionen under sistnämnda månad har utan tvivel påverkats mycket gynnsamt av den milda väderleken, och en jämförelse med invägningssiffran för januari 1943 blir därför i viss mån missvisande. Emellertid synes det uppenbart, att januarikalkylen innebar en underskattning av mjölkproduktionen under den återstående delen av produktionsåret. För februari månad tyda hittills inkomna veckorapporter på att invägningen kommer att överstiga den av delegationen beräknade kvantiteten. Även med hänsyn tagen till möjligheten av en viss felmarginal i den preliminära beräkningen av januari månads invägning synes invägningen under februari icke kunna uppskattas lägre än till 214 000 ton. Under sådana förhållanden synes det sannolikt att produktionen även under vårmånaderna kommer att stiga över den av delegationen beräknade kvantiteten. De i januarikalkylen begagnade invägningssiffrorna för tiden mars—maj torde därför böra utbytas mot de av livsmedelskommissionens matfettssektion beräknade siffrorna. Även för sommarmånaderna torde en viss ehuru icke stor höjning av siffrorna vara motiverad. Beräkningen belyses närmare av följande sammanställning.

	1938/39	1939/40	1942/43	1943/44	1943/44 index: 1942/43 = 100
September	260	291	235	266	113
Oktober	235	255	198	233	118
November	212	223	172	205	118
December	220	234	183	217	119
Januari	235	243	192	[1] 229	119
Februari	222	227	181	[2] 214	118
Mars	252	247	205	[2] 232	113
April	263	255	221	[2] 242	110
Maj	295	272	264	[2] 290	110
Juni	315	297	297	[2] 310	105
Juli	306	281	284	[2] 297	105
Augusti	315	287	287	[3] 300	105
	3 129	3 112	2 718	3 035	112

Antalet mejerileverantörer har under den hittills gångna delen av produktionsåret utvecklats på följande sätt:

	1942/43	1943/44	Ökning	Index, 1942/43 = 100
September	234 754	242 624	7 871	103·4
Oktober	223 183	241 058	7 875	103·4
November	230 620	238 460	7 840	103·4
December	227 691	236 693	9 002	104·0

[1] Preliminära. — [2] Prognos.

Samtidigt har kvantiteten mjölk per leverantör undergått följande förändringar:

	1942/43	1943/44	Index, 1942/43 = 100
September	999	1 098	109·9
Oktober	849	965	113·7
November	744	858	115·3
December	802	916	114·2

Siffrorna visa, att ökningen av mjölkinvägningen främst beror på de stegrade leveranserna per leverantör, ehuru även den ökade anslutningen till mejerierna medverkat. I fråga om den sistnämnda föreligger för december en viss ökning i förhållande till de tidigare höstmånaderna. Denna synes dock knappast vara av den storleksordning, att en justering av de i januarikalkylen angivna kvantiteterna mjölk utanför mejeri är påkallad. Dock bör en mindre ökning ske för fodermjölken, enär koantalet, såsom nedan närmare beröres, här upptages något högre än i nämnda P. M.

Utifrån de ovan angivna förutsättningarna erhålles för produktionsåret 1943/44 följande beräkning av den totala mjölkproduktionen.

Levererat till mejeri	3 035 000
K-mjölk utanför mejeri	180 000
» till hemmaförbrukning	505 000
Lantsmörsmjölk	175 000
Fodermjölk	260 000
Summa	4 155 000

Den angivna kvantiteten överstiger med 71 000 ton beräkningen i januaripromemorian.

Beträffande koantalet företogs i januarikalkylen den förändringen, att antalet per den 15 september 1943 och 1944 sänktes med 35 000 djur till 1 720 000 resp. 1 750 000 kor. Det har sedermera visat sig, att de under krigsåren företagna husdjursräkningarna äro mindre fullständiga än 1937 års allmänna jordbruksräkning. Enligt dir Stensgårds undersökningar härom torde ca 4 procent av kreatursantalet ej ha redovisats i de fr. o. m 1940 företagna husdjursräkningarna. Denna omständighet bör tydligen föranleda en omräkning av de kapitalförändringar, som tidigare beräknats för dessa år. I avvaktan på en närmare undersökning av dessa förhållanden har tills vidare här blott gjorts den justeringen, att de i augustipromemorian begagnade siffrorna för koantalet återinförts. Medelkoantalet för år 1943/44 blir sålunda 1 770 000.

För åren 1942/43 och 1943/44 erhållas då följande justerade kalkyler.

	1942/43	1943/44
Invägning vid mejerier	2 718	3 033
K-mjölk utanför mejeri	180	180
» till hemmaförbrukning	510	505
Lantsmörsmjölk	200	175
Fodermjölk	237	260
Summa	3 845	4 155
Index	100·0	108·1
Koantalet	1 727 000	1 770 000
» , index	100·0	102·5
Mjölkproduktion per ko, kg	2 226	2 347
» » » , index	100·0	105·4

Enligt denna beräkning skulle sålunda mjölkproduktionen per ko under produktionsåret 1943/44 stiga med något över 5 procent i jämförelse med år 1942/43. En produktionsökning av denna storleksordning synes också av andra skäl rimlig. Den sekulära ökningen av mjölkproduktionen, som före krigsutbrottet brukade uppskattas till ca 1 procent om året, men som sedan avbröts under missväxtåren, torde nu åter göra sig gällande. Nyanslutningen till mejerierna, som enligt vad inom S.M.R. verkställda undersökningen utvisat medför en väsentlig ökning av mjölkavkastningen, har haft en betydande omfattning. Återverkningarna av missväxtårens foderknapphet, som ännu gjorde sig gällande på hösten 1942, ha nu med säkerhet förlorat sin betydelse. Härtill kommer ytterligare den förbättring av kobeståndet, som ägt rum genom utslaktningarna.

Vid ett bedömande av mjölkproduktionens storlek under produktionsåret 1944/45 har man att utgå ifrån utvecklingen av å ena sidan koantalet och å andra sidan mjölkproduktionen per ko. Beträffande koantalet kommer vid normala betingelser en ökning i förhållande till innevarande år att föreligga, även om ingen ytterligare tillväxt sker under 1944, enär antalet per den 15 september 1944 överstiger medelkoantalet 1943/44 med 15 000 djur. Huruvida en tillväxt kommer att äga rum även under 1944/45 är vanskligt att bedöma. Å ena sidan är det redovisade koantalet fortfarande icke obetydligt lägre än antalet före krigsutbrotet. Å andra sidan är möjligen den angivna siffran för koantalet under år 1943/44 — liksom för tidigare krigsår — för låg, av skäl som förut berörts. Sistnämnda omständighet synes utgöra ett skäl emot att av skillnaden mellan 1937 och 1943 års siffror för koantalet utan vidare draga den slutsatsen, att en ytterligare mera betydande ökning är att vänta. Med hänsyn härtill räknas här för 1944/45 med samma koantal som det per den $^{15}/_{9}$ 1944 beräknade, nämligen 1 785 000. I jämförelse med medelkoantalet 1943/44 innebär denna siffra som nyss nämnts en ökning med 15 000 kor.

Beträffande mjölkavkastningen per ko har den föregående framställningen gett vid handen, att en ökning kan beräknas äga rum under år 1943/44. Huruvida denna ökning kommer att fortsätta under år 1944/45 är vanskligt att bedöma. Det kan dock erinras om att avkastningen fortfarande är väsentligt lägre än åren 1938/39 och 1939/40, såsom framgår av följande sammanställning (kilogram mjölk per ko och produktionsår).

1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
2 455	2 427	2 259	2 190	2 226	2 347
100·0	98·9	92·0	89·2	90·7	95·6

Mot antagandet av en fortsatt ökning av produktionen per ko kan anföras, att tillgången på oljekraftfoder alltjämt är mycket knapp och i kostnadsberäkningen förutsättes så förbli även under 1944/45. Häremot kan å andra sidan erinras om att mjölkproduktionens utveckling redan före krigsutbrottet kännetecknades av ett efter hand något minskat beroende av oljekraftfoder. Likaså kan erinras om den ökning av antalet mjölkleverantörer till mejerierna som ägt rum. Under produktionsåret 1942/43 uppgick detta antal till 233 472 mot 207 439 år 1939/40. Ökningen uppgår till 26 033 eller 12,5 procent. Som tidigare nämnts har ökningen av leverantörsantalet under hösten 1943 fortgått i tämligen snabb takt. Inom S.M.R. utförda undersökningar ha klart ådagalagt, att anslutning till mejeri medför en icke obetydlig ökning av mjölkavkastningen. Under sådana förhållanden synes det sannolikt, att en viss ökning av produktionen per ko är att vänta även under det kommande produktionsåret, även om densamma troligen kommer att bli mindre

markerad än under innevarande år. Preliminärt räknas här med en mjölkavkastning av 2 400 kg per ko, vilket i förhållande till den för år 1943/44 beräknade produktionen innebär en ökning med 2,3 procent.

Utifrån de här angivna förutsättningarna har följande kalkyl gjorts för år 1944/45.

Medelkoantal	Kg mjölk per ko	Total mjölkprod. ton
1 785 000	2 400	4 284 000

En jämförelse mellan den sålunda uppskattade mjölkproduktionen år 1944/45 och de av LK-delegationen tidigare beräknade produktionssiffrorna för vissa tidigare år visar följande.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
1 000 ton	4 714	4 596	4 086	3 661	3 845	4 155	4 284
Index	100·0	97·5	86·7	77·7	81·6	88·1	90·9
		100·0	88·9	79·7	83·7	90·4	93·2

Den för 1944/45 uppskattade produktionen innebär en minskning med 91 procent i jämförelse med 1938/39 och med 6,8 procent i jämförelse med 1939/40.

Mjölkens fördelning efter olika användningssätt har beträffande åren 1942/43 och 1943/44 redan behandlats i fråga om flertalet poster. Den till mejerier levererade mjölken fördelade sig under år 1942/43 på följande sätt:

Konsumtionsmjölk (inkl. till mjölk omräknad grädde)	871 000
Produktmjölk	1 847 000
	2 718 000

En liknande beräkning för år 1943/44 är förhållandevis vansklig att utföra med hänsyn till att verkningarna av gräddransoneringens upphävande ännu icke kunna överblickas. Siffrorna bli därför med nödvändighet tämligen osäkra. Ev. felaktigheter på denna punkt få dock en ganska begränsad inverkan på inkomstberäkningen, då de endast avse den invägda mjölkmängdens fördelning på konsumtions- resp. produktmjölk.

Försäljningen av konsumtionsmjölk har under tiden september—december 1943 haft följande omfattning (oskummad mjölk enligt S.M.R:s statistik):

	1942	1943
September	64 156	66 048
Oktober	61 307	66 334
Novomber	57 625	63 728
December	62 644	65 440
Sept.—dec.	245 732	261 550
Index	100.0	106·4

Ökningen uppgår till 15 800 ton eller 6,4 procent. Den största delen av densamma faller på månaderna oktober och november, vilka år 1942 kännetecknades av knapphet på mjölk och lokala mjölkransoneringar genom handelns försorg på vissa orter. Det synes därför icke sannolikt att försäljningen av konsumtionsmjölk skall fortsätta att stiga i samma takt under den återstående delen av produktionsåret. Tvärtom är en mindre nedgång i förhållande till 1943 års försäljning icke osannolik för vissa månader. Med

hänsyn härtill uppskattas försäljningen av konsumtionsmjölk för hela produktionsåret 1943/44 till 810 000 ton, vilket innebär en ökning i förhållande till 1942/43 med 10 000 ton men en minskning för tiden januari—augusti 1944 jämfört med samma tid 1943 med ca 6 000 ton.

Kvantiteten grädde omräknad till mjölk har under hösten 1943 varit följande.

	1942/43	1943/44
September	4 022	4 830
Oktober	4 590	5 221
November	4 982	5 015
December	4 617	4 917
Sept.-dec.	18 211	19 983
Index	100·0	109·7

För tiden januari—augusti 1943 uppgick gräddförsäljningen, omräknad i mjölk, till ca 53 000 ton. Upphävandet av ransoneringen beräknas medföra en två- à tredubbling av försäljningen. Preliminärt har densamma under nämnda period uppskattats till 140 000 ton. Lägges härtill den för höstmånaderna redovisade gräddförsäljningen erhålles en sammanlagd kvantitet av 160 000 ton till mjölk omräknad grädde.

För år 1943/44 erhålles sålunda följande fördelning av den till mejerier levererade mjölken.

Konsumtionsmjölk	810 000 ton
Till mjölk omräknad grädde	160 000 »
Produktmjölk	2 065 000 »
Summa	3 035 000 ton

För år 1944/45 har den totala mjölkproduktionen tidigare uppskattats till 4 284 000 ton. Hur denna kommer att fördela sig med hänsyn till olika användningssätt beror givetvis i hög grad på de statliga regleringsåtgärderna, främst med avseende på konsumtionsmjölken. Till att börja med antages här att standardiseringen bibehålles i sin nuvarande form.

Kvantiteten k-mjölk till hemmaförbrukning uppskattas efter vanliga grunder (ca en procents årlig minskning) till 500 000 ton. Fodermjölken bör höjas något med hänsyn till det stigande kreatursantalet. Preliminärt beräknas 275 000 ton fodermjölk. Fördelningen mellan mejeriinvägning å ena och direktförsäljning och lantsmörsproduktion å andra sidan blir beroende av förändringarna i antalet mejerileverantörer. I december 1943 uppgick detta till 236 693. Det högsta antalet hittills redovisades för september 1943 med 242 624 leverantörer. Siffran synes visa, att det ännu finnes utrymme för en viss ökning. Samtidigt som en viss överflyttning av mjölk från direktförsäljning och lantsmörstillverkning till mejerierna sålunda kan beräknas, måste emellertid även beaktas den produktionsökning, som sker hos mejerileverantörerna. Nedgången i direktförsäljning och lantsmörstillverkning kan därför icke gärna bli särskilt stor. Här räknas preliminärt med 25 000 ton, fördelade med 10 000 ton på direktförsäljning av k-mjölk och 15 000 på lantsmörsmjölken.

Beträffande den vid mejerier invägda mjölken antages kvantiteten konsumtionsmjölk komma att uppgå till 800 000 ton. Då samtidigt räknas med minskad direktförsäljning innebär detta antagande en mindre nedgång i den sammanlagda k-mjölksförbrukningen. Gräddförsäljningen antages bli av en omfattning, som ungefär motsvarar 1943/44 års försäljning efter gräddranso-

neringens upphävande, d. v. s. ca 200 000 ton till mjölk omräknad grädde. I sin helhet får kalkylen då följande utseende:

K-mjölk vid mejeri (inkl. grädde)	1 000 000
utanför mejeri	170 000
till hemmaförbrukning	500 000
Produktmjölk vid mejeri	2 179 000
Mjölk till lantsmörsproduktion	160 000
Fodermjölk	275 000
Summa mjölk	4 284 000

Från Sveriges lantbruksförbund har erhållits följande sammanställning av beräknade mjölkpriser.

1. Från mejerier saluförd oskummad konsumtionsmjölk.

	1942/43	1943/44	1944/45
Minutpris per liter enligt SMR:s statistik	29·61	29·65	29·65
Avgår detaljhandelsmarginal	3·58	3·55	3·55
Återstår	26·03	26·10	26·10
» efter korrigering för svinn	25·52	25·59	25·59
Avgår mejerikostnader	5·46	5·48	5·48
» extrafrakter	0·82	0·65	0·51
Producentpris i öre per liter	19·24	19·46	19·60
Omräknat till kg	18·68	18·89	19·03
Tillkommer mjölkpristillägg	1·66	1·71	1·71
Producentpris, öre per kg	20·34	20·60	20·74

2. Från mejerier saluförd standardiserad mjölk.

Minutpris per liter enligt SMR:s statistik	28·61	28·65	28·65
Avgår detaljhandelsmarginal	3·58	3·55	3·55
Återstår	25·03	25·10	25·10
» efter korrigering för svinn	24·54	24·61	24·61
Avgår mejerikostnader inkl. stand.kostnader	5·61	5·63	5·63
» extrafrakter	0·82	0·65	0·51
Producentpris i öre per liter	18·11	18·33	18·47
Omräknat till kg	17·58	17·80	17·92
Tillkommer mjölkpristillägg omräknat till standardiserad mjölk	1·38	1·42	1·42
Producentpris i öre per kg standardiserad mjölk	18·96	19·22	19·35

4. Produktmjölk vid mejerier.

Kvot mellan smörpris och använd mjölkmängd pr kg smör	17·49	17·43	17·43
Tillkommer mjölkpristillägg	1·18	1·22	1·22
Avgår mejerikostnader	1·45	1·47	1·47
Producentpris per kg	17·22	17·18	17·18

5. Hemmaförbrukad k-mjölk.

P-mjölkpris	17·22	17·18	17·18
Skummjölksvärde	4·05	4·05	4·05
Pris å hemmaförbrukad k-mjölk	21·27	21·23	21·23

Jordbrukets inkomster av vid mejerier försåld konsumtionsmjölk ha beräknats på följande sätt.

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
Oskummad mjölk (till mjölk omräknad grädde)	200	20·71	41·4
Standardiserad mjölk	942·2	19·32	182·0
			223·4

K-mjölken har omräknats till standardiserad mjölk enligt den relation som rådde 1942/43.

För övriga i kalkylen ingående mjölkkvantiteter erhållas följande värden:

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
K-mjölk utanför mejeri	170	24·27	41·3
till hemmaförbrukning	500	21·23	106·2
P-mjölk vid mejeri	2 179	17·18	374·4
Lantsmörmjölk	160	17·08	27·3

Skummjölk till ost.

Ostproduktionen har år 1942/43 uppgått till 18 378 ton. För år 1943/44 beräknas densamma komma att stiga till 27 000 ton. Med en genomsnittlig skummjölksåtgång av 8,47 kg per kilogram ost erhålles en total förbrukning av 156 000 resp. 229 000 ton skummjölk.

För år 1944/45 räknas här med en avsevärd minskning i skummjölksåtgången, sammanhängande med en återgång till fredstidens fetthalt i osten. Beräkningen, som givetvis är ytterst osäker, bygger på antagandet av en i förhållande till 1943/44 oförändrad ostkvantitet samt samma relation för skummjölksåtgången mellan 1938/39 och 1944/45 som för ostkvantiteten.

Diverse mjölkbidrag.

	1942/43 milj. kr.	1943/44[1] milj. kr.	1944/45[2] milj. kr.
Producentbidrag och differentieringstillägg	48·5	54·1	60·0
Merfrakttillägg	3·6	2·6	1·3
Kompensation för utebliven prishöjning	1·2	1·2	1·3
	53·3	57·9	62·6

Jordbrukets inkomster av slakten.

Köttproduktionen 1942/43.

Då nu statistiska uppgifter föreligga för hela produktionsåret 1942/43 kunna definitiva siffror för köttproduktionen framläggas. Beräkningarna ha utförts på samma sätt som tidigare, d. v. s. den besiktigade slakten har beräknats med ledning av den i »Jordbruksekonomiska uppgifter» återgivna månadsstatistiken, den stämplingskontrollerade slakten är hämtad från konsumtionsavdelningens veckostatistik och husbehovsslaktens storlek från kortkontrollens statistik över utlämnade slaktlicenser. Beträffande dessa sist-

[1] Preliminär beräkning.
[2] Förkalkyl.

nämnda gäller, att blott den del av slakten medräknats, som behållits för enskilda hushålls behov.

Vid beräkningen av husbehovsslakten för produktionsåret 1942/43 uppstår en viss svårighet på grund av skiljaktiga redovisningsmetoder för kalenderåren 1942 och 1943. Medan redovisningen år 1942 skett efter viktklasser (30 kg och därunder, 31—99 kg samt 100 kg och däröver) redovisas husbehovsslakten år 1943 efter olika djurslag. Det har antagits, att gruppen »djur med slaktvikt under 30 kg» år 1942 varit sammansatt av mindre kalv samt får och getter i samma proportion som under tiden januari—september 1943, d. v. s. 95: 5 för vikten och 90: 10 för antalet. Den felkälla, som kan ligga i att denna proportion är mindre exakt, kan i varje fall inte vara av nämnvärd betydelse, enär det totala antalet slaktdjur är bestämt.

Resultaten av beräkningarna återges härnedan.

Köttproduktionen år 1942/43.

	Antal djur	Medelvikt kilogram	Köttproduktion, ton
Storboskap			
Besiktigad slakt	239 299	[1] 193·9	46 400
Stämplad slakt	17 345	135·8	2 355
Hemslakt [2]	(880)	(102·3)	90
Summa slakt	257 524	189·7	48 845
Större kalv			
Besiktigad slakt	205 544	[1] 48·9	10 051
Stämplad slakt	13 620	52·5	715
Hemslakt [2]	(9 417)	(43·9)	413
Summa slakt	228 581	48·9	11 179
Mindre kalv			
Besiktigad slakt	540 128	[1] 20·1	10 857
Stämplad slakt	44 736	18·0	805
Hemslakt [2]	(161 899)	(16·0)	2 593
Summa slakt	746 763	19·1	14 255
Får och getter			
Besiktigad slakt	109 386	[1] 16·5	1 805
Stämplad slakt	4 872	13·6	66
Hemslakt [2]	(12 633)	(10·0)	126
Summa slakt	126 891	15·7	1 997
Häst			
Besiktigad slakt	21 212	[1] 282·8	5 999
Stämplad slakt	1 480	255·0	377
Summa slakt	22 692	281·0	6 376

På grundval av ovanstående beräkning rörande kvantiteterna samt från lantbruksförbundet erhållna uppgifter om priserna har värdet beräknats på följande sätt.

[1] Medelvikterna för den besiktigade slakten äro beräknade med ledning av konsumtionsavdelningens veckostatistik.

[2] Antalet hemslaktade djur torde i viss mån vara missvisande. Blott 1/4, 1/2 och 3/4 samt hela djur redovisas. I många fall torde blott obetydliga köttkvantiteter behållas på gården medan resten marknadsföres. Följaktligen bli även medelvikterna missvisande.

	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
Storboskap	48·8	194	94·7
Större kalv	11·2	228	25·5
Mindre kalv	14·3	158	22·6
Får och getter	2·0	347	6·9
Häst	6·4	132	8·4
Hela köttproduktionen			158·1

Köttproduktionen för år 1943/44 beräknades i samband med januarikalkylen på följande sätt.

	Antal slaktdjur	Medelslaktvikt, kg	Köttproduktion ton
Storboskap	371 000	190·0	70 490
Störr kalv	275 000	49·0	13 474
Mindre kalv	810 000	19·0	15 390
Häst	32 000	285·0	9 120
Får och getter	235 000	15·7	3 690

En kontrollräkning med användande av senare framkommen statistik synes medföra ytterst obetydliga förskjutningar, varför den anförda kalkylen här bibehålles.

Med användande av från lantbruksförbundet erhållna prisuppgifter erhållas följande värden:

	Köttproduktion ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
Storboskap	70 500	195	137·5
Större kalv	13 500	232	31·3
Mindre kalv	15 400	141	21·7
Häst	9 100	129	11·7
Får och getter	3 700	360	13·3
			S:a 215·5

För år 1944/45 har köttproduktionen uppskattats på följande sätt.

	Antal slaktdjur	Slaktvikt kilogram	Köttproduktion ton	Pris öre/kg	Värde milj. kr.
Storboskap	400 000	190	76 000	196	149·0
Större kalv	300 000	49	14 700	233	34·3
Mindre kalv	800 000	19	15 200	140	21·3
Häst	30 000	285	8 550	129	11·0
Får	235 000	16	3 760	360	13.5

Fläskproduktionen 1942/43.

Fläskproduktionens storlek år 1942/43 framgår av följande sammanställning.

	Antal djur	Medelslaktvikt (kg)	Total fläsk prod. (ton).
Besiktigad slakt	601 413	87·1	52 383
Stämplad slakt	17 856	75·5	1 348
Hemslakt	535 863	90·0 [1]	48 228
S:a slakt	1 155 132	88·3	101 959

[1] Medelslaktvikten för besiktigade svin låg nära 2 kg högre än som antagits i augustipromemorian. Medelslaktvikten för hushållsgrisar som enligt i februari 1943 företagen enkät uppgått till 88 kg, har ävenledes höjts med 2 kg till 90 kg.

Avdrag bör göras för svinslakten utanför jordbruket (6 000 ton) och för dubbelräknad slakt av hushållsgrisar inom jordbruket (1 000 ton). Följaktligen kvarstå 95 000 ton fläsk att insättas i inkomstkalkylen.

Fläskpriset för 1942/43 har av lantbruksförbundet uppgivits vara 226 öre/kg. Fläskproduktionens värde har sålunda uppgått till 214,7 milj. kr.

För år 1943/44 har fläskproduktionen tidigare (i januaripromemorian) med ledning av betäckningsstatistiken uppskattats till 1 346 000 slaktdjur. Samtidigt förutsattes, att slaktvikten, som under hösten stigit avsevärt, åter skulle sjunka så att den i genomsnitt för hela året blev densamma som 1942/43 eller 88,3 kg. Totalproduktionen av fläsk beräknades sålunda till 118 850 ton, varav på jordbruket skulle belöpa sig 112 850 ton. Priset har av lantbruksförbundet uppgivits till 241 öre per kilogram, vilket ger ett värde av 272,0 milj. kronor.

För en uppskattning av fläskproduktionen under år 1944/45 föreligger betäckningsstatistiken t. o. m. januari månad. Antages nu som tidigare ett intervall mellan betäckning och slakt av 13 månader, kan kalkylen göras med ledning av betäckningssiffrorna för augusti 1943—januari 1944. Antalet betäckningar under denna tid uppgick till 94 000. Med ledning av 1938/39 års fördelning av betäckningarna på månader erhålles för hela tiden augusti—juli ca 200 000 betäckningar, vilka motsvara ca 1 500 000 slaktsvin. Med en medelslaktvikt av 88 kg erhålles en total fläskkvantitet av 132 000 ton. För tidigare år har avdrag gjorts för 6 000 ton motsvarande hushållsgrisar utanför det egentliga jordbruket. Tillämpas denna beräkning även för 1944/45 återstår 126 000 ton. Priset har av lantbruksförbundet uppgivits till 241 öre per kilogram, vilket ger ett värde av 303,7 milj. kronor.

Nämnas bör att en eventuell sänkning av slaktvikterna till följd av en omläggning av prissättningen på fläsk medför en ökning av antalet, i det att intervallet mellan betäckning och slakt i så fall minskas. Den felkälla som ligger i slaktviktsantagandet begränsas härigenom till sin betydelse.

Försäljning av smågrisar.

I enlighet med principen att vid beräkningen av inkomsterna av svinslakten avdraga en beräknad kvantitet för hushållsgrisar utanför jordbruket har såsom inkomst upptagits ett uppskattat belopp för jordbrukarnas försäljning av smågrisar till lägenhetsägare etc. Detta har för 1943/44 tidigare angivits till 3,4 milj. kronor. En exakt beräkning är tills vidare icke möjlig, varför siffran här införes oförändrad. För 1944/45 har densamma avrundats nedåt till 3,0 milj. kronor.

Försäljning av militärhästar.

I avvaktan på ytterligare uppgifter införes den förut för 1943/44 angivna siffran, 1,0 milj. kronor, för såväl 1943/44 som 1944/45.

Ull.

Kvantiteten har tidigare beräknats till 800 ton för 1943/44. Densamma bibehålles oförändrad även för 1944/45. Med ett pris av 5 kronor per kilogram erhålles en inkomst av 4,0 milj. kronor.

Merinkomst av gräddförsäljning.

S.M.R. har reviderat de tidigare beräkningarna av den merinkomst utöver k-mjölksvärdet, som erhållits vid gräddförsäljning.

Resultatet av de nya beräkningarna sammanställas i följande tabell:

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Merpris per kilogram mjölk, ören	2·51	2·85	8·14	12·62	11·99	11·92	11·92
Total merinkomst, milj. kronor	7·5	8·2	11·5	7·5	5·2	14·3	17·9

Export av levande djur.

Export resp. import av levande djur har under 1943/44 praktiskt taget icke förekommit.

Ägg.

Produktionen av ägg har varit föremål för en särskild undersökning, vilken utförts av direktör A. H. Stensgård. Resultatet av denna undersökning redovisas i nedanstående tabell.

Äggproduktionens storlek och värde.

År	Värphöns 1 000 st.	Ägg per höna st.	Äggproduktion 1 000 kg.	Pris pr kg		Värde milj. kr.		Härav jordbr.	
				Alt. I	Alt. II	Alt. I	Alt. II	Alt. I	Alt. II
1938/39	9 210	112	60 860	1·42	1·41	86·4	85·8	75·6	75·1
1939/40	9 249	110	60 026	1·59	1·58	95·4	94·8	83·0	82·5
1940/41	8 542	103	51 910	2·14	2·23	111·1	115·8	95·5	99·6
1941/42	6 298	101	37 530	2·51	2·56	94·2	96·1	77·6	79·2
1942/43	6 689	106	35 579	2·77	2·80	98·6	99·6	84·2	85·1
1943/44	6 412	112	42 370	2·85	2·95	120·8	125·0	102·6	106·2
1944/45	7 125	112	47 082	2·85	2·95	134·2	138·9	114·1	118·1

Kommentarer till tabellen.

Beräkningen av antalet värphöns bygger på olika hönsräkningar och har utförts med hänsynstagande till avgångens och rekryteringens fördelning under respektive år. För tuppar har härvid gjorts ett avdrag av 5 % på totala hönsantalet.

Äggproduktionen per höna och år kunde före kriget beräknas uppgå till 112 ägg. De sämre foderhållandena under de tidigare krigsåren och de stränga vintrarna förorsakade en tillfällig nedgång. Numera torde man dock kunna räkna med att produktion per höna är densamma som strax före kriget.

Vid omräkningen till kg har räknats med en äggvikt av 59 gram per styck.

Priset per kg ägg enligt alternativ I är beräknat som aritmetiskt årsmedelpris av äggnoteringen och normalpriserna för överskottsområdena. I alternativ II redovisas ett vägt årsmedelpris, som framräknats med ledning av äggcentralernas likvider och normalpriserna inom de olika prisområdena.

I det totala produktionsvärdet ingår även produktionen från hönsbesättningar, som ägas av andra än jordbrukare, främst lägenhetsinnehavare. Det har därför varit nödvändigt att särskilja jordbrukets andel i produktionen. Detta har kunnat verkställas genom att totala produktionsvärdet fördelats på jordbrukare och lägenhetsinnehavare i samma proportioner som hönsantalet fördelat sig på dessa kategorier enligt hönsräkningarna.

Slakt av fjäderfä.

I anslutning till undersökningen rörande äggproduktionens omfattning har direktör Stensgård även verkställt en beräkning av jordbrukarnas inkomster av slaktfjäderfä. Resultatet härav framgår av följande sammanställningar.

Utgallringshöns.

År	Total avgång	Därav dödlighet 10 % av hönsstam. 15 april	Till förbrukning	Pris pr st.	Värde 1 000 kr.	Härav jordbr. 1000 kr.
1938/39	2 579	970	1 609	1·50	2 414	2 112
1939/40	2 950	970	1 980	1·50	2 970	2 584
1940/41	3 984	900	3 084	2·00	6 168	5 304
1941/42	4 422	660	3 762	3·30	12 415	10 230
1942/43	2 568	600	1 968	4·00	7 872	6 723
1943/44	2 430	675	1 755	3·60	6 318	5 370
1944/45	2 257	750	1 507	2·75	4 144	3 522

Kycklingar och ungtuppar till slakt.

År	Antal i samband med rekrytering	Pris pr st., kr.			Summa värde 1 000 kr.	Härav jordbrukare 1 000 kr.
		Ungtuppar	Kycklingar	Medeltal 1/4 tuppar 3/4 kyckl.		
1938/39	2 950	1·50	1·—	1·13	3 334	2 927
1939/40	2 950	1·50	1·—	1·13	3 334	2 917
1940/41	2 420	2·—	1·60	1·70	4 114	3 538
1941/42	2 270	4·—	2·80	3·10	7 037	5 798
1942/43	3 000	4·—	2·80	3·10	9 300	7 942
1943/44	3 000	3·—	2·—	2·25	6 750	5 738
1944/45	3 000	2·70	1·80	2·—	6 000	5 100
Speciell kycklingsproduktion till slakt.						
1938/39	1 000		1·—		1 000	878
1939/40	1 000		1·—		1 000	875
1940/41	—		—		—	—
1941/42	—		—		—	—
1942/43	—		—		—	—
1943/44	500		2·—		1 000	850
1944/45	500		1·80		900	765

Sammandrag av fjäderfäslaktens värde för jordbruket.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Utgallringshöns	2·2	2·6	5·3	10·2	6·7	5·4	3·5
Kycklingar och ungtuppar ..	3·8	3·8	3·5	5·8	7·9	6·6	5·9
Summa	5·9	6·4	8·8	16·0	14·6	12·0	9·4

Jordbrukets skogsinkomster.

Den på jordbrukskommitténs uppdrag tidigare utförda undersökningen rörande jordbrukets inkomster av skogskörslor har numera kompletterats av prof. Th. Streyffert. Enligt dessa undersökningar beräknas de totala körningskostnaderna till följande belopp (milj. kronor):

1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
57·8	76·0	103·7	118·0	136·4	118·8

Av dessa belopp skall endast den del, som motsvarar ersättning för dragarearbetet uppföras i kalkylen. Däremot skall ersättningen till körare icke medtagas, enär arbetskostnadsberäkningen endast avser den i själva lanthushållningen sysselsatta arbetskraften. En fördelning av körningskostnaderna på körare och dragare är givetvis vansklig att genomföra. Enligt meddelande från prof. Streyffert leda de överväganden, som anförts i de båda hithörande promemoriorna närmast till den slutsatsen, att 40 procent av den angivna totalkostnaden bör tillgodoräknas dragaren. Såsom inkomst för jordbruket böra i enlighet härmed följande belopp räknas:

1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
23·1	30·4	41·5	47·2	54·5	47·5

Dessa belopp böra emellertid reduceras med värdet av de kvantiteter havre, hö och halm, som antagits komma till användning vid skogskörslor. Härefter erhållas följande värden (milj. kronor):

1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
14·5	16·7	21·9	35·8	39·0	34·2

Jordbrukets inkomster av köksväxtodling.

I enlighet med tidigare uttalade önskemål har livsmedelskommissionen genom sin statistiska byrå låtit undersöka jordbrukarnas inkomster av köksväxtodlingar. Undersökningen avser åren 1938/39 och 1943/44. Enligt densamma beräknas denna inkomstpost ha uppgått till 25,6 resp. 38,1 milj. kronor under de båda nämnda åren. För mellanliggande år har på grund av brist på material någon beräkning hittills icke kunnat genomföras.

Förändringarna i jordbrukets kreaturskapital och varuförråd ha beräknats efter samma grunder som i augustipromemorian med följande modifikationer. Antalet ungnöt har höjts med 14 000 djur för 1943 och antalet hästar sänkts med 8 000 för 1944. Däremot ha de siffror för koantalet, som angåvos i augustipromemorian befunnits bättre motsvara verkligheten än de sänkta siffror, som ingingo i januarikalkylen. Beräkningarnas resultat sammanfattas i följande sammanställning (milj. kronor):

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Kreaturskapital ..	—	— 52·0	— 82·2	— 47·3	+ 60·2	+ 17·1	—
Varuförråd	+ 30·0	—	— 37·0	—	+ 25·5	— 25·5	—
Summa	+ 30·0	— 52·0	— 119·2	— 47·3	+ 85·7	— 8·4	—

För 1944/45 har det ansetts riktigast att icke räkna med några kapitalförändringar. I fråga om kreatursantalet torde endast relativt begränsade förskjutningar komma att inträffa, och i fråga om fodertillgångarna synes kalkylens karaktär av »normalkalkyl» närmast leda till den slutsatsen att inga över- eller underskott av större betydelse äro att förvänta.

I detta sammanhang kan även nämnas, att en närmare granskning av de under krigsåren företagna husdjursräkningarna givit vid handen att desamma ge en mindre fullständig redovisning av kreatursstammen än 1937 års jordbruksräkning. Denna bristande fullständighet torde ha medfört en viss övervärdering av den nedgång i kreatursstammen, för vilken avdrag gjorts i beräkningarna. Betydelsen härav kan bedömas först sedan erforderliga bearbetningar av husdjursräkningarna ägt rum.

Preliminärt sammandrag av jord-

	Varuslag m. m.	1938/39			1939/40			1940/41		
		Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor
1	Höstvete	556	17·21	95·7	493	20·44	100·8	228	28·00	63·8
2	Vårvete	108	19·11	20·6	121	20·94	25·3	119	29·50	35·1
3	Råg	247	16·25	40·1	214	19·85	42·5	168	27·00	45·4
4	Korn	96	14·02	13·5	90	17·34	15·6	74	25·00	18·5
5	Arealtillägg	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Fraktersättning	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Havre	130	11·57	15·0	158	16·72	26·4	110	23·00	25·3
8	Premie å fodersäd	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Ärter	15	19·14	2·9	8	38·86	3·1	17	49·65	8·4
10	Oljeväxter	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Spånadsväxter	—	—	—	—	—	—	—	—	0·2
12	Potatis, mat-	755	5·72	43·2	755	10·08	76·1	810	8·62	69·8
13	» , fabriks-	260	4·93	12·8	271	4·95	13·4	259	5·95	15·4
14	Sockerbetor	1 834	3·05	55·9	1 900	3·09	58·7	1 859	3·58	66·6
15	Hö	70	5·69	4·0	130	8·34	10·8	105	22·46	23·6
16	Halm	40	2·59	1·0	140	3·63	5·1	115	6·91	7·9
17	K-mjölk vid mejeri	794	14·99	119·0	815	15·44	125·8	716	20·12	144·1
18	K-mjölk förs. utanför mejeri	240	18·79	45·1	225	19·81	44·6	210	24·27	51·0
19	K-mjölk till hemmaförbrukn.	537	13·81	74·2	530	15·81	83·8	523	19·71	103·1
20	P-mjölk vid mejeri	2 335	11·81	275·8	2 297	13·61	312·6	2 050	17·01	345·3
21	Lantsmörmjölk	420	10·77	45·2	375	11·88	44·4	308	16·16	49·8
22	Skummjölk till ost	98	2·90	2·8	92	3·10	2·9	186	5·10	9·5
23	Merinkomst av gräddförsäljn.	—	—	7·5	—	—	8·2	—	—	11·5
24	Producentbidrag och diverse mjölkbidrag	—	—	3·5	—	—	25·0	—	—	35·6
25	Bidrag till uppehållande av vissa körlinjer	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Storboskap	89·0	105	93·5	91·4	122	111·5	102·3	146	149·4
27	Kalv, större	34·3	151	51·8	31·3	163	51·0	25·2	205	51·7
28	» , mindre	13·1	98	12·8	13·9	105	14·6	13·8	137	18·9
29	Får	3·4	174	5·9	2·7	196	5·3	2·3	241	5·5
30	Häst	11·8	44	5·2	10·6	61	6·5	13·4	76	10·2
31	Svin	145·6	135	196·6	156·0	146	227·8	132·3	187	247·4
32	Förs. av smågrisar	—	—	—	—	—	0·7	—	—	2·2
33	Förs. av militärhästar	—	—	0·6	—	—	27·3	—	—	3·8
34	Ull	0·7	175	1·2	0·7	278	1·9	0·7	457	3·2
35	Export av levande djur	—	—	5·6	—	—	5·9	—	—	5·8
36	Ägg	—	—	75·1	—	—	82·5	—	—	99·6
37	Slakt av fjäderfä	—	—	5·9	—	—	6·4	—	—	8·8
38	S:ma försäljningsinkomster			**1 332·0**			**1 566·5**			**1 736·4**
39	Index			100·0			117·6			130·4
40	Kapitalförändringar			+ 30·0			— 52·0			— 119·2
41	S:a milj. kronor			**1 362·0**			**1 514·5**			**1 617·2**
42	Index			100·0			111·2			118·7
43	Skogskörslor			14·5			16·7			21·9
44	S:a milj. kronor			**1 376·5**			**1 531·2**			**1 639·1**
45	Index			100·0			111·2			119·1
46	Trädgårdsväxter			25·6			—			—
47	S:a milj. kronor			**1 402·1**			—			—
48	Index			100·0			—			—

brukets inkomster 1938/39—1944/45.

1941/42			1942/43			1943/44			1944/45			
Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	Kvantitet 1 000 ton	Pris öre/kg	Värde milj. kronor	
187	28·38	53·1	282	26·00	73·3	284	25·88	73·5	364	26·50	96·5	1
80	31·32	25·1	102	27.91	28·5	131	27·57	36·1	122	28·50	34·8	2
193	27·22	52·5	364	24·74	90·1	308	24·93	76·8	286	25·50	72·9	3
93	26·00	24·2	161	22·70	36·5	160	23·41	37·5	85	23·35	19·9	4
—	—	19·9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	0·8	—	—	0·7	6
110	22·00	24·2	209	18·75	39·2	150	18·75	28·1	140	18·75	26·3	7
—	—	2·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
16	51·00	8·2	32	46·00	14·7	26	41·00	10·7	28	41·00	11·5	9
—	—	9·2	—	—	15·2	—	—	26·3	—	—	33·8	10
—	—	1·0	—	—	2·6	—	—	3·3	—	—	4·3	11
975	16·12	157·2	1 000	11·00	110·0	950	9·00	85·5	900	9·00	81·0	12
202	5·96	12·0	230	7·26	16·7	170	7·26	12·3	170	7·26	12·3	13
1 844	4·63	85·4	1 735	4·75	82·4	1 861	4·80	89·3	1 750	4·92	86·1	14
60	16·50	9·9	105	10·50	11·0	80	9·50	7·6	80	10·00	8·0	15
35	6·25	2·2	45	3·75	1·7	50	2·75	1·4	50	2·75	1·4	16
757	22·31	168·9	871	22·16	193·0	970	22·33	216·6	1 000	22·38	223·8	17
180	24·27	43 7	180	24·27	43·7	180	24·27	43·7	170	24·27	41·3	18
516	21·39	110·4	510	21·27	108·5	505	21·23	107·2	500	21·23	106·2	19
1 767	17·68	312·4	1 847	17·22	318·1	2 065	17·18	354·8	2 179	17·18	374·4	20
219	16·94	37·1	200	17·08	34·2	175	17·08	29·9	160	17·08	27·3	21
143	5·12	7·3	156	5·12	8·0	229	5·12	11·7	65	5·12	3·3	22
—	—	7·5	—	—	5·2	—	—	14·3	—	—	17·9	23
—	—	64·9	—	—	53·3	—	—	57·9	—	—	62·6	24
—	—	1·0	—	—	2·1	—	—	2·5	—	—	3·0	25
78·0	179	139·6	48·8	194	94·7	70·5	195	137·5	76·0	196	149·0	26
15·7	233	36·6	11·2	228	25·5	13·5	232	31·3	14·7	233	34·3	27
12·1	160	19·4	14·3	158	22·6	15·4	141	21·7	15·2	140	21·3	28
2·0	303	6·1	2·0	347	6 9	3·7	360	13·3	3·8	360	13·5	29
11·1	108	12·0	6·4	132	8·4	9·1	129	11·7	8·6	129	11·0	30
90·0	204	183·6	95·0	226	214·7	112·9	241	272·0	126·0	241	303·7	31
—	—	4·5	—	—	3·4	—	—	3·4	—	—	3·0	32
—	—	0·8	—	—	1·0	—	—	1·0	—	—	1·0	33
0·7	500	3·5	0·8	500	4·0	0·8	500	4·0	0·8	500	4·0	34
—	—	11·5	—	—	3·7	—	—	—	—	—	—	35
—	—	79·2	—	—	85·1	—	—	106·2	—	—	118·1	36
—	—	16·0	—	—	14·6	—	—	12·0	—	—	9·4	37
		1 752·5			1 772·6			1 941·9			2 017·6	38
		131·6			133·1			145·8			151·5	39
		— 47·3			+ 85·7			— 8·4			—	40
		1 705·2			1 858·3			1 933·5			2 017·6	41
		125·2			136·4			142·0			148·1	42
		35·8			39·0			34·2			—	43
		1 741·0			1 897·3			1 967·7			—	44
		126·5			137·8			142·9			—	45
		—			—			38·1			—	46
		—			—			2 005·8			—	47
		—			—			143·1			—	48

Jordbrukets kostnader.

Föreliggande beräkning grundar sig i stort sett, såsom redan inledningsvis framhållits, på samma principer, som tillämpats vid föregående kalkyler över jordbrukets kostnader. Endast beträffande arbetskostnaderna har en omläggning av beräkningsmetodiken genomförts. Omläggningen innebär ett försök till hänsynstagande av den förskjutning, som äger rum mellan olika löneformer, och vidare har beräkningen av naturaförmånerna delvis omarbetats med ledning av den utredning om jordbruksbefolkningens levnadskostnader, som verkställts av Erik Lindahl och Lars Lemne.

Den i Kungl. Maj:ts prop. 246/1943 framlagda kalkylen för 1942/43 har nu tämligen genomgående justerats, sedan fullständigare uppgifter om kvantiteter och priser kunnat erhållas för nämnda produktionsår. Även den i januari 1944 verkställda beräkningen för året 1943/44 (PM rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1943/44) har av liknande skäl korrigerats i viss omfattning. I vissa fall såsom beträffande »traktorkostnader» och »diverse kostnader» utsträckas korrigeringarna till samtliga redovisade år.

Det prismaterial, som ligger till grund för kalkylen för året 1943/44, sträcker sig i regel ej längre fram i tiden än till december 1943—januari 1944. För kommande månader har då vanligen antagits samma prisläge, som det senast kända. Där säsongvariation i priserna brukar vara för handen, har dock hänsyn tagits därtill.

Prognosen för året 1944/45 bygger på förutsättningen, att det senast kända prisläget kommer att bliva oförändrat, likaså — i flertalet fall — att några volymförskjutningar ej komma att äga rum.

1. Köpgödsel och jordbrukskalk.

Ur följande sammanställning (tabell 1) framgår förbrukning, priser och värdesummor för konstgödselmedel och jordbrukskalk. Kvantitetsuppgifterna för konstgödselmedel ha lämnats av livsmedelskommissionen, medan uppgifterna över kalkförbrukningen grundar sig på av lantbruksförbundet företagna undersökningar för åren 1938—1943. Priserna för konstgödselmedel basera sig på uppgifter om de priser, som uttagas vid försäljning till jordbrukare i »standarddistriktet». Kalkpriserna äro ett vägt medeltal av olika firmors försäljningspriser.

Gör man en jämförelse med tidigare kalkyler finner man att i den nu framlagda beräkningen för 1942/43 vissa prisjusteringar nedåt gjorts på konstgödselpriserna, vilket medfört en reducering av kostnaderna med i runt tal 1 milj. kronor. Å andra sidan har kalkförbrukningen både 1941/42 och 1942/43 visat sig vara större än man förr räknat med, vilket för 1942/43 innebär att kostnaderna legat cirka 1 milj. kronor högre än enligt föregående kalkyl. Totalkostnaden vid de båda beräkningstillfällena har därför blivit i stort sett lika stor.

För 1944/45 kalkyleras endast med den förändringen i jämförelse med 1943/44 att kvantiteten ljungasalpeter ökas.

2. Kostnad för inköpt utsäde.

För åren 1943/44 och 1944/45 räknas oförändrat med samma kostnader som 1942/43, d. v. s. 4,20 milj. kr.

Tabell 1. Kostnadsberäkning för köpgödsel och jordbrukskalk.

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43		1943 44		1944/45	
	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.	förbrukn. ton (kr/dt)	värde milj. kr.
Chilesalpeter	45 000 (17·31)	7·79	33 000 (18·41)	6·08	22 000 (20·29)	4·46	17 000 (20·94)	3·56	11 000 (21·00)	2·31	7 500 (21·00)	1·58	7 500 (21·00)	1·58
Kalksalpeter	65 000 (16·61)	10·80	105 000 (16·95)	17·80	135 000 (20·29)	27·39	145 000 (20·81)	30·17	77 000 (23·85)	18·36	60 000 (24·50)	14·70	60 000 (24·50)	14·70
Kalkkväve.....	28 000 (17·13)	4·80	27 000 (19·66)	5·31	34 800 (22·55)	7·85	55 000 (23·48)	12·91	74 500 (25·58)	19·06	[1] 81 400 (25 24)	20·55	[1] 81 400 (25·24)	20 55
Svavels. amm.	20 000 (16·00)	3·20	17 000 (16·36)	2·78	21 200 (20·20)	4·28	19 000 (22·23)	4·22	14 000 (24·68)	3·46	13 000 (25·15)	3·27	13 000 (25·15)	3·27
Ljungasalpeter	5 000 (15·88)	0·79	2 500 (16·48)	0·41	—	—	4 000 (21·67)	0·87	14 500 (23·71)	3·44	22 000 (24·15)	5·31	40 000 (24·15)	9·66
Kalisalt 40 %	80 000 (12·37)	9·90	77 000 (15·41)	11·87	95 100 (15·78)	15·01	105 000 (16·87)	17·71	81 500 (19·96)	16·27	93 000 (20·00)	18·60	93 000 (20·00)	18·60
Superfosfat	[2] 280 000 (7·25)	20·30	[2] 247 500 (9·68)	23·96	[2] 197 500 (10·85)	21·43	[2] 191 000 (11·88)	22·69	[3] 133 000 (15·92)	21·17	[3] 230 000 (15·86)	36·48	[3] 250 000 (15.86)	39·65
Benmjöl	5 000 (10·80)	0·54	4 000 (12·67)	0·51	2 300 (13·70)	0·32	—	—	—	—	—	—	—	—
Thomasfosfat	17 000 (6·95)	1·18	14 000 (7·80)	1·09	18 000 (9·37)	1·69	14 000 (10·68)	1·50	10 000 (15·19)	1·52	12 000 (14·26)	1·71	12 000 (14·26)	1·71
Summa		**59·30**		**69·81**		**82·43**		**93·63**		**85·59**		**102·20**		**109·72**
Jordbrukskalk (omräknad i ren CaO)	187 000 (2·76)	5·16	154 000 (3·01)	4·64	167 000 (3·36)	5·61	187 000 (3·95)	7·39	206 000 (4·79)	9·87	215 000 (4·80)	10·32	215 000 (4·80)	10·32
Summa milj. kronor		**64·46**		**74·45**		**88·04**		**101·02**		**95·46**		**112·52**		**120·04**
Index		100		115·5		136·6		156·7		148·1		174·6		186·2

[1] 70 400 ton 18 %, 11 000 ton 20 %.
[2] 20 % superfosfat.
[3] 15 % » .

3. Köpfodermedel.

Förbrukning av majs.

För 1943/44 meddelar livsmedelskommissionen en majskvantitet till jordbruket på 3 000 ton, vilken även får kalkyleras med för 1944/45.

Förbrukning av fodersäd.

Livsmedelskommissionen beräknar att från spannmålsbolagets lager skall utförsäljas under 1943/44 70 000 ton havre, 10 000 ton blandsäd och 20 000 ton korn. Priserna ha beräknats efter inlösningspriser plus 1 krona för avans. Någon liknande försäljning 1944/45 räknar man icke med.

Förbrukning av kli.

Genom sammanställning av uppgifter från livsmedelskommissionen om löneförmalningens storlek samt om import, kvarnarnas tillverkning och lagerhållningen av kli har förbrukningen år 1942/43 kunnat fastställas till följande kvantiteter, vilka, vad vete-, råg -och kornkli beträffar innebära en höjning och vad havrekli beträffar en sänkning i jämförelse med tidigare kalkyler.

	Vetekli	Rågkli	Kornkli	Havrekli
Av jordbrukarna inköpt, ton...	56 788	13 019	5 872	28 312
Erhållet vid löneförmalning, ton	12 194	3 515	6 349	—
Totalförbrukning, ton	68 982	16 534	12 221	28 312

För åren 1943/44 och 1944/45 beräknar kommissionen nedanstående förbrukning.

	Vetekli	Rågkli	Kornkli	Havrekli
1943/44, ton	80 000	34 000	12 000	25 000
1944/45, ton	85 000	33 000	9 000	21 000

Förbrukning av oljekraftfoder.

Förbrukningen 1942/43 inskränkte sig till 90 000 ton mot tidigare beräknat 100 000. För åren 1943/44 och 1944/45 räknar livsmedelskommissionen med 110 000.

Förbrukning av fodercellulosa.

År 1942/43 stannade förbrukningen vid 17 564 ton mot beräknade 39 600. Totalförsäljningen detta år uppgick till cirka 47 000 ton, varav cirka 8 000 ton till armén. Av återstående 39 000 ton har för skogskörslor beräknats åtgå cirka 22 000.

För åren 1943/44 och 1944/45 räknas med en förbrukning av 30 000 resp. 20 000 ton enbart i jordbruket.

Fabriksavfall.

Svenska sockerfabriksaktiebolaget har lämnat uppgifter över produktionen av melass, betmassa och cellfor samt hur försäljningen av melass och betmassa fördelar sig på olika köpare (industri, betodlare och övriga förbrukare). Med ledning av dessa uppgifter ha kvantiteterna t. o. m. 1943/44

kunnat fastställas. För 1944/45 antages föregående års siffror gälla avrundade utom för betfor, där det kalkyleras med en mindre ökning.

Svenska bränneriidkareföreningen uppskattar kvantiteten drank till jordbrukare år 1943/44 till 1 milj. hl, vilket förslagsvis insättes även för 1944/45.

Dravförbrukningen 1942/43 har justerats uppåt från 174 000 till 260 000 ton och kommer enligt livsmedelskommissionens beräkningar att stiga ytterligare 1943/44 eller till 351 000 ton. Denna summa tages avrundad för år 1944/45.

Foder av animaliskt ursprung.

Uppgifterna för 1942/43 grunda sig på inom livsmedelskommissionen förd produktionsstatistik, vilken även legat till grund för bedömning av kvantiteterna 1943/44. Dessa senare antagas gälla även år 1944/45.

En ny produkt har nu intagits i beräkningen, nämligen foderjästen, som började tillverkas produktionsåret 1942/43.

Återinköpt fodersäd.

Livsmedelskommissionen beräknar att 125 000 ton av den fodersäd jordbrukarna komma att avstå under vart och ett av åren 1943/44 och 1944/45 skall återförsäljas till andra jordbrukare. Därvid betingar sig spannmålsbolaget vid försäljningen 1 kr. högre pris per dt än bolagets inköpspris.

Vad priserna för de olika nu behandlade fodermedelsslagen beträffar äro flertalet fastställda av statliga myndigheter. Hur de förändrats framgår av tabell 2, där även kvantiteter och värdesummor finnas anförda. För året 1944/45 användes genomgående samma priser som 1943/44.

4. Maskiner och redskap.

Denna kostnadspost har beräknats efter oförändrade principer, och de avvikelser från tidigare kalkyler som ägt rum bero därför helt på prisändringar. För året 1944/45 antages prisläget i januari månad 1944 bibehållas oförändrat.

För de olika åren erhålles därvid följande kostnader.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Milj. kronor	72·8	82·3	94·3	101·1	106·0	107·3	107·3
Index	100	114·3	129·5	138·9	145·0	147·4	147·4

5. Traktorkostnader.

Det totala traktorbeståndet antages i denna beräkning oförändrat för åren 1942/43—1944/45. Visserligen har under dessa år nyinköp icke skett i sådan omfattning, att en »normal» avgång av traktorer kunnat täckas, men däremot torde i stor utsträckning genomgripande reparationer och ombyggnader av äldre traktorer ha ägt rum. De traktorinventeringar, som företagits på senare tid ge heller icke anledning att räkna med en minskning i beståndet utan tyda snarare på att en ökning skulle ha ägt rum. Å andra sidan ha de icke givit så säkra resultat, att man kunnat använda dem för en justering av äldre uppgifter.

Den gamla beräkningen med 20 000 vanliga traktorer och 3 500 dragbilar behålles därför.

Tab. 2. Kostnadsberäkning för fodermedel.

	1938/39		1939/40		1940/41		1941/42		1942/43		1943/44		1944/45	
	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.
A. Kraftfoder.														
Majs	95 300 (17·76)	16·93	73 500 (19·11)	14·05	6 930 (18·50)	1·28	—	—	—	—	3 000 (25·00)	0·75	3 000 (25·00)	0·75
Fodersäd									—	—	100 000	21·32	—	—
Kli av vete	133 750 (12·77)	17·08	135 300 (16·43)	22·23	115 000 (16·50)	18·98	122 000 (16·50)	20·13	68 982 (17·78)	12·26	80 000 (18·25)	14·60	85 000 (18·25)	15·51
Kli av råg	27 900 (11·24)	3·14	29 800 (15·46)	4·61	22 800 (15·50)	3·53	—	—	16 534 (17·73)	2·93	34 000 (17·50)	5·95	33 000 (17·50)	5·78
Kli av havre	20 850 (8·90)	1·86	24 400 (11·45)	2·79	23 900 (11·55)	2·76	18 800 (16·00)	3·01	28 312 (12·66)	3·58	25 000 (12·00)	3·00	21 000 (12·00)	2·52
Kli av korn	13 500 (11·24)	1·52	13 500 (15·46)	2·09	12 000 (15·50)	1·86	10 500 (16·00)	1·68	12 221 (12·66)	1·55	12 000 (12·00)	1·44	9 000 (12·00)	1·08
»Övrigt»	4 000 (11·24)	0·45	1 500 (15·46)	0·23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Linkakor och -mjöl	21 000 (21·52)	4·52	20 800 (23·41)	4·87	5 320 (24·00)	1·28	—	—	—	—	—	—	—	—
Övriga oljekaksfoder	220 000 (20·47)	45·03	184 200 (23·92)	44·06	152 546 (23·50)	35·85	125 000 (29·27)	36·59	90 000 (32·92)	29·63	110 000 (32·93)	36·22	110 000 (33·00)	36·30
Summa		**90·53**		**94·93**		**65·54**		**61·41**		**49·95**		**83·28**		**61·94**
B. Fodercellulosa	—	—	—	—	71 400 (15·88)	11·34	411 300 (12·16)	50·01	17 564 (15·18)	2·67	30 000 (15·18)	4·55	20·000 (15·18)	3·04
C. Fabriksavfall.														
Melass	53 260 (6·96)	3·71	55 700 (8·72)	4·86	53 830 (9·00)	4·85	21 000 (10·92)	2·29	35 016 (12·92)	4·52	40 000 (13·34)	5·34	40 000 (13·34)	5·34
Sockersnitsel	7 900 (7·28)	0·57	7 330 (7·33)	0·54	6 520 (7·33)	0·48	—	—	—	—	—	—	—	—
Betmassa	1 007 000 (0·25)	2·52	892 700 (0·25)	2·23	905 000 (0·27)	2·44	895 800 (0·28)	2·51	793 090 (0·285)	2·26	801 430 (0·300)	2·40	800 000 (0·300)	2·40
Betfor											13 000 (23·25)	0·30	15 000 (23·25)	0·35
Drank, hl	1 681 000 (0·25)	0·42	1 956 300 (0·25)	0·48	1 432 000 (0·30)	0·43	580 000 (0·30)	0·17	—	—	1 000 000 (0·40)	0·40	1 000 000 (0·40)	0·40
Drav hl	425 900 (1·05)	0·45	434 400 (1·06)	0·46	348 000 (1·80)	0·63	117 000 (2·00)	0·23	260 000 (2·00)	0·52	351 000 (2·00)	0·70	350 000 (2·00)	0·70
Summa		**7·67**		**8·57**		**8·83**		**5·20**		**7·30**		**9·14**		**9·19**

Tab. 2. (forts.).

	1938		1939		1940/41	1941/42		1942/43		1943/44		1944/45	
	förbrukn. i ton	milj. kr.	förbrukn. i ton	milj. kr.	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.	förbrukn. i ton (kr/dt)	milj. kr.
D. Animaliskt foder.													
Fiskmjöl	4 185	0·87	5 952	1·36	1·96	2 481 (45·—)	1·12	2 424 (45·—)	1·09	3 000 (45·—)	1·35	3 000 (45·—)	1·35
Köttmjöl m. m.	789	0·13	2 591	0·49	0·80	5 009 (26·—)	1·30	3 000 (39·—)	1·17	3 000 (38·—)	1·14	3 000 (38·—)	1·14
Foderbenmjöl	1 379	0·25	1 905	0·35	0·40	5 378 (27·—)	1·45	3 684 (29.—)	1·07	4 000 (30·—)	1·20	4 000 (30·—)	1·20
Mineralfoder	5 567	1·64	6 070	1·76	1·48	—	—	6 305 (67·—)	4·22	5 500 (60·—)	3·30	5 500 (60·—)	3·30
Tran	991	0·65	1 484	1·14	[1] 0·80	343 (420·—)	1·44	225 (420.—)	0·95	350 (420·—)	1·47	350 (420·—)	1·47
Foderjäst								430 (75·—)	0·32	430 (78·—)	0·34	430 (78·—)	0·34
Summa		**3·54**		**5·10**	**5·44**		**5·31**		**8·82**		**8·80**		**8·80**

Milj. kronor 1938/39 = [1] 4·58 1939/40 = [2] 5·10

E. Sammandrag för allt köpfoder, milj. kronor.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Kraftfoder	90·53	94·93	65·54	61·41	49·95	83·28	61·94
Fodercellulosa	—	—	11·34	50·01	2·67	4·55	3·04
Fabriksavfall	7·67	8·57	8·83	5·20	7·30	9·14	9·19
Animaliskt foder	4·58	5·10	5·44	5·31	8·82	8·80	8·80
Återinköpt fodersäd	—	—	—	—	1·50	1·25	1·25
Summa	**102·78**	**108·60**	**91·15**	**121·93**	**70·24**	**107·02**	**84·22**
Avgår fodermed. rabatter	—	—	6·78	—	—	—	—
Summa milj. kronor	**102·78**	**108·60**	**84·37**	**121·93**	**70·24**	**107·02**	**84·22**
Index	100·0	105·6	82·1	118·6	68·3	104·1	81·9

[1] Fyra mån. 1938 och 8 mån. 1939. — [2] 1939 års värde.

Med ledning av från gengasbolaget meddelade uppgifter om försäljning av gengasaggregat har traktorbeståndet kunnat uppdelas efter drivmedelsanvändningen på följande sätt.

	1942/43	1943/44
Oljedrivna, lätta traktorer	6 700	4 500
Gengasdrivna, tunga traktorer	10 000	10 000
» , lätta »	3 300	5 500
Dragbilar	3 500	3 500
	23 500	23 500

För året 1944/45 finnas inga skäl att använda andra siffror än dem, som beräknats för 1943/44. Någon ytterligare avstängning av traktorer från olja torde icke komma att äga rum, och den förslitning av äldre gengastraktorer, som snart måste göra sig kraftigt påmind och föranleda stor avgång i beståndet torde kunna motverkas genom att ersättningsköp av nya svenskbyggda traktorer äger rum.

Antalet driftstimmar per gengasdriven traktor beräknas uppgå till 600 om året från och med 1942/43. På grundval av den beräknade tilldelningen av flytande bränsle (som antages lika stor 1944/45 som 1943/44) har antalet driftstimmar per år för oljedrivna traktorer beräknats till

	1942/43	1943/44	1944/45
Vanliga traktorer	270	370	370
Dragbilar	180	180	180

Sammanlagda antalet traktortimmar blir enligt givna förutsättningar följande.

	1942/43 1 000-tal tim.	1943/44 resp. 1944/45 1 000-tal tim.
Oljedrivna, lätta traktorer	1 809·0	1 684·9
Gengasdrivna, tunga »	6 000.0	6 000·0
» lätta »	1 980·0	3 300·0
Dragbilar	630·0	630·0
	10 419·0	11 614·9

Avskrivningskostnaden per traktor uppgår oförändrat till följande.

	Avskrivn. procent	vägd årsavskrivn. kr. 1942/43—1944/45
För oljedrivna, lätta traktorer i bruk	8·33	242
För gengasdrivna traktorer, tunga	15·4	773
» » » lätta	16·0	465
» dragbilar	20·0	160

Underhållskostnader.

Ny beräkning av underhållskostnad för traktorer; reservdelar och reparationskostnader.

Vid nya undersökningar, som utförts av jordbrukstekniska föreningen, har det visat sig, att kostnader för underhåll och reparationer av traktorer ställa sig något annorlunda, än man tidigare hade tänkt sig. Detta gäller icke i så

hög grad traktorer vid oljedrift. Beträffande dessa hade man ju redan tidigare goda erfarenheter. Men för gengastraktorerna har man nu, sedan ett omfattande material blivit tillgängligt, kommit fram till kostnader för reparationer och underhåll, som betydligt överskrida de tidigare i jordbrukets inkomst- och utgiftsberäkningar tillämpade. Som ett exempel på orsaker till de högre kostnaderna än vid oljedrift kan anföras, att vevaxelbrott ofta inträffar vid gengasdrift på grund av den högre kompressionen.

Jordbrukstekniska föreningens senaste beräkningar ha framlagts i meddelande nr 86 från föreningen. I denna beräkning framlagda genomsnittliga kostnader för reparationer och underhåll per driftstimma ha lagts till grund för den nya beräkningen över jordbrukets totala kostnader för samma utgiftspost. Jordbrukstekniska föreningens beräkningar äro baserade på 1943 års priser på reservdelar och arbetskraft. Vidare uppgives, att kostnaderna för reservdelar och kostnaderna för arbete med reparationer vid 1943 års priser uppgå till ungefärligen samma summa per traktortimme. Därför har totalkostnaden enligt jordbrukstekniska föreningen för reparationer och underhåll fördelats lika på arbetskostnad och reservdelskostnad 1943. För de tidigare åren ha kostnadsposterna sedan fått följa index för respektive motorreparatörlöner och reservdelar, varvid kostnadsposterna icke fullständigt följas åt på grund av olikheter i indexutvecklingen.

Kostnader för gengasverk.

I tidigare kostnadsberäkningar har räknats med en viss summa per gengasaggregat och år. Denna summa har täckt såväl avskrivnings- som underhållskostnader och var beräknad på grundval av jordbrukstekniska föreningens kalkyler över aggregatkostnader. Beräkningarna voro grundade på en avskrivningstid av 3 år. Mot detta beräkningssätt har tidigare icke varit något att invända, men det har nu visat sig att aggregatens livslängd uppgår till i genomsnitt minst 4 år. För att erhålla en rättvisare uppdelning av kostnaderna har därför i en ny beräkning avskrivningstiden utsträckts till 4 år, och vidare har beräkningen av kostnaderna för gengasaggregat uppdelats på avskrivning och underhåll.

Amorteringskostnaderna äro som nämnts beräknade efter 4-årig avskrivning. Fullständiga uppgifter om antalet försålda gengasaggregat till jordbrukstraktorer ha erhållits från industrikommissionen kvartalsvis. Därför har avskrivningsplanen kunnat grundas på de under resp. produktionsår inköpta aggregaten. Härvid har dessutom hänsyn tagits till, att en del av aggregaten inköpts vid produktionsårets slut. För de aggregat, som inköpts under de sista månaderna under varje produktionsår, och som sålunda endast i ringa utsträckning använts under inköpsåret, har första amorteringen beräknats under det kommande produktionsåret.

Priserna på gengasaggregat ha varierat under de år, som försäljningen pågått. Dessutom ha statssubventioner till ett belopp av omkring 2 270 000 kr. utgått. Den statliga subventionen var störst i början (450 kr. per aggregat), då aggregaten voro dyrast. Senare sänktes subventionen, och i och med att Svenska gengasbolaget upphörde med sin tillverkning och försäljning, bortföll subventionen fullständigt. Under budgetåret 1943/44 har endast 3 750 kr. utbetalats i subventioner. När subventionerna bortföllo hade emellertid priserna fallit, så att jordbrukarnas kostnader per monterat aggregat varit ganska konstant hela tiden. Vid diskussion med tjänstemän i Svenska gengasbolaget och andra experter har fastslagits, att 1 800 kr. per aggregat kan betraktas som en ganska säker genomsnittssiffra för jordbrukarnas kostnader för inköp, motorändring och montering. På grund av tidigare angivna

orsaker ha dessa kostnader för jordbrukarna varit jämförelsevis konstanta år från år. Därför har summan 1 800 kr. per aggregat lagts som grund vid beräkning av jordbrukets kostnad för amortering av gengasaggregat till traktorer.

Underhållskostnaderna för gengasaggregat ha beräknats enligt de kalkyler, som utförts av Jordbrukstekniska föreningen. Kostnaderna ha angivits till 25 öre per körtimme 1943. För de tidigare åren har kostnaden beräknats med ledning av index, då index för 1942/43 satts lika med 100. Kostnaden 1942/43 har antagits fördela sig lika på reservdelskostnader och arbetskostnader.

Utvecklingen år från år av underhållskostnaderna för traktorer och gengasverk kan följas i tabell 3 a) och b) nedan.

Tabell 3.

a) *Underhållskostnader för traktorer.*

Produktionsår	Vid oljedrift		Vid gengasdrift		Summa kronor
	Reservdelar öre/tim.	Reparations-kostnader öre/tim.	Reservdelar öre/tim.	Reparations-kostnader öre/tim.	
1938/39	13·3	16·5	—	—	2 655 180
1939/40	14·7	18·6	—	—	3 363 300
1940/41	18·7	20·7	47·3	52·2	3 250 453
1941/42	21·3	23·0	53·7	58·1	7 744 790
1942/43	23·0	23·0	58·0	58·0	10 026 600
1943/44	22·9	22·9	57·7	57·7	11 792 424
1944/45	22·9	22·9	57·7	57·7	11 792 424

b) *Underhållskostnader för gengasaggregat.*

Produktionsår	Reservdelar öre/tim.	Reparations-kostnader öre/tim.	Summa kronor
1938/39	—	—	—
1939/40	—	—	—
1940/41	10·2	11·3	243 810
1941/42	11·6	12·5	1 282 120
1942/43	12 5	12·5	1 920 000
1943/44	12·4	12·4	2 306 400
1944/45	12·4	12·4	2 306 400

Driv- och smörjmedelskostnad.

Enligt uppgifter från industrikommissionen kan tilldelningen av brännoljor och smörjmedel beräknas uppgå till nedanstående kvantiteter och värden. Åtgången och kostnaden för gengasved bygger på Jordbrukstekniska föreningens kalkyler.

1942/43.	Milj. kronor
11 000 m³ »motyl 85» à 0,78 kr/lit	8,58
1 000 m³ »motyl 50» à 0,89 kr/lit.	0,89
3 100 m³ brännolja à 1,23 kr/lit.	3,81
Årskostnad för gengasved, 396 hl/traktor à 3,10/hl	16,33
Smörjolja, 0,22 lit./traktortimme à 2,54 kr/lit.	5,82
	35,43

1943/44.	Milj. kronor
7 500 m³ »motyl 85» à 0,69 kr/lit.	5,18
1 000 m³ »motyl 50» à 0,79 kr/lit.	0,79
1 000 m³ lättbentyl à 1,02 kr/lit.	3,88
Årskostnad för gengasved, 396 hl/traktor à 3,10 kr/hl	19,03
Smörjolja, 0,22 lit./traktortimme à 2,57 kr/lit.	6,56
	36,46

För år 1944/45 har icke funnits anledning räkna med annat totalbelopp än 1943/44 även om sammansättningen av drivmedel troligen blir en annan.

Totalkostnaden för traktorer framgår av tabell 4. Som synes ha kostnaderna i jämförelse med tidigare kalkyler ökat såväl procentuellt som absolut. Den minskade kostnaden 1944/45 orsakas helt av att de först inköpta aggregaten äro slutavskrivna.

Tabell 4. Sammandrag av kostnader för traktorer (milj. kr.).

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Underhållskostnader för traktorerna:							
Oljedrivna traktorer	2·66	3·36	2·12	1·79	1·12	1·06	1·06
Gengasdrivna traktorer	—	—	1·13	5·95	8·91	10·73	10·73
Kostnader för gengasaggregat:							
Avskrivningskostnader	—	0·26	1·36	3·54	5·67	(6·51)	(5.87)
Underhållskostnader	—	—	0·24	1·28	1·92	(2·31)	(2·31)
Driv- och smörjmedelskostnad:	*10·31*	*16·38*	*14·75*	*22·32*	*35·43*	*36·46*	*(36·46)*
Summa exkl. amorteringskostnader för traktorerna	12·97	20·00	19·60	34·88	53·05	57·07	56·43
Amorteringskostnader	*5·97*	*6·87*	*7·39*	*9·53*	*11·44*	*11·94*	*11·94*
Totalkostnad för traktorer	18·94	26·87	26·99	44·41	64·49	69·01	68·37
Index	100·0	141·9	142·5	234·5	340·5	364·4	361·0

6. Diverse kostnader.

Tabell 5 ger besked om hur kostnadsutvecklingen varit i detta avsnitt.

Mjölkfrakterna ha ökat väsentligt sedan vårberäkningen 1943 dels såsom en följd av att mjölkmängderna ökat och mejeriernas andel i infrakterna ökat, dels att en mindre ökning av fraktkostnaden per liter inträtt.

Den kostnadsberäkning för elkraft, som verkställdes våren 1943, har granskats av vattenfallsstyrelsen, som funnit anledning att vidtaga vissa ändringar i detaljberäkningarna med en genomgående kostnadsökning som följd. För åren 1943/44 och 1944/45 bygga beräkningarna på av vattenfallsstyrelsen gjorda uppskattningar beträffande utbyggnad av kraftnätet, elkraftens pris hos förbrukarna m. m.

Beträffande posten allmänna omkostnader har försök gjorts att konstruera en indexberäkning, som skulle kunna mäta åtminstone de värdeförändringar, som variationer i prissättningen på ingående delposter medföra. Det har emellertid visat sig ogörligt att åstadkomma en indexkonstruktion, som kan göra anspråk på att visa ett något så när riktigt resultat. I stället har en uppräkning till rikssiffror gjorts av de allmänna omkostnaderna, sådana de redovisas i »Räkenskapsresultat för svenska jordbruk». Den kostnadsstegring, som därvid erhållits för året 1941/42 i jämförelse med basåret, cirka 35 procent, har använts för att uppräkna basårssiffran i kalkylen. För åren efter

Tabell 5. Diverse kostnader.

	1938/39 milj. kr.	1939/40 milj. kr.	1940/41 milj. kr.	1941/42 milj. kr.	1942/43 milj. kr.	1943/44 milj. kr.	1944/45 milj. kr.
Mjölkfrakter	15·70	18·85	23·06	27·83	32·72	37·47	39·86
Övriga frakter:							
Biltransporter	7·13	9·83	11·97	13·16	13·47	13·53	13·53
Järnvägstransporter	5·00	5·09	5·50	5·50	5·50	5·50	5·50
Skördegarn	2·55	3·89	4·61	5·64	8·11	8·11	8·11
Hösalt	0·48	0·65	0·92	0·95	1·06	1·15	1·17
AIV-syra	0·13	0·23	0·35	0·57	0·68	0·70	0·70
Betningsmedel	1·10	1·08	1·10	1·09	1·09	1·09	1·09
Elektrisk kraft	39·44	43·03	52·14	61·28	68·53	73·62	77·09
Hästskor	2·21	2·98	3·30	3·30	3·36	3·36	3·36
Hästskosöm	1·46	1·90	1·99	2·03	2·03	2·03	2·03
Silfilter	0·97	1·15	1·59	1·40	1·71	1·71	1·71
Rengöringsmedel	3·11	5·22	5·75	6·21	6·29	6·37	6·37
Torvströ	4·32	4·83	7·05	5·52	5·00	5·13	5·18
Allmänna omkostnader	17·09	17·94	18·80	23·00	23·00	23·00	23·00
Mjölkkontroll	1·91	1·92	1·96	1·98	2·06	2·79	2·79
Summa	102·60	118·59	140·09	159·46	174·61	185·56	191·49
Index	100	115·6	136·5	155·4	170·2	180·9	186·6

1941/42 har i avsaknad av andra uppgifter kostnaden antagits vara oförändrad.

Lantbruksstyrelsen har låtit verkställa en beräkning över kostnaderna för mjölkkontroll för åren 1938/39—1942/43, varvid erhållna statsbidrag frånräknats bruttokostnaden. För 1943/44 har en approximativ beräkning utförts och dess resultat antages även gälla året 1944/45.

Övriga förändringar i kostnadspriserna under »Diverse kostnader» äro tämligen obetydliga och i första hand förorsakade av prisändringar.

7. Ekonomibyggnader.

Kostnaderna för dessa äro beräknade enligt de principer, som fastställdes våren 1943, med undantag av att nya års- och timlöner införts för den egna arbetskraften i enlighet med de nya arbetskostnadsberäkningarna. Av samma orsak har naturalönen omräknats. Dessa förändringar inverka först 1943/44 på totalkostnaden för ekonomibyggnader.

Vad materialkostnaderna beträffar ha endast smärre prisändringar ägt rum sedan beräkningen våren 1943. En viss ökning föreligger dock.

Kostnaden för silosanläggningar har ökat på grund av utvidgad ensilageberedning.

De sammanlagda kostnaderna för vanliga ekonomibyggnader och silosanläggningar ha beräknats till följande belopp i milj. kr.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Byggnader:							
Avskrivning	44·35	44·35	44·35	44·35	44·35	44·35	44·35
Underhåll	40·30	46·57	50·79	56·93	62·05	62·82	62·82
Summa	84·65	90·92	95·14	101·28	106·40	107·17	107·17
Silosanläggning	0·03	0·04	0·08	0·14	0·31	0·33	0·33
Summa milj. kr.	84·68	90·96	95·22	101·42	106·71	107·50	107·50
Index	100	107·4	112·4	119·8	126·0	126·9	126·9

8. Grundförbättringar.

Med tillämpande av samma beräkningsmetod som tidigare erhålles följande kostnader, milj. kr.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Avskrivning	3·72	3·72	3·72	3·72	3·72	3·72	3·72
Underhåll	3·82	4·09	4·68	5·34	5·89	5·94	5·94
Summa milj. kr.	7·54	7·81	8·40	9·06	9·61	9·66	9·66
Index	100	103·6	111·4	120·2	127·5	128·1	128·1

9. Arbetskostnader.

Angående förskjutning mellan olika löneformer vad beträffar jordbrukets lejda arbetskraft etc. har en ny beräkning över kostnadsutvecklingen sedan 1938/39 verkställts.

Beräkningens syfte har icke varit att fastställa de totala arbetskostnaderna utan är endast ett försök att på ett riktigare sätt än tidigare tillämpats ge utryck åt de relativa kostnadsförändringarna år från år.

Vid infogandet av den nya beräkningen i totalkalkylen antages här, att den lönesumma, som tidigare använts för basåret (793,6 milj. kr.) fortfarande är riktig och kan tagas till utgångspunkt. Uppräknas denna lönesumma med den nya indexserien erhålles följande resultat, varvid för jämförelsens skull även kostnaderna enligt förut använd beräkningsmetod anföras.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Totala arbetskostnader enligt ny beräkning, milj. kr.	793·6	877·7	962·6	1 076·1	1 140·4	1 148·3	1 142·0
Index	100	110·6	121·3	135·6	143·7	144·7	143·9
Totala arbetskostnader enligt äldre beräkn.-metod, milj. kr.	793·6	869·2	952·6	1 055·8	1 110·4	1 114·5	1 105·0
Index	100	109·5	120·0	133·0	139·9	140·4	139·2

10. Kapitalkostnader.

Grunderna för beräkningen äro desamma som tidigare, d. v. s. räntorna beräknas på en oförändrad kapitalvolym och utslag erhålles endast vid förändring av räntesatserna, vilka på senare tid varit mycket orörliga.

Resultatet av beräkningen blir.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Milj. kr.	202·30	213·48	218·64	208·88	205·49	204·36	204·38
Index	100	105·5	108·1	103·3	101·6	101·0	101·0

Jordbrukets kostnader i sammandrag.

	1938/39 milj. kr.	1939/40 milj. kr.	1940/41 milj. kr.	1941/42 milj. kr.	1942/43 milj. kr.	1943/44 milj. kr.	1944/45 milj. kr.
Köpgödsel	64·5	74·5	88·0	101·0	95·5	112·5	120·0
Utsäde	3·2	3·2	6·9	6·4	4·2	4·2	4·2
Köpfodermedel	102·8	108·6	84·4	121·9	70·2	107·0	84·2
Maskiner och redskap	.72·8	83·2	94·3	101·1	106·0	107·3	107·2
Traktorkostnader	18·9	26·9	27·0	44·4	64·5	69·0	68·4
Diverse kostnader	102·6	118·6	140·1	159·5	174·6	185·6	191·5
Ekonomibyggnader	84·7	91·0	95·2	101·4	106·7	107·5	107·5
Grundförbättringar	7·5	7·8	8·4	9·1	9·6	9·7	9·7
Arbetskostnader	793·6	877·7	962·6	1 076·1	1 140·4	1 148·3	1 142·0
Kapitalkostnader	202·3	213·5	218·7	208·9	205·4	204·4	204·4
Avgår utsädesrabatter	—	—	3·04	—	—	—	—
Summa milj. kronor	**1 452·9**	**1 605·0**	**1 695·2**	**1 929·8**	**1 977·2**	**2 055·5**	**2 039·1**
Index	100	110·5	116·7	132·8	136·1	141·5	140·3

Sammanfattning.

De i det föregående redovisade inkomst- och kostnadsberäkningarna kunna med avseende på den egentliga jordbruksdriften sammanfattas på följande sätt.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
Jordbrukets inkomster (exkl. skogskörslor och köksväxtodlingar, milj. kr.	1 362·0	1 514·5	1 617·2	1 705·2	1 858·3	1 933·5
D:o, index	100·0	111·2	118·7	125·2	136·4	142·0
Jordbrukets kostnader, milj. kr.	1 452·9	1 605·0	1 695·2	1 929·8	1 977·2	2 055·5
D:o, index	100·0	110·5	116·7	132·8	136·1	141·5

Förhållandet mellan de för full täckning av kostnadsökningen erforderliga inkomstbeloppen å ena och de beräknade inkomsterna å andra sidan belyses närmare av följande sammanställning.

	1938/39	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
För täckning av kostnadsökningen erforderlig inkomst, milj. kr.	—	1 505·0	1 589·5	1 808·7	1 853·7	1 927·2
Redovisad inkomst, milj. kr.	1 362·0	1 514·5	1 617·2	1 705·2	1 858·3	1 933·5
Över- resp. underskott	—	+ 9·5	+ 27·7	– 103·5	+ 4·6	+ 6·3

Vid bedömandet av siffrorna bör iakttagas, dels att desamma avse endast den egentliga jordbruksdriften (inkomsterna av skogskörslor och köksväxtodlingar äro sålunda icke medräknade), dels att s. k. stimulanstillägg icke äro medtagna.

Resultatet av den för år 1944/45 utförda förkalkylen innebär, att jordbrukets inkomster under nämnda år vid de antagna förutsättningarna kunna beräknas stiga med 48,1 procent i förhållande till år 1938/39, medan kostnadsökningen beräknas till 40,3 procent. Detta innebär att inkomstökningen sedan basåret under dessa förutsättningar (viss antagen »normalproduktion» samt oförändrade priser och löner) med 106,7 milj. kronor $\left(2\,017{\cdot}6 - \frac{1\,360{\cdot}0 \times 140{\cdot}3}{100}\right)$ kan väntas överstiga det för full täckning av kostnadsökningen erforderliga beloppet.

Bilaga 2.

P. M.

rörande utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter åren 1938—1942.

Inledning.

Statens livsmedelskommission har tidigare genom sin statistiska byrå låtit företaga representativa undersökningar av jordbrukarnas självdeklarationer för inkomståren 1938, 1940 och 1941. Syftet med dessa har varit att genom en statistisk bearbetning av den s. k. A-bilagans uppgifter erhålla en bild av förändringarna i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter. För resultaten av dessa beräkningar, vilka ägt rum i anslutning till vissa av 1938 års jordbruksutredning företagna undersökningar, ha redogörelser lämnats i bilagor till Kungl. Maj:ts propositioner 319/1942 och 246/1943.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har livsmedelskommissionen nu låtit verkställa en motsvarande undersökning av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1942. I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för de härvid erhållna resultaten. En mera ingående analys av materialet kommer att lämnas i samband med en sammanfattande redogörelse för samtliga hittills företagna undersökningar av denna art, avseende tiden från och med år 1932, vilken för närvarande är under utarbetande.

Material och metod.

Såsom underlag för undersökningen rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och kostnader ha nu liksom tidigare begagnats självdeklarationerna från de jordbruk, som deltagit i en av 1938 års jordbruksutredning företagen representativ undersökning rörande jordbrukets driftsförhållanden. Av de cirka 18 000 jordbruk, som lämnat uppgifter till denna, har emellertid ett betydande antal icke kunnat identifieras. I fråga om andra ha sådana förändringar i brukningsförhållandena inträffat, sedan 1938 års jordbruksutredning företog sin ovan nämnda driftsundersökning, att jämförbara uppgifter icke kunna erhållas. Härtill kommer, att ett antal deklarationer måst uteslutas vid bearbetningen på grund av ofullständiga uppgifter eller andra skäl. Hela antalet för här ifrågavarande undersökning bearbetade självdeklarationer stannar till följd av nu nämnda omständigheter vid 11 576. I förhållande till det vid kommissionens tidigare deklarationsundersökningar begagnade materialet har en viss utökning ägt rum. Till den ojämförligt största delen härröra emellertid deklarationerna från sådana egendomar, som ingått även i kommissionens tidigare deklarationsundersökningar. Då sålunda ett i stort sett enhetligt material kunnat bearbetas för en relativt lång period, torde en någorlunda säker grund ha vunnits för ett bedömande av utvecklingstendenserna.

Fördelningen av det för denna undersökning bearbetade deklarationsmaterialet på olika storleksgrupper och områden framgår av tabell 1.

Tab. 1. Antal i deklarationsundersökningarna ingående brukningsdelar.

Område	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Livsmedelskommissionens undersökning åren 1938 och 1940.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	186	671	1 276	632	483	247	109	3 604
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	933	1 925	1 194	239	126	56	15	4 488
Norra Sverige	983	1 088	319	26	4	1	—	2 421
Hela riket	**2 102**	**3 684**	**2 789**	**897**	**613**	**304**	**124**	**10 513**
Livsmedelskommissionens undersökning år 1941.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	217	732	1 396	747	565	281	126	4 064
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	999	2 010	1 271	253	145	67	16	4 761
Norra Sverige	1 179	1 253	401	26	7	—	—	2 866
Hela riket	**2 395**	**3 995**	**3 068**	**1 026**	**717**	**348**	**142**	**11 691**
Livsmedelskommissionens undersökning år 1942.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	211	717	1 360	700	562	287	145	3 982
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	963	1 987	1 234	249	141	58	19	4 651
Norra Sverige	1 210	1 299	399	30	5	—	—	2 943
Hela riket	**2 384**	**4 003**	**2 993**	**979**	**708**	**345**	**164**	**11 576**

Inom södra och mellersta Sveriges slättbygder torde antalet bearbetade uppgifter för samtliga grupper vara fullt tillräckligt för att medge tämligen säkra slutsatser. För södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder ha beträffande jordbruk med över 100 hektar endast deklarationer från 19 egendomar stått till förfogande, vilket givetvis något begränsar tillförlitligheten av de för denna grupp vunna resultaten. För norra Sverige ha endast 5 deklarationer från egendomar med 30—50 hektar åker bearbetats. Detta material är tydligen alldeles för litet för att av detsamma några som helst slutsatser skulle kunna dragas beträffande inkomsternas och utgifternas förändringar inom denna storleksgrupp.

I tabell 2 redovisas den procentuella fördelningen av de undersökta brukningsdelarna på olika storleksgrupper, varjämte till jämförelse medtagits motsvarande uppgifter för samtliga brukningsdelar med över 2 hektar åker enligt 1937 års jordbruksräkning.

Det framgår av denna sammanställning, att småbruken äro i hög grad underrepresenterade vid de av livsmedelskommissionen företagna deklarationsundersökningarna, medan å andra sidan de större brukningsdelarna äro i motsvarande mån överrepresenterade. Såsom tidigare framhållits torde emellertid antalet undersökta brukningsdelar även inom de lägsta storleksklasserna i och för sig vara fullt tillräckligt för en statistisk bearbetning. Den ojämnhet i materialet, som belyses av tabell 2, kommer för övrigt icke att förrycka resultatet av en uppräkning av deklarationsuppgifterna till to-

Tab. 2. Procentuell fördelning av antalet brukningsdelar på olika storleksgrupper.

Område	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga brukningsdelar med över 2 ha åker enligt 1937 års jordbruksräkning.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	22	27	30	11	6	3	1	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	41	37	17	3	1	1	0	100
Norra Sverige	55	35	9	1	0	0	0	100
De i livsmedelskommissionens deklarationsundersökning åren 1938 och 1940 ingående brukningsdelarna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	19	35	18	13	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	45	13	1	0	0	—	100
De i livsmedelskommissionens deklarationsundersökning år 1941 ingående brukningsdelarna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	18	34	19	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	0	—	—	100
De i livsmedelskommissionens deklarationsundersökning år 1942 ingående brukningsdelarna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	5	18	34	18	14	7	4	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	21	43	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	0	—	—	100

tala inkomst- och utgiftssummor, då denna ägt rum särskilt för varje storleksgrupp och område.

Den vid utarbetningen av det statistiska materialet tillämpade metoden har närmare belysts i bil. 2 i prop. 246/1943. Här må erinras om att de ur självdeklarationerna hämtade primäruppgifterna beträffande jordbrukets inkomster och utgifter vid bearbetningen omräknats dels till siffror per hektar jordbruksjord, varvid ängsmarken reducerats till åker med ledning av den officiella jordbruksstatistikens uppgifter om avkastningens storlek, dels till totalsiffror för riket. Denna sistnämnda omräkning har, såsom nyss nämnts, verkställts särskilt för varje storleksgrupp och område. Till utgångspunkt för densamma har tagits förhållandet mellan den totala åkerarealen vid samtliga brukningsdelar inom varje storleksgrupp och produktionsområde å ena sidan och den sammanlagda åkerarealen vid de undersökta brukningsdelarna inom respektive storleksgrupp och område å andra sidan.

Beträffande materialets representativitet må följande nämnas. De bearbetade självdeklarationerna ha såsom förut nämnts hämtats från de gårdar,

från vilka uppgifter lämnats till en av 1938 års jordbruksutredning företagen undersökning av jordbrukets driftsförhållanden. En granskning av detta material har givit vid handen, att de däri ingående egendomarna i stort sett representera en rationellare drift och en något större produktionsförmåga än genomsnittsjordbruket. Den missvisning i materialet, som härigenom uppkommit, torde beträffande deklarationsundersökningen i någon mån ha skärpts, därigenom att de ofullständiga eller uppenbart felaktiga deklarationer, som måst utgallras, till övervägande del synas härröra från sämre skötta jordbruk. Efter allt att döma gäller därför om denna liksom om de föregående deklarationsundersökningarna, att de erhållna totalsiffrorna torde vara något för höga. Då några mera betydande förskjutningar i fråga om materialets sammansättning däremot icke ägt rum under den tid dessa undersökningar pågått, böra resultaten av desamma likväl på ett någorlunda tillfredsställande sätt avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukets inkomster resp. utgifter. Med hänsyn till den ojämnhet, som kännetecknat skördeutfallet icke minst under missväxtåren 1940 och 1941, kan den möjligheten dock icke uteslutas, att motsvarande ojämnheter i inkomstutvecklingen minska det här begagnade materialets representativitet.

Vid bedömandet av undersökningsresultatet bör ytterligare beaktas, att brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker icke ingå i det bearbetade materialet. Likaså bör hänsyn tagas till att vid upprättande av självdeklaration den s. k. kontantprincipen tillämpas. Då hänsyn sålunda icke tages till eventuella lagerbehållningar vid beskattningsårets början och slut, kan nettointäkten av jordbruksfastighet enligt deklarationsuppgifterna växla mera från år till år än vad som svarar mot de verkliga förändringarna.

Produktions- och prisutveckling 1938—1942.

Såsom en bakgrund till de förändringar i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter, vilka behandlas i det följande, meddelas här vissa indextal rörande areal, skörd och priser. Vid beräkningen av desamma ha 1938 års siffror använts såsom bas. Att så skett beror på att detta år är utgångspunkten för de i denna PM redovisade inkomst- och utgiftssiffrorna. Ur andra synpunkter är däremot år 1938 mindre lämpligt såsom jämförelseår

Tab. 3. Förändringarna i areal, skörd och priser åren 1938—1942.

Indextal. År 1938 = 100.

	1939	1940	1941	1942		1939	1940	1941	1942
Arealförhållanden.					*Prisutvecklingen.*				
Brödsäd	103	97	99	106	Svenskt vete	95	124	138	141
Övrig spannmål	100	102	102	99	Vit foderhavre	96	150	164	155
Potatis	99	101	103	102	Konsumtionsmjölk	104	113	125	121
Sockerbetor	100	107	105	105	Produktmjölk	111	137	169	173
Foderrotfrukter	95	90	95	96	Kor, klass I	114	124	164	162
Vall	100	100	99	99	Svin, » »	99	116	146	150
Skörden, angiven i skördeenheter.					Ägg	101	120	162	192
					Köpgödsel och jordbruksskalk	100	122	132	168
Spannmål	97	67	58	71	Köpfodermedel	107	118	123	113
Rotfrukter	98	106	100	93	Maskiner och redskap	95	111	127	133
Hö	84	56	39	72	Traktorkostnader	106	154	268	440
Bete och grönfoder	85	59	42	82	Ekonomibyggnader	108	124	134	152
Ängsmarkens avkastning	97	72	63	86	Arbetslöner	103	120	131	145
Summa skördeenheter	92	68	57	80					

vid en översikt över produktions- och prisutvecklingen, enär å ena sidan skörden detta år var osedvanligt god, medan däremot å andra sidan priserna på vissa produkter voro förhållandevis låga.

Indextalen över skörden, angiven i skördeenheter, belyser den förbättring av skördeutfallet, som för de flesta grödor inträffade år 1942 i jämförelse med de båda närmast föregående åren. Samtidigt framgår emellertid också, att skörden fortfarande var väsentligt lägre än 1938, varvid visserligen bör iakttagas, att sistnämnda års skörd var osedvanligt god.

Indextalen över priserna på vissa jordbruksprodukter grunda sig på uppgifter från livsmedelskommissionens utredningsavdelning. Den starkaste prisstegringen föreligger för produktmjölk, vit foderhavre, slaktdjur och ägg, medan prisuppgången på svin, vete och konsumtionsmjölk varit förhållandevis mindre betydande. De meddelade indextalen över vissa viktigare kostnadsposter inom jordbruket ha erhållits genom en omräkning av lantbruksförbundets index. Bland de medtagna posterna intaga traktorkostnaderna en särställning, i det att desamma mer än fördubblats. För övriga grupper är prishöjningen jämnare, lägst för köpfodermedel med 13 procent och högst för köpgödsel och jordbrukskalk med 68 procent.

Jordbrukets kontanta inkomster.

Resultaten av den beräkning av jordbrukarnas kontanta inkomster, som verkställts på grundval av självdeklarationerna, framgå av tabellerna 4 och 5. I dessa redovisas för riket och de tre huvudområdena — södra och mellersta Sveriges slättbygder, södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder samt norra Sverige — de framräknade inkomsterna dels i milj. kronor, dels i form av indextal med år 1938 såsom bas. I anslutning till A-bilagans uppställning ha inkomsterna fördelats på följande poster: spannmål och frövaror, sockerbetor, potatis jämte rotfrukter, grönsaker och trädgårdsprodukter, vidare hö, halm och grönfoder, hästar och nötkreatur, svin och grisar, fjäderfä och ägg, mjölk och produkter därav, dels vid leverans till mejeri, dels vid annan försäljning, diverse produkter (får och getter, fisk och vilt, lin, ull, hudar och skinn m. m.), inkomster av skogsbruk samt diverse inkomster (körslor och uthyrning av maskiner, dragare och annan arbetskraft, försäljning av döda yttre inventarier samt av sten, grus, torv m. m., ersättning för vägunderhåll och andra ej annorstädes upptagna inkomstposter) samt arrenden, hyror och avgälder.

Jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster beräknas på grundval av deklarationerna ha uppgått till 2 151,6 milj. kronor. År 1938 stannade den på samma sätt beräknade inkomstsumman vid 1 506,7 milj. kronor, varefter densamma stigit till 1 717,8 milj. kronor år 1940 och 2 011,5 milj. kronor år 1941. Inkomstökningen uppgick enligt självdeklarationerna till 14,0 procent mellan åren 1938 och 1940, till 17,1 procent mellan 1940 och 1941 och till 7,0 procent mellan 1941 och 1942. I jämförelse med år 1938 innebär den för år 1942 beräknade inkomstsumman en ökning med 42,8 procent.

Såsom redan framhållits, bör vid ett bedömande av siffrorna beaktas, att de undersökta jordbruken i stort sett torde representera en något högre standard än genomsnittsjordbruket, varför de absoluta talen med all säkerhet äro något för höga såsom mått på jordbrukets faktiska försäljningsinkomster.

De anförda siffrorna avse jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster, sålunda utom inkomsterna för försålda jordbruksprodukter även de belopp, som tillflutit jordbrukarna vid försäljning av skogsprodukter, såsom ersättning för körslor etc. Såsom närmare framgår av det i tabellerna 4 och 5 re-

Tab. 4. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1942, milj. kronor.

	1938	1940	1941	1942
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	159·4	168·4	213·8	266·3
sockerbetor	58·5	61·4	80·4	98·3
potatis m. m.	29·7	38·8	42·7	66·9
hö, halm och grönfoder	5·0	8·2	14·0	7·1
Summa vegetabiliska produkter	*252·6*	*276·8*	*350·9*	*438·6*
hästar och nötkreatur	106·4	147·0	163·1	135·9
svin och grisar	100·5	111·5	109·0	78·9
fjäderfä och ägg	23·1	24·6	23·1	18·5
mjölk till mejeri	246·9	302·6	340·8	352·3
mjölk till enskilda	18·1	15·8	14·7	14·8
Summa animaliska produkter	*495·0*	*601·5*	*650·7*	*600·4*
Diverse produkter	3·7	4·7	6·2	8·2
Summa inkomster av försålda produkter	**751·3**	**883·0**	**1 007·8**	**1 047·2**
Diverse inkomster	16·0	17·0	18·3	23·0
därav för körslor	7·3	8·3	10·1	14·2
Inkomster av skogsbruk	40·0	50·0	62·5	84·4
Arrenden och avgälder	8·3	8·7	9·4	10·9
Samtliga kontanta inkomster	**815·6**	**958·7**	**1 098·0**	**1 165·5**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	24·1	27·8	39·9	48·0
sockerbetor	0·8	0·9	1·2	1·6
potatis m. m.	14·8	18·8	20·5	28·5
hö, halm och grönfoder	1·7	3·9	5·4	3·1
Summa vegetabiliska produkter	*41·4*	*51·4*	*67·0*	*81·2*
hästar och nötkreatur	66·4	95·4	109·8	83·2
svin och grisar	62·3	67·6	70·2	54·2
fjäderfä och ägg	15·3	15·2	14·6	11·8
mjölk till mejeri	124·8	162·6	194·6	210·0
mjölk till enskilda	21·4	19·0	16·9	13·8
Summa animaliska produkter	*290·2*	*359·8*	*406·1*	*373·0*
Diverse produkter	2·6	2·7	3·9	4·3
Summa inkomster av försålda produkter	**334·2**	**413·9**	**477·0**	**458·5**
Diverse inkomster	17·7	16·5	19·6	25·1
därav för körslor	12·6	12·4	15·6	20·2
Inkomster av skogsbruk	91·9	94·1	137·5	184·8
Arrenden och avgälder	6·0	6·3	6·7	7·2
Samtliga kontanta inkomster	**449·8**	**530·8**	**640·8**	**675·6**
Norra Sverige.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	0·7	0·9	1·4	1·4
sockerbetor	—	—	—	—
potatis m. m.	1·6	2·5	2·7	4·9
hö, halm och grönfoder	1·9	4·9	9·9	5·4
Summa vegetabiliska produkter	*4·2*	*8·3*	*14·0*	*11·7*

Tab. 4 (forts.). **Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1942, milj. kronor.**

	1938	1940	1941	1942
hästar och nötkreatur	14·3	22·0	27·8	27·3
svin och grisar	5·4	6·8	6·7	5·2
fjäderfä och ägg	1·4	1·5	1·1	0·7
mjölk till mejeri	36·3	60·9	71·7	83·2
mjölk till enskilda	12·7	10·6	10·8	9·0
Summa animaliska produkter	*70·1*	*101·8*	*118·1*	*125·4*
Diverse produkter	1·3	1·2	1·6	2·1
Summa inkomster av försålda produkter	75·6	111·3	133·7	139·2
Diverse inkomster	40·1	35·0	38·3	49·2
därav för körslor	34·2	29·3	33·2	44·9
Inkomster av skogsbruk	122·6	78·1	96·7	117·8
Arrenden och avgälder	3·0	3·9	4·0	4·3
Samtliga kontanta inkomster	241·3	228·3	272·7	310·5
Hela riket.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	184·2	197·1	255·1	315·8
sockerbetor	59·3	62·3	81·6	99·9
potatis m. m.	46·1	60·1	65·9	100·4
hö, halm och grönfoder	8·6	17·0	29·3	15·5
Summa vegetabiliska produkter	*298·2*	*336·5*	*431·9*	*531·6*
hästar och nötkreatur	187·1	264·4	300·7	246·4
svin och grisar	168·2	185·9	185·9	138·3
fjäderfä och ägg	39·8	41·3	38·8	30·9
mjölk till mejeri	408·0	526·1	607·1	645·5
mjölk till enskilda	52·2	45·4	42·4	37·7
Summa animaliska produkter	*855·3*	*1 063·1*	*1 174·9*	*1 098·8*
Diverse produkter	7·6	8·6	11·7	14·5
Summa inkomster av försålda produkter	1 161·1	1 408·2	1 618·5	1 644·9
Diverse inkomster	73·8	68·5	76·2	97·2
därav för körslor	54·1	50·0	58·9	79·3
Inkomster av skogsbruk	254·5	222·2	296·7	387·1
Arrenden och avgälder	17·3	18·9	20·1	22·4
Samtliga kontanta inkomster	1 506·7	1 717·8	2 011·5	2 151·6

dovisade siffermaterialet har utvecklingen av de olika posterna från 1941 till 1942 kännetecknats av betydelsefulla olikheter.

Inkomsterna av försålda jordbruksprodukter uppvisa i sin helhet endast en tämligen obetydlig stegring, nämligen från 1 618,5 till 1 644,9 milj. kronor eller med 1,6 procent. För enbart de vegetabiliska produkterna är däremot stegringen betydande, i det att denna post stigit från 431,9 milj. kronor år 1941 till 531,6 milj. kronor år 1942 eller med 23,1 procent. Däremot ha inkomsterna av animaliska produkter enligt beräkningarna sjunkit från 1 174,9 till 1 098,8 milj. kronor eller med 6,5 procent. Mest betyder härvidlag de minskade inkomsterna av hästar och nötkreatur samt av svin och grisar. Den starka nedgången av dessa poster sammanhänger tydligen med slaktens starkt reducerade omfattning år 1942. Inkomsterna av den vid mejerier för-

Tab. 5. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1938 och 1940—1942. Indextal.

	År 1938 = 100			År 1941 = 100
	1940	1941	1942	1942
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Vegetabiliska produkter	109·6	138·9	173·7	125·0
Animaliska »	121·5	131·4	121·3	92·3
Samtliga jordbruksprodukter	117·5	134·1	139·4	103·9
Diverse inkomster	106·4	114·1	143·8	126·1
Skogsbruk	124·8	156·1	210·9	135·1
Samtliga kontanta inkomster	**117·5**	**134·6**	**142·9**	**106·2**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Vegetabiliska produkter	123·8	161·8	196·1	121·2
Animaliska »	124·0	139·9	128·5	91·8
Samtliga jordbruksprodukter	123·8	142·7	137·2	96·1
Diverse inkomster	93·0	110·4	141·4	128·0
Skogsbruk	102·4	149·6	201·0	134·4
Samtliga kontanta inkomster	**118·0**	**142·4**	**150·2**	**105·4**
Norra Sverige.				
Vegetabiliska produkter	201·3	337·5	283·1	83·9
Animaliska »	145·3	168·5	178·9	106·2
Samtliga jordbruksprodukter	147·3	176·9	184·2	104·1
Diverse inkomster	87·2	95·6	122·6	128·2
Skogsbruk	63·7	78·9	96·1	121·8
Samtliga kontanta inkomster	**94·6**	**113·0**	**128·7**	**113·8**
Hela riket.				
Vegetabiliska produkter	112·8	144·8	178·3	123·1
Animaliska »	124·2	137·3	128·5	93·5
Samtliga jordbruksprodukter	121·3	139·4	141·7	101·6
Diverse inkomster	92·8	103·2	131·7	127·7
Skogsbruk	87·3	116·6	152·1	130·4
Samtliga kontanta inkomster	**114·0**	**133·5**	**142·8**	**107·0**

sålda mjölken beräknas däremot ha stigit från 607,1 milj. kronor år 1941 till 645,5 milj. kronor år 1942. Å andra sidan uppvisa inkomsterna av mjölkförsäljning till enskilda, såsom kunde väntas, en viss minskning.

Under det att inkomsterna av försålda jordbruksprodukter sålunda i sin helhet stigit endast förhållandevis svagt, är stegringen av skogsinkomsterna och inkomsterna av körslor betydande. Inkomsterna av skogsbruk beräknas för år 1942 till 387,1 milj. kronor mot 296,7 milj. kronor år 1941. Samtidigt ha inkomsterna av körslor stigit från 58,9 till 79,3 milj. kronor.

Även vid en jämförelse mellan de för 1942 beräknade inkomstbeloppen å ena och 1938 års inkomster å andra sidan framträda betydande olikheter i utvecklingen mellan olika poster. Den utan jämförelse starkaste inkomstökningen, icke mindre än 78,3 procent, redovisas för vegetabiliska produkter, under det att de kontanta inkomsterna av animaliska produkter stigit med endast 28,5 procent. Att stegringen av denna sistnämnda post blivit så mycket svagare beror främst på att de i deklarationerna redovisade inkomsterna av svin och grisar samt fjäderfä och ägg år 1942 voro avsevärt lägre än år 1938. Inkomsterna av den till mejerier levererade mjölken hade däremot stigit med 58,2 procent i förhållande till det för år 1938 beräknade beloppet.

Tab. 6. Jordbrukets inkomster av vegetabiliska respektive animaliska produkter i procent av inkomster av samtliga försålda produkter inom olika storleksgrupper och områden åren 1932, 1938 och 1940—1942.

	År	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
		2–5	5–10	10–20	20–30	30–50	50–100	Över 100	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.									
Vegetabiliska produkter	1932	14·1	21·1	26·5	35·0	37·8	42·8	40·4	33·0
	1938	15·3	20·0	26·0	33·9	39·0	44·3	45·6	33·6
	1940	12·5	17·4	23·2	30·7	36·5	43·2	46·1	31·4
	1941	16·7	19·9	27·3	35·3	41·5	44·0	47·9	34·8
	1942	20·5	26·2	34·7	43·6	48·1	52·0	53·1	41·9
Animaliska produkter	1932	83·8	77·8	72·8	64·1	61·6	56·2	59·3	66·2
	1938	82·0	79·3	73·5	65·7	60·7	55·5	54·1	65·9
	1940	85·0	82·0	76·3	68·8	63·2	56·5	53·5	68·1
	1941	80·6	79·3	72·2	64·1	58·1	55·6	51·6	64·6
	1942	75·2	72·5	64·7	55·9	51·4	47·7	46·3	57·3
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.									
Vegetabiliska produkter	1932	4·9	8·1	11·5	17·3	22·2	24·8	32·9	12·5
	1938	5·3	7·7	11·6	16·3	21·5	30·7	36·4	12·4
	1940	5·1	7·8	11·1	15·8	22·2	29·4	41·6	12·4
	1941	5·7	8·8	14·8	20·2	23·4	28·7	43·2	14·0
	1942	8·6	12·3	18·3	23·4	28·4	34·0	46·9	17·7
Animaliska produkter	1932	92·6	90·3	87·2	81·8	77·2	74·4	66·8	86·1
	1938	93·7	91·4	87·9	83·2	77·3	68·8	63·3	86·8
	1940	93·9	91·6	88·3	83·8	76·9	70·1	57·9	86·9
	1941	93·4	90·3	84·4	79·3	75·5	70·9	56·2	85·1
	1942	90·3	86·7	80·9	76·1	70·3	65·1	52·2	81·4
Norra Sverige.									
Vegetabiliska produkter	1932	6·3	6·3	11·0	13·4	·	·	·	8·2
	1938	4·5	4·0	8·0	10·9	·	·	·	5·5
	1940	4·9	5·7	11·5	18·8	·	·	·	7·5
	1941	6·5	8·8	14·6	28·8	·	·	·	10·5
	1942	5·4	7·3	12·3	19·7	·	·	·	8·4
Animaliska produkter	1932	92·0	92·2	88·0	85·7	·	·	·	90·4
	1938	93·6	94·4	89·7	88·8	·	·	·	92·8
	1940	93·6	93·6	87·3	81·1	·	·	·	91·5
	1941	91·9	90·3	84·3	69·8	·	·	·	88·3
	1942	92·9	91·4	86·2	78·4	·	·	·	90·1

För samtliga försålda jordbruksprodukter uppgår den på grundval av självdeklarationerna beräknade inkomstökningen i jämförelse med år 1938 till 41,7 procent. Inkomsterna av skogsbruk och körslor ha stigit något starkare eller med 52,1 resp. 46,6 procent. För övriga i beräkningarna ingående poster är däremot inkomstökningen svagare.

Även mellan olika områden föreligga tydliga skillnader i fråga om inkomstutvecklingen. I sina huvuddrag kunna de sammanfattas i följande indextal:

	1942 års inkomster	Indextal 1938 = 100
	Samtliga inkomster	Inkomster av försålda jordbruksprodukter
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	142·9	139·4
» » » » skogs- och dalbygder	150·2	137·2
Norra Sverige	128·7	184·2

Det framgår av siffrorna, att inkomstökningen från 1938 till 1942 varit väsentligt svagare för norra Sverige än för de södra och mellersta delarna av landet. Denna eftersläpning för jordbrukarna i norra Sverige beror emellertid icke på att inkomsterna av den egentliga jordbruksdriften där skulle ha utvecklats ogynnsammare än i övriga delar av landet. I själva verket ha de i självdeklarationernas A-bilaga redovisade inkomsterna av försålda jordbruksprodukter stigit väsentligt starkare, procentuellt sett, i norra än i södra och mellersta Sverige. Däremot har framför allt utvecklingen av skogsinkomsterna i norra Sverige gestaltat sig väsentligt ogynnsammare än i de båda andra områdena, tydligen beroende på att den genom vedavverkningarna erhållna inkomstökningen i norra Sverige mer än uppvägts av den inkomstminskning, som följt av de minskade gagnvirkesavverkningarna. Inkomsterna av skogsbruk utvisa i norra Sverige år 1942 visserligen en betydande förbättring i förhållande till åren 1940 och 1941 men understiga dock fortfarande något 1938 års siffra.

De förskjutningar, som sedan 1938 inträffat mellan olika områden, kunna också belysas genom en beräkning av de olika områdenas procentuella andel av det för hela riket beräknade inkomstbeloppet. Med avseende på inkomsterna av försålda jordbruksprodukter erhålles vid en dylik beräkning följande resultat:

	1938	1940	1941	1942
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	64·7	62·7	62·3	63·7
» » » » skogs- och dalbygder	28·8	29·4	29·5	27·9
Norra Sverige	6·5	7·9	8·2	8·4
Hela riket	100·0	100·0	100·0	100·0

Slättbygderna synas ha erhållit en i jämförelse med de båda närmast föregående åren något ökad andel av de sammanlagda försäljningsinkomsterna, under det att skogs- och dalbygdernas andel år 1942 är lägre än något annat i sammanställningen upptaget år. För sistnämnda område föreligger för övrigt en minskning av nu berörda inkomstpost i jämförelse med år 1941 med i det närmaste 20 milj. kronor. Denna ogynnsamma utveckling sammanhänger, såsom tydligt framgår av siffrorna, med det förhållandet, att de vegetabiliska produkterna för detsamma spela en jämfört med animalierna mycket underordnad roll. — Beträffande norra Sverige visa de anförda siffrorna en fortsatt ökning av detta områdes andel av den totala försäljningen av jordbruksprodukter.

Jordbrukets kontanta utgifter.

Jordbrukets kontanta utgifter ha liksom vid tidigare deklarationsundersökningar sammanförts i följande poster: arrenden och kontanta undantagsförmåner, arbetslöner, inköp av spannmål och frövaror, kraftfoder och betmassa, potatis och rotfrukter, hö, halm m. fl. fodermedel samt gödselmedel och torvströ, inköp av levande och av döda inventarier, underhåll av inventarier och av byggnader, diverse driftskostnader (bl. a. elektrisk ström, brännolja och gengasbränsle för driften) samt räntor. I anslutning till dessa poster redovisas även utgifterna för nyuppsättning av inventarier samt för ny-, till- eller ombyggnad. Dessa sistnämnda poster torde dock vara tämligen ofullständigt redovisade i självdeklarationerna, enär desamma icke berättiga till avdrag vid taxeringen. Siffrorna för dem torde därför vara mindre säkra än övriga poster.

Resultaten av beräkningarna framgå för hela landet och de tre huvudområdena av tabellerna 7 och 8.

Liksom om inkomsterna gäller om utgifterna, att de i vissa fall torde vara väl högt beräknade på grund av att de undersökta brukningsdelarna representera en i förhållande till genomsnittsjordbruket intensivare drift. Å andra sidan bör även erinras om att brukningsdelar med mindre än 2 hektar åker icke ingå i undersökningen. Dessa små brukningsdelar torde inköpa icke obetydliga kvantiteter fodermedel, vilka sålunda icke kunnat inräknas i de här redovisade utgiftsbeloppen.

Jordbrukets samtliga kontanta utgifter beräknas år 1942 ha uppgått till 1 535,7 milj. kronor mot 1 090,0 milj. kronor år 1938 och 1 425,5 milj. kronor år 1941. Utgiftsökningen uppgår, jämfört med år 1938, till 40,9 procent och jämfört med 1941 till 7,7 procent. Den största utgiftsposten utgöres av arbetslönerna, vilka år 1942 uppgått till 457,7 milj. kronor. På denna post kommer också den största delen av den utgiftsökning, som ägt rum mellan åren 1941 och 1942. Enbart de kontanta löneutgifterna ha nämligen mellan dessa år stigit med 54,4 milj. kronor. I övrigt fördelar sig utgiftsökningen på samtliga upptagna poster med undantag av inköpen av kraftfoder och betmassa samt räntorna, vilka utvisa en mindre nedgång.

Vad nu anförts om kostnadsutvecklingen avser landet i dess helhet. Mellan olika områden föreligga emellertid vissa icke oväsentliga skillnader, som framgå av följande indextal.

	1938	1940	1941	1942
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	100·0	114·3	129·6	140·4
» » » » skogs- och dalbygder	100·0	116·5	138·4	145·4
Norra Sverige	100·0	99·0	119·9	133·6
Hela riket	100·0	112·8	130·8	140·9

I förhållande till år 1938 är utgiftsökningen störst i skogs- och dalbygderna och minst i norra Sverige. Att den inom sistnämnda område för samtliga undersökta krisår varit väsentligt mindre än i övriga delar av landet — år 1940 uppvisade norra Sverige t. o. m. en minskning av utgifterna jämfört med 1938 — torde närmast sammanhänga med utvecklingen inom skogsbruket. Såsom tidigare framhållits har den ökade vedavverkningen motsvarats av en minskad avverkning av gagnvirke. Den ofördelaktiga inkomstutveckling, som detta förhållande medfört i norra Sverige, har på utgiftssidan sin motsvarighet i att utgifterna för arbetslöner stigit väsentligt långsammare än fallet varit i de båda andra områdena. Mot en ökning av löneutgifterna på 23,1 procent i norra Sverige från 1938 till 1942 svara höjningar av denna kostnadspost inom slättbygderna och skogs- och dalbygderna med 49,2 resp. 56,0 procent. Lönekostnadernas relativa betydelse för jordbruk inom olika storleksgrupper och områden belyses närmare i tabell 9, i vilken motsvarande uppgifter meddelas även beträffande ränteutgifterna.

I fråga om övriga utgiftsposter må endast påpekas den förhållandevis starka ökning, som ägt rum av utgifterna för inköp av döda inventarier samt för underhåll av byggnader och inventarier. Även posten diverse driftskostnader har stigit avsevärt, vilket till icke ringa del torde sammanhänga med de stegrade drivmedelskostnaderna.

Inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. Inkomst- och kostnadsutvecklingen inom olika storleksgrupper av jordbruk.

Såsom inledningsvis nämnts har det ur självdeklarationerna erhållna siffermaterialet omräknats icke endast till de totalsummor, som i det föregå-

Tab. 7. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1942, milj. kronor.

	1938	1940	1941	1942
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	7·5	8·1	8·1	8·3
Arbetslöner	166·7	189·5	212·7	248·8
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	26·5	37·5	45·1	46·3
kraftfoder och betmassa	83·7	89·1	79·2	71·8
potatis och rotfrukter	2·5	3·1	4·1	4·3
hö, halm m. fl. fodermedel	12·9	19·2	32·0	32·9
gödselmedel och torvströ	50·6	60·9	75·4	78·9
Inköp av levande inventarier	47·0	51·7	66·5	63·8
» » döda »	22·6	27·1	35·5	43·8
Underhåll av inventarier	25·8	31·4	38·4	43·9
» » byggnader	38·3	39·1	49·0	54·5
Diverse driftskostnader	80·4	92·4	96·1	112·2
Räntor	55·1	59·0	61·1	60·5
Samtliga kontanta utgifter	**619·6**	**708·1**	**803·2**	**870·0**
Nyuppsättning av inventarier	13·3	8·8	6·1	6·6
Ny-, till- eller ombyggnad	20·3	8·4	14·0	12·1
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	2·4	2·9	3·3	3·4
Arbetslöner	83·9	98·4	121·5	130·9
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	12·9	18·9	21·9	23·8
kraftfoder och betmassa	39·1	44·7	38·9	35·8
potatis och rotfrukter	0·9	1·7	1·8	1·8
hö, halm m. fl. fodermedel	5·7	10·9	20·3	20·0
gödselmedel och torvströ	28·9	34·0	41·1	43·6
Inköp av levande inventarier	34·2	37·7	47·0	46·8
» » döda »	11·8	13·5	18·3	20·8
Underhåll av inventarier	11·9	14·8	18·0	20·1
» » byggnader	21·3	21·2	29·7	32·7
Diverse driftskostnader	37·0	41·4	46·0	51·9
Räntor	25·5	27·5	28·8	27·0
Samtliga kontanta utgifter	**315·5**	**367·6**	**436·6**	**458·6**
Nyuppsättning av inventarier	4·8	4·0	3·5	4·8
Ny-, till- eller ombyggnad	12·5	6·4	9·8	8·9
Norra Sverige.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	1·2	1·5	1·5	1·7
Arbetslöner	63·4	59·4	69·1	78·1
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	5·3	6·3	8·2	9.5
kraftfoder och betmassa	7·2	8·1	8·6	7·6
potatis och rotfrukter	0·5	0·7	0·5	0·7
hö, halm m. fl. fodermedel	7·1	7·2	13·2	13·3
gödselmedel och torvströ	7·7	8·4	10·2	11·9
Inköp av levande inventarier	13·9	12·5	16·4	20·0
» » döda »	6·1	6·0	8·4	9·4
Underhåll av inventarier	4·0	4·4	4·9	5·9
» » byggnader	10·4	9·3	11·6	14·5
Diverse driftskostnader	19·3	20·1	22·7	24·6
Räntor	8·8	9·4	10·4	9·8
Samtliga kontanta utgifter	**154·9**	**153·8**	**185·7**	**207·0**
Nyuppsättning av inventarier	1·6	0·9	0·9	1·5
Ny-, till- eller ombyggnad	6·5	3·2	4·5	5·0

Tab. 7 (forts.). **Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1942, milj. kronor.**

	1938	1940	1941	1942
Hela riket.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	11·1	12·5	12·9	13·3
Arbetslöner	314·0	347·3	403·3	457·7
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	44·7	62·7	75·2	79·6
kraftfoder och betmassa	130·0	141·9	126·7	115·4
potatis och rotfrukter	3·9	5·5	6·4	6·8
hö, halm m. fl. fodermedel	25·7	37·3	65·5	66·2
gödselmedel och torvströ	87·2	103·3	126·7	134·5
Inköp av levande inventarier	95·1	101·9	129·9	130·6
» » döda »	40·5	46·6	62·2	74·0
Underhåll av inventarier	41·7	50·6	61·3	69·9
» » byggnader	70·0	69·6	90·3	101·7
Diverse driftskostnader	136·7	153·9	164·8	188·6
Räntor	89·4	95·9	100·8	97·4
Samtliga kontanta utgifter	**1 090·0**	**1 229·0**	**1 425·5**	**1 535·7**
Nyuppsättning av inventarier	19·7	13·7	10·5	12·9
Ny-, till- eller ombyggnad	39·3	18·0	28·3	26·0

ende något kommenterats, utan även till siffror belysande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. En sammanställning av de vid sistnämnda beräkningar erhållna huvudresultaten meddelas i tabell 10. Med ledning av denna kunna jämförelser göras såväl mellan de olika storleksgrupperna och områdena för varje särskilt år som mellan de olika år, som undersökningen omfattar.

En jämförelse mellan de tre huvudområdena visar, att inkomsterna per hektar jordbruksjord vid egendomar upp till 30 hektar åker år 1942 genomgående voro högre i norra än i södra och mellersta Sverige. Samma var förhållandet år 1938, under det att inkomstläget för norra Sverige i viss mån år 1940 och även år 1941 var svagare i förhållande till landet i övrigt. Dessa förskjutningar ha tydligen sin förklaring i skogsinkomsternas växlande storlek under den undersökta perioden. I viss utsträckning — dock icke helt — motsvaras detta förhållande av att även utgifterna per hektar jordbruksjord voro större i norra Sverige. Beträffande utgifterna äro emellertid olikheterna mellan områdena icke fullt så starkt framträdande som beträffande inkomsterna.

Förskjutningarna från år till år belysas bäst genom de i tabellen återgivna indextalen. Det framgår av dessa, att jordbrukarnas sammanlagda kontanta *inkomster,* uttryckta i kronor per hektar jordbruksjord, från 1938 till 1942 stigit starkare i södra och mellersta Sverige än i norra Sverige. I vissa fall är differensen mellan områdena betydande. I genomsnitt för samtliga storleksgrupper är stegringen störst i skogs- och dalbygderna, där den uppgår till icke mindre än 50,2 procent. Svagast är ökningen i norra Sverige, där den stannar vid 28,7 procent. Likväl har utvecklingen under år 1942 för sistnämnda område medfört en betydande förbättring i förhållande till år 1941. Utgiftsökningen har under den undersökta perioden för jordbruk upp till 30 hektar varit störst i skogs- och dalbygderna, under det att de större jordbruken uppvisa den största utgiftsstegringen i slättbygdsområdet.

Jämföras inkomstökningen och kostnadsökningen per hektar med varandra, befinnes denna relation för norra Sverige vara mycket ofördelaktig.

Tab. 8. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1938 och 1940—1942. Indextal.

	År 1938 = 100			År 1941 = 100
	1940	1941	1942	1942
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Arbetslöner	113·7	127·6	149·2	117·0
Inköp av förnödenheter	119·1	133·7	132·9	99·4
» » levande och döda inventarier	113·2	146·5	154·4	105·4
Underhåll av inventarier och byggnader	110·0	136·5	153·7	112·6
Diverse driftskostnader	114·9	119·5	139·5	116·8
Räntor	107·1	111·0	109·9	99·0
Samtliga kontanta utgifter	**114·3**	**129·6**	**140·4**	**108·3**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Arbetslöner	117·3	144·8	156·0	107·7
Inköp av förnödenheter	125·8	141·8	142·8	100·7
» » levande och döda inventarier	111·6	142·1	147·2	103·6
Underhåll av inventarier och byggnader	108·1	143·2	158·9	110·9
Diverse driftskostnader	111·9	124·3	140·1	112·7
Räntor	108·1	113·1	106·2	93·9
Samtliga kontanta utgifter	**116·5**	**138·4**	**145·4**	**105·1**
Norra Sverige.				
Arbetslöner	93·7	109·0	123·1	112·9
Inköp av förnödenheter	110·5	146·8	155·5	105·9
» » levande och döda inventarier	92·5	123·9	147·2	118·8
Underhåll av inventarier och byggnader	95·3	114·8	141·3	123·1
Diverse driftskostnader	104·3	117·6	127·5	108·5
Räntor	106·9	117·6	110·6	94·0
Samtliga kontanta utgifter	**99·0**	**119·9**	**133·6**	**111·4**
Hela riket.				
Arbetslöner	110·6	128·4	145·8	113·5
Inköp av förnödenheter	120·3	137·4	138·0	100·5
» » levande och döda inventarier	109·6	141·7	150·9	106·5
Underhåll av inventarier och byggnader	107·6	135·7	153·6	113·2
Diverse driftskostnader	112·6	120·5	138·0	114·5
Räntor	107·4	112·3	108·9	97·0
Samtliga kontanta utgifter	**112·8**	**130·8**	**140·9**	**107·7**

Från år 1938 till år 1942 hade nämligen enligt deklarationsuppgifterna utgifterna per hektar jordbruksjord stigit starkare än inkomsterna inom samtliga fyra bearbetade storleksgrupper. För slättbygdsområdet redovisas en något starkare stegring av utgifter än av inkomster inom två storleksgrupper (20—30 och 50—100 hektar) och för skogs- och dalbygderna inom en grupp (20—30 hektar). En förhållandevis gynnsam relation mellan inkomstökning och utgiftsökning synes enligt detta material ha förelegat såväl för de mindre jordbruken i södra och mellersta Sveriges båda områden som för de största egendomarna inom slättbygderna.

De viktigaste inkomstposternas ekonomiska betydelse för brukningsdelar av olika storlek och inom olika områden belyses närmare i tabell 11, i vilken inkomsterna av försålda vegetabiliska och animaliska produkter samt av skogsbruk redovisas i kronor per hektar jordbruksjord. I tabell 12 redo-

Tab. 9. Arbetslönernas och ränteutgifternas procentuella andel av jordbrukets kontanta utgifter inom olika storleksgrupper och områden åren 1932, 1938 och 1940—1942.

	År	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.									
Arbetslöner	1932	12·9	15·4	21·7	25·9	27·5	31·5	38·3	26·8
	1938	13·2	17·1	21·3	25·6	28·4	32·2	38·6	26·9
	1940	12·0	16·8	21·6	25·4	28·4	32·0	38·7	26·8
	1941	13·9	16·6	21·3	25·8	28·7	32·0	37·1	26·5
	1942	13·3	17·4	23·3	27·3	30·2	34·3	40·2	28·6
Räntor	1932	13·4	16·3	15·4	16·7	18·4	19·3	13·4	16·1
	1938	8·2	8·5	8·5	9·3	10·2	10·4	7·3	8·9
	1940	7·6	8·0	7·8	8·8	9·7	9·7	6·8	8·3
	1941	6.6	7·1	7·0	7·9	8·3	8·7	7·3	7·6
	1942	6·1	6·8	6·5	7·3	7·7	7·6	6·5	7·0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.									
Arbetslöner	1932	18·9	23·8	27·5	30·3	33·5	34·5	37·9	26·5
	1938	19·9	23·6	27·3	29·4	32·6	36·8	41·1	26·6
	1940	20·5	23·7	27·6	29·4	32·8	37·1	41·0	26·8
	1941	20·9	25·2	28·8	31·7	34·6	39·1	37·5	27·8
	1942	21·7	26·1	30·1	32·4	36·4	36·2	38·7	28·6
Räntor	1932	14·3	13.7	14·5	15·9	19·3	20·7	10·5	14·8
	1938	7·0	7.7	8·1	8·9	10·4	10·2	7·5	8·1
	1940	6·6	6.9	7·3	8·6	10·1	10·4	7·2	7·5
	1941	5·7	5·9	6·5	7·5	8·5	8·0	9·5	6·6
	1942	5·0	5·1	5·9	6·6	7·6	8·9	7·6	5·9
Norra Sverige.									
Arbetslöner	1932	25·7	31·7	37·6	46·2	·	·	·	30·8
	1938	39·5	40·9	43·0	48·4	·	·	·	40·9
	1940	36·3	39·1	42·8	44·6	·	·	·	38·7
	1941	34·0	37·2	43·5	44·6	·	·	·	37·2
	1942	34·7	37·9	43·3	44·9	·	·	·	37·7
Räntor	1932	13·2	13·6	13·6	5·8	·	·	·	13·2
	1938	5·5	6·0	6·4	3·7	·	·	·	5·7
	1940	6·2	6·5	6·0	4·0	·	·	·	6·1
	1941	5·6	5·7	5·4	5·4	·	·	·	5·6
	1942	4·5	5·0	4·6	5·0	·	·	·	4·7
Hela riket.									
Arbetslöner	1932	19·7	22·7	25·0	27·4	28·6	32·1	38·3	27·1
	1938	26·9	26·2	25·4	27·2	29·4	33·2	39·0	28·8
	1940	24·5	25·1	25·5	26·8	29·4	33·1	39·1	28·3
	1941	24·5	25·6	26·0	27·6	29·9	33·6	37·2	28·3
	1942	25·2	26·5	27·6	28·9	31·4	34·7	40·1	29·8
Räntor	1932	13·7	14·6	15·0	16·2	18·5	19·5	13·0	15·4
	1938	6·6	7·5	8·1	9·0	10·1	10·3	7·3	8·2
	1940	6·6	7·2	7·5	8·6	9·7	9·8	6·8	7·8
	1941	5·8	6·2	6·7	7·7	8·3	8·5	7·6	7·0
	1942	5·0	5·6	6·1	7·1	7·6	7·8	6·6	6·3

Tab. 10. Inkomster och utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1942.

	År	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	418	390	372	376	369	350	386	375
	1940	514	466	444	438	425	415	442	441
	1941	568	528	515	505	504	479	479	505
	1942	603	545	535	516	524	514	565	536
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	423	392	364	347	340	325	335	376
	1940	492	466	436	401	392	368	404	444
	1941	625	560	522	472	472	464	427	536
	1942	674	607	541	481	483	461	467	568
Norra Sverige	1938	562	462	395	462	.	.	.	486
	1940	509	440	409	434	.	.	.	459
	1941	594	544	507	492	.	.	.	553
	1942	716	623	554	538	.	.	.	639
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	322	285	264	274	275	276	335	285
	1940	388	327	303	311	311	317	379	326
	1941	407	369	350	356	369	373	396	369
	1942	442	384	369	375	391	406	475	400
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	288	261	245	255	263	290	288	264
	1940	336	308	289	290	299	321	329	308
	1941	410	360	345	335	358	421	349	365
	1942	437	388	358	354	362	400	400	386
Norra Sverige	1938	369	289	252	304	.	.	.	312
	1940	354	287	268	295	.	.	.	309
	1941	428	355	332	341	.	.	.	376
	1942	507	390	362	383	.	.	.	426
		Indextal. 1938 = 100.							
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	123·0	119·6	119·5	116·5	115·2	118·4	114·5	117·5
	1941	138·9	134·6	138·6	134·4	136·8	137·3	123·8	134·6
	1942	146·0	139·1	143·9	137·2	142·0	147·4	146·1	142·9
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	116·5	118·9	119·8	115·3	115·5	113·6	120·6	118·0
	1941	147·5	143·0	143·0	135·9	139·1	143·8	126·8	142·4
	1942	158·9	154·7	147·8	137·8	141·5	140·5	136·3	150·2
Norra Sverige	1940	90.8	95·5	103·4	93·6	.	.	.	94·6
	1941	104·7	117·1	128·3	106·1	.	.	.	113·0
	1942	122·4	132·8	140·2	114·7	.	.	.	128·7
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	120·5	114·8	114·7	113·6	112·9	114·8	113·2	114·3
	1941	129·0	128·6	132·9	130·5	134·3	135·4	118·1	129·6
	1942	138·9	134·1	140·1	137·3	141·7	147·5	141·5	140·4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	117·1	117·9	118·0	113·8	113·7	110·7	114·2	116·5
	1941	142·3	138·1	140·5	131·3	136·1	145·9	120·7	138·4
	1942	151·3	148·8	145·6	138·1	136·7	136·6	135·9	145·4
Norra Sverige	1940	96·1	99·6	106·4	96·7	.	.	.	99·0
	1941	114·6	122·4	131·7	111·7	.	.	.	119·9
	1942	131·9	133·1	143·4	124·1	.	.	.	133·6

Tab. 11. Kontanta inkomster i kronor per hektar jordbruksjord av jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1942.

	År	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Inkomster av försålda vegetabiliska produkter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	58	70	91	119	135	144	155	116
	1940	58	74	96	126	146	165	178	128
	1941	83	95	130	167	195	194	207	161
	1942	108	126	168	207	233	240	259	202
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	15	22	32	45	57	80	94	34
	1940	18	28	38	53	72	89	139	43
	1941	24	36	60	76	84	107	150	56
	1942	34	49	69	84	98	123	174	68
Norra Sverige	1938	6	6	14	23	.	.	.	8
	1940	9	13	30	56	.	.	.	17
	1941	14	26	44	91	.	.	.	29
	1942	14	22	37	65	.	.	.	24
Inkomster av försålda animaliska produkter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	308	281	255	232	210	180	183	228
	1940	392	350	316	284	254	217	206	276
	1941	403	376	342	303	273	243	224	300
	1942	399	348	314	265	250	220	225	276
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	265	262	248	230	206	181	164	243
	1940	330	328	308	280	249	216	193	301
	1941	401	370	337	297	272	263	196	340
	1942	363	350	308	272	244	236	193	313
Norra Sverige	1938	121	146	160	190	.	.	.	141
	1940	180	216	220	237	.	.	.	205
	1941	211	260	255	220	.	.	.	239
	1942	236	276	262	258	.	.	.	258
Inkomster av skogsbruk.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	24	20	17	15	14	16	29	18
	1940	30	25	22	18	16	22	35	23
	1941	37	33	30	24	24	29	30	29
	1942	43	44	39	32	27	38	54	39
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	108	87	67	53	57	44	63	77
	1940	108	89	73	53	52	43	57	79
	1941	157	127	106	83	94	76	67	115
	1942	222	178	140	104	117	80	83	156
Norra Sverige	1938	287	241	183	228	.	.	.	247
	1940	185	151	124	122	.	.	.	157
	1941	222	190	170	150	.	.	.	196
	1942	281	238	203	150	.	.	.	243

visas på samma sätt arbetslönerna, utgifterna för kraftfoder och gödselmedel samt räntorna i kronor per hektar jordbruksjord.

Siffrorna belysa närmare det kända förhållandet, att de vegetabiliska produkternas betydelse stiger med växande egendomsstorlek samt att densamma är störst inom slättbygderna och minst i norra Sverige. Vid storbruken i slättbygdsområdet redovisas för år 1942 för första gången under undersökningsperioden större inkomster per hektar av vegetabiliska än av anima-

Tab. 12. Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord för jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1938 och 1940—1942.

	År	Storleksgrupper, ha åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Arbetslöner.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	43	49	56	70	78	88	129	77
	1940	46	55	65	79	88	102	147	87
	1941	56	61	75	92	106	119	147	98
	1942	59	67	86	102	118	139	191	115
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	57	62	67	75	86	107	119	76
	1940	69	73	80	85	98	119	135	82
	1941	86	91	99	106	124	165	131	102
	1942	95	101	108	115	132	145	155	110
Norra Sverige	1938	146	118	108	147	.	.	.	128
	1940	128	112	115	131	.	.	.	120
	1941	145	132	144	152	.	.	.	140
	1942	175	148	157	172	.	.	.	161
Inköp av kraftfoder och betmassa.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	54	48	42	39	35	28	36	39
	1940	64	51	46	41	36	30	36	41
	1941	51	46	40	36	33	30	30	36
	1942	42	38	36	32	30	28	32	33
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	38	34	33	31	28	27	24	33
	1940	45	41	37	35	30	28	18	38
	1941	41	34	31	26	25	32	19	33
	1942	37	31	28	27	23	28	28	30
Norra Sverige	1938	17	12	12	19	.	.	.	17
	1940	19	15	14	19	.	.	.	16
	1941	21	17	14	10	.	.	.	17
	1942	20	14	14	12	.	.	.	16
Inköp av gödselmedel och torvströ.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	25	24	24	25	23	21	23	23
	1940	30	28	28	29	28	26	28	28
	1941	35	34	35	36	35	34	33	34
	1942	37	36	37	37	36	35	36	36
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	28	25	23	23	20	21	18	24
	1940	33	30	27	27	24	23	23	29
	1941	39	36	33	33	29	32	33	34
	1942	42	39	35	32	31	31	36	37
Norra Sverige	1938	18	15	12	13	.	.	.	15
	1940	20	16	14	15	.	.	.	17
	1941	24	20	18	17	.	.	.	21
	1942	28	24	20	25	.	.	.	25
Räntor.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	26	24	22	25	28	29	24	25
	1940	29	26	24	27	30	31	26	27
	1941	27	26	24	28	31	32	29	28
	1942	27	26	24	27	30	31	31	28
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	20	20	20	23	27	30	22	21
	1940	22	21	21	25	30	34	24	23
	1941	23	21	22	25	30	34	33	24
	1942	22	20	21	23	28	35	30	23
Norra Sverige	1938	20	17	16	11	.	.	.	18
	1940	22	19	16	12	.	.	.	19
	1941	24	20	18	18	.	.	.	21
	1942	23	19	17	19	.	.	.	20

liska produkter. I jämförelse med år 1941 ha år 1942 inkomsterna av vegetabiliska produkter, per hektar räknat, genomgående stigit i södra och mellersta Sverige, under det att en minskning i allmänhet ägt rum för norra Sverige. För inkomsterna av animaliska produkter är förhållandet det motsatta: i regel minskning i södra och mellersta Sverige men ökning i norra Sverige.

Arbetslönerna per hektar jordbruksjord ha stigit starkast i norra Sverige samt vid de största egendomarna inom slättbygdsområdet. Beträffande brukningsdelar med upp till 30 hektar åker observeras den betydande skillnad, som föreligger i fråga om de kontanta löneutgifternas storlek mellan norra Sverige å ena och södra och mellersta Sverige å andra sidan. Orsaken till denna skillnad torde närmast vara att söka i skogsbrukets stora betydelse för de norrländska jordbruken. Ett närmare studium av tabellmaterialet visar även för norra Sverige en viss samvariation mellan å ena sidan inkomsterna av skogsbruk och å andra sidan löneutgifterna.

Jämförelse mellan inkomst- och kostnadsutveckling. Jordbrukets nettointäkter och jordbrukarefamiljernas arbetsinkomster.

	Södra och mellersta Sveriges slättbygder			Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder			Norra Sverige			Hela riket		
	1940	1941	1942	1940	1941	1942	1940	1941	1942	1940	1941	1942
Inkomstindex	117·5	134·6	142·9	118·0	142·4	150·2	94·6	113·0	128·7	114·0	133·5	142·8
Utgiftsindex	114·3	129·6	140·4	116·5	138·4	145·4	99·0	119·9	133·6	112·8	130·8	140·9
Relation mellan inkomst- och utgiftsindex	102·8	103·9	101·8	101·3	102·9	103·3	95·6	94·2	96·3	101·1	102·1	101·3

Inom såväl slättbygderna som skogs- och dalbygderna har inkomstökningen under samtliga här berörda år varit starkare än utgiftsstegringen, medan i norra Sverige utgifterna stigit starkare än inkomsterna. Från 1941 till 1942 har en viss försämring i relationen mellan inkomster och utgifter inträffat inom slättbygdsområdet, medan i skogs- och dalbygderna förbättringen synes ha fortsatt.

Förändringarna i jordbrukets ekonomiska läge under de undersökta åren belysas ytterligare genom den uppräkning av de i självdeklarationerna redovisade nettointäkterna, som meddelas i tabell 13. Enligt desamma beräknas samtliga nettointäkter år 1942 ha uppgått till 1 058,9 milj. kronor mot 990,1 milj. kronor år 1941 och 731,3 milj. kronor år 1938. Stegringen uppgår i jämförelse med år 1938 till 44,8 procent och i jämförelse med år 1941 till 7,0 procent. Utvecklingen har emellertid varit tämligen olikartad för olika områden. Den starkaste procentuella ökningen från 1941 till 1942 föreligger i norra Sverige, som emellertid tidigare uppvisat en mycket stark eftersläpning. Alltjämt är stegringen av nettointäkterna inom detta område, räknat från 1938, svagare än i södra och mellersta Sverige. Även skogs- och dalbygderna uppvisa från 1941 till 1942 en förhållandevis stark ökning av nettointäkterna, och den samlade procentuella stegringen av desamma, från 1938 räknat, är år 1942 störst inom detta område. Däremot ha nettointäkterna inom slättbygdsområdet endast undergått en svag stegring från 1941 till 1942.

I syfte att ytterligare belysa jordbrukarnas ekonomiska förhållanden ha även beräkningar verkställts rörande storleken av den arbetsinkomst, som

Tab. 13. Jordbrukets nettointäkter inom olika områden, åren 1938 och 1940—1942, milj. kronor.

Område	År	Nettointäkter av jordbruksfastighet	Nettointäkter av tjänst o. tillfällig förvärvsverksamhet	Nettointäkter av kapital	Samtliga nettointäkter
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	254·5	25·9	20·6	310·9
	1940	319·9	31·0	23·3	383·0
	1941	374·0	36·7	22·7	443·0
	1942	378·6	39·8	22·9	452·4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	204·6	26·6	12·7	252·4
	1940	245·1	31·3	15·5	299·5
	1941	293·2	38·0	15·4	354·0
	1942	314·7	38·3	16·0	379·6
Norra Sverige	1938	128·7	30·9	5·5	168·0
	1940	127·2	34·2	6·4	170·9
	1941	144·0	38·8	5·9	193·0
	1942	169·2	44·2	6·2	227·0
Hela riket	1938	587·7	83·4	38·9	731·3
	1940	692·3	96·4	45·3	853·5
	1941	811·1	113·0	44·1	990·1
	1942	862·6	122·2	45·0	1 058·9
Indextal. År 1938 = 100.					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1940	125·7	119·8	113·0	123·2
	1941	147·0	141·9	110·2	142·5
	1942	148·8	153·7	110·7	145·5
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1940	119·8	117·8	121·6	118·7
	1941	143·3	143·1	120·9	140·3
	1942	153·8	144·2	125·3	150·4
Norra Sverige	1940	98·8	110·6	116·3	101·8
	1941	111·9	123·9	107·5	114·9
	1942	131·5	142·9	111·9	135·1
Hela riket	1940	117·8	115·7	116·3	116·7
	1941	138·0	135·6	113·3	135·4
	1942	146·8	146·7	115·7	144·8
Indextal. År 1941 = 100.					
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1942	101·2	108·3	100·5	102·1
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1942	107·3	100·8	103·6	107·2
Norra Sverige	1942	117·6	115·3	104·1	117.6
Hela riket	1942	106·4	108·1	102·1	107·0

enligt självdeklarationerna kommit jordbrukarefamiljerna till godo. Dessa beräkningar ha verkställts på så sätt, att till nettointäkterna av jordbruksfastighet ha lagts skuldräntorna, varefter den härvid erhållna summan minskats med vad som motsvarat »normala ränteanspråk». Dessa sistnämnda utgöra förräntningen av det bland tillgångarna redovisade värdet av jordbruksfastigheten, levande och döda inventarier samt inneliggande lager. Vid beräkningen av »normala ränteanspråk» ha tidigare två olika beräkningsgrunder begagnats. Vid den ena har förräntningen beräknats å resp. års värde på tillgångarna och efter växlande räntesatser, nämligen 3,75 procent år 1938 och 4,25 procent för åren 1940 och 1941. Vid den andra har man

Tab. 14. Familjens arbetsinkomst i kronor per brukningsdel åren 1938 och 1940—1942.

Område	År	Storleksgrupper, ha åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1938	743	1 163	1 539	2 013	2 621	3 288	773
	1940	961	1 557	2 166	2 764	3 538	5 051	3 987
	1941	1 187	1 800	2 622	3 439	4 556	5 994	7 950
	1942	1 210	1 868	2 649	3 214	4 382	5 705	7 884
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1938	944	1 227	1 553	1 606	1 867	715	1 504
	1940	1 128	1 567	2 114	2 275	2 585	1 846	7 030
	1941	1 423	1 987	2 643	2 909	3 532	2 321	9 059
	1942	1 598	2 167	2 747	2 856	3 583	3 221	5 743
Norra Sverige	1938	1 194	1 507	1 644	3 114	.	.	.
	1940	1 154	1 499	1 763	2 440	.	.	.
	1941	1 269	1 844	2 342	2 542	.	.	.
	1942	1 545	2 282	2 754	2 831	.	.	.
Hela riket	1938	997	1 281	1 554	1 957	2 530	2 894	1 059
	1940	1 104	1 548	2 106	2 643	3 387	4 507	4 570
	1941	1 320	1 896	2 600	3 290	4 381	5 354	8 223
	1942	1 501	2 110	2 694	3 121	4 253	5 300	7 681

utgått ifrån såväl ett oförändrat värde på jordbruksfastigheterna som en fast räntefot, nämligen 4 procent.

Då beräkningarna enligt förstnämnda metod befunnits erfordra en ytterligare omprövning med hänsyn till de begagnade räntesatserna, har i detta sammanhang endast det andra alternativet — 4 procent ränta för samtliga år — kommit till användning. Resultatet av denna beräkning framgår av tabell 14.

Slutord.

Till de redogörelser, som lämnats för de tidigare verkställda deklarationsundersökningarna (jfr Kungl. Maj:ts propositioner 319/1942 och 246/1943), ha anknutits vissa jämförelser med andra undersökningar rörande de ekonomiska förhållandena inom jordbruksnäringen. Sedan den sistnämnda av dessa redogörelser utarbetades, ha av dylikt jämförelsematerial väsentligen tillkommit de i vissa hänseenden omarbetade kalkyler rörande jordbrukets inkomster och kostnader, som framlagts av 1942 års jordbrukskommitté till ledning för prissättningen på jordbrukets produkter för produktionsåret 1944/45. Enär dessa kalkyler avse produktionsår måste desamma emellertid omräknas till att gälla kalenderår, innan en fullt tillfredsställande jämförelse mellan desamma och deklarationsundersökningarna kan verkställas. En utförlig jämförande analys av detta slag är avsedd att ingå i den sammanfattande redogörelse för samtliga hittills företagna deklarationsundersökningar, som för närvarande är under utarbetande. Med hänsyn härtill har det icke synts lämpligt att i detta sammanhang söka företaga någon provisorisk jämförelse av denna innebörd.

Stockholm den 31 mars 1944.

Statens livsmedelskommission
Statistiska byrån

OTTO ZETTERBERG

Helmer Olsson

Bilaga 3.

Till Statens livsmedelskommission, Stockholm.

I likhet med vad som skett de senaste åren får Svenska spannmålsaktiebolaget härmed avgiva förslag angående de anstalter, som under konsumtionsåret 1944/45 synas böra träffas med avseende å spannmåls- och fodermedelsregleringarna m. m., ävensom överlämna beräkning av bolagets kostnader under samma konsumtionsår.

A. Allmänna synpunkter.

I stora drag ha de statliga ingripandena å spannmåls- och fodermedelsmarknaderna sökt successivt anpassas med hänsyn till det allmänna försörjningsläget å dessa områden, därvid hänsyn givetvis tagits till den försörjningsberedskap, som ansetts erforderlig. Sålunda skärptes regleringsåtgärderna beträffande spannmålsmarknaden i samband med att försörjningsläget försämrades genom 1940 och 1941 års osedvanligt svaga skördar. Sedan skördeutfallet åren 1942 och 1943 framskapat ett förbättrat försörjningsläge ha regleringsåtgärderna i stället lättats, ehuru de nu gällande, i främsta rummet på grund av fodersituationen betingade anordningarna fortfarande få anses innebära jämförelsevis långt gående åtgärder. Motsvarande förhållanden kunna i detta sammanhang åberopas beträffande regleringarna av stråfoder-, frö- och fodercellulosamarknaden m. m., fastän lättnaderna i regleringsanordningarna å dessa områden varit betydligt längre gående än i fråga om spannmålsmarknaden. Enligt spannmålsbolagets mening måste det ur såväl det allmännas som den enskildes synpunkt anses såsom i hög grad önskvärt, att, så snart tillfälle därtill gives, ytterligare förenkla de i vissa fall mycket omfattande regleringsåtgärderna å skilda områden av bolagets verksamhet, givetvis utan att därigenom alltjämt erforderlig kontroll över användningen av befintliga varutillgångar eftersättes.

Sedan bolaget fört överläggningar med representanter för handel och industri rörande här berörda spörsmål, varvid ifrågavarande representanter i princip uttalat sig för en övergång snarast möjligt till förenklade regleringsanordningar, respektive fullständigt fri handel, har flertalet av ifrågavarande representanter dock funnit sig böra förorda, att icke några större förändringar beträffande regleringsanordningarna företogos, förrän det internationella läget medgåve ett friare handelsutbyte.

Under förutsättning av en normal eller en god spannmåls- och stråfoderskörd år 1944 torde försörjningsläget beträffande dessa produkter, bl. a. med hänsyn till den aktuella lagersituationen, få anses såsom gott. Jämförelsevis god tillgång torde ock kunna beräknas med avseende å kli och melass, varjämte tillgång torde komma att finnas å betfor. Av allt att döma bör dessutom oljekraftfoder kunna tillhandahållas jordbruket i ungefär motsvarande utsträckning som för närvarande.

Under nu anförda omständigheter har inom bolaget diskuterats, att förutsättningar borde förefinnas för förenklingar i första hand med avseende å

spannmålsregleringen. Ehuru bolaget här nedan kommer att närmare utveckla detta spörsmål kan redan nu framhållas, att bolaget förutsätter, att kornet ånyo hänföres till fodersäd och sålunda icke medtages i diskussionen rörande brödsädsregleringen. Bolaget utgår också ifrån att under konsumtionsåret 1944/45 några anstalter för omhändertagande av färska eller torkade köksväxter icke längre skola vara erforderliga. I anslutning till mellan statens livsmedelskommission och bolaget förda förhandlingar anser sig bolaget ej heller böra beröra frågan om oljeväxtodlingen och omhändertagandet av det svenskodlade oljeväxtfröet, enär dessa uppgifter av allt att döma icke komma att åvila bolaget.

I det följande kommer bolaget först att angiva sina synpunkter å själva regleringsanordningarna för att därefter lämna en redogörelse för bolagets beräknade kostnader för verksamheten under konsumtionsåret 1944/45. I dessa hänseenden får bolaget sålunda anföra följande.

B. Brödsäds- och fodersädsregleringen.

1. Brödsädsregleringen.

Om icke särskilda omständigheter inträffa, kunna de totala tillgångarna på brödsäd (vete och råg) vid utgången av innevarande konsumtionsår komma att uppgå till inemot 450 000 ton, vilken kvantitet motsvarar icke mindre än tre fjärdedelar av en stor årsförmalning vid landets handelskvarnar före kriget. Om utfallet av 1944 års skörd skulle bliva gott, kommer denna skörd icke endast att täcka behovet vid en normal brödsädsförbrukning utan även att lämna ett icke oväsentligt överskott, helst om beslaget å brödsäd och förbud mot användningen av brödsäd för foderändamål alltjämt bibehållas. Inom bolagets styrelse har därför den meningen framförts, att försörjningsläget med avseende å brödsäd numera är sådant, att det vid en någorlunda god brödsädsskörd år 1944 vore önskvärt att lätta på de nuvarande bestämmelserna i samband med beslaget å brödsäd och att övergå till ett inlösningsförfarande ungefärligen motsvarande vad som tillämpades före kriget, vilket skulle tillåta en viss rörlighet i brödsädspriserna. Däremot hyser bolaget den uppfattningen, att vid en knapp skörd eller därest stora extra-ordinära anspråk kunna komma att ställas på våra brödsädstillgångar det alltjämt kan bliva nödvändigt att bibehålla regleringsanordningar, som innebära ett mera fast grepp om såväl priser som spannmålskvantiteter. Vid de överläggningar, som bolaget fört med representanter för handel och industri i denna fråga, har det från Svenska lantmännens riksförbund framförts, att tillgången på lagerutrymmen med hänsyn till de stora lagren av brödsäd och andra varor är så knapp, att ett inlösningsförfarande som nyss nämnts icke kan tillrådas. Vederbörande befara nämligen en desorganisation av brödsädsmarknaden, om icke fasta, men under konsumtionsåret successivt stigande inköps- och försäljningspriser för brödsäden fastställas. Dessa betänkligheter ha icke delats av representanterna för kvarnindustrien, den enskilda handeln och kooperativa förbundet. Full enighet råder emellertid inom handeln, industrien och bolaget därom, att det nuvarande regleringssystemet beträffande brödsäden, som blivit en halvmesyr mellan ett inlösningsförfarande och ett system med fasta inköps- och försäljningspriser, under inga förhållanden fortsättningsvis bör tillämpas.

Då lagerutrymmesfrågan sålunda ansetts spela en så avgörande roll för regleringsanordningarnas närmare utformning, vill bolaget beträffande densamma anföra följande. Under konsumtionsåret 1943/44 beräknar bolaget

att genom nybyggen och förhyrningar ha anskaffat nya lagerutrymmen för cirka 140 000 ton spannmål. Härvid bortser bolaget från de förhyrda båtar och bensintankar, vari för närvarande lagras cirka 40 000 ton spannmål. De sålunda nyanskaffade utrymmena torde vara mer än tillräckliga för den totala ökning av spannmålslagren, som kan beräknas komma att äga rum under konsumtionsåret 1943/44, under förutsättning att åtgången på fodersäd blir så stor, att fodersädslagren i väsentlig grad förbrukas och försåvitt icke alldeles särskilda omständigheter inträffa, som kunna innebära omflyttning av spannmålslagren i hittills ej avsedd omfattning. Om bolaget under konsumtionsåret 1944/45 skall omhändertaga ett ytterligare överskott av brödsäd, måste emellertid mot detta överskott svarande lagerutrymmen likväl nyanskaffas. Skulle det därvid bliva fråga om nybyggnader synas dessa eller andra motsvarande utrymmen i fredstid bliva i stort sett obehövliga för spannmålslagring. Om utrymmena däremot skola anskaffas genom förhyrning, om dylik överhuvud är möjlig i behövlig omfattning, komma utrymmena i stor utsträckning att vara så belägna, att bolagets kostnader för transporter m. m. bliva synnerligen stora. Bolaget finner det därför angeläget, att den frågan primärt överväges, huru stora lager av brödsäd, som böra uppläggas. Enligt bolagets mening kunna de nuvarande lagren eller de lager, som komma att finnas vid utgången av innevarande konsumtionsår, ur beredskapssynpunkt anses tillräckliga. Om denna uppfattning delas av statsmakterna, är det sålunda icke önskvärt att utöka lagren av brödsäd. Då böra självfallet även sådana regleringsanordningar träffas, att icke större kvantiteter brödsäd av 1944 års skörd omhändertagas, än att de ungefärligen motsvara konsumtionen under ett år. Därutöver kan det givetvis vara lämpligt att utbyta en del av spannmålsbolagets lager av brödsäd av äldre skörd, som ur förmalningssynpunkt är av mindre god kvalitet och eventuellt ersätta den med fullgod spannmål, varvid den dåliga spannmålen lämpligen bör utfodras.

Ehuru det icke ankommer på bolaget att bedöma, huru stora reserver av brödsäd, som med hänsyn till olika omständigheter böra uppläggas, utgår bolaget dock i det följande därifrån, att någon utökning av brödsädslagren icke bör eftersträvas under konsumtionsåret 1944/45. Bolaget kan för övrigt icke, utan att mycket omfattande anstalter träffas för uppbringande av ytterligare lagerutrymmen, omhändertaga ett större överskott av brödsäd av 1944 års skörd. Med hänsyn till erfarenheterna från innevarande konsumtionsår synes det, i händelse av utsikter till en god skörd år 1944, i anslutning till vad nu sagts nödvändigt, att om brödsäd alltjämt skall omhändertagas i hittillsvarande omfattning, bolaget redan i maj månad 1944 kan börja träffa dispositioner för anskaffande av lagerutrymmen. Vid denna tid torde det nämligen vara tämligen väl bekant, ej endast huru vintersäden övervintrat, utan även i vilken omfattning sådd av vårvete ägt rum. Att under angivna förutsättningar beträffande utrymmesanskaffningen avvakta skördetiden torde nämligen enligt bolagets erfarenhet vara praktiskt taget omöjligt, särskilt under förutsättning att bolaget liksom under de senaste åren skall anses ha skyldighet att i stort sett vid varje tidpunkt under konsumtionsåret omhändertaga salubjuden spannmål.

Om det ej bör eftersträvas att utöka brödsädslagren torde det sålunda vid en normal eller riklig brödsädsskörd år 1944 icke endast vara önskvärt utan till och med nödvändigt att lätta på regleringsbestämmelserna för brödsäden bl. a. därhän att priserna i viss mån reglera utbuden av brödsäd, ävensom att utfodringsförbudet för brödsäd icke upprätthålles i nuvarande omfattning utan att den sämre brödsäden kan komma till användning för utfodring. Med avseende å brödsädsregleringen har inom styrelsen den me-

ningen framförts, att under nu anförda förutsättningar ifrågavarande resultat på ur praktisk synpunkt lämpligaste sätt uppnås genom en inlösningsgaranti för fullgod brödsäd kombinerad med ett stödköpsförfarande. Därmed följer emellertid, att det givetvis icke på förhand kan bestämmas, vilka brödsädspriser jordbrukarna vid envar tidpunkt kunna påräkna, bortsett ifrån att priserna icke få nedgå under en viss lägsta nivå. Inom bolaget ha emellertid farhågor uttryckts för en dylik utveckling samtidigt som det ansetts, att jordbrukarna borde tillförsäkras så lika priser som möjligt, oavsett om brödsädstillgångarna skulle bliva rikliga eller icke. Med hänsyn till dessa omständighter och då bolaget icke för närvarande äger någon kännedom om de försörjningsplaner, statsmakterna anse sig böra följa, har bolaget stannat vid att beträffande brödsädsregleringen framlägga tvenne alternativa förslag. Bolaget anser sålunda att *antingen* bör en inlösningsgaranti kombinerad med stödköp lämnas beträffande brödsäden *eller* också bör det tillgripas ett system med fasta, successivt stigande inköpspriser. I övrigt vill bolaget med avseende å här ifrågavarande anordningar anföra följande.

Oberoende av vilket system, som kan komma att tillämpas, torde prisorter icke kunna undvikas. Samtidigt vill bolaget dock framhålla, att den meningen mycket starkt hävdats inom bolaget, att det nuvarande antalet prisorter är ur regleringssynpunkt alltför stort och att åtminstone i samband med inlösningsförfarande en väsenlig inskränkning i desamma är i hög grad önskvärd. I sakens nuvarande läge har bolaget emellertid icke ansett sig böra uppgöra något förnyat förslag till prisorter utan vill åberopa sitt ursprungliga prisortsförslag för regleringsåret 1943/44.

En inlösningsgaranti för brödsäd med stödköp bör konstrueras på följande sätt. Det fastställes ett inlösningspris per den 1 juni 1945 och spannmålsbolaget ålägges att under juni och juli månader inköpa all till bolaget före den 1 juni 1945 hembjuden kvarngill brödsäd. Vidare bör det åligga bolaget att, om priserna å brödsäd tendera att för någon längre tid sjunka alltför lågt, företaga stödköp antingen till på förhand bestämda eller av Statens livsmedelskommission efter hand med iakttagande av vissa huvudregler föreskrivna, successivt stigande priser. Bolaget bör vidare ha skyldighet att till på förhand bestämda priser fraktfritt kvarnplats förse kvarnindustrien med brödsäd, om marknadspriserna tendera att för längre tid överstiga dessa priser. Mellan de prisnivåer, som angivas för stödköp respektive för bolagets försäljningar bör under konsumtionsåret förefinnas en så vid marginal, att handelns ersättningar samt reguljära transportkostnader därigenom bliva täckta. Härför torde erfordras en marginal, som i början av konsumtionsåret ej bör understiga 3 kronor per deciton, och som i slutet av konsumtionsåret torde kunna nedgå till 2 kronor per deciton. Vid ett inlösningspris för brödsäd av exempelvis 28 kronor 50 öre per deciton kunde stödköpsnivån den 1 september tänkas ligga vid 25 kronor för att successivt stiga till inlösningsdagen till 27 kronor 50 öre. Det pris, vartill kvarnarna skulle få verkställa inköp från spannmålsbolaget, skulle den 1 september ligga vid 28 kronor för att fram till inlösningsdagen successivt stiga till 29 kronor 50 öre per deciton. Givetvis bör spannmålsbolaget vara oförhindrat att under konsumtionsåret, bl. a. i syfte att utbyta spannmålslagren, till marknadspriser företaga inköp och försäljningar av brödsäd, därvid bolaget dock icke utan livsmedelskommissionens godkännande bör få nedbringa sina brödsädslager. Vidare kan det trots nämnda marginaler bliva erforderligt för bolaget att betala vissa transportkostnader. Sålunda kunna icke kostnaderna för undanförseltransporter eller omflyttningar av spannmål från ett område till ett annat på grund av svårigheter med uppbringandet av lagerutrymmen rymmas inom ramen av nyss nämnda marginaler. Ej heller kan det beräk-

nas att under alla förhållanden mera långväga transporter av spannmål skola kunna äga rum utan att spannmålsbolaget åtminstone bidrager till transportkostnaderna. I stort sett skulle emellertid ett sålunda skisserat inlösningsförfarande medföra, att brödsädsmarknaden reglerade sig själv utan direkta ingripanden från spannmålsbolagets sida.

Den andra formen för reglering av brödsädsmarknaden är följande. För varje halvmånad fr. o. m. den 1 september 1944 t. o. m. den 31 maj 1945 fastställas successivt stigande inköpspriser för vete och råg. Enligt bolagets mening skulle det härvid som regel vara tillräckligt med samma ökning av priserna för varje halvmånad, som för närvarande tillämpas, d. v. s. 10 öre per deciton. Härmed täckas emellertid icke handelns omkostnader helt utan måste det ankomma på bolaget ej endast att erlägga alla transportkostnader för brödsäd — bortsett från jordbrukarnas transporter till respektive prisorter — utan även att lämna handeln vissa ersättningar. Grundersättningen till handeln borde emellertid liksom under konsumtionsåret 1942/43 tillkomma denna genom att kvarnarna åläggas skyldighet att till handeln erlägga priser för brödsäden, som med visst belopp per deciton överstiga inköpspriserna från jordbrukarna. Vid avvägande av denna grundersättning får hänsyn tagas till att priserna skulle komma att successivt stiga, varigenom handelns ränte- och lagringskostnader kunna beräknas bliva täckta. Det grundbelopp, som härutöver kan erfordras, synes kunna begränsas till 30 öre per deciton. Av allt att döma utgör emellertid denna prisstegring icke tillräcklig stimulans för jordbrukarna att i händelse här ifrågavarande system skulle komma i tillämpning vid en god skörd 1944 hålla utbuden av brödsäd tillbaka i tillräcklig omfattning. Anordningen har därför ansetts för sådant fall böra kompletteras med den bestämmelsen, att jordbrukare för brödsäd, varom avtal träffas, att den skall kvarligga hos jordbrukaren och levereras först efter utgången av mars månad 1945, skulle erhålla en extra lagringsersättning av 75 öre per deciton.

Skulle 1944 års brödsädsskörd bliva svag eller skulle andra extraordinära omständigheter inträffa, råder inom bolaget enighet därom, att nu senast beskriven regleringsanordning bör tillämpas.

Beträffande brödsädsregleringen i övrigt vill bolaget vidare förorda, att de nu gällande kvalitets- och prisregleringsskalorna justeras därhän, att de överensstämma med vad som gällde före regleringsåret 1943/44.

Spannmålsbolaget har i det föregående icke ansett sig böra beröra de priser å brödsäd, som skola tillämpas under konsumtionsåret 1944/45. Ur regleringssynpunkt har denna fråga dock en viss betydelse beträffande de av kvarnindustrien disponerade lagren av brödsäd vid övergången från ett konsumtionsår till ett annat. Med hänsyn till att spannmåls- och mjölpriserna regleras i förhållande till varandra genom den s. k. förmalningsersättningen spelar nämligen det berörda spörsmålet en viss roll. Av ännu större betydelse är emellertid det förhållandet, att kvarnindustrien kan beräknas komma att hålla så små lager som möjligt av spannmål av gammal skörd, om det kan förväntas, att priserna å ny skörd bliva lägre än de priser, kvarnarna erlagt för spannmål av gammal skörd. Då det ur bolagets synpunkt är önskvärt, att en sådan omständighet icke skall påverka beläggningen av kvarnarnas lagerutrymmen, synes det nödvändigt att i en eller annan form hålla kvarnindustrien skadeslös för ett eventuellt prisfall vid övergången från ett konsumtionsår till ett annat. Vid ett inlösningsförfarande åstadkommes detta enklast genom att även kvarnarna äga till bolaget hembjuda av dem innehavd spannmål. I annat fall böra kvarnarna tillförsäkras viss ersättning i samband med ett prisfall.

Beträffande den för närvarande utgående förmalningsersättningen till

kvarnindustrien vill bolaget slutligen framhålla, att denna vid ett inlösningsförfarande till sitt slutgiltiga belopp givetvis måste fastställas i efterhand. Såsom utgångsmaterial för beräknandet av denna ersättning får då användas antingen eventuella spannmålsnoteringar eller också successivt insamlade uppgifter från vissa representativa kvarnföretag. Härvid böra kvarnarna dock icke kunna åberopa högre inköpspriser för spannmål än dem, till vilka bolaget skall ha skyldighet att försälja brödsäd. I detta sammanhang bör desutom framhållas, att hinder givetvis icke möter att à-conto till kvarnindustrien utbetala en förmalningsersättning beräknad på de stödköpspriser, som kunna bliva på ett eller annat sätt fastställda.

2. *Fodersädsregleringen.*

Om kornet, såsom spannmålsbolaget förutsätter, ånyo ur regleringssynpunkt betraktas såsom fodersäd och utfallet av 1944 års fodersädsskörd skulle bliva tillfredsställande, synes det därest även brödsädsskörden skall bliva god böra övervägas att slopa det tvångsvisa avståendet av fodersäd, såvida icke denna anordning befinnes nödvändig för reglering av animalieproduktionen.

Även beträffande fodersädsregleringen har bolaget övervägt ett inlösningsförfarande men likväl ansett, att den nuvarande anordningen med successivt stigande fasta inköpspriser alltjämt närmast är att föredraga. Inom bolaget har vidare framförts den meningen att en omläggning av försäljningsvillkoren kunde ifrågasättas. För närvarande utgår beträffande fodersäden en grundersättning till handeln med 1 krona per deciton därigenom, att försäljningspriset för fodersäd med nämnda belopp överstiga inköpspriserna. I Norrland uppgår motsvarande ersättning till 1 krona 50 öre per deciton. Övriga ersättningar till handeln ävensom huvuddelen av transportkostnaderna gäldas av spannmålsbolaget. Bolagets kostnader härför torde belöpa sig till 4 à 5 miljoner kronor per år. Genom att för försäljning av fodersäd fastställa normalpriser, som i sig inrymde all ersättning till handeln, ävensom genom att medgiva att till dessa priser finge inom olika områden läggas vissa högsta fraktkostnader ernåddes för handeln större frihet och minskat arbete, varjämte spannmålsbolaget ej endast finge minskade kostnader utan även en avsevärt förenklad administration. I stället skulle förbrukarna givetvis bära transport- och övriga kostnader. Emellertid skulle dessa kostnader icke bliva alltför kännbara för köparna, om spannmålsbolaget bure vissa fraktkostnader till Norrland och vid omflyttning av fodersäd även i övrigt mellan över- och underskottsområden. Skäl kunna visserligen tala för en övergång till ett system som det antydda, men då handelns representanter förordat ett bibehållande av nu gällande bestämmelser för fodersädsregleringen, har bolaget icke ansett sig böra ifrågasätta några förändringar beträffande principerna för densamma. Spannmålsbolaget vill slutligen i detta sammanhang ifrågasätta, att den möjligheten hålles öppen, att de jordbrukare, som försälja till grynberedning lämplig havre, åtminstone under början av konsumtionsåret kunna erhålla en leveranspremie om exempelvis 1 krona per deciton. En dylik anordning kan nämligen bliva nödvändig till hösten innevarande år för att havregrynskvarnarna skola kunna förses med havre i tillfredsställande omfattning. Av allt att döma kan nämligen tillgången på grynhavre i slutet av innevarande konsumtionsår komma att bliva mycket knapp. Slutligen vill bolaget framhålla, att de nu gällande kvalitets- och prisregleringsskalorna för korn och havre med hänsyn till önskvärdheten av att dessa anpassas till fodersädshandelns förhållanden böra göras till föremål för viss översyn. Detta spörsmål kan dock upptagas till övervägande vid en senare tidpunkt.

3. Lagringsutrymmesfrågan.

Bolaget har redan tidigare framhållit, att lagringsutrymmesfrågan kan komma att vålla bolaget svårigheter vid ett gynnsamt skördeutfall, varför densamma bör ägnas särskild uppmärksamhet. Av betydelse i detta sammanhang är, som ovan sagts, att även kvarnarna eventuellt skola äga hembjuda av dem ägd spannmål till spannmålsbolaget, varigenom desamma kunna beräknas komma att ha sina utrymmen belagda med spannmål i större utsträckning, än vad de annars skulle ha.

Vidare vill bolaget ifrågasätta, att såväl kvarnar som spannmålshandlare av bolaget gottgöras en särskild ersättning för transportkostnader om förslagsvis 50 öre per deciton brödsäd, som i samband med eventuell inlösen eller vid viss av bolaget angiven tidigaste tidpunkt våren 1945 vid försäljning till bolaget är lagrad å av hembudsgivaren respektive säljaren i hans rörelse normalt icke använda magasin, vilka ställas till förfogande för lagring till den 30 juni 1946, och under förutsättning vidare, att den lagrade spannmålen utan kostnad för bolaget avlämnas vid närmaste järnvägstrafikplats respektive hamnplats.

4. Utsädesfrågan.

I enlighet med de erfarenheter bolaget gjort vid tillämpandet av för spannmålsutsäde hittills gällande normalprisbestämmelser, vill bolaget ifrågasätta, huruvida icke dessa bestämmelser borde underkastas justering. Att såsom hittills indela utsädet i fyra kvalitetsgrupper med ett normalpris för varje grupp har ur praktisk synpunkt visat sig irrationellt, såtillvida som gränserna mellan kvalitetsgrupperna — i varje fall mellan de tre lägsta — icke kunnat undgå att bliva svävande. Ett bibehållande av dessa regler, vilkas upprätthållande i praktiken vållat betydande olägenheter, skulle otvivelaktigt medföra, att respekten för reglerna uppmjukades. Bolaget vill därför bringa under diskussion en förändring av reglerna, exempelvis i den riktningen att en bestämd gräns drages för vad som av handeln får saluföras som utsäde, lämpligen knuten till hittills gällande fordringar för lägsta kvalitetsgruppen, men att endast ett normalpris angives, nämligen det pris, som motsvarar ett beräknat försäljningspris för kvalitetsplomberat utsäde.

C. Fodermedelsregleringen.

Beträffande de regleringsanordningar, som för närvarande tillämpas med avseende å olika slag av fodermedel, har spannmålsbolaget icke funnit anledning att föreslå några principiella förändringar. Om försörjningsläget så medger vill bolaget emellertid föreslå, att tilldelningen till jordbruket av oljekraftfoder liksom under innevarande regleringsår lämnas omedelbart på hösten för hela förbrukningsåret. Vidare föreslås att priset för oljekaksblandning göres stigande under regleringsåret med en månatlig stegring om 15 öre per deciton. Härigenom skulle lagerutrymmessituationen för bolaget kunna i viss mån lättas, då det är att förmoda, att många jordbrukare på en gång skulle uttaga hela den kvantitet oljekraftfoder, som tilldelats dem för vintern. Bolaget vill vidare påpeka såsom i hög grad önskvärt, att anstalter om möjligt träffas, så att särskilt rågkli icke under konsumtionsåret uppsamlas i så stor omfattning, att bolaget skall behöva vidkännas betydande kostnader och olägenheter i övrigt för dess omhändertagande. Detta torde delvis kunna ske antingen genom att lätta på själva regleringsbestämmelserna för rågkli eller genom att avväga priset å detsamma så lågt i förhållande till priset å vetekli, att rågkliet blir begärligare än hittills.

D. Stråfoderregleringen.

Å stråfodermarknaden ha förhållandena under innevarande konsumtionsår varit sådana, att regleringsanordningarna kunnat göras tämligen enkla. Visserligen har det förelegat och föreligger alltjämt en viss knapphet beträffande hö. Men av allt att döma kommer stråfoderförsörjningen icke att bereda några större svårigheter. Av halm finnas för närvarande betydande överskott. Spannmålsbolaget har beträffande här ifrågavarande område för regleringsverksamheten för närvarande icke något annat att andraga än att om stråfoderskörden skulle bliva svag, regleringsanordningarna böra underkastas översyn.

E. Diverse regleringar.

Vid sidan av sin huvudsakliga uppgift att omhänderha spannmåls- och fodermedelsregleringarna har bolaget erhållit i uppdrag att ombesörja uppgifter av olika slag. Härutinnan har bolaget redan inledningsvis berört frågan om inlösen av färska och torkade köksväxter, samt om uppdraget att teckna kontrakt angående odlingen av oljeväxter samt att omhändertaga oljeväxtfröer. Bolaget skall vidare hålla vissa reservlager av mjöl och tran m. m. ävensom fullgöra viss inlösningsskyldighet beträffande potatis. Från tidigare verksamhetsår innehar bolaget dessutom vissa lager av vallväxtfröer, torkade köksväxter och potatisflingor m. m. Beträffande här ifrågavarande områden av bolagets verksamhet vill bolaget i detta sammanhang erinra om tidigare framförda synpunkter om önskvärdheten av att anstalter om möjligt träffas, som bereda bolaget möjlighet att avsätta varor, vilka redan äro att anse som eller inom en icke alltför avlägsen framtid kunna anses bliva okuranta. I detta sammanhang anser sig bolaget böra framhålla, att bolagets innehav av matärter vid utgången av nu löpande konsumtionsår närmast torde motsvara cirka två års normal förbrukning av denna vara och att en stor del av dessa ärter härröra från 1942 års och äldre skördar. Enligt bolagets mening bör det därför övervägas, huruvida icke såväl reglerings- som ransoneringsbestämmelserna beträffande ärter skulle kunna uppmjukas, varvid det synes ur regleringssynpunkt kunna vara tillfyllest, därest det fastställdes ett garantipris för matärter, till vilket bolaget inlöste dylika exempelvis den 1 juni 1945.

F. Kostnadsberäkningar.

Att i nuvarande läge uppgöra beräkningar över bolagets kostnader för regleringsåret 1944/45 är en i hög grad vansklig uppgift. Som bolaget ovan framhållit, sammanhänga till en början dessa kostnader i mycket hög grad med de försörjningsplaner å olika områden, efter vilka det anses lämpligt att handla. Härå inverka ock skördeutfallet och importmöjligheterna m. m. Slutligen kan givetvis det utrikespolitiska läget föranleda för närvarande icke överblickbara dispositioner. Bolaget har emellertid vid sina ifrågavarande beräkningar utgått ifrån följande allmänna förutsättningar för konsumtionsåret 1944/45.

a) Ett i stort sett normalt skördeutfall.

b) Inköp av 100 000 ton inom landet producerade och importerade oljekakor.

c) Oförändrat prisläge inom landet beträffande spannmål och fodermedel.

d) Inlösningsförfarande (alt. I) eller fasta inköpspriser (alt. II) beträffande brödsäd; oförändrade regleringsanordningar i fråga om fodersäd.

e) Normal human konsumtion av vegetabilier och en på grund av det ökade kreatursbeståndet något ökad utfodring av fodersäd och icke kvarngill brödsäd.

Härutöver får bolaget hänvisa till härvid som bilaga A fogade kostnadskalkyl samt anföra följande.

Med hänsyn till de betydande lager av olika varor, som bolaget för närvarande disponerar, kan det givetvis ifrågasättas, huruvida icke bolaget borde nedskriva dessa lager, icke endast med hänsyn till aktiebolagslagens föreskrifter till verkliga värden, utan därutöver till värden, som ur olika synpunkter kunna anses fullt betryggande. Med hänsyn till avsikten med bolagets verksamhet ävensom i anslutning till avtalsförhållandet mellan staten och bolaget har i likhet med vad tidigare skett så långt gående nedskrivningar dock i allmänhet icke företagits eller beräknats. Undantag härifrån har bolaget dock ansett böra ifrågakomma beträffande sådana redan okuranta eller inom ej allt för avlägsen framtid mindre kuranta varor som potatisflingor och vallväxtfröer, varjämte en jämförelsevis försiktig värdering av de betydande ärtlagren ansetts befogad. Bolaget har vidare vid sidan av värderingen av lagren såsom en särskild värdeminskning upptagit en post om 20 miljoner kronor, beträffande vilken bolaget närmast vill lämna frågan öppen, huruvida anslag för ändamålet bör anvisas redan nu eller icke. Beloppet har framkommit genom nedskrivning av värdet å ett beräknat övergångslager av oljekraftfoder om cirka 175 000 ton från 280 till 200 kronor per ton samt av värdet av cirka 100 000 ton korn och ur diastassynpunkt mindre god brödsäd från 250 till 205 kronor per ton för brödsäden och från 240 till 195 kronor per ton för kornet, i allt avrundat till 20 miljoner kronor. I detta sammanhang vill bolaget påpeka, att bolagets betydande lager av fodercellulosa redan tidigare nedskrivits till ett värde av 80 kronor per ton eller det belopp, som bolaget kan utfå för denna vara vid dess försäljning till foderändamål.

Av kostnadskalkylen framgår, att bolagets kostnader för verksamhetsåret 1944/45, i händelse inlösningssystem tillämpas beträffande brödsäd, beräknas till 79 500 000 kronor och i fall av fasta priser därå till 87 000 000 kronor. Det bör emellertid bemärkas, att skillnaden emellan dessa båda belopp icke representerar någon besparing för det allmänna, om inlösningssystemet blir gällande. I sådant fall motsvaras nämligen bolagets merkostnader vid tillämpandet av fasta priser å brödsäd av kostnader bl. a. för högre förmalningsersättning, som icke berör bolaget men i annan ordning komma att belasta statsverket.

Vid behandlingen av här ifrågavarande ärende inom bolagets styrelse ha med avseende å brödsädsregleringen olika meningar företrätts, varjämte förelegat vissa uttalanden. I nu berörda hänseenden får bolaget slutligen hänvisa till härvid som bilaga B fogade utdrag ur styrelseprotokoll.

Stockholm den 3 mars 1944.

SVENSKA SPANNMÅLSAKTIEBOLAGET

Bilaga A.

Beräkning av Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader för verksamhetsåret 1/9 1944—1/9 1945.

Alt. I. Under förutsättning av inlösningsförfarande beträffande brödsäd.

A. *Spannmålssektionen.*		
1. Kostnader för fraktersättning för brödsäd	1 500 000	
2. Kostnader för omsättning av fodersäd	6 000 000	
3. Kostnader för utbyte av i lager befintliga 150 000 ton korn och icke fullgod brödsäd	14 000 000	
4. Lagerhyror	4 500 000	26 000 000
B. *Fodermedelssektionen.*		
1. Kostnader och prisskillnad för oljekraftfoder	9 000 000	
2. Kostnader och prisskillnad för diverse varor	2 000 000	11 000 000
C. *Sektionen för utsäde och diverse varor.*		
Kostnader och prisskillnad för diverse varor:		
1. Potatis	5 000 000	
2. Övriga diverse varor (fröer, betfor, ärter m. m.)	5 000 000	10 000 000
D. *Beredskapslagring av mjöl m. m.*		1 000 000
E. *Nedskrivning av lagervärden*		20 000 000
F. *Allmänna omkostnader.*		
Personal, kontrollavdelning, kontor		2 500 000
G. *Ränta.*		
Räntekostnad efter 3 % å ett genomsnittligt kapitalbelopp på Kr. 200 000 000		6 000 000
H. *Eventuella kostnader för särskild omflyttning av varor*		3 000 000
Totalkostnad under förutsättning att inlösningsförfarande tillämpas beträffande brödsäd	Kronor	79 500 000

Alt. II. Under förutsättning av fasta inköpspriser för brödsäd.

Merkostnaderna vid tillämpande av sådant system beräknas till		7 500 000
Totalkostnad under förutsättning av fasta inköpspriser för brödsäd	Kronor	87 000 000

Bilaga B.

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med styrelsen för Svenska spannmålsaktiebolaget å bolagets lokal Drottninggatan 25, Stockholm den 3 mars 1944.

Närvarande: herrar Mannerfelt, Kuylenstjerna, Näsgård, M. Andersson (fr. o. m. 5 §), Westman, Janson och Alwerud samt av styrelsesuppleanterna herrar Frödin (t. o. m. 4 § såsom suppleant för herr M. Andersson), Christenson, Degerstedt, Forsman, Rehnby och Sandberg.

Närvarande voro dessutom verkställande direktören Carlsson samt herrar Brolén, Malmros, Strömsten, Mattsson, Du Rietz, Wedberg och Ekdahl.

---

5 §.

Vid återföretagande av det under 8 § i styrelsens protokoll för sammanträdet den 18 februari 1944 antecknade ärendet angående skrivelse till statens livsmedelskommission med förslag angående anstalter under konsumtionsåret 1944/45 beträffande spannmåls- och fodermedelsregleringarna m. m. föredrogs ett i förväg till styrelsens ledamöter översänt utkast till skrivelse, varjämte framlades förslag till beräkning av bolagets kostnader under nämnda verksamhetsår.

Sedan vid genomgången av förslaget till skrivelse efter diskussion beslut fattats om vissa ändringar och tillägg samt det befunnits, att styrelsens ledamöter och suppleanter vore av olika mening i fråga om det regleringssystem, som borde föreslås i fråga om brödsäd, beslöts att i skrivelsen skulle på sätt bilagda exemplar utvisar båda alternativen beskrivas, men skulle därjämte medelst anteckning i protokollet angivas de olika ledamöternas och suppleanternas ställning till de båda alternativen.

Därvid antecknades, att bolagets direktion, såsom framginge av dess protokoll vid sammanträdet den 25 februari 1944 (punkt 1 i protokollet), beslutat förorda alternativet med inlösningsgaranti för fullgod brödsäd i förening med stödköpsförfarande, samt att denna mening omfattades av styrelsens ordförande och vice ordförande samt herr M. Andersson, under det herrar Westman, Janson, Näsgård och Alwerud förordade det i skrivelseförslaget jämväl upptagna alternativ, som innebär fasta, successivt stigande priser å brödsäd.

Vidare antecknades, att av suppleanterna herrar Christenson, Degerstedt, Rehnby och Sandberg förordade det förstnämnda alternativet, herrar Degerstedt och Rehnby dock endast under vissa villkor, samt herrar Forsman och Frödin det senare alternativet.

De av herrar Degerstedt och Rehnby åsyftade villkoren voro följande:

Vi ansluta oss i princip till det första alternativet, d. v. s. inlösningsgaranti kombinerad med stödköp, men utgå därvid från att icke statsmakterna eller spannmålsbolaget under regleringsårets lopp genom påbyggnader i systemet eller tilläggsbestämmelser ändra förutsättningarna för brödsädshandeln. Vidare bör bolaget genom lämpligt avvägd transportkostnadsreglering sörja för att kvarnarnas inköpspriser vid ett och samma tillfälle hållas någorlunda

lika. Kvarnarnas inbördes inköpsförhållanden få icke heller förryckas genom ingripanden från statsmakterna eller bolaget. Sålunda är det bl. a. angeläget, att eventuell undanförsel av brödsäd från utsatta områden genomföres utan onödiga störningar i marknaden.

Herrar Westman, Janson, Näsgård och Alwerud önskade få till protokollet antecknat, *att* de vid sitt val mellan de två angivna alternativen utgått från att vid inlösningssystemet det medelpris, som vid uppgörandet av kalkyl över jordbrukets inkomster komme att läggas till grund, måhända icke skulle bliva stödköpspriset, utan att det vore att befara, att i sagda inkomstkalkyl ett högre pris komme att beräknas, *ävensom att* de, då man icke i förväg visste något härom, ansett sig böra förorda det alternativ, som innefattar fasta priser för brödsäd.

Slutligen antecknades till protokollet, att herrar Westman, Janson, Frödin och Forsman ansågo, att begränsning av antalet prisorter i förhållande till vad som för närvarande gäller icke borde ske.

Härefter genomgicks det ovan omförmälda förslaget till beräkning av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1944/45, vilket av styrelsen godkändes, ävensom specifikation å vissa poster däri.

In fidem

G. Rossander.

Justeras:

Carl Mannerfelt.

G. Kuylenstjerna.

Rätt utdraget betyga:

S. Waak. *U.-B. Bourdette.*

Bilaga 4.

Tabeller för beräkning av producentbidrag.

Tabell 1.

Tabell för beräkning av producentbidrag enligt de grunder, som äro angivna i livsmedelskommissionens cirkulär den 20 juli 1943, nr 1476 avd. C, med utbetalning av producentbidrag endast i jämna krontal. Vid mjölkleveransernas gruppering har utgåtts från den principen, att vid producentbidrag på 50 öre och däröver har höjning skett till närmast däröver liggande krontal och vid öretal under 50 har sänkning skett till närmast lägre krontal.

Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Producentbidrag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Producentbidrag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Producentbidrag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Producentbidrag kr
1— 37	1	384— 416	14	1151—1250	25	1851—1883	12
38— 62	2	417— 449	15	1251—1350	24	1884—1916	11
63— 87	3	450— 483	16	1351—1425	23	1917—1950	10
88—112	4	484— 524	17	1426—1475	22	1951—1983	9
113—137	5	525— 574	18	1476—1525	21	1984—2075	8
138—162	6	575— 624	19	1526—1575	20	2076—2225	7
163—187	7	625— 674	20	1576—1625	19	2226—2375	6
188—216	8	675— 724	21	1626—1675	18	2376—2525	5
217—249	9	725— 774	22	1676—1716	17	2526—2675	4
250—283	10	775— 849	23	1717—1750	16	2676—2825	3
284—316	11	850— 949	24	1751—1783	15	2826—2975	2
317—349	12	950—1049	25	1784—1816	14	2976—3125	1
350—383	13	1050—1150	26	1817—1850	13		

Tabell 2.

Tabell för beräknande av producentbidrag enligt motion nr 335/1944 i riksdagens andra kammare men med månadsberäkning.

Enligt motionen skulle producentbidraget utgå med 4 öre pr kg intill en kvartalsleverans av 2 000 kg mjölk = 80 kronor och stanna där t. o. m. en kvartalsleverans av 3 500 kg samt därefter sjunka med 2 öre för varje kg levererad mjölk. De ovan angivna gränstalen 2 000 och 3 500 kg pr kvartal utgöra pr månad 666 resp. 1 166 kg. Högsta bidraget 666 × 4 öre = 26,64 har höjts till 27 kronor. Avdrag har skett fr. o. m. en månadsleverans av 1 167 kg mjölk och ett bidrag av kr. 26: 64.

Mjölkleveransernas gruppering har skett efter den principen, att vid producentbidrag på 50 öre och däröver har höjning skett till närmast däröver liggande krontal och vid öretal under 50 har sänkning skett till närmast lägre krontal.

Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr
1— 37	1	363— 387	15	1174—1223	26	1824—1873	13
38— 62	2	388— 412	16	1224—1273	25	1874—1923	12
63— 87	3	413— 437	17	1274—1323	24	1924—1973	11
88—112	4	438— 462	18	1324—1373	23	1974—2023	10
113—137	5	463— 487	19	1374—1423	22	2024—2073	9
138—162	6	488— 512	20	1424—1473	21	2074—2123	8
163—187	7	513— 537	21	1474—1523	20	2124—2173	7
288—212	8	538— 562	22	1524—1573	19	2174—2223	6
213—237	9	563— 587	23	1574—1623	18	2224—2273	5
238—262	10	588— 612	24	1624—1673	17	2274—2323	4
263—287	11	613— 637	25	1674—1723	16	2324—2373	3
288—312	12	638— 662	26	1724—1773	15	2374—2423	2
313—337	13	663—1173	27	1774—1823	14	2424—2473	1
338—362	14						

Tabell 3.

Tabell för beräkning av producentbidraget enligt i motionen nr 335/1944 i riksdagens andra kammare anförd princip — se tabell 2 — men med högsta producentbidrag 500 × 4 öre = 20 kronor, som får behållas t. o. m. en månadsleverans av 1 166 kg (3 500 kg pr kvartal). Fr. o. m. 1 167 kg avdrag med 2 öre pr kg. Mjölkleveransernas gruppering har skett efter den principen, att vid producentbidrag av 50 öre och däröver har höjning skett till närmast däröver liggande krontal och vid öretal under 50 har sänkning skett till närmast lägre krontal.

Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr
1— 37	1	263— 287	11	1192—1241	19	1692—1741	9
38— 62	2	288— 312	12	1242—1291	18	1742—1791	8
63— 87	3	313— 337	13	1292—1341	17	1792—1841	7
88—112	4	338— 362	14	1342—1391	16	1842—1891	6
113—137	5	363— 387	15	1392—1441	15	1892—1941	5
138—162	6	388— 412	16	1442—1491	14	1942—1991	4
163—187	7	413— 437	17	1492—1541	13	1992—2041	3
188—212	8	438— 462	18	1542—1591	12	2042—2091	2
213—237	9	463— 487	19	1592—1641	11	2092—2141	1
238—262	10	488—1191	20	1642—1691	10		

Tabell 4.

Tabell för beräkning av producentbidrag enligt nuvarande system t. o. m. 1 100 kg men med avdrag av 2 öre pr kg fr. o. m. 1 201 kg. Vid mjölkleveransernas gruppering har utgåtts från den principen, att vid producentbidrag på 50 öre och däröver har höjning skett till närmast däröver liggande krontal och vid öretal under 50 har sänkning skett till närmast lägre krontal.

Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr	Leverans-kvant. pr månad kg mjölk	Produ-centbi-drag kr
1— 37	1	384— 416	14	1226—1275	25	1876—1925	12
38— 62	2	417— 449	15	1276—1325	24	1926—1975	11
63— 87	3	450— 483	16	1326—1375	23	1976—2025	10
88—112	4	484— 524	17	1376—1425	22	2026—2075	9
113—137	5	525— 574	18	1426—1475	21	2076—2125	8
138—162	6	575— 624	19	1476—1525	20	2126—2175	7
163—187	7	625— 674	20	1526—1575	19	2176—2225	6
188—216	8	675— 724	21	1576—1625	18	2226—2275	5
217—249	9	725— 774	22	1626—1675	17	2276—2325	4
250—283	10	775— 849	23	1676—1725	16	2326—2375	3
284—316	11	850— 949	24	1726—1775	15	2376—2425	2
317—349	12	950—1049	25	1776—1825	14	2426—2475	1
350—383	13	1050—1225	26	1826—1875	13		

Bilaga 5.

Beräkning av erforderligt statsanslag för upprätthållande av visst garantipris å svensk ull vid en årsproduktion av 450 000 kg.

Avräkningspris i öre/kg för all mjölk	Garantipris å ull i öre/kg (20 gånger mjölkpriset)	Erforderligt statsbidrag i kronor för upprätthållande av garantipriset å ull vid en ullnotering i öre per kg av						
		200	250	300	350	400	450	500
14	280	360 000	135 000	—	—	—	—	—
15	300	450 000	225 000	—	—	—	—	—
16	320	540 000	315 000	90 000	—	—	—	—
17	340	630 000	405 000	180 000	—	—	—	—
18	360	720 000	495 000	270 000	45 000	—	—	—
19	380	810 000	585 000	360 000	135 000	—	—	—
20	400	900 000	675 000	450 000	225 000	—	—	—
21	420	990 000	765 000	540 000	315 000	90 000	—	—
21·5	*430*	*1 035 000*	*810 000*	*585 000*	*360 000*	*135 000*	—	—
22	440	1 080 000	855 000	630 000	405 000	180 000	—	—
23	460	1 170 000	945 000	720 000	495 000	270 000	45 000	—
24	480	1 260 000	1 035 000	810 000	585 000	360 000	135 000	—
25	500	1 350 000	1 125 000	900 000	675 000	450 000	225 000	—
26	520	1 440 000	1 215 000	990 000	765 000	540 000	315 000	90 000

TABELLBILAGA

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyr:s index för livsm.p. i hush.-budg. (1935 = 100)	Prisförändringar sedan år 1935 i vissa varor enligt socialstyrelsens prisstatistik (1935 = 100)							Kommerskollegii index för (1935 = 100)			
		Mjölk	Mejeri-smör	Mjöl	Bröd	Nötkött, stek	Färskt sidfläsk	Potatis	Anim. livs-medel	Veget. livs-medel	Foder-medel	Gödsel-medel
1935	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1936	104	102	98	102	101	108	110	107	104	101	105	102
1937	108	107	111	110	107	107	111	111	108	107	117	102
1938	111	112	116	114	109	110	124	113	113	104	112	105
1939	116	117	122	113	113	120	128	119	120	105	114	106
1940	132	127	138	118	130	129	144	157	140	131	148	135
1941	151	139	161	121	141	171	188	142	176	157	164	146
1942	162	134	170	125	139	182	198	202	186	181	175	213
1943	160	134	170	127	138	185	213	160	194	187	175	229
1942 januari	159	[1] 134	170	124	140	173	194	160	183	172	171	197
februari	162	134	170	124	140	174	195	177	184	175	171	197
mars	161	134	170	124	140	174	196	197	183	177	171	197
april	161	134	170	124	140	174	196	214	183	182	171	197
maj	161	134	170	124	140	174	196	225	183	183	171	197
juni	163	134	170	124	141	182	198	249	183	188	184	197
juli	165	134	170	125	141	194	200	264	187	194	182	225
augusti	166	134	170	124	138	196	200	276	187	183	182	225
september	163	134	170	125	138	197	201	198	189	176	174	225
oktober	161	134	170	125	138	194	201	156	190	177	174	225
november	161	134	170	127	138	177	201	157	191	182	176	238
december	161	[2] 134	[2] 170	127	138	177	201	158	191	182	176	238
1943 januari	162	134	170	127	138	177	201	160	192	187	176	238
februari	162	134	170	127	138	177	206	168	193	187	176	243
mars	162	134	170	127	137	178	[3] 206	169	193	188	176	243
april	162	134	170	127	138	178	206	166	194	189	176	230
maj	161	134	170	127	138	185	216	164	194	189	176	230
juni	161	134	170	127	138	186	217	160	194	188	176	230
juli	161	134	170	126	138	196	217	158	194	189	175	219
augusti	158	135	170	126	138	196	217	—	194	187	172	219
september	159	135	170	126	138	197	217	166	195	185	173	219
oktober	158	135	170	126	138	197	217	152	195	185	174	225
november	158	135	170	126	138	176	217	146	196	185	175	225
december	160	135	170	126	138	173	217	146	196	186	176	225
1944 januari	160	135	170	126	138	173	217	148	196	188	176	227
februari	160	135	170	126	138	173	217	148	196	188	177	227

[1] Sänkningen sammanhänger med fetthaltsstandardiseringen. Tages hänsyn till mjölkens genom standardiseringen minskade kalorivärde, blir indextalet 146. — [2] Minskas priset med livsmedelsrabatterna, som före höjningarna i december 1942 voro 10 öre per liter mjölk och 1·50 kr. per kg matfett, bli indextalen 88 för mjölk och 114 för smör. Efter höjningen till 15 öre per liter resp. 2 kr. per kg bli talen 65 resp. 95. Då mjölkrabatten vanligen icke räcker till ett hushålls hela förbrukning, blir sänkningen i mjölkpriset i verkligheten mindre. För »indexhushållet» beräknades sålunda rabatten sänka mjölkprisindex (134) till 118 vid 10 öres rabatt. — [3] Fr. o. m. denna månad har införts indextalet för salt sidfläsk, varå normalpriset är detsamma som å färskt sidfläsk.

Tab. 2. Priser i öre/kg å nedanstående varuslag.

År och månad	Avräkningspriser med mejerileverantörer å mjölk[1]		Konsumtionsmjölk[2]	Produktmjölk, producentpris[3]	Slakteriernas avräkningspriser till jordbrukare å			Ägg[4]
	exkl. prod.-bidr.	inkl. prod.-bidr.			Storboskap	Större kalv	Svin	
1935	·	·	21	9·2	94	137	110	1 14
1936	·	·	22	10·0	96	144	118	1 27
1937	·	·	23	10·8	96	160	122	1 38
1938	·	·	24	11·3	97	161	135	1 36
1939	·	·	25	12·5	115	179	135	1 38
1940	16·5	17·5	27	15·5	127	203	158	1 63
1941	20·7	22·0	30	19·1	176	266	195	220
1942	23·0	24 6	29	19·5	194	282	207	261
1943	22·9	24·3	29	18·9	195	279	206	281
1942 januari	22·9	24·6	29	20·8	187	281	204	250
februari	23·8	25·5	29	20·8	189	282	205	250
mars	23·8	25·5	29	20·5	190	285	205	250
april	23·8	25·4	29	19·9	193	287	205	250
maj	23·7	25·2	29	19·4	195	287	206	250
juni	23·0	24·4	29	18·1	196	288	206	250
juli	22·8	24·2	29	18·5	196	280	206	250
augusti	22·3	23·8	29	18·5	197	280	209	250
september	22·3	23·8	29	19·1	197	280	209	250
oktober	22·5	24·2	29	19·9	197	280	209	277
november	22·8	24·6	29	20·1	196	279	209	300
december	23·0	24·7	29	19·8	196	280	209	300
1943 januari	23·0	24·7	29	19·1	196	279	209	300
februari	23·3	25·0	29	18·9	196	279	205	300
mars	23·3	24·9	29	18·6	197	279	205	300
april	23·3	24·8	29	18·3	196	279	205	293
maj	22·9	24·3	29	18·0	195	278	204	250
juni	22·5	23·8	29	18·2	195	278	204	250
juli	22·4	23·7	29	18·3	195	278	204	250
augusti	22·4	23·6	29	18·5	196	278	204	250
september	22·4	23·8	29	19·2	195	278	204	274
oktober	22·8	24·4	29	20·1	194	277	208	290
november	23·6	25·3	29	20·7	193	277	212	310
december	23·5	25·1	29	20·3	194	283	212	310
1944 januari	23·5	24·9	29	19·6	197	283	242	310
februari			29	19·6	196	282	241	310
mars			29		196	283	241	310

[1] Pris till producent för 3·5 % 1:a klass mjölk, fritt mejeri, inkl. tuberkulostillägg samt vid ett skummjölksvärde av under tiden juli 1939—dec. 1941 2·0 öre/kg och därefter 4·5 öre/kg. — [2] Socialstyrelsens detaljpris för 49 orter. — [3] Beräknat pris till producenter efter avdrag av mejerikostnader samt tillägg av under respektive perioder utgående bidrag samt exkl. skummjölksvärde. — [4] T. o. m. den 23 september 1941, svensk äggnotering, nettopris till producenten, därefter av staten fastställda priser.

Tab. 2 (forts.). **Priser (notering) i öre/kg å nedanstående varuslag.**

År och månad	Potatis[1]	Vete[2]	Råg[2]	Korn, 2-rads[2]	Havre[3]	Vetekli[4]	Majs[5]	Kraftfoderbl. 48%[4]
1935	8·28	16·69	15·59	13·13	12·15	12·85	15·51	17·33
1936	8·53	17·01	15·92	13·75	12·77	13·70	15·93	18·23
1937	9·02	19·60	18·29	18·22	15·58	14·38	16·33	19·11
1938	8·66	18·85	17·27	15·81	13·62	13·90	16·83	19·45
1939	9·03	17·99	17·29	14·55	13·03	13·39	18·61	21·41
1940	13·67	23·80	23·29	22·71	20·41	16·89	18·50	23·50
1941	13·66	26·00	26·00	24·60	22·80	16·50	23·71	25·13
1942	21·85	26·60	26·20	24·80	21·10	16·78	25·33	[6]30·92
1943	13·80	26·08	25·08	23·08	18·88	18·08	25·00	32·84
1942 januari	15·73	27·00	27·00	26·00	22·50	16·50	27·00	28·00
februari	18·98	27·00	27·00	26·00	22·50	16·50	27·00	28·00
mars	20·83	27·00	27·00	26·00	22·50	16·50	25·00	28·00
april	20·93	27·00	27·00	26·00	22·50	16·50	25·00	28·00
maj	23·05	27·00	27·00	26·00	22·50	16·50	25·00	28·00
juni	26·54	—	—	—	—	16·50	25·00	33·00
juli	56·07	—	—	—	—	16·50	25·00	33·00
augusti	19·57	27·00	27·00	26·00	22·50	16·50	25·00	33·00
september	15·46	26·00	25·00	23·00	19·00	16·50	25·00	33·00
oktober	[7]15·12	26·00	25·00	23·00	19·00	16·89	25·00	33·00
november	14·75	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	33·00
december	15·19	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	33·00
1943 januari	15·25	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	33·00
februari	15·90	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	33·00
mars	14·71	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	33·00
april	14·05	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	33·00
maj	13·10	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	33·00
juni	11·05	—	—	—	—	18·00	25·00	33·00
juli	18·23	—	—	—	—	18·00	25·00	32·57
augusti	15·28	26·00	25·00	23·00	19·00	18·00	25·00	32·34
september	12·42	26·00	25·00	23·00	18·50	18·25	25·00	32·34
oktober	11·85	26·05	25·05	23·05	18·55	18·25	25·00	32·83
november	11·75	26·25	25·25	23·25	18·75	18·25	25·00	33·00
december	12·04	26·45	25·45	23·45	18·95	18·25	25·00	33·00
1944 januari	12·83	26·65	25·65	23·65	19·15	18.25	25·00	33·00
februari	12·65	26·85	25·85	23·85	19·35	18·25	25·00	33·00
mars	13·27	27·05	26·05	24·05	19·55	18·25	25·00	33·00

[1] Partipris i Stockholm för 1:a välsorterad matpotatis. — [2] T. o. m. den 15 oktober 1940 svensk spannmålsnotering, medelpris för kustorter (för korn medelpris för flera orter), 16 oktober 1940—31 augusti 1943 av staten fastställda inlösningspriser samt fr. o. m. september 1943 av staten fastställda riktpriser. — [3] T. o. m. den 15 oktober 1940 medelpris för flera orter, fr. o. m. den 16 oktober 1940 av staten fastställda inlösningspriser. — [4] Fritt noteringsorten vid försäljning till förbrukare t. o. m. den 7 maj 1940, därefter av staten fastställda priser. — [5] T. o. m. den 4 januari 1940 medelpris för flera orter, fritt noteringsorten vid försäljning direkt till förbrukare, därefter av staten fastställda priser. — [6] Fr. o. m. den 25 september 1941 pris å 45 % kraftfoderblandning. — [7] Fr. o. m. denna månad angives ett med ledning av fr o. m. den 12 oktober 1942 fastställda normalpriser inom lantbruksförbundet sammanställt engrospris i Stockholm, jämförbart med tidigare noteringar.

Tab. 3. Invägning av mjölk samt tillverkning av smör och ost, i ton.

År och månad	Vid mejerier invägd mjölk				Mejeriproduktion av	
	Total kvantitet	Därav				
		Använd för produktberedning	Försåld som konsumtionsmjölk	Försåld grädde (omräknad till mjölk)	Smör	Ost
1934	2 498 378	1 854 670	352 247	291 461	62 510	31 103
1935	2 550 916	1 875 422	376 433	299 061	63 452	31 669
1936	2 720 166	2 008 586	408 014	303 566	67 168	37 759
1937	2 847 223	2 115 010	434 246	297 967	73 247	35 443
1938	3 032 241	2 277 819	459 023	295 399	80 103	36 524
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168	83 735	43 653
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789	80 760	35 328
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850	77 687	22 383
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421	71 926	14 991
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381	79 263	21 296
1942 januari	187 695	131 948	61 996	4 817	5 472	1 381
februari	168 807	114 128	60 866	4 336	4 756	923
mars	183 365	121 762	67 008	5 553	5 048	900
april	195 562	130 467	68 844	5 960	5 256	1 122
maj	221 573	150 832	72 421	7 712	5 942	1 322
juni	258 166	192 991	72 133	5 408	7 729	2 596
juli	260 122	190 077	76 566	5 788	7 680	1 902
augusti	255 424	184 554	77 715	5 635	7 490	1 529
september	234 608	166 430	76 854	4 023	6 948	1 360
oktober	198 171	132 274	74 862	4 590	5 808	646
november	171 628	109 021	70 453	4 982	4 803	405
december	182 810	115 549	75 555	4 617	4 994	905
1943 januari	191 844	121 622	75 471	6 449	5 030	1 040
februari	181 032	111 391	74 243	5 404	4 559	928
mars	204 979	125 058	84 153	6 608	5 073	1 024
april	220 989	142 310	82 077	6 447	5 602	1 638
maj	264 470	182 577	84 477	7 854	6 970	2 279
juni	296 585	222 727	78 864	6 435	8 542	3 520
juli	284 399	207 765	83 193	5 951	8 203	2 267
augusti	286 917	210 502	82 580	7 250	8 411	2 366
september	266 480	195 602	80 120	4 830	8 011	2 192
oktober	232 712	161 157	81 045	5 221	6 842	1 155
november	204 779	136 036	77 824	5 015	5 894	1 079
december	216 845	146 488	79 145	4 917	6 126	1 808
1944 januari	228 340	157 837	75 030	7 288	6 334	2 251
februari	216 359	141 171	75 140	11 215	5 624	1 899

[1] Fr. o. m. standardiseringsbestämmelsernas ikraftträdande den 21 november 1941 redovisas i denna kolumn kvantiteten försåld standardiserad mjölk. Av denna anledning blir summan av produktmjölk, konsumtionsmjölk och grädde större än den redovisade kvantiteten invägd mjölk, alldenstund den genom standardiseringen erhållna grädden, omräknad till helmjölk, redovisas under produktmjölk.

Tab. 4. Försäljning av smör, ost, margarin, konstister och kokosfett, i ton.

År och månad	Smör från mejeri		Lantsmör från producent	Ost från mejeri	Margarin från fabrik		Konstister o. kokosfett från fabrik	Matolja från partihandlare
	Total kvantitet	Därav av leverantörer återtaget			Hushålls-,	Bageri-,		
1934	39 431	.	.	30 824	52 831		2 085	.
1935	43 680	7 937	.	32 385	55 202		2 915	.
1936	48 152	9 180	.	34 498	56 126		3 699	1 232
1937	49 099	10 198	.	36 613	58 810		4 730	1 314
1938	51 534	11 246	.	38 816	58 401		6 303	1 523
1939	54 319	12 274	.	41 406	51 475	8 047	3 794	1 901
1940	74 002	13 580	.	37 736	29 468	9 519	1 063	1 405
1941	76 184	10 859	4 138	23 052	17 498	7 992	9	1 173
1942	67 785	11 519	1 787	15 052	35 228	5 374	0	1 441
1943	76 044	12 257	1 298	19 519	31 678	5 449	—	1 344
1942 januari ..	5 010	906	199	1 196	3 478	387	—	84
februari ..	4 627	838	171	1 224	3 051	347	0	88
mars	5 395	903	157	1 235	3 772	528	—	133
april	5 025	891	164	949	2 904	420	—	151
maj	5 284	957	161	1 088	2 396	435	—	100
juni	5 542	945	176	1 215	2 850	472	—	91
juli	5 439	1 049	189	1 646	2 915	562	—	145
augusti ..	6 016	1 043	138	1 345	2 967	422	—	119
september	5 895	1 020	144	1 604	3 127	449	—	142
oktober ..	6 343	1 004	129	1 269	3 207	469	—	123
november	5 844	913	81	1 077	2 919	444	—	145
december	7 365	1 050	78	1 204	1 642	439	—	119
1943 januari ..	6 319	962	112	996	2 259	397	—	104
februari ..	5 450	909	96	962	2 816	398	—	107
mars	6 040	974	92	915	3 073	462	—	137
april.....	6 087	1 040	92	1 329	3 038	453	—	108
maj	5 895	1 009	103	1 350	2 849	456	—	101
juni	6 077	1 050	132	1 974	2 737	466	—	111
juli	6 346	1 106	150	2 014	2 329	485	—	133
augusti ..	7 310	1 051	139	2 173	2 118	494	—	134
september	6 522	1 032	135	2 313	2 703	461	—	105
oktober ..	6 350	1 026	107	1 723	2 978	447	—	116
november	6 159	997	74	1 898	2 877	483	—	105
december	7 489	1 101	66	1 872	1 901	447	—	83
1944 januari ..	7 702	1 041		2 021	1 144	372	—	78
februari ..	7 640	1 069		2 003	1 467	408	—	93

Tab. 5. Import av mjölk, grädde, smör och ost samt import och export av margarin, i ton.

År och månad	Import av mjölk och grädde				Import av naturligt smör	Import av ost		Margarin	
	kondenserad	torrmjölk	andra slag			dessertost	annan ost	Import	Export
			mjölk	grädde					
1929	.	224	.	36	11	182	459	2 381	133
1930	207	177	36	27	8	183	485	1 895	118
1931	165	172	21	16	18	216	551	1 407	163
1932	65	253	59	1	15	141	332	1 037	295
1933	26	175	191	0.4	33	158	303	934	241
1934	4	24	12	1	2	195	370	648	121
1935	6	59	16	4	608	216	917	11	181
1936	15	173	13	4	188	248	1 352	1	173
1937	26	219	19	4	0.4	311	778	2	146
1938	8	392	20	4	1	338	886	2	189
1939	5	659	25	4	4	419	1 384	55	110
1940	3	134	3	1	560	153	345	0	3
1941	1 037	5	—	—	0	13	436	—	461
1942	1 111	168	—	—	0	48	256	0	0
1943	1 165	187	—	0	0	37	232	—	—
1942 januari	117	2	—	—	—	0	12	—	—
februari	—	—	—	—	—	0	0	—	—
mars	102	30	—	—	—	0	1	—	—
april	49	—	—	—	—	10	21	—	—
maj	73	50	—	—	—	4	76	—	—
juni	208	—	—	—	—	10	16	0	—
juli	61	1	—	—	—	5	8	—	—
augusti	110	18	—	—	—	—	0	—	—
september	166	8	—	—	—	—	45	—	0
oktober	140	39	—	—	0	10	15	—	0
november	21	—	—	—	0	4	4	—	—
december	64	20	—	—	0	5	58	—	—
1943 januari	119	73	—	—	0	4	23	—	—
februari	0	—	—	—	0	5	0	—	—
mars	23	13	—	—	—	1	5	—	—
april	153	47	—	—	0	—	17	—	—
maj	114	10	—	—	—	1	62	—	—
juni	57	5	—	—	—	8	27	—	—
juli	38	10	—	—	—	8	21	—	—
augusti	117	—	—	—	0	0	11	—	—
september	22	—	—	—	0	—	23	—	—
oktober	232	2	—	—	—	—	41	—	—
november	115	27	—	—	0	—	0	—	—
december	175	0	—	—	0	10	0	—	—
1944 januari	204	1	—	—	0	10	0	—	—
februari	128	—	—	—	0	29	0	—	—
mars	25	—	—	—	—	65	0	—	—

Tab. 6. Import av får-, häst- och nötkött samt fläsk, i ton.

År och månad	Fårkött	Hästkött	Nötkött	Fläsk		
				Totalt	därav färskt	därav annat
1929	432	753	177	2 578	164	2 414
1930	687	1 058	350	2 263	83	2 180
1931	833	932	410	1 386	124	1 262
1932	603	353	349	995	180	815
1933	650	163	234	1 611	115	1 496
1934	656	215	434	1 523	250	1 273
1935	934	505	1 356	3 724	2 026	1 698
1936	673	964	1 553	3 099	1 219	1 880
1937	606	841	1 272	1 717	68	1 649
1938	602	790	1 158	2 198	258	1 940
1939	602	960	1 428	2 829	727	2 102
1940	190	457	54	1 239	33	1 206
1941	—	—	33	3 886	2 613	1 273
1942	—	—	5	4 452	0	4 452
1943	0	—	4	4 850	2	4 848
1942 januari	—	—	—	0	—	0
februari	—	—	—	0	—	0
mars	—	—	—	0	0	0
april	—	—	—	1 051	—	1 051
maj	—	—	—	1 067	0	1 067
juni	—	—	0	187	0	187
juli	—	—	—	133	—	133
augusti	—	—	—	368	—	368
september	—	—	—	3	—	3
oktober	—	—	—	323	—	323
november	—	—	—	351	—	351
december	—	—	5	970	—	970
1943 januari	—	—	—	384	—	384
februari	—	—	—	838	—	838
mars	0	—	—	74	—	74
april	—	—	—	8	2	6
maj	—	—	—	1	—	1
juni	—	—	—	294	—	294
juli	—	—	—	1 266	—	1 266
augusti	—	—	—	163	—	163
september	0	—	4	30	—	30
oktober	—	—	—	891	—	891
november	—	—	—	900	0	900
december	—	—	—	1	—	1
1944 januari	—	—	—	0	—	0
februari	—	—	—	247	—	247
mars	—	—	14	2 322	1 562	760

Tab. 7. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Antal besiktigade hela och halva kroppar [1]				Betäckta suggor	Tjänstbara galtar
	Storboskap	Kalv		Svin		
		större	mindre			
1930	242 588	387 585·5	234 831	1 225 685	·	·
1931	227 433	394 276·5	225 831	1 424 539	·	·
1932	238 715·5	412 905	229 697·5	1 354 033	·	·
1933	250 644	420 721	239 615·5	1 342 908	·	·
1934	258 295	407 182	253 759·5	1 424 688	255 886	4 681
1935	274 675	414 141·5	287 700	1 270 852·5	264 271	4 240
1936	302 503	440 738	354 234	1 324 497	284 044	4 156
1937	347 406	466 605	413 007	1 480 022	258 967	3 931
1938	375 469·5	502 228·5	437 859	1 478 927	272 789	3 778
1939	397 069	519 013	467 212	1 608 873·5	282 702	3 747
1940	540 108	505 579·5	515 670	1 487 631	214 291	3 407
1941	550 661	401 003	506 747	1 049 460	192 403	2 876
1942	234 453·5	212 355·5	424 966	596 673·5	167 453	2 525
1943	284 015	222 961	587 493	718 648·5	190 672	2 511
1942 januari	32 731	17 098·5	40 643	79 412	15 731	2 659
februari	26 829	16 864·5	36 677·5	74 719·5	11 509	2 570
mars	24 949	18 554·5	38 624	72 587·5	11 414	2 515
april	18 880·5	18 953	52 961	70 309·5	16 201	2 572
maj	14 730·5	18 637	40 861	50 635	17 869	2 561
juni	13 404·5	21 724	34 453	45 240·5	16 529	2 538
juli	10 849	22 373·5	29 024·5	30 429·5	11 297	2 518
augusti	12 546·5	18 598·5	20 796·5	18 738	8 172	2 501
september	16 195·5	16 782·5	23 915	14 189	6 710	2 470
oktober	22 620	17 105·5	32 549·5	26 759	10 497	2 440
november	22 522	14 050	35 941·5	50 272·5	18 938	2 436
december	19 390	11 507·5	38 725·5	63 491·5	22 586	2 516
1943 januari	16 227	10 921	38 522	52 994	17 203	2 550
februari	15 532·5	11 909	38 207	42 777	13 873	2 553
mars	20 132	15 240	52 799·5	56 925·5	15 450	2 580
april	18 382	15 634·5	72 745·5	54 571·5	17 016	2 583
maj	22 870	20 211·5	65 811	73 408·5	22 065	2 575
juni	22 098·5	24 124·5	54 084	65 892·5	15 505	2 548
juli	19 475	25 318	47 544	57 857·5	10 985	2 473
augusti	23 854·5	22 740	39 283·5	42 274·5	8 295	2 416
september	28 953·5	22 868	36 714	36 369·5	8 776	2 414
oktober	34 225·5	21 441·5	43 662·5	67 652·5	15 063	2 439
november	35 798	18 007	50 563·5	82 457·5	23 834	2 471
december	26 466·5	14 546	47 556·5	85 468	22 607	2 527
1944 januari	25 465	13 151	51 205·5	82 241·5	15 417	2 481
februari	26 495·5	15 968	49 389·5	81 223	12 452	2 457
mars	31 849	19 056	67 508	103 246·5	13 752	2 464

[1] Årssumman för 1943 samt alla månadssummorna preliminära tal.

Tab. 8. Inhemsk försäljning och import av vissa skattepliktiga fodermedel m. m., i ton.

År och månad	Inhemsk försäljning av sv. oljekaksfoder	Import av oljekakor och oljekaksmjöl	Summa inhemsk försäljning och import	Import av annat kreatursfoder (stat. nr 366—68 och 371—72)	Import av majs	Import av kli
1929	.	183 093	—	9 421	76 668	40 257
1930	.	179 034	—	9 075	134 634	40 782
1931	.	234 263	—	8 825	353 055	80 906
1932	.	148 607	—	5 331	243 949	33 026
1933	.	150 859	—	8 185	265 350	62 278
1934	52 780	190 128	242 908	8 234	107 186	38 158
1935	59 919	200 420	260 339	4 802	43 009	8 775
1936	65 111	158 630	223 741	5 444	76 043	10 199
1937	76 367	223 060	299 427	8 508	185 239	48 607
1938	75 991	251 559	327 550	7 495	172 088	49 115
1939	75 524	166 866	242 390	6 150	42 369	12 936
1940	93 295	141 933	235 228	7 162	49 065	14 025
1941	23 781	94 700	118 481	7 158	3 878	30 727
1942	44 449	117 504	161 953	1 788	13 335	6 304
1943	43 032	89 014	132 046	2 148	9 940	50
1942 januari	3 504	13 724	17 228	2	—	1 283
februari	1 886	1 401	3 287	48	—	194
mars	2 283	7 224	9 507	208	3 466	289
april	4 727	2 489	7 216	287	—	3
maj	3 800	5 171	8 971	94	9 864	209
juni	4 310	10 769	15 079	105	5	1 143
juli	2 750	13 142	15 892	20	—	1 152
augusti	3 777	11 275	15 052	19	—	689
september	4 841	16 040	20 881	604	—	841
oktober	5 077	14 581	19 658	100	—	373
november	4 058	9 933	13 991	252	—	62
december	3 436	11 755	15 191	49	—	66
1943 januari	2 003	10 475	12 478	48	6 000	41
februari	4 771	1 028	5 799	3	3 940	9
mars	3 283	3 288	6 571	80	—	—
april	4 761	2 703	7 464	180	—	—
maj	2 445	3 716	6 161	3	—	—
juni	2 039	6 148	8 187	52	—	—
juli	2 619	7 423	10 042	39	0	—
augusti	4 260	3 736	7 996	1 188	—	—
september	5 052	13 892	18 944	103	—	—
oktober	4 344	18 187	22 531	69	—	—
november	2 911	13 476	16 387	280	—	—
december	4 544	4 942	9 486	103	—	—
1944 januari	2 066	2 101	4 167	260	—	—
februari	3 334	7 568	10 902	15	—	—
mars	4 780	15 320	20 100	66	—	—